

Hallituksen vuosikertomus 2020

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien
ja kannanottojen johdosta

VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2021:34

vn.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallituksen vuosikertomus 2020

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

Valtioneuvoston verkkokirjakauppa

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtioneuvosto

ISBN pdf: 978-952-383-860-4

ISSN pdf: 2490-0966

ISBN painettu: 978-952-383-844-4

ISSN painettu: 2490-0613

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Paino: PunaMusta Oy, 2021

Painotuotteet
4041-0619

Hallituksen vuosikertomus 2020

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvoston julkaisuja 2021:34

Julkaisija Valtioneuvosto**Kieli** suomi **Sivumäärä** 259

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettyä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä.

Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset. Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2020 muodostuu viidestä osasta:

- Hallituksen vuosikertomus
- liite 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset
- liite 2 Tilinpäätöslaskelmat
- liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta
- liite 4 Valtion yhtiöomistus

Asiasanat valtioneuvosto, hallituksen kertomukset, tilinpäätös, omistajaohjaus**ISBN PDF** 978-952-383-860-4**ISSN PDF** 2490-0966**ISBN painettu** 978-952-383-844-4**ISSN painettu** 2490-0613**Asianumero** VN/24475/2020**Julkaisun osoite** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-860-4>

Regeringens årsberättelse 2020

Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden

Statsrådets publikationer 2021:34

Utgivare Statsrådet

Språk finska **Sidantal** 259

Referat

Enligt i 46 § i grundlagen ska statsrådet lämna en berättelse till riksdagen om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988).

I 18 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå fastställs årsberättelsens innehåll i synnerhet i förordningen om statsbudgeten (1243/1992). Regeringens årsberättelse för 2020 består av fem delar:

- Regeringens årsberättelse
- Bilaga 1 Ministeriernas resultatöversikter
- Bilaga 2 Bokslutskalkyler
- Bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden
- Bilaga 4 Statens bolagsinnehav

Nyckelord statsrådet, regeringens berättelser, bokslut, ägarstyrning

ISBN PDF 978-952-383-860-4

ISSN PDF 2490-0966

ISBN tryckt 978-952-383-844-4

ISSN tryckt 2490-0613

Ärendenummer VN/24475/2020

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-860-4>

Sisältö

1 Perustuslakivaliokunta	11
Viittomakieltä käyttävien oikeudet.....	11
Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen.....	12
2 Ulkoasiainvaliokunta	13
Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen.....	13
3 Valtiovarainvaliokunta	14
Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa.....	14
Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien muuttaminen.....	15
Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely.....	15
Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos.....	16
Virvoitusjuomaveron veropohja.....	17
Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö.....	18
Maastapoistumisverotusta koskeva sääntely	19
Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021–2024	20
Huojennettuun maksujärjestelyyn kuuluvan verovelan viivästyskorko.....	21
Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja automaattinen päätöksenteko	22
Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen	23
Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin	24
Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi	24
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019	26
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	26
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020	27
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	27
Vuoden 2020 toinen lisätalousarvio	33
Vuoden 2020 toisen lisätalousarvioesityksen täydentäminen.....	33
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021	34
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 talousarvioesityksen täydentämisestä ...	34

4	Tarkastusvaliokunta	38
	Harmaa talous.....	38
	Ohjaus, valvonta ja raportointi.....	40
	ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt.....	41
	Nuorten syrjäytyminen.....	43
	Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta.....	47
	Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta.....	49
	Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta.....	50
	Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä.....	50
	Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta.....	51
	Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista.....	52
	Kotouttamisen toimivuus.....	56
	Hallituksen vuosikertomus 2017.....	66
	Valtionalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018.....	67
	Hallituksen vuosikertomus 2018.....	68
	Hallituksen vuosikertomus 2019 ja valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2019 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta.....	74
5	Hallintovaliokunta	75
	Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen.....	75
	Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset.....	76
	Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset.....	77
	Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä.....	78
	Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet.....	79
	Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta.....	79
	Tietosuojaan valvontaviranomaisen organisointi.....	85
	Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen.....	86
	Siviilitiedustelulainsäädännön seuranta.....	87
	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	87
	Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen.....	88
	Asetietojärjestelmän kehittäminen.....	89
	Ulkomaalaislain väliaikainen muuttaminen.....	90

6 Lakivaliokunta	92
Vaikutusvallan väärinkäyttö	92
Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen	92
Vakuutusosoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen	93
Identiteettivarkaudet	93
Oikeudenhoidon uudistamisohjelma	94
Rattijuopumuksen rangaistukset	95
Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen	95
Tuomarien koulutusta koskeva uudistus	96
Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta	96
Summaaristen riita-asioiden keskittäminen	97
Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta	97
Lapsenhuoltolain uudistus	98
Tuomioistuinviraston perustaminen	99
Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen	100
Avioliittolain muuttaminen	101
Rikoslain 20 luvun uudistaminen	101
Ympäristövastuut konkurssissa	102
Konkurssilain väliaikainen muuttaminen	103
7 Liikenne- ja viestintävaliokunta	104
Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus	104
Uudet liikkumisvälineet	105
Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta	106
Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta	109
Ajokorttilain kokonaisuudistus	110
Uusi tieliikennelaki	111
Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettuun lakiin tehtyjen muutosten toimivuus	112
Liikenteen palveluista annetun lain kolmas vaihe	113
Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille	114
Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely	114
Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen	115
Tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpano	115
Laajakaistarakentamisen tuki	116

8	Maa- ja metsätalousvaliokunta	117
	Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko.....	117
	Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki.....	119
	Viljelylohkojen hyväksyty pinta-ala.....	119
	Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano.....	122
	Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi.....	124
	Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus.....	125
	Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta; Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle.....	126
	Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen.....	130
	Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus.....	130
	Koskitilojen kalastusoikeudet.....	131
	Kasvinterveyslain toimivuuden seuranta.....	132
	Metsityksen määräaikainen tukeminen.....	132
	Poronhoitolain muuttaminen.....	133
9	Puolustusvaliokunta	134
	Asevelvollisten taloudelliset etuudet.....	134
	Sotilastiedustelua koskevan sääntelyn toimivuus.....	135
	Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa.....	136
	Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä.....	136
10	Sivistysvaliokunta	138
	Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa.....	138
	Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 §:n muuttamisesta.....	139
	Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut.....	140
	Opintotukilain uudistaminen.....	141
	Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla.....	143
	Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönnoton vaikutukset.....	144
	Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta.....	145
	Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortiot.....	148
	Maksuton toisen asteen koulutus kaikille.....	149
	Varhaiskasvatustilain uudistus.....	150
	Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta.....	160
	Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä.....	162
	Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen.....	167
	Tekijänoikeuslain muuttaminen.....	168
	Tilauuskoulutusta koskeva uudistus.....	169

Opintolainan nostaminen osana opintotukea.....	170
Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen.....	171
Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne	172
Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon.....	174
Esittävän taiteen edistäminen.....	175
Oppivelvollisuuden laajentaminen.....	175
11 Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta	177
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen.....	177
Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus.....	178
Palveluseteli.....	179
Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus	179
Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset.....	180
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta.....	181
EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus	182
Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut	182
Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen.....	184
Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset	185
Perhevapaiden yhdenvertaisuus.....	187
Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen.....	188
Kansalaisaloite: Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta	189
Vakuutuslääkärinjärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d §:n muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu.....	191
Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018.....	192
Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus.....	193
Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen.....	194
Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi.....	195
Sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttaminen EU:n yleisen tietosuojaasetuksen johdosta	195
Työttömyysturvalain, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyyskassalain väliaikainen muuttaminen	196
Tartuntatautilain väliaikainen muuttaminen.....	197
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 §:n ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttaminen	197

12 Talousvaliokunta	199
Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset	199
Veroviranomaisen tiedonsaanti.....	200
Sijoittajien korvausrahastosäätelyn kokonaisarviointi	202
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö.....	204
Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030..	207
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen.....	210
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen	216
Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi.....	218
Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikainen muuttaminen	221
Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikainen muuttaminen.....	223
Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun	
lain 4 § muuttaminen ja 8 §:n väliaikainen muuttaminen	225
Yritysten määräaikainen kustannustuki.....	226
Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta	228
13 Tulevaisuusvaliokunta	229
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta	
Agenda 2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti,	
johdonmukaisesti ja osallistavasti	229
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa.....	230
14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta	236
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus	236
Tasa-arvoselonteko	237
Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö	238
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018.....	238
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018.....	241
Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet	244
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaisissa.....	244
Työaikalain tarkennukset.....	245
Aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttaminen ja opintotukilain 15 §:n	
muuttaminen	246
Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen	
täydentäminen	246
15 Ympäristövaliokunta	247
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit	247
Asumistuen uudistuksen vaikutusten seuraaminen	247
Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta	
vuoteen 2030.....	248
Jätelain muuttaminen	257
Ilmastovuosikertomus 2019.....	258

1 Perustuslakivaliokunta

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Vuonna 2019 asetetun viittomakielen yhteistyöryhmän toimikausi päättyi 31.12.2020. Yhteistyöryhmä kokoontui yhteensä kolme kertaa vuoden 2020 aikana.

Valtioneuvoston asetus viittomakieliasioiden neuvottelukunnasta (690/2020) annettiin 8.10.2020 ja se tuli voimaan 1.11.2020. Asetuksen mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä viittomakieltä käyttävien ja viranomaisten välillä, edistää viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja muiden perusoikeuksien toteutumista, toimia asiantuntijaelimenä antamalla lausuntoja sekä tekemällä esityksiä ja aloitteita, seurata ja arvioida viittomakielilain sekä viittomakieltä käyttävien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja muiden perusoikeuksien toteutumista. Viittomakieliasioiden neuvottelukunta on tarkoitus asettaa alkuvuodesta 2021, ja se tulee jatkamaan viittomakielen yhteistyöryhmän työtä.

Viittomakielilain arviointia koskeva selvitystyö käynnistyi oikeusministeriössä vuonna 2020 ja jatkuu vuonna 2021. Selvitystyöhön tulee osallistumaan myös viittomakieliasioiden neuvottelukunta.

Ensimmäinen viittomakielibarometri julkaistaan alkuvuodesta 2021. Barometria voidaan käyttää muun muassa tausta-aineistona hallituksen seuraavan kielikertomuksen 2021 valmistelussa, viittomakielilain arvioinnissa sekä viittomakielisiin liittyvien hallitusohjelmakirjauksien toteuttamisessa.

Tiedottaminen viittomakielellä on lisääntynyt sen jälkeen, kun valtioneuvoston kanslia julkaisi keväällä 2019 suosituksen viittomakielten käytöstä valtioneuvoston viestinnässä. Vuoden 2020 aikana viittomakielen tulkkausta käytettiin esimerkiksi koronavirustilannetta koskevissa valtioneuvoston tiedotustilaisuuksissa ja YLE:n koronavirusta koskevissa erikoislähetyksissä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maria Soininen, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp – EK 26/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa. Hallitusohjelmassa todetaan, että Ahvenanmaan itsehallinnon uudistaminen jatkuu. Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistusta on valmisteltu oikeusministeriössä syksystä 2013 alkaen. Vuoden 2020 aikana Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen virkamiesvalmistelu on itsehallintolain säätämisyjärjestys huomioiden jatkunut oikeusministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välisenä yhteistyönä. Oikeusministeriön asettaman ministeriöiden Ahvenanmaa-yhdyshenkilöverkoston kokouksissa on osallistettu myös muita ministeriöitä kokonaisuudistuksen jatkovalmisteluun. Syyskuussa 2020 oikeusministeriö kuuli itsehallintolaki- ja perustuslakiasiantuntijoita alustavasta lakiluonnoksesta, ja lakiehdotuksesta on tarkoitus toteuttaa laaja lausuntokierros keväällä 2021. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle toukokuussa 2021.

Kristel Englund, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö
Janina Groop-Bondestam, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2 Ulkoasiainvaliokunta

Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen

HE 149/ 2017 vp – EK 41/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.

”Ulkoasiainvaliokunta esitti mietinnössään CETA-sopimuksen hyväksymisestä UaVM 2/2018 seuraavan lausuman, jonka myös eduskunta hyväksyi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.”

Valiokunta on saanut työ- ja elinkeinoministeriöltä selvityksen ponnassa esitetystä kaivoslain uudistamistarpeesta. Selvityksessä on tarkasteltu kaivoslain uudistamistarpeita erityisesti CETA-sopimuksen voimaantulo huomioiden. Selvityksen rajaus tehtiin lausuman sisältämän aikataulun noudattamisen mahdollistamiseksi, ja huomioiden hallituksen esityksille asetetut aikarajat budjettilaki- ja muiden lakiesitysten osalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota selvityksen suppeuteen ja useat asiantuntijat identifioivat asioita, jotka voisivat edellyttää kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön tarkistamista. Täyttä varmuutta siitä, vaikuttaisiko CETA-sopimus tällaisten tarkistusten käsittelyyn ei kuulemisessa saatu. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi jatkaa kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön uudistamisen arviointia niin, että siinä kuullaan laajasti kaikkia sidosryhmiä ja että arvioinnin tulokset ovat seuraavan hallituksen käytettävissä.

Elinkeinoministeri Mika Lintilä pyysi helmikuussa 2019 OTT Pekka Vihervuorta selvityshenkilöksi arvioimaan kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuutta. Vihervuoren keskeiset havainnot olivat hallitusneuvottelijoiden käytettävissä. Lopullinen raportti julkaistiin 17.6.2019.”

Kaivoslakia uudistetaan hallitusohjelman kirjausten ja eduskunnan kirjelmän kansalaisaloitteesta KAA7/2019 mukaisesti. Tämä lausuman ydin sisältyy edellä mainittuun kirjelmään, eikä siis itsenäisenä enää edellytä toimenpiteitä.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

3 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Komissio julkaisi 6 päivänä joulukuuta 2017 talous- ja rahaliiton kehittämistä koskevan laajan uudistuspaketin. Komission lainsäädäntöehdotuksiin sisältyy ehdotus neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden finanssipolitiikan vastuullisuutta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin linjausta vahvistaviksi säännöksiksi (COM (2017) 824 final). Direktiiviehdotuksen käsittely EU:n piirissä ei ole edennyt.

Komissio käynnisti vuoden 2020 alussa laajat konsultaatiot EU:n nykyisen finanssipoliittisen sääntökehikon toimivuudesta osana vakaus- ja kasvusopimusasetusten lakisääteistä määräaikaistarkastelua, mutta nämä keskeytyivät koronaviruspandemian vuoksi. Konsultaatioiden jatkosta ei tällä hetkellä ole tietoa.

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan siihen liittyvien EU-sääntelyehdotusten valmistelussa.

Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien muuttaminen

HE 138/2017 vp – EV 145/2017 vp; HE 191/2018 vp – VaVM 22/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautusjärjestelmän neutraalisuuden suhteessa maataloudessa käytettäviin eri polttoaineisiin. Selvityksessä on otettava huomioon nestekaasun ja bionestekaasun lisääntyvä käyttö maataloudessa.

Hallitusohjelman mukaiseen kestäväen kehityksen verouudistukseen kuuluu energiaverotuksen uudistus. Tähän kokonaisuuteen sisältyy myös maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautus. Energiaverotuksen uudistamista selvittänyt työryhmä ehdottaa raportissa ehdotukseksi hallitusohjelman kirjausten ja tavoitteiden toteuttamisesta sekä energiaverotuksen muusta kehittämisestä¹, että taakanjakosektoriin kuuluvasta maatalouden energiatuotteiden veronpalautuksesta luovuttaisiin vaiheittain kokonaan. Maatalouden sähkövero jäisi kuitenkin alempaan sähköveroluokkaan II.

Krista Sinisalo, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Mankala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lisäksi välittömästi komission kanssa selvitystä muiden rajattujen, yhteiskunnalle tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle.

1.–2. Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron

1 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-299-4>

kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä niin sanottujen Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallitus on jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Samassa yhteydessä on vastaavasti jatkettu selvitystä mainitun poikkeuksen laajentamisesta niin, että se kattaisi myös muita yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita. Selvityksiä tehtäessä on oltu useaan otteeseen yhteydessä Euroopan komissioon. Neuvottelut komission kanssa ovat edenneet, mutta ovat kuitenkin edelleen kesken.

Antti Sinkman, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos

HE 282/2018 vp – EV 301/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua.

Laeilla muutettiin hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen verotusmenettelyä. Ennakkoperintälain (1118/1996) uuden 4 a §:n mukaan Suomessa asuvan verovelvollisen hallintarekisteröidyistä osakkeista saamasta osingosta toimitettiin 50 prosentin ennakonpidätys, jos verovelvollisen loppusaajatietoja ei anneta. Lainmuutoksen soveltaminen alkoi 1.1.2020. Eduskunnan lausuman ensisijaisesti tarkoittamia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain (627/1978) muutoksia hallintarekisteröidyistä osakkeista saaduista osingoista sovelletaan 1.1.2021 tai sen jälkeen jaettuihin osinkoihin. Ensimmäiset uuden järjestelmän mukaiset vuosi-ilmoitukset on annettava 31.1.2022 mennessä.

Valtiovarainministeriön tekemässä 16.11.2020 päivätyssä selvityksessä Tilannekuva hallintarekisteröidyille osakkeille maksettujen osinkojen verotusmenettelyn muutoksesta² ei tullut esiin kielteisiä seurauksia, jotka edellyttäisivät muutoksia lainsäädäntöön tai annettuun ohjeistukseen. Asiasta on annettu 2.12.2020 tiedote³, jonka liitteenä on kyseisen selvitys.

Harri Joiniemi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Virvoitusjuomaveron veropohja

HE 27/2019 vp – EV 35/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö tekee hallitusohjelmassa tarkoitetun selvityksen siitä, voidaanko virvoitusjuomaveron rakennetta muuttaa siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvitys tulee toimittaa eduskunnalle kevätistuntoaikana 2020 aikana.

Valtiovarainministeriö selvitti mahdollisuutta muuttaa virvoitusjuomaveron rakennetta siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvityksen mukaan nykyisen virvoitusjuomaveron veropohjan rajaaminen olisi ongelmallista EU:n valtiontukisäännösten kannalta. Valtiovarainministeriön on tarkoitus selvittää vuoden 2021 aikana vaihtoehtoja muuttaa virvoitusjuomavero terveysperusteiseksi. Selvityksessä tutkitaan muiden jäsenvaltioiden terveysperusteisia juomiin kohdistuvia veromalleja ja kartoitetaan veron vaihtoehtoisia terveyskriteereitä. Lisäksi käynnistetään komission kanssa keskustelu mahdollisen veromallin toteuttamiskelpoisuudesta.

Pia Kivimies, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

2 <https://vm.fi/documents/10623/307605/Taustamuistio+Tilannekuva+hallintarekister%C3%B6idyille+osakkeille+maksettujen+osinkojen+verotusmenettelyn+muutoksesta.pdf/1411a6d0-3201-37f9-15dc-ff51d5d700cd/Taustamuistio+Tilannekuva+hallintarekister%C3%B6idyille+osakkeille+maksettujen+osinkojen+verotusmenettelyn+muutoksesta.pdf?t=1606913994498>

3 <https://vm.fi/-/osinkojen-lahdeverotusmenettelyn-uudistukset-voimaan-ensivuoden-alussa>

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö

HE 69/2019 vp – EV 78/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää viimeistään keväällä 2022 julkaistavan seurantaraportin raportoinnin kokemuksista sekä raporteista ilmenneistä verojärjestelyjä koskevista tiedoista ja niiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä koskeva ilmoitusvelvollisuus on alkanut Suomessa 1.7.2020. Sääntelyyn sisältyvän siirtymäsäännöksen nojalla raportointi koskee myös järjestelyjä, jotka on toteutettu 25.6.2018–30.6.2020. Suomi vaihtaa ilmoitettavia tietoja muiden EU-jäsenvaltioiden kanssa direktiivin perusteella ja tietojenvaihto tehdään neljännesvuosittain. Tietojenvaihdon alkuperäinen ensimmäinen määräpäivä oli siten 31.10.2020.

Koronaviruspandemian takia Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 24.6.2020 direktiivin (EU) 2020/876, jolla mahdollistettiin rajat ylittävien järjestelyiden ilmoitusvelvollisuuden ja ensimmäisen tietojenvaihdon päivämäärän lykkäys kuudella kuukaudella. Lisäksi direktiivin mukaan neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta tehdä täytäntönnäpönpäätöksen määräaikaisten lykkäämisajan pidentämisestä vielä kolmella kuukaudella, jos koronaviruspandemian aiheuttamat vakavat kansanterveyteen kohdistuvat riskit, haitat ja taloudelliset häiriöt jatkuvat ja jäsenvaltiot joutuvat edelleen toteuttamaan sulkutoimenpiteitä.

Suurin osa muista EU-valtioista otti direktiivin (EU) 2020/876 mahdollistaman lykkäyksen käyttöön. Tämän seurauksena Suomi alkaa saada useista muista jäsenvaltioista tietoja Suomea koskevista raportoitavista järjestelyistä kuusi kuukautta myöhemmin kuin mitä alkuperäisessä direktiivissä oli säädetty eli uusi määräpäivä on 30.4.2021. Mikäli komissio ehdottaisi vielä uutta kolmen kuukauden pidennystä, tämä lykkäntyisi vielä lisää.

Koska tietojenvaihdon lykkääntymisen takia myös käytännön kokemusten saanti lykkääntyy, hallitus käynnistää raportoinnista kertyneitä kokemuksia ja tietoja kartoittavan työn yhteistyössä Verohallinnon kanssa myöhemmin, kun se on kokemusten kertymisen perusteella mahdollista.

Jaana Mikkola, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Maastapoistumisverotusta koskeva sääntely

HE 76/2019 vp – EV 77/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa esityksen vaikutuksia ja maastapoistumisverotuksen kansainvälistä kehitystä ja arvioi sääntelyn mahdollisia kehittämistarpeita sekä ryhtyy tarvittaessa lainsäädäntötoimiin. Arvio tulee tehdä vuoden 2020 loppuun mennessä ja siinä tulee arvioida muun muassa se, voitaisiinko ja olisiko veropohjan turvaamisen kannalta tarpeen laajentaa arvonnousuvero henkilöyhtiöiden Suomen kiinteistä toimipaikasta harjoittamaan liiketoimintaan.

Yritysten maastapoistumisverotusta koskevat uudistetut säännökset tulivat voimaan 1.1.2020 ja niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa. Yhteisöjen verovuotta 2020 koskevat tiedot ovat käytettävissä vasta verotuksen päättymisen jälkeen. Yhteisöillä, joiden verovuosi on kalenterivuosi, verotus päättyy viimeistään 31.10.2021. Verohallinnon tietojen mukaan maastapoistumisverotusta koskevia ennakkoratkaisuhakemuksia ei ole tullut vireille 2020 aikana.

Veron kiertämisen estämistä koskevan neuvoston direktiivin (EU) 2016/1164 mukainen arvonnousuvero ei koske henkilöyhtiöiden kiinteitä toimipaikkoja. Tästä huolimatta esimerkiksi Ruotsissa maastapoistumisverotus on jo ennen direktiivin täytäntöönpanemista kytketty verovelvollisuuden muodostumiseen sekä varojen siirtoon pois verotusalueelta riippumatta siirtäjän juridisesta muodosta. Näin ollen maastapoistumisverotussäännökset voivat tulla sovellettavaksi myös henkilöyhtiöiden kiinteiden toimipaikkojen siirtäessä kiinteään toimipaikkaan liittyviä varoja pois verotusalueelta. Samaan aikaan vuoden 2020 alusta kaikissa jäsenvaltioissa voimaan tulleiden muutosten osalta ei ole vielä saatavilla soveltamiskäytäntöä, koska ensimmäinen soveltamisvuosi on vasta päättynyt.

Verotuskäytännöstä saaduissa selvityksissä ei ole tullut esiin erityistä tarvetta veropohjan turvaamisen kannalta laajentaa arvonnousuveroa ulkomaisten henkilöyhtiöiden Suomessa sijaitseviin kiinteisiin toimipaikkoihin. Tilanteen ja lainsäädännön kehitystä seurataan kansallisesti sekä kansainvälisesti vuonna 2021 verovuoden 2020 verotuksen valmistuttua. Kansainvälinen vertailu viittaa siihen, että ainakin osassa jäsenvaltioita maastapoistumisverotus soveltuu myös varojen siirtoihin pois henkilöyhtiöiden kiinteistä toimipaikoista. Tällöin soveltamisen kannalta ratkaisevaa on kiinteän toimipaikan ja tätä kautta verotusoikeuden muodostuminen ja kiinteään toimipaikkaan liittyvien varojen siirtyminen verotusalueen ulkopuolelle eikä niinkään siirtävän entiteetin juridinen muoto. Hallitus seuraa tilannetta ja jatkaa sen selvittämistä, olisiko arvonnousuvero syytä laajentaa koskemaan myös varojen siirtoja pois henkilöyhtiöiden Suomessa sijaitsevista kiinteistä toimipaikoista.

Meeri Karlsson, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021–2024

VNS 1/2020 vp – EK 29/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy määrätietoisiin toimenpiteisiin julkisen talouden vakauttamiseksi vaiheittain vahvistamalla edelleen kestävän talouskasvun edellytyksiä, työllisyyttä, kilpailukykyä, osaamista sekä julkisen hallinnon tuottavuutta.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on 4.2.2020 sitoutunut laatimaan suunnitelman pitkän aikavälin toimista, joilla vahvistetaan julkisen talouden kestävyyttä (julkisen talouden kestävyystiekartta). Kestävyystiekartan ensimmäisessä vaiheessa 2.6.2020 hallitus määrittäi tavoitteeksi vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:een kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä. Valtiovarainministeriön tuolloisen arvion mukaan julkisen talouden vahvistaminen 5 miljardilla eurolla vakauttaisi velkasuhteen 70–75 prosenttiin 2020-luvun aikana.

Kestävyystiekartan toisessa vaiheessa, budjettiriihen yhteydessä 16.9.2020, hallitus täsmensi julkisen talouden vahvistamisen potentiaalia ja sen jakautumista eri kokonaisuuksiin. Kokonaisuudet ovat:

- Työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen
- Talouskasvun edellytysten vahvistaminen
- Julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen sekä kustannustehokkuus
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus

Kestävyystiekartan toteutumista seurataan ja sitä päivitetään säännöllisesti julkisen talouden suunnitelmasta ja valtion talousarvioesityksestä päätettäessä. Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyden turvaaminen edellyttää toimien jatkamista myös kuluvan vaalikauden jälkeen.

Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Syksyn 2020 budjettiriihessä sovitulla työllisyystoimenpiteillä ja hallituksen joulukuussa 2020 linjaamilla toimilla yli 55-vuotiaiden työllisyyden parantamiseksi tavoitellaan vuoteen 2029 mennessä 31 000–36 000 lisätyöllistä, yhteenlaskettuna hallituksen jo aikaisemmin tekemien työllisyyttä kasvattavien toimien kanssa. Seuraava osa hallituksen työllisyystoimista päätetään hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2021.

Hallitus antoi joulukuussa 2020 eduskunnalle esityksen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskevaksi uudistukseksi (HE 241/2020 vp). Uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirrettäisiin kunnilta hyvinvointialueille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on osaltaan hillitä julkistalouden kustannusten kasvua. Kustannusten kasvupaineet johtuvat erityisesti siitä, että väestön ikääntyminen lisää hoito- ja hoivapalvelutarpeita. Uudistuksen toimeenpano ei kuitenkaan automaattisesti alentaisi sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen menoja. Sen sijaan kustannusten kasvun hillintä edellyttää sitä, että hyvinvointialueet eivät ylitä niille etukäteen jaettavaa rahoitusta. Tämä on mahdollista, mikäli hyvinvointialueita johdetaan pitkäjänteisesti ja kyvykkäästi sekä pyritään määrätietoisesti palveluiden kustannusvaikuttavuuden jatkuvaan parantamiseen. Uudistukseen sisältyvien merkittävien muutuskustannusten sekä hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymistä vuosina 2023–2029 koskevien poikkeussäännösten takia säästöjen syntyminen 2020-luvulla on epätoivottavaa ja menojen kasvun hillinnän on mahdollista toteutua parhaimmillaan vasta 2030-luvulta lähtien.

Hallitus antoi marraskuussa 2020 eduskunnalle selonteon Suomen kestävä kasvun ohjelmasta (VNS 6/2020 vp). Suomen kestävä kasvun ohjelman rahoituksen kansallinen kohdentaminen linkittyy kestävyystiekartan toimiin ja tukee laaja-alaisesti kestävyystiekartan toimeenpanoa. Suomen kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma toimitetaan komissiolle toukokuussa 2021.

Jonna Berghäll, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Huojennettuun maksujärjestelyyn kuuluvan verovelan viivästyskorko

HE 33/2020 vp – EV 35/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia yritystoiminnan edellytyksiin ja verotuottokertymiin ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lain voimassaolon jatkamiseksi. Tässä yhteydessä hallituksen tulee arvioida muun muassa eri korkotasojen vaikutuksia verovelvollisten taloudelliseen tilanteeseen ja verotuottokertymiin sekä mahdollisuutta alentaa viivästys- ja viivekorkoa määräaikaisesti nyt ehdotettua enemmän.

Hallituksen esityksen HE 33/2020 vp perusteella maksujärjestelyihin kuuluvien verojen viivästyskorkoa alennettiin väliaikaisesti seitsemästä prosentista neljään prosenttiin. Lakimuutos tuli voimaan 1.5.2020 ja oli voimassa 31.8.2020 asti. Koron alennus koski 1.3.–31.8.2020 erääntyviä veroja. Hallitus antoi kuitenkin 20.5.2020 eduskunnalle hallituksen esityksen eräksi veronkanton liittyviksi väliaikaisiksi säännöksiksi (HE 74/2020 vp). Esityksessä ehdotettiin, että huojennettu maksujärjestely laajennettaisiin koskemaan alkuvuonna 2020 erääntyneitä jo suoritettuja arvonlisäveroja. Verohallinto maksaisi nämä maksujärjestelyyn otetut verot verovelvolliselle ja verovelvollinen suorittaisi ne maksuohjelman mukaisesti Verohallinnolle. Lisäksi ehdotettiin maksujärjestelyyn kuuluvan viivästyskoron alentamista edelleen 4 prosentista 3 prosenttiin. Eduskuntakäsittelyssä viivästyskoron suuruudeksi hyväksyttiin 2,5 prosenttia. Eduskunnan ponnen mukaisesti viivästyskoron taso tuli arvioitavaksi pikaisesti lain voimaantulon jälkeen ja viivästyskorkoa alennettiin lopulta 4 prosentista 2,5 prosenttiin. Korkomuutoksen lisäksi Verohallinto helpotti maksujärjestelymenettelyn ehtoja.

Huojennettuja maksujärjestelyjä tehtiin yhteensä noin 36 000 verovelvolliselle, joista yritysasiakkaita oli noin 26 000. Maksujärjestelyissä oli veroja mukana enimmillään vuonna 2020 yhteensä noin 1,4 miljardia euroa. Tammikuun 2021 lopussa voimassa olevia huojennettuja maksujärjestelyjä oli 19 708 kappaletta. Näissä maksujärjestelyissä jäljellä olevan verovelan määrä on 734 miljoonaa euroa. Kokonaan maksettuja maksujärjestelyjä on 8 620 kappaletta (232 miljoonaa euroa). Rauenneita maksujärjestelyjä on 3 745 kappaletta (joissa on maksamatonta verovelkaa 65,7 miljoonaa euroa). Alustavan arvion mukaan noin 4 prosentille kaikista yrityksistä tehtiin huojennettu maksujärjestely.

Hallitus seuraa tarkasti verojen kertymistä huojennetuista maksujärjestelyistä. Maksuohjelmia on yleisesti ottaen noudatettu hyvin. Ensimmäiset maksuohjelmien maksuerät olivat syyskuussa 2020 ja niitä maksetaan kuukausittain. Rauenneiden maksujärjestelyjen suhteellinen osuus ei ole kasvanut koronapandemiaa edeltäneestä ajasta.

Pertti Nieminen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja automaattinen päätöksenteko

HE 54/2020 vp – EV 112/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksua koskevan sääntelyn uudistamistarpeet automaattiseen päätöksentekoon liittyvän säädösvalmistelun yhteydessä huomioiden perustuslakivaliokunnan lausunnossa esittämät näkökohdat.

Oikeusministeriössä on käynnissä hanke automaattista päätöksentekoa koskevan hallinnon yleislainsäädännön valmistelemiseksi. Hankkeen tarkoituksena on valmistella hallinnon yleislainsäädäntöön tarvittavat säännökset, joilla varmistetaan hallinnon lainalaisuuden, hyvän hallinnon periaatteiden, oikeusturvan, julkisuusperiaatteen ja virkavastuun toteutuminen automaattisessa päätöksenteossa. Esiselvitys automaattisesta päätöksenteosta valmistui oikeusministeriössä 14.2.2020.

Oikeusministeriö asetti 18.1.2021 työryhmän valmistelemaan hallituksen esitystä automaattista päätöksentekoa koskevaksi yleislainsäädännöksi. Työryhmän tulee tiedottaa työnsä etenemisestä muita ministeriöitä siten, että hallinnonalakohtaiseen lainsäädäntöön mahdollisesti tarvittavia muutoksia voidaan valmistella ministeriöissä samanaikaisesti yleislainsäädännön valmistelun kanssa. Työryhmän toimikausi päättyy 31.12.2021.

Myöhästymismaksun määräämiseen ja verolainsäädäntöön yleisemmin kohdistuvat uudistustarpeet selkeytyvät työryhmän työn edetessä ja ehdotusten valmistuessa.

Pertti Nieminen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen poistaminen

HE 167/2020 vp – EV 196/2020 vp

Eduskunta edellyttää että, hallitus seuraa tarkoin 2. lakiehdotuksen 8 a §:n mukaisen veronpalautusten porrastetun leikkauksen vaikutuksia energiantensiivisten teollisuusyritysten kilpailukykyyn epävarmassa suhdanteissa, ja työllisyyden ja tuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ryhtyy tarvittaviin toimiin päästövähennyssitoumusten puitteissa.

Energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen vaiheittaista poistamista koskevat säännökset ovat tulleet voimaan 1.1.2021. Kyseessä on vuosittain jälkikäteen hakemuksesta tehtävä veronpalautus. Palautusta on haettava kuuden kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä, joka tyypillisesti yrityksillä on kalenterivuosi. Siten vuodelta 2021 valtaosan yrityksistä on haettava veronpalautusta kesäkuun 2022 loppuun mennessä. Verohallinto on pääsääntöisesti käsitellyt hakemukset ja maksanut tuen yrityksille hakemusvuoden syksyn aikana. Käytännössä vuoden 2023 alkupuolella on mahdollista arvioida ensimmäisen kerran eduskunnan edellyttämällä tavalla energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen tehtyjen muutoksen vaikutuksia.

Leo Parkkonen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin

Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi

EK 24/2017 vp – HE 60/2017 vp, VaVM 5/2017 vp

Kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut ja jälkihoito

Momentti 35.10.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettävien vakuuksien optimaalista tasoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat todenneet yhdessä seuraavaa:

Kaivostoiminnalta edellytettävät vakuudet koostuvat ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) mukaisesta jätehuollon varmistamiseksi asetettavasta vakuudesta sekä kaivoslain (621/2011) mukaisesta kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavasta vakuudesta. Näillä vakuuksilla rahoitetaan mainituissa säädöksissä erikseen määritellyt toiminnan päättymiseen liittyvät lopetus- ja jälkihoitotoimet tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja ei itse pysty esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi niitä hoitamaan. Vakuuksilla katetaan vain lupaharkinnassa ennakoitavissa olevia, asianmukaisesta toiminnan lopettamisesta seuraavia jälkihoitotoimia. Ympäristöministeriössä aloitettiin loppuvuodesta 2020 hallituksen esityksen valmistelu ympäristönsuojelulain muuttamiseksi, jonka osana täydennetään tarvittavilta osin ympäristönsuojelulain vakuussäätelyä. Lisäksi tarkastellaan vakuussääntösten toimeenpanoa. Euroopan komissio on antanut 21.2.2020 kaivannaisjätedirektiiviin liittyvän täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2020/248 teknisistä suuntaviivoista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/21/EY 17 artiklassa tarkoitettuja tarkastuksia varten. Täytäntöönpanopäätös edellyttää muun muassa vakuuksien määrän ja muodon yhdenmukaisuuden tarkastelemista luvan mukaisista velvoitteista aiheutuvien kustannusten kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä kaivoslain uudistus. Ministeriö on teettänyt kaivoslain mukaisten vakuuksien riittävyttä ja määrittelyperusteita koskevan selvityksen. Selvityksen ja muiden havaintojen nojalla valmisteilla olevaan hallituksen esitykseen ja valtioneuvoston asetukseen on tarkoituksena yksilöidä kaivoslain mukaisien vakuuksien konkreettiset määrittelyperusteet eli ne veloitteet ja niistä johtuvat

toimenpiteet, jotka kaivosvakuuden on katettava. Kaivosten vakuussäätelyn kokonaisuutta tarkastellaan yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön välillä.

Lisäksi ympäristöministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on luoda nykyistä kattavammat vastuujärjestelmät, joilla varaudutaan ympäristöriskien hallintaan, ympäristövahinkojen korvaamiseen ja ennallistamistoimien toteuttamiseen, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Kehittämisen tueksi on toteutettu kansainvälistä vertailua hyödyntävä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintahanke Toissijaisen ympäristövahinkovastuun rahoitusmallien vertailu, jonka tulokset valmistuivat maaliskuussa 2020. Vakuusvaatimukset eivät kuulu toissijaisten vastuiden piiriin, joten ne on rajattu pois hankkeesta. Hankkeen yhteydessä selvitetään kuitenkin olemassa olevien vakuusvaatimusten riittävyttä ja vakuuksien mahdollisen laajentamisen vaikutuksia toissijaisten vastuutilanteiden kannalta. Asiasta on valmisteilla ympäristöministeriön teettämä selvitys, jonka laatiminen alkoi loppuvuonna 2020.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 31/2018 vp – HE 123/2018 vp – HE 232/2018 vp – VaVM 28/2018 vp

Hyvitysmaksujärjestelmän uudistaminen

Lausuma 2

Momentti 29.80.41

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdot siten, että asia voidaan ottaa huomioon seuraavassa hallitusohjelmassa ja järjestelmän vaatima rahoitus vuosia 2020–2023 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaan: "Kehitetään toimiva yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä." Vuoden 2019 ja 2020 aikana on virkamiesvalmisteluna selvitetty yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistamisen ratkaisuvaihtoehtoja sekä muita kysymyksiä, joita uudistamisessa on syytä tarkastella.

Vuoden 2020 talousarviossa hyvityksen taso on säilytetty 11 miljoonassa eurossa.

Hyvitysjärjestelmän uudistamista on tarkasteltu momentin 29.80.41 Eräät käyttöoikeuskorvaukset kehyksen valmistelussa vuosille 2022–2025.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 24/2019 vp – HE 29/2019 vp – HE 89/2019 vp – VaVM 20/2019 v

Eduskunnan tekemä pysyvä talousarviolisäys

Lausuma 3

Momentti 30.10.50

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa eduskunnan tekemän, momenttia 30.10.50 koskevan määrärahalisäyksen huomioon pysyvänä lisäyksenä. Tämän tulee siten sisältyä vuoden 2021 talousarvioesitykseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö yhdessä ympäristöministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024 momentin 30.10.50 Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (3 vuoden siirtomääräraha) kehyksessä on kaikille kehysvuosille varattu määrärahalisäys 1,86 miljoonaa euroa. Tämä määrärahalisäys on sisällytetty vuoden 2021 talousarvioon.

Kestävien liikkumismuotojen lisääminen ja joukkoliikennehankkeet

Lausuma 4

Momentti 31.10.20

Eduskunta edellyttää, että kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuutta nostetaan ja MAL-sopimusten osalta varmistetaan panostukset kaupunkiseutujen ja pääkaupunkiseudun joukkoliikennehankkeisiin, kävelyn ja pyöräilyyn sekä kaupunkiseutujen liityntäpysäköinnin kehittämiseen. Lisäksi eduskunta edellyttää, että Keravan liityntäpysäköinnin asemakeskuksen suunnittelu käynnistetään pikaisesti, että muutkin pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen houkuttelevuutta lisäävät hankkeet saadaan liikkeelle viivytyksettä ja että joukkoliikenteen tukea nostetaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö yhdessä ympäristöministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Vuoden 2020 talousarvioon osoitettiin 108,474 miljoonan euron määräraha julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen. Määrärahaan sisältyy hallitusohjelman mukainen 20 miljoonan euron ilmastoperusteinen tasokorotus joukkoliikenteeseen. Vuoden 2020 neljännessä ja seitsemännessä lisätalousarviossa myönnettiin julkisen henkilöliikenteen palveluiden ostoon ja kehittämiseen yhteensä 200 miljoonan euroa lisämäärärahaa. Vuonna 2020 osoitettiin lisätalousarviossa henkilöjunaliikenteen hankintoihin koronatilanteessa 11 miljoonan euron lisämääräraha.

Vuonna 2020 valtion väyläverkolla toteutettaviin kävelyn ja pyöräilyn toimenpiteisiin osoitettiin 10 miljoonaa euroa, josta puolet kohdennettiin Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kanssa solmituissa MAL-sopimuksissa. Vuonna 2020 kuntien katuverkolle kohdennettaviin kävelyn ja pyöräilyn avustuksiin varattiin 32,9 miljoonaa euroa, josta 4,5 miljoonaa euroa kohdennettiin Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kanssa solmituissa MAL-sopimuksissa.

Vuoden 2021 talousarviossa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen on varattu 3,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 talousarvion täydennyksessä kävelyn ja pyöräilyn avustuksiin varattiin 25 miljoonaa euroa. Avustukset on tarkoitettu kunnille ja muille toimijoille kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseen.

Valtioneuvoston sopimusosapuolet ovat käyneet vuoden 2020 aikana maankäytön, asunon ja liikenteen MAL-sopimusneuvotteluita Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kuntien kanssa. Sopimukset allekirjoitettiin lokakuussa 2020. Sopimuksissa on sovittu lukuisista toimenpiteistä kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmän sekä riittävän asuntotuotannon edistämiseksi. MAL-sopimuksissa on sovittu muun muassa joukkoliikenteen investoinneista, kävelyn ja pyöräilyn edistämisestä, kustannustehokkaista liikennejärjestelmän parantamishankkeista, asuntotuotannon tavoitteista sekä maankäytön kestävästä ratkaisusta. Sopimusten toimeenpano on käynnistynyt. Valtio käynnisti MAL-sopimusneuvottelut myös uusien kaupunkiseutujen Kuopion, Jyväskylän ja Lahden kanssa kesäkuussa 2020.

Helsingin seudun MAL-sopimuksessa on sovittu, että valtio ja kunnat käynnistävät yhdessä Keravan liityntäpysäköinnin toteutuksen. Keravan liityntäpysäköinnin toteutus sisältyy valtion kustannusten osalta pääradan kehittämishankkeen Pasila–Riihimäki toiseen vaiheeseen, jonka käynnistämisestä päätettiin vuoden 2020 neljännen lisätalousarvion yhteydessä. Kunnat vastaavat osaltaan liityntäpysäköinnin toteutuksesta.

Väylähankkeiden kiireellisyys ja suunnitelmien vanheneminen

Lausuma 5

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee yhdessä Väyläviraston kanssa niiden hankkeiden kiireellisyyttä ja käynnistämismahdollisuuksia, joita koskevat hankesuunnitelmat vanhenevat vuosien 2020–2023 aikana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Vanhenevien hankesuunnitelmien kokonaisuutta sekä yksittäisten hankkeiden kiireellisyyttä sekä käynnistämismahdollisuuksia tarkasteltiin vuoden 2020 aikana erityisesti vuoden 2020 neljännen lisätalousarvion valmistelun yhteydessä. Vanhenevista tiesuunnitelmista on käynnistetty kehittämishankkeina vuonna 2021 ja 2022 vanhenevat, eli valtatie 4 parantaminen välillä Hartola–Oravakivensalmi (IV LTA 2020), valtatie 5 Hurus–Hietanen-tieosuuden kehittäminen (VII LTA 2020) ja valtatie 4 Äänekoski–Viitasaari-tieosuuden kehittäminen (TA 2021). Vuosina 2021–2022 ei ole enää muita vanhenevia liikenneverkon kehittämiseen tähtäviä tiesuunnitelmia. Hankkeille tehtiin alustavat vaikutusten arvioinnit valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Vaikutusten arvioinnin sekä toteuttamisaikataulun perusteella valikoituvien hankkeiden osalta huomioidaan mahdollisuuksien mukaan myös suunnitelmien vanhenemisaika.

Keliakiakorvaukset

Lausuma 6

Momentti 33.40.60

Eduskunta edellyttää, että keliakiakorvauksen palauttamiseen liittyvä selvitys tehdään pikaisesti ja keliakiakorvauksen palauttamisen vaatimat kustannukset otetaan huomioon seuraavassa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on todennut seuraavaa:

Palvelujärjestelmän, etuuksien ja kustannuskorvausten tavoitteena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia, terveyttä, toiminta- ja työkykyä ja sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja. Ruokavaliokorvauksen tarpeellisuuden selvittäminen on mainittu erikseen hallitusohjelmassa palvelujärjestelmän kehittämisen ja uudistus-hankkeiden käynnistämisen yhteydessä.

Ruokavaliokorvausta maksettiin keliakiaa sairastaville gluteenittoman ruokavalion kustannuksia varten vuoden 2015 loppuun. Korvausta maksettiin Kelasta, ja lakkauttamisen kohdalla vuodenvaihteessa 2015–2016 korvauksen määrä oli 23,60 euroa kuukaudessa. Korvaus oli veroton, ja sitä myönnettiin 16 vuotta täyttäneille. Alle 16-vuotiaiden vammaistuen myöntämisen yhteydessä keliakia huomioidaan edelleen.

Ruokavaliokorvaus lakkautettiin valtiontalouden tasapainottamiseksi, mutta myös eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuuteen liittyvistä syistä. Keliakian lisäksi on myös muita sairauksia, joissa ruokavalion noudattaminen tai ruoka-aineen välttäminen hoitomuotona on välttämätöntä.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen yhteydessä eduskunnassa katsottiin, että vaikka keliakia ja esimerkiksi ruoka-aineallergiat eivät ole samanlaisia sairauksia, yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei ole ongelmattonta, että yhtä sairautta sairastavat saavat korvausta ruokavalion noudattamiseksi. Keliakiaa, mutta myös esimerkiksi ruoka-aineallergiaa sairastava, voi toisaalta rakentaa ruokavalionsa myös siten, ettei vältettäviä ruoka-aineita korvata kalliimmilla ruoka-aineilla, vaan tarvittavat ravintoaineet saadaan muista ruoka-aineista.

Ruokavaliokorvauksen tarpeellisuutta koskeva selvitys on valmistunut 28.10.2020. Selvityksen mukaan ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen syyt eivät ole oleellisesti muuttuneet siitä, kun korvauksen maksaminen lakkautettiin vuoden 2016 alusta. Keliakiasta aiheutuvat erityisruokavaliokustannukset voidaan huomioida osana täydentävää toimeentulotukea. Lisäksi veronmaksukyvyyn alentumisvähennyksestä säädetään tuloverolaissa ja kustannukset keliakian edellyttämästä ruokavaliosta voivat olla peruste vähennyksen myöntämiselle.

Hallitus ei ole varautunut ruokavaliokorvauksen palauttamiseen vuonna 2021.

Tutkimusrahoitus terveydenhuollon yksiköille ja rahoituksen riittävyys sote-ratkaisussa

Lausuma 7

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että valtion tutkimusrahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen vahvistetaan ja saatetaan takaisin kasvu-uralle väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävän, korkeatasoisen ja vaikuttavan tutkimuksen varmistamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää, että tutkimusrahoituksen riittävyys varmistetaan myös uudessa sote-rakenteessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Erillisen harkinnanvaraisen valtion erillisrahoituksen, VTR:n, tulevaisuus ja tutkimusrahoituksen taso kliiniseen ja terveystieteelliseen tutkimukseen arvioidaan myös osana sote-uudistusta ja tulevien itsehallinnollisten alueiden rahoitusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon tueksi tarvitaan nykyistä tutkimuksellisempaa ja pitkäjänteisempää otetta palvelujen kehittämiseen sekä tiiviimpää yhteistyötä tutkimuksen, käytäntöjen kehittämisen ja opetuksen välille. On välttämätöntä, että tulevaisuudessa kliinisen tutkimuksen tulokset siirtyvät palvelujärjestelmään nykyistä tehokkaammin, ja että käytänteet perustuvat tutkittuun tietoon.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa on rahoitettu yliopistosairaaloissa VTR:n lisäksi sairaanhoitopiireissä kovin vaihtelevasti. VTR:n laskemista on kompensoitu joillakin eräalueilla kuntien verorahalla. Osa rahoituksesta on tullut kuntien maksuosuuksilla suoraan sairaanhoitopiirin budjetista, kuntien verorahoista tai kustannuksiin jyvitettyinä sekä ulkopuolisella rahoituksella. Yliopistosairaaloiden tutkimukseen käytettävä kokonaisvolyymin on arvioitu olevan 5–11 prosenttia yliopistosairaalan kokonaisbudjetista.

Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta voidaan jatkossakin korvata erillisellä harkinnanvaraisella valtion erillisrahoituksella (VTR) tai liittää korvaus osaksi sote-uudistusta ja sen tulevaa rahoitusmallia. Tämän hetkinen monikanavainen rahoitus ei anna yksiselitteistä kokonaiskuvaa palvelujärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta, sillä valtion erilliskorvausjärjestelmä on vain pieni osa kliinisen ja terveystieteellisen tutkimuksen kokonaisrahoitusta. Kokonaisarvioita nyt kunnilta saatavasta rahoituksesta tutkimukseen ja kehittämiseen ei ole, koska sitä on kompensoitu verorahoilla, maksuosuuksilla ja sairaanhoitopiirin budjetista.

Asuntorahaston korkotukivaltuuden nostaminen

Lausuma 8

Momentti 35.20.60

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston korkotukilainavaltuutta nostetaan siten, että hallitusohjelmassa asetettu tavoite valtion tukemasta asuntotuotannosta saadaan täytettyä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntotuotanto on säilynyt korkealla tasolla viimeisten vuosien aikana ja myös vuonna 2020 se pysyi koronapandemiasta huolimatta suhteellisen hyvällä tasolla. Vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa korkotuetun asuntotuotannon hyväksymisvaltuutta nostettiin 340 miljoonalla eurolla ja korotuksen jälkeen asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi voitiin hyväksyä yhteensä enintään 1 750 miljoonaa euroa. Valtion tuke-
man kohtuuhintaisen asuntotuotannon määrä ja lainapäätökset ovat kasvaneet vuoden 2020 aikana: ARA-tuotanto ylitti 9 200 asuntoa, joka oli noin 1 400 asuntoa enemmän kuin vuoden 2019 ARA-tuotanto.

Vuoden 2020 toinen lisätalousarvio

Vuoden 2020 toisen lisätalousarvioesityksen täydentäminen

HE 43/2020 vp – HE 52/2020 vp – EK 22/2020 vp

Lausuma

Pääluokka 32

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti muutokset asetukseen ja välittömästi ohjeisiin, jotta koronavirukseen liittyvät yritystuet kohdistuvat oikeudenmukaisesti siten, että ne kompensoivat pandemiasta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia, parantavat mahdollisuuksia jatkaa ja kehittää yritystoimintaa sekä edistävät työllisyyttä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Koronapandemiaan liittyvien yritystukien tavoitteena työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla on ollut lieventää yrityksille pandemiasta aiheutuvia kielteisiä taloudellisia vaikutuksia sekä samalla parantaa yritysten mahdollisuuksia kehittää ja jatkaa toimintaansa kriisitilanteen yli sekä siten edistää työllisyyttä. Business Finlandin avustusmuotoinen koronarahoitus on myönnetty de minimis -ehtoisena valtionavustuslain (688/2001) sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) perusteella. Business Finlandin ja myös ELY-keskusten myöntämien yritysten kehittämistoimintaan kohdistuvien tukien lisäksi keväällä 2020 todettiin tarpeelliseksi ottaa käyttöön yritysten liiketoimintaan kohdistuvia menetyksiä suoraan kompensoivia yritystukia, erityisesti yritysten yleinen kustannustuki (laki yritysten määräaikaisesta kustannustuesta 508/2020). Tällöin ei arvioitu tarpeelliseksi valmistella Business Finlandin korona-avustusten ehtoja koskevia asetusmuutoksia. Rahoituksen ohjeistuksessa ja sen täytäntöönpanossa sekä rahoitustoiminnan ohjauksessa on kuitenkin kiinnitetty erityistä huomiota tukien kohdentumiseen mukaan lukien tukien tarkastus- ja maksatusvaihe. Asetukseen 1444/2014 on lisäksi tehty muutos (549/2020), jolla mahdollistettiin Business Finlandin avustusten ja lainojen myöntäminen yritysten tukemiseksi koronapandemiassa myös tilapäisenä valtiontukena, jonka Euroopan komissio on päätöksellään erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi (ns. väliaikainen puitetukiohjelma) ja yrityksille, jotka ovat joutuneet vaikeuksiin korona-kriisin johdosta.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 53/2020 vp – HE 146/2020 vp – HE 227/2020 vp – VaVM 36/2020 vp

Lausuma 1

Maahanmuuttajien koulutuksen resurssit

Momentti 29.10.31

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa vuoden 2021 lisätalousarviossa huomioon maahanmuuttajakoulutuksen resurssitarpeet vapaan sivistystyön oppilaitoksissa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle vuonna 2018. Osa toiminnasta järjestetään nykyisin osana aikuisten perusopetusta. Suurelta osin toimijoina ovat kuitenkin vapaan sivistystyön oppilaitokset. Luku- ja kirjoitustaidon koulutustehtävän siirtyessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vapaan sivistystyön lakia muutettiin niin, että kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyin koulutuksen valtionosuus on 100 prosenttia. Tämä mahdollisti maksuttoman luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen järjestämisen vapaan sivistystyön koulutuksena. Toimenpiteellä avattiin maksuton koulutusmahdollisuus muun muassa kotona lapsia hoitaville maahanmuuttajaäideille sekä muille maahanmuuttajille, jotka eivät ole työvoimahallinnon asiakkaita. Vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuudet vastata koulutustarpeisiin ovat kuitenkin riittämättömät erityisesti viime vuosien koulutustarpeen kasvun myötä.

Uudistuksen yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta siirretyllä noin 5 miljoonalla eurolla saadaan vapaan sivistystyön maahanmuuttajien koulutuksessa koulutettua noin 1700 henkilöä vuodessa.

Lausuma 2

Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoituspohjan vahvistaminen

Momentti 29.40.20

Eduskunta edellyttää, että Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoituspohjaa vahvistetaan siten, että museon toiminta saadaan kestävälle pohjalle ja se pystyy huolehtimaan tehtävistään pitkäjänteisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Luonnontieteellinen keskusmuseo on otettu huomioon yhtenä Helsingin yliopiston valtakunnallisena tehtävänä. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtakunnallisiin tehtäviin osarahoitusta, jonka lisäksi yliopiston on pystyttävä myös omatoimisesti allokoimaan rahoitusta toimintayksiköilleen. Määrärahojen kohdentaminen kuuluu yliopiston taloudelliseen autonomiaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on joulukuussa 2020 allekirjoittanut Helsingin yliopiston kanssa sopimuksen vuosien 2021–2024 keskeisistä tavoitteista ja näihin perustuvista määrärahoista. Vuodesta 2021 alkaen Luonnontieteellisen keskusmuseon valtakunnallisen tehtävän perusteella Helsingin yliopistolle kohdennetaan 2,2 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö kohdentaa Luonnontieteellisen keskusmuseon toimintaan eduskunnan vuodelle 2021 päättämän 600 000 euron lisämäärärahan.

Yliopistollisen koulutuksen ulkopuolisia kustannuksia Luonnontieteellisen keskusmuseon on katettava enenevästi täydentävällä rahoituksella. Muilta hallinnonalojen annettavien veloitteiden yhteydessä on huolehdittava myös vastavasta lisärahoituksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa aktiivisesti yliopistojen taloudellisen aseman kehitystä ja pyrkii osaltaan turvaamaan toiminnan pitkäjänteiset kehittämisedellytykset.

Lausuma 3

Liikenneturvallisuustoiminnan kehittäminen ja kestävä rahoituspohja

Momentti 31.20.51

Eduskunta edellyttää, että tieliikenteen turvallisuustoiminnan kehittämistarpeet selvitetään ja huolehditaan siitä, että liikenneturvallisuustyön rahoituspohja varmistetaan pitkäjänteisesti kestäväällä tavalla.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteilla liikenneturvallisuusstrategia. Strategian taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjaus liikenneturvallisuudesta. Strategian tavoitteena on parantaa liikenneturvallisuutta kaikkien liikennemuotojen osalta. Tieliikenteen osalta tämä tavoite kytkeytyy erityisesti EU:n nollavisioon, jonka päämääränä on vähentää tieliikennekuolemien määrä nolnaan. Valmistettava liikenne-turvallisuusstrategia olisi pitkän aikavälin strategisen ohjauksen väline. Strategia laaditaan vuosille 2022–2026.

Strategiatyössä selvitetään liikenteen turvallisuustoiminnan kehittämistarpeet ja liikenneturvallisuustyön rahoituspohjaa arvioidaan. Strategiatyö on kuitenkin vielä kesken, eikä toimenpiteitä ole vielä asetettu. Tavoitteena on, että liikenneturvallisuusstrategia työ valmistuu vuoden 2021 aikana.

Lausuma 4

Mielenterveyden hoitovelka

Momentti 33.60.39

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin mielen-terveyden hoitovelan kiinni kuromiseksi. Tämä edellyttää mielen-terveys- palveluiden saatavuuden parantamista ja hoitoon pääsyn nopeuttamista. Lisäksi eduskunta edellyttää, että hallitus sisällyttää tarvittaessa lisä- määrärahan mielen-terveyspalveluiden kehittämiseen vuoden 2021 lisätalousarvioihin.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on todennut seuraavaa:

Valmistelu perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn tiukentamiseksi 7 päivään on käynnissä. Perusterveydenhuollon hoitoon pääsy koskisi kaikkien, sekä fyysisten että psyykkisten, terveysongelmien hoitoa. Seitsemän päivän hoitotakuulla tarkoitetaan pääsyä hoidon tarpeen arvion jälkeen terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ohjelmassa parannetaan vuosina 2020–2022 kaikkien alueiden hankkeissa psykososiaalisten menetelmien saatavuutta perusterveydenhuollossa ja opiskeluhoitoloissa. Vuoden 2020 talousarviossa on 10 miljoonaa euroa ja vuoden 2021 talousarviossa 20 miljoonaa euroa kansalliseen poikkihallinnolliseen

mielenterveysstrategian toteuttamiseen. Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024 on varattu 30 miljoonaa euroa vastaavaan tarkoitukseen. Rahoituksesta on osoitettu Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus -ohjelmaan psykososiaalisten hoitojen saatavuuden parantamiseen 5 miljoonaa euroa vuonna 2020, ja 14 miljoonaa euroa vuonna 2021. Vuodelle 2022 on varattu 24 miljoonaa euroa. Vuodesta 2023 lähtien Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024 on varattu 18 miljoonan euron lisäys peruspalvelujen valtionosuuksiin mielenterveysstrategian mukaiseen hoitoon pääsyn nopeuttamisen ja palvelujen oikea-aikaisuuden ja laadun toteuttamiseen. Hallitusohjelmaan sisältyy myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen lainsäädännön uudistaminen palvelujärjestelmän vahvistamiseksi.

Yliopistollisten sairaaloiden sairaanhoitopiirit huolehtivat alueellisesti, että perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon käytössä on vaikuttavaksi osoitettuja psykoterapeuttisia ja psykososiaalisia menetelmiä väestön tarpeen mukaisesti sekä niihin liittyvää koulutusta ja työnohjausta.

4 Tarkastusvaliokunta

Harmaa talous

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Tilaajavastuulain muutostarpeiden selvittäminen aloitetaan osana Sanna Marinin hallitusohjelman harmaan talouden liitteen 4 hanketta koskien yleisöjulkisuuden lisäämistä. Erikseen tulee selvitettäväksi se, miten tilaajavastuulain veloitteiden täyttäminen ja yleisöjulkisuuden lisääminen voitaisiin toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti harmaan talouden torjumiseksi YTJ-järjestelmän kautta saatavilla tiedoilla. Valtioneuvosto hyväksyi 11.6.2020 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman vuosille 2020–2023. Hanke on yksi toimenpideohjelman hankkeista. Tämä selvitystyö on käynnistynyt syksyllä 2020.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) vuonna 2013 aloittamassa veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja koskevassa hankkeessa (BEPS) on selvitetty toimenpiteitä yritysten verosuunnittelun aiheuttaman veropohjan rapautumisen ehkäisemiseksi. Vuonna 2016 Euroopan Unionissa hyväksyttiin veronkiertämisen estämistä koskeva direktiivi (EU) 2016/1164, jota laajennettiin vuonna 2017 hyväksytyllä muutosdirektiivillä (EU) 2017/952. Verolainsäädäntöä on muutettu ja täydennetty direktiivin perusteella. Vuonna 2021 valmistellaan hallituksen esitys, jolla saatetaan vuoden 2022 alusta lukien voimaan veronkiertodirektiivin edellyttämä niin sanottuja käänteisiä

hybridejä koskeva lainsäädäntö. Tämän jälkeen veronkiertodirektiivi on pantu kokonaisuudessaan täytäntöön. OECD on ilmoittanut antavansa kesällä 2021 ehdotuksen uudesta digitaalisen talouden edellyttämästä kansainvälisen verotuksen järjestelmästä. Hallitus seuraa hankkeen edistymistä ja osallistuu sen tulosten täytäntöön panemiseen.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on useita toimenpiteitä, jotka toteuttamalla hallitus huolehtii jatkossakin hallitusohjelman ja EU -lainsäädännön mukaisesti siitä, että verolainsäädäntö ei mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö ja valtionvarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, joista on raportoitu viimeisen kerran 26.11.2019 talousrikostorjunnan johtoryhmälle. Hankepäivitysten mukaan valmistuneita hankkeita oli tuolloin 15. Lisäksi kaksi hankkeista oli arvioitu 95-prosenttisesti valmiiksi, yksi hankkeista 85-prosenttisesti valmiiksi ja kaksi hanketta 70-prosenttisesti valmiiksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman 10.12.2019 mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaa ja strategiaa jatketaan myös vuoden 2020 jälkeen. Hallitusohjelman mukaan toimenpideohjelman toteuttamiseen varataan vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisärahoitus. Valtioneuvosto hyväksyi 11.6.2020 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman vuosille 2020–2023.

Sisäministeriön asettama talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmä seuraa toimenpideohjelman 2020–2023 etenemistä ja tekee tarvittaessa esityksiä uusista hankkeista. Toimeenpanoryhmä raportoi hankkeiden etenemisestä myös työ- ja elinkeinoministeriön asettamalle harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle. Ohjausryhmässä tehdään

päätökset toimeenpanoryhmän mahdollisista esittämistä uusista hankkeista. Toimenpideohjelmassa on 23 hankekokonaisuutta ja yhteensä 56 hanketta (raportointijakso 12/2020). Toimenpideohjelman etenemistä seurataan kolme kertaa vuodessa. Toimeenpanoryhmälle ja ohjausryhmälle on raportoitu 8/2020 ja 12/2020. Seuraava raportointijakso on 4/2021.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024 on suunnattu harmaan talouden torjuntaan eri ministeriöiden (oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) pääluokkiin vuosille 2021–2023 yhteensä 12,45 miljoonaa euroa.

Ohjaus, valvonta ja raportointi

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp – TrVM 5/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössä aiempänä esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempää sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuutosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asettamien selkeyttämistä budjettia laadittaessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Hallituksen vuosikertomusta koskeva lakitasoinen sääntely tuli voimaan vuonna 2014 ja asetuskentäsoista sääntelyä on muutettu vuonna 2016 niin, että valtion talousarviolainsäädäntö kattaa vuosikertomuksen sisällön kokonaisuutena. Muutosten tavoitteena on ollut se, että ministeriöiden tuloksellisuuden pääpaino on yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja vaikuttavuuden kehityksessä.

Hallituksen vuosikertomuksen sisältöä on kehitetty tavoitteen mukaisesti vuodesta 2016 alkaen. Pyrkimys on esittää ja analysoida yhä selkeämmin yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista ja toiminnan tuloksellisuutta. Hallinnonalojen raportointia on yhdenmukaistettu ohjeistuksella ja tavoitteiden toteutumisen osoittamisessa pyritään

käyttämään entistä enemmän mitattavaa, indikaattoreihin perustuvaa tietoa. Vuosikertomuksen informatiivisuutta ja luettavuutta on parannettu vuosittain esimerkiksi lisäämällä havainnollistavia taulukoita ja kaavioita sekä sisällyttämällä kertomukseen linkityksiä verkkosivuille.

Vuosikertomusprosessissa raportoidaan valtion talousarvioesityksessä asetetuista tavoitteista, joita ei vuosikertomusprosessissa enää voida muuttaa. Talousarvioon otettujen tavoitteiden muuttaminen vaikuttaa viiveellä. Valtiovarainministeriö on huhtikuussa 2020 uusinnut määräyksen toiminta- ja taloussuunnittelusta, julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvien kehys- ja muiden ehdotusten sekä valtion talousarvioehdotusten laadinnasta (VN/4842/2020). Määräyksen uudistamisessa on huomioitu myös tavoitteiden asettamisen kehittäminen.

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

EK 37/2014 vp – K 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seurantaa ja raportoi tuloksista eduskunnalle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtionhallinnossa otettiin vuoden 2020 alusta käyttöön julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetukseen (1301/2019) perustuva lausuntomenettely. Menettelyssä valtion virastojen ja laitosten tulee toimittaa valtiovarainministeriölle lausuttavaksi yhteisiä ICT-palveluja tai tietovarantoja koskevat hankkeet, joiden taloudellisten vaikutusten arvioidaan ylittävän miljoona euroa. Toimialan tai toimialojen yhteiseen käyttöön tarkoitettua ICT-palvelua tai tietovarantoa koskevat hankkeet toimitetaan lausuttavaksi, kun taloudellisten vaikutusten arvioidaan ylittävän viisi miljoonaa euroa. Vastaavasti virastojen ja laitosten omat hankkeet on saatettava valtiovarainministeriön lausunnonle, kun niiden taloudellisten vaikutusten arvioidaan ylittävän viisi miljoonaa euroa.

Valtiovarainministeriö antoi tiedonhallintalain nojalla vuonna 2020 yhteensä 48 lausuntoa erilaisista kehittämishankkeista tai investoinneista. Uusi kehys- ja talousarviovalmistelun aikatauluihin sidottu lausuntomenettely on tuonut aiempaa useamman kehittämishankkeen yhteisen arvioinnin piiriin ja luonut näiltä osin paremmat edellytykset myös arvioida yhdenmukaisella tavalla kehittämisestä saatavia hyötyjä. Lausunnoissa valtiovarainministeriö on nostanut esiin hyötyjen arviointiin, niiden ajoittumiseen sekä

niiden realisoitumisen edellyttämiin toimenpiteisiin ja toteutumisen seurantaan liittyviä täydennystarpeita.

Tilannekuvaa valtionhallinnon merkittävistä tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämistä sisältävistä hankkeista ylläpidetään Digi- ja väestötietoviraston tarjoamassa Hankesalkkupalvelussa. Valtiovarainministeriö uudisti loppuvuonna 2020 ohjeensa yhteisistä periaatteista valtionhallinnon merkittävien ICT:n kehittämistä sisältävien hankkeiden raportoinnissa. Uudella ohjeella ja sitä edeltäneellä Hankesalkkupalvelun yhteisten luokitusten uudistamisella tavoitellaan yhtenäisempää hanketiedon raportointia, mikä tukisi tietojen parempaa hyödyntämistä. Hankesalkkupalvelussa on tällä hetkellä noin 400 yli 1 miljoonan euron hanketta, joista 13 prosentissa on arvioitu taloudellista hyöty-potentiaalia. Hankkeiden yhteenlaskettu kumulatiivisen hyötypotentialin arvioidaan olevan noin 1,6 miljardia euroa vuoteen 2025 mennessä.

Hankesalkkupalvelussa raportoiduista hankkeiden tavoitelluista taloudellisista hyödyistä ei ole muodostettavissa kattavaa kuvaa valtionhallinnon ICT-kehittämisen hyöty-potentiaalista. Valtiovarainministeriö on tunnistanut hankesalkkuinformaation hyödyntämisen kehittämistarpeita ja niitä on tarkoitus edelleen täsmentää vuoden 2021 aikana. Valtiovarainministeriö pyrkii osana tiedonhallintalain 7 §:n julkisen hallinnon tiedonhallinnan yhteistyön järjestämistehtävää edistämään valtioneuvostotason yhteistyötä hankesalkkuinformaation hyödyntämisessä. Vuoden 2021 aikana on myös tarkoitus varmistaa Hankesalkkupalvelun tietojen siirtäminen osaksi Valtiokonttorin valtioneuvostolle tuottamia raportointi- ja analysointipalveluja, mikä edelleen parantaa hankeinformaation hyödyntämismahdollisuuksia. Lisäksi hankesalkkupalvelua tuottavalle Digi- ja väestötietovirastolle on asetettu vuoden 2021 tulostavoitteeksi arvioinnin toteuttaminen hankesalkkupalvelun käytöstä valtionhallinnossa sekä palvelun käytettävyyden ja käytön ohjeiden parantaminen nimenomaisesti hankkeista saatavia hyötyjä osoittavien tietojen parantamiseksi.

Nuorten syrjäytyminen

EK 12/2014 vp – M 3/2014 vp – TrVM 1/2014 vp

Painopiste ennalta ehkäisevään toimintaan

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää uudistaessaan siirtää painopisteen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan ja puuttuu lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytettävissä olevien voimavarojen uudelleen suuntaaminen on sekä inhimillisesti että julkisen talouden kestävyuden kannalta välttämätöntä. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittäminen, jalostaminen ja uusien kokeileminen tulee toteuttaa suunnitelmallisesti uudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa toimeenpannaan Tulevaisuuden sote-keskusohjelman yhteydessä. Tärkeänä kehittämisen painopisteenä ovat perhekeskukset ja varhainen tuki arjessa. Lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen tukipalveluja sekä varhaisen tuen ja hoidon saatavuutta myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteydessä vahvistetaan. Tämä toteutetaan muun muassa kehittämällä perhe- ja eroneuvontaa, parisuhdetyötä, vanhemmuuden tukea, kotipalvelua sekä perhesosiaalityötä ja sosiaali-ohjausta. Painopisteenä on neuvolan ja sosiaalipalvelujen sekä neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön systemaattinen tiivistäminen ja osana sitä lasten ohjaaminen varhaiskasvatukseen.”

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä sai työnsä valmiiksi kesällä 2020, ja sen ehdotukset olivat lausuntokierroksella. Parhailaan valmistellaan hallituksen esitystä lastensuojelulain muuttamisesta. Se on tarkoitus tuoda eduskuntaan syksyllä 2021. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon kehittämisellä parannetaan kaikkein suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten palveluja. Lisäksi osana lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa toteutettavien lastensuojelun monialaisen kehittämisen valtionavustushankkeiden ytimessä on edistää lastensuojelun, päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä sivistystoimen yhteistyötä lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseksi. Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nousi 25 vuoteen 1.1.2020, ja palvelun sisältöä on kehitetty yhteistyössä kuntien kanssa.

Laajennettu, 18 ikävuoteen jatkuva, oppivelvollisuus astuu voimaan vuonna 2021. Tavoitteena on, että jokainen peruskoulun päättävä suorittaa toisen asteen koulutuksen.

Apua suurimmassa syrjäytymisvaarassa oleville

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen saatuutta ja laatua kehitetään Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa, jonka yhteydessä toimeenpannaan myös Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa sekä mielenterveysstrategian linjauksia. Painopisteen siirtäminen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan sekä lasten, nuorten ja perheiden tukeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ovat ohjelman keskeisiä tavoitteita. Mielenterveyteen suunnattujen voimavarojen ja henkilöstön mielenterveysosaamisen lisääminen erityisesti perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa on olennaisen tärkeää. Tavoitteena on myös varmistaa, että opiskeluhuollon psykologeilla ja kuraattoreilla sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimijoilla on käytössään yhteiset mielenterveyden edistämisen ja varhaisen tuen toimintatavat. Erilaisia menetelmiä on kehitetty ja testattu kouluympäristöissä, ja niitä levitetään kouluihin, oppilaitoksiin, perhekeskuksiin ja muihin sote-palvelupisteisiin.

Myös nuorisotakuun osana on kehitetty toimintoja ja palveluja, jotta erityisesti nuorten psykososiaalisen tuen tarpeisiin voitaisiin vastata nykyistä nopeammin ja paremmin. Ohjaamojen matalan kynnyksen palveluja ovat menestyksekkäästi syventäneet ohjaamoiden psykososiaalisen tuen hanke (Onni) ja Arki haltuun-kehittämisinterventiot.”

Tietosuoja ja salassapitoasiat sekä moniammatillisen yhteistyön esteiden poistaminen

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeriölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaedellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viranomaisten tietosuoja- ja salassapitosäännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniammatillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö toteaa:

Tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskevat säädösmuutokset edellyttävät usean eri ministeriön hallinnonalaan tehtäviä lainsäädäntömuutoksia, jotka tulisi yhdessä suunnitella ja valmistella. Yksi yhteinen tilannekuva -malli voisi olla yksi käytännön työvälineistä, mutta se edellyttäisi eri ministeriöiden tietosuojasääntelyn yhtenäistämistä. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalakiin on luotu vuonna 2015 säädökset moniammatillisesta yhteistyöstä, ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on julkaissut moniammatillisen yhteistyön tueksi Luo luottamusta, Suojele lasta -verkkokoulun⁴. Opas sisältää ohjeistusta lainsäädännöstä ja tietosuojasta. Ohjeistuksen kehittämis- ja levittämistyö jatkuu, kuten myös siihen liittyvät esimiesvalmennukset.

Tiedonkulku

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoja- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyksin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä niihin ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puuttumisessa tulee lähtökohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan esteenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja sen seurauksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Tiedonkulun toimivuus viranomaisyhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden ongelmia ratkottaessa on tärkeä kehittämisalue. Sektorikohtaista sääntelyä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa syntyneiden henkilötietojen käsittelystä on voimassa olevassa lainsäädännössä runsaasti, ja tiedonsaantioikeudet muilta viranomaisilta vaihtelevat paljon eri toimialojen välillä. Tällä hetkellä ei ole olemassa lainsäädäntöä, joka koskisi laajasti erilaisissa moniammatillisissa toiminnoissa syntyneiden tietojen yhteistä tallettamista tai käsittelyä. Lainsäädännöstä löytyy kyllä esimerkkejä moniammatillisesti laadittavista henkilöä koskevista suunnitelmista. Moniammatillisessa työssä syntyneiden tietojen ja suunnitelmien tallettaminen tapahtuu joko yhteistyöhön osallistuneen organisaation omaan

4 <https://verkkokoulut.thl.fi/web/suojele-lasta>

tietojärjestelmään tai moniammatillista yhteistyötä varten erikseen perustettuun rekisteriin. Yleisesti käytännön työtä tekevillä työntekijöillä on tarve sille, että lapsen, nuoren ja perheen tilanteesta sekä heidän asioidensa hoidosta saataisiin luotua aiempaa kattavampi kokonaiskuva. Tällä hetkellä se voi jäädä vaillinaiseksi, minkä vuoksi oikeanlaista apua ja tukea ei osata aina tarjota. Toisaalta olemassa olevaa tiedonhallintaa koskevaa lainsäädäntöä ei myöskään osata aina hyödyntää riittävästi ja sitä tulkitaan käytännössä kirjavasti. Moniammatillista yhteistyötä voisi lisätä ja laadullisesti parantaa myös yhtenäisillä tietosuojaa koskevilla ohjeistuksilla ja koulutuksilla, jotka edistäisivät eri viranomaisten välistä tiedonvaihtoa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja nuorten auttamisessa.”

Monikanavaisen rahoituksen uudistaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisesta rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen uudistaminen linkittyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sosiaaliturvan laajoihin uudistuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi⁵. Komitean ehdotuksiin sisältyvät myös nuorten kuntoutusprosessia, lääkinnällisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä sekä tietojärjestelmien ja kannustinten kehittämistä koskevat ehdotukset. Myös kuntoutuksen uudistaminen linkittyy osaksi palvelu- ja etuusjärjestelmien laajoja uudistuksia.” Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 15.11.2020 monikanavarahoituksen purkamista pohjustavat valmisteluryhmät, jotka tekevät valmistelutyötä myöhemmin käynnistettävän parlamentaarisen valmistelun tueksi.

5 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>

Yhtenäinen toimintatapa ongelmiin puuttumisessa

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Syrjäytymisen torjumisen onkin oltava kaikkien toimijoiden ja kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä, ei pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten liian usein ajatellaan. Tukea lapsille, nuorille ja perheille on viime vuosina tuotu entistä vahvemmin heidän arkiympäristöihinsä ja palveluja on kehitetty monialaisiksi ja -toimijaisiksi esimerkiksi Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman ja Nuorisotakuun toimeenpanon myötä. Nuorisotakuun kärkenä on ollut erityisesti monialaisten matalan kynnyksen Ohjaamojen vakiinnuttaminen ja kehittäminen. Parhaiden tulosten ja toimintamallien toimeenpanoa jatketaan ja vahvistetaan kuluvalle hallituskaudella.”

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 14/2016 vp – K 10/2016 vp – K 15/2016 vp – TrVM 2/2016 vp

1. Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sisäministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma valmistui 7.6.2016.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta. Yksi merkittävimmistä toimenpideohjelman hankkeista on ollut harmaan talouden talousrikollisuuden tilannekuvatoiminnan luominen. Tilannekuvasivusto Harmaa talous ja talousrikollisuus on otettu käyttöön 12.12.2017. Hanke katsottiin valmistuneeksi 29.6.2018, jolloin siirryttiin tilannekuvasivuston ylläpitovaiheeseen. Muita harmaan talouden ja talousrikostorjunnan kannalta vaikutuksiltaan merkittäviä hankkeita ovat myös selvitykset velvoitteidenhoitoa koskevien tietojen yleisjulkisuuden lisäämisestä, kansallinen tulorekisteri, selvitys tyyppihyväksytyjen kassajärjestelmien soveltuvuudesta Suomeen ja viranomaisten toimintavaltuuksien ja tietojenvaihtosäännösten kehittäminen.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaa ja strategiaa jatketaan myös vuoden 2020 jälkeen. Hallitusohjelman mukaan toimenpideohjelman toteuttamiseen varataan vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisärahoitus. Valtioneuvosto hyväksyi 11.6.2020 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman vuosille 2020–2023.

Sisäministeriön asettama talousrikostorjunnan toimeenpanoryhmä seuraa toimenpideohjelman 2020–2023 etenemistä ja tekee tarvittaessa esityksiä uusista hankkeista. Toimeenpanoryhmä raportoi hankkeiden etenemisestä myös työ- ja elinkeinoministeriön asettamalle harmaan talouden torjunnan ohjausryhmälle. Ohjausryhmässä tehdään päätökset toimeenpanoryhmän mahdollisista esittämistä uusista hankkeista. Toimenpideohjelmassa on 23 hankekokonaisuutta ja yhteensä 56 hanketta.

Toimenpideohjelman etenemistä seurataan kolme kertaa vuodessa. Toimeenpanoryhmälle ja ohjausryhmälle on raportoitu 8/2020 ja 12/2020. Seuraava raportointijakso on 4/2021.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021–2024 on suunnattu harmaan talouden torjuntaan eri ministeriöiden (oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) pääluokkiin vuosille 2021–2023 yhteensä 12,45 miljoonaa euroa.

Ministeri Haatainen asetti maaliskuussa 2020 monihallinnollisen työryhmän valmistelemaan ehdotuksia ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisemiseksi. Työryhmän toimikausi jatkuu vuoden 2021 loppuun.

Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta

EK 4/2017 vp – O 72/2016 vp – TrVM 1/2017 vp

Yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille riskien hallinnasta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskien hallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Keväällä 2020 annetussa valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä annettiin riskien hallintaa koskeva yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille. Periaatepäätöksessä valtio-omistaja edellyttää, että riskienhallinta on järjestetty yhtiöissä näiden tarpeita vastaavalla tavalla osakeyhtiölain mukaisesti. Samoin periaatepäätöksessä edellytetään, että yritysten on tunnistettava liiketoiminnan yritysvastuuriskit sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan ja liitettävä yritysvastuuriskit osaksi riskienhallintajärjestelmää.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana yhtiön hallituksen ja johdon osakeyhtiölain ja hyvän hallintotavan mukaisiin tehtäviin sekä vastuisiin. Hallitukset ja johto vastaavat riskienhallinnan periaatteista ja järjestämisestä sekä raportoivat merkittävistä havainnoista edelleen omistajalle.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita kehitetään ja tarkennetaan säännöllisesti sekä osana jatkuvaa omistajaohjauksen -työtä että kulloinkin asetettavassa valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä. Uusin periaatepäätös asetettiin keväällä 2020, jonka mukaisesti jatketaan pitkäjänteistä, dynaamista ja valtion strategiset intressit turvaavaa omistajapolitiikkaa. Omistuksia arvioidaan kansantalouden kokonaisedun, omistettujen yhtiöiden toiminnan ja arvon kehittämisen sekä resurssien tehokkaan allokaation näkökulmasta.

Valtio hoitaa yhtiöomistuksiaan sovittaen yhteen omistajastrategiset tavoitteensa, lain-säädännön vaatimukset sekä muiden omistajien oikeudet. Valtion omistajapolitiikka on avointa ja johdonmukaista, ja valtio tukee omistamiensa yhtiöiden kasvua ja kehitystä vastuullisen omistajan keinoin kilpailuneutraliteetin vaatimukset huomioiden. Yritysvarallisuus synnyttää tuloja valtion talousarvioon, joita koskevat odotukset määritellään erikseen vuosittain.

Omistamisen ja regulaation eriyttämistä jatketaan ja valtioneuvoston kanslian omistaja-ohjausosaston koordinaatio- ja tukifunktiroolia vahvistetaan. Valtion yhtiöomaisuuden hoidossa tavoitellaan mahdollisimman hyvää yhteiskunnallista ja taloudellista kokonaistulosta. Tavoitteena on myös elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja vahvistuminen myönteistä ja kestävästä rakennemuutosta edistämällä. Lisäksi tavoitteena on valtio-omisteisten yhtiöiden edelläkävijyys hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisessä, digitalisaation hyödyntämisessä ja vastuullisuudessa.

Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi kokemukset nykyjärjestelmästä, jossa Kela vastaa perustoimeentulotuesta ja kunnat täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä sosiaalityöstä, ja raportoi eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus toteuttaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksen, jolla varmistetaan riittävä viimesijaisen toimeentulon turva ja sosiaalista tukea tarvitsevien ihmisten oikea-aikaiset palvelut. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä sai työnsä päätökseen 30.1.2020. Työtä jatkamaan sosiaali- ja terveysministeriö asetti 28.5.2020 toimeentulotukilakia uudistavan työryhmän. Toimeentulotukilakia on tarkoitus uudistaa tällä eduskuntakaudella.

Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp – TrVM 8/2017 vp

Euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja selkeyttää tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta sekä selkeyttää kokonaiskuvan antamista eduskunnalle. Suomen valtion vastuusitoumuksista sekä niihin liittyvistä riskeistä tulee raportoida hallituksen vuosikertomuksessa kaikilta osin ajantasaisesti ja kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö raportoi vuosittain hallituksen vuosikertomuksessa euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä.

Lisäksi valtiovarainministeriö on julkaissut puolivuositain selvityksen niistä Suomen valtion vastuista, sitoumuksista ja saatavista, jotka aiheutuvat euroalueen rahoitustukiohjelmissa. Kreikan rahoitustukiohjelman päätyttyä elokuussa 2018 euromailla ei ole enää käynnissä olevia rahoitustukiohjelmiä. Selvitys on julkaistu vuodesta 2018 alkaen vuosittain.

Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle heinäkuussa 2020 selvityksen Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2019 vuosikertomuksesta ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksesta ja Euroopan rahoitusvakaussäätöjärjestelmän (ERVV) vuoden 2019 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta E 92/2020 vp). Selvityksessä kuvataan euroalueen tilannetta, ja kriisinhallintaan liittyviä taloudellisia vastuita, mukaan lukien Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyviä vastuita. Eduskunnan tarkastusvaliokunta käsitteli selvitystä marraskuussa 2020 ja päätti, ettei asian johdosta ryhdytä toimenpiteisiin.

EK 37/2017 vp – O 21/2016 vp – TrVM 9/2017 vp

EVM-rahoitustukiohjelmasta päättäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tarpeen lakimuutoksille, joiden perusteella uusista Euroopan vakausmekanismin (EVM) rahoitustukiohjelmissa päättäminen on koko eduskunnalla, mikäli Euroopan vakausmekanismin rooli säilyy nykymuotoisena ja sen päätöksentekoon kuuluvat jäsenmaiden kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Euroopan komissio teki 6.12.2017 ehdotuksen neuvoston asetukseksi Euroopan valuuttarahaston perustamisesta. Komissio esitti euroalueen maiden keskinäisellä hallitusten välisellä sopimuksella vuonna 2012 perustetun Euroopan vakausmekanismin muuttamista Euroopan valuuttarahastoksi. Euroopan valuuttarahasto olisi unionin lainsäädännön alainen oikeushenkilö ja Euroopan vakausmekanismin seuraaja siten, että Euroopan vakausmekanismin nykyiset taloudelliset ja institutionaaliset rakenteet olennaisilta osin säilyvät ennallaan. Sen oikeudellinen asema vastaisi Euroopan unionin elintä.

Euroopan vakausmekanismin kehittämistä ja Euroopan valuuttarahastoksi muuttamista koskevat neuvottelut käynnistyivät tammikuussa 2018. Neuvottelut eivät perustuneet komission ehdotukseen vaan Euroopan vakausmekanismia kehitetään hallitustenvälisen sopimuksen pohjalta. Euroopan vakausmekanismin kehittäminen edellyttää sen perustamisesta tehdyn valtiosopimuksen muuttamista. Laajennettu euroryhmä saavutti yhteisymmärryksen 4.12.2019 Euroopan vakausmekanismista tehdyn sopimuksen muuttamisesta muutamia yksityiskohtia lukuun ottamatta. Eurooppa-neuvosto vahvisti lopullisen sovun marraskuussa 2020. Sopimusmuutoksiin sisältyy asioita, joiden voimaan saattaminen edellyttää eduskunnan hyväksyntää. Tässä yhteydessä arvioidaan tarvetta muuttaa uusista rahoitustukiohjelmista päättämistä koskevaa menettelyä.

Eduskunnan kirjelmä asuntopoliitiikan kehittämiskohteista

EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Asuntopoliitiikan kahdeksan vuoden kehittämisohjelma selontekona eduskunnalle

1. Eduskunta edellyttää, että asuntopoliitikasta laaditaan kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma. Ohjelman perustana tulee olla selvitys asuntopoliitiikan keskeisistä kehittämiskohteista, ja ohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntopoliittisen kehittämisohjelman työryhmän tehtävänä oli valmistella hallitusohjelmakirjausten, eduskunnan hyväksymän tarkastusvaliokunnan mietinnön ja parlamentaarisen seurantaryhmän linjausten pohjalta asuntopoliittinen kehittämisohjelma vuosille 2021–2028. Asuntopoliittisen kehittämisohjelman työryhmä luovutti työnsä ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkoselle joulukuussa. Kehittämisohjelman

valmistelussa kuultiin aktiivisesti alan toimijoita, etujärjestöjä ja muita sidosryhmiä. Työn tueksi teetettiin kaksi selvitystä. Hallitusohjelman mukaisesti Turun yliopiston laatima kansainvälisen asumisen tukien, lainsäädännön ja vuokramarkkinoiden vertailu sekä toinen selvitys alueellisten asuntomarkkinoiden hintatekijöistä. Ohjelman käytännön toteuttaminen tapahtuu muun muassa käynnistettävien lainsäädäntöhankkeiden kautta ja toteuttamalla ohjelmassa todetut selvitystarpeet ja muut toimenpiteet. Ohjelman toteuttamista seurataan säännöllisesti, myös osana hallitusohjelman toteuttamisen seuranta.

Asuinalueiden kehittäminen

2. Eduskunta edellyttää, että kahdeksan vuoden kehittämisohjelman osana laaditaan asuinalueiden myönteisen kehityksen tueksi ja eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi yli hallinnonalarajojen ulottuva asuinalueiden kehittämisohjelma, jolla turvataan pitkäjänteisesti palveluiden ja asumisen hyvä taso ja vahvistetaan asuinalueiden elinvoimaisuutta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Eriytymisen ennaltaehkäisemistä ja asuinalueiden myönteisen kehityksen vahvistamista on tarkasteltu osana asuntopoliittista kehittämisohjelmaa. Hallitusohjelmaan perustuva poikkihallinnollista Lähiöohjelmaa vuosille 2020–2022 on käynnistetty. Ohjelmalla pyritään segregaaation vähenemiseen ja lähiöiden hyvinvoinnin parantamiseen. Kestävä kaupunki -ohjelma edistää kaupunkien ja kuntien kestävä kehitystä sekä käytännön kaupunkikehittämisen että strategisen johtamisen tasolla. Ohjelman pääteemat ovat vähähiilisyys, älykkyys, terveellisyys ja sosiaalinen kestävyys. Lähiöohjelman tavoitteena on lähiöiden kilpailukykyyn lisääminen sekä myönteiseen mielikuvaan perustuvan alueiden identiteetin vahvistaminen.

Taantuvien alueiden ongelmien ratkaiseminen elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla

3. Eduskunta edellyttää, että kahdeksaksi vuodeksi laadittavan asuntopoliittikan kehittämisohjelman yhteydessä selvitetään, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntopoliittista kehittämisohjelmaa valmisteleva työryhmä esitti antamassaan raportissa, että käynnistetään erillinen kohdennettu tutkimushanke siitä, miten elinkeino- työllisyys- ja koulutuspolitiikalla sekä asumisen kehittämisellä alueiden vetovoimatekijänä voidaan ennaltaehkäistä väestöltään vähenevien alueiden asumisen ongelmia. Väestöltään

vähenevien alueiden ja pienten keskusten asumiseen liittyviä haasteita, kuten asunto-markkinan toimivuutta tai alenevaa hintakehitystä, ratkotaan hankkeessa syntyvän monialaisen tiedon pohjalta hyödyntämällä työllisyys-, elinkeino- ja koulutuspoliittisia keinoja ja poikkihallinnollista lähestymistapaa.

Asumistukijärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

4. Eduskunta edellyttää, että asumistukijärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan ensi vaalikaudella sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta valmistelemaan parlamentaariseen komiteaan, joka asetettiin 19.3.2020 ajaksi 23.3.2020–31.3.2027, asetettiin asumisen jaosto. Sen vastuulla on asumisen tukien kehittäminen. Jaoston tehtävänä on selvittää asumisen tukien uudistamistarpeita erillisenä tukena, mutta osana sosiaaliturvajärjestelmää ja ottaen huomioon toimeentulotukiriippuvuuden vähentämisen. Työssä otetaan huomioon lasten, nuorten ja perheiden toimeentuloedellytykset.

Julkisesti tuettu asuntotuotanto

5. Eduskunta edellyttää, että kohtuuhintaista valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisätään pääkaupunkiseudulla ja niillä kasvavilla seuduilla, joilla vuokra-asunnoista on kysyntää pitkällä tähtäyksellä. Julkisesti tuetussa asuntorakentamisessa on perusteltua huomioida suhdannetekijät siten, että matalasuhdanteessa julkista rakentamista voidaan lisätä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukivaltuutta nostettiin lisätalousarviossa 340 miljoonalla eurolla 1 750 miljoonan euron tasolle ja vuoden 2021 talousarviossa se on kaikkien aikojen korkeimmalla tasollaan 1 800 miljoonassa eurossa. Vuoden 2020 ARA-tuotanto nousi yli 9 200 asuntoon joka 18 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Asuntojen määrä kasvoi erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa.

MAL-sopimukset

6. Eduskunta edellyttää, että maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia kehitetään entistä pitkäaikaisemmiksi ja sitovimmiksi ja että valtio on valmis laajentamaan maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia (MAL) myös uusille kaupunkiseuduille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto hyväksyi 8.10.2020 maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset (MAL) vuosille 2020–2031 Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kanssa. Uusien kaupunkiseutujen (Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseudut) kanssa on aloitettu neuvottelut ympäristöministeriön asettaman selvityshankkeen ehdottaman mukaisesti.

Valtion asuntorahaston aseman itsenäisyys

7. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee säilyttää Valtion asuntorahaston asema itsenäisenä ja riippumattomana ja lisäksi rahaston varallisuuden käyttö tulee suunnata asumiseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion asuntorahasto on tällä hetkellä valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varoja käytetään asumisen, erityisesti valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen tukemiseen. Asuntopoliittisen kehittämisohjelman työryhmä linjasi työssään hallitusohjelman mukaisesti, että valtion asuntorahasto säilyy edelleen ympäristöministeriön alaisena valtion talousarvion ulkopuolisena rahastona. Sen varallisuuden laajempaa käyttöä asumisen tukimallien rahoituksessa kustannustehokkaalla tavalla pitkällä aikavälillä selvitetään. Myös valtion tukeman kohtuuhintaisen omistusasumisen mallin tarve ja tarkoituksenmukainen toteutustapa selvitetään.

Sosiaalisen asumisen osuuskuntamalli

9. Eduskunta edellyttää, että lainmuutoksilla edistetään ns. sosiaalisen asumisen osuuskuntamallin käyttöönottoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntopoliittisen kehittämisohjelman työryhmä esitti työssään, että tullaan selvittämään, miten asumisyhteisöjä koskevalla lainsäädännöllä voidaan helpottaa osuustoiminnallisen asumisen järjestämistä. Lisäksi selvitetään, olisiko valtion tarkoituksenmukaista tukea osuustoiminnallista asumista tulevaisuudessa.

Asumisoikeusasuntojärjestelmän uudistaminen

10. Eduskunta edellyttää, että ensi vaalikaudella uudistetaan asumisoikeusasuntojärjestelmää koskeva lainsäädäntö, jotta tarpeellisen järjestelmän asema yhtenä kohtuuhintaisen asumisen vaihtoehtona olisi entistä parempi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asumisoikeusasuntojärjestelmää koskevan lainsäädännön uudistusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 22.10.2020. Esityksellä uudistettaisiin asumisoikeuslaki. Asukasvalintaa yksinkertaistettaisiin, asukashallintosäännökset otettaisiin asumisoikeuslakiin ja taloudellisissa vaikeuksissa olevien asumisoikeustalojen rajoituksista vapauttamista edistettäisiin.

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017 – TrVM 6/2018 vp

Toimenpideohjelma kotouttamistoimien uudistamistarpeesta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman kotouttamistoimien uudistamistarpeesta ja toteutettavista uudistuksista. Toimenpideohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

1. Selonteon valmistelu on aloitettu ja se on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2021. Selonteko valmistellaan laajasti eri sidosryhmät osallistaen.

Kotouttamispolitiikan ja sitä koskevien uudistusten on tärkeä perustua mahdollisimman kattavaan, luotettavaan ja pitkäkestoiseen tutkimustietoon. Selonteon valmistelun tueksi on käynnissä tutkimuksia maahanmuuttajien palveluiden toimivuudesta, muun muassa VNTEAS-hankkeena toteutettava tutkimus Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispoluista (Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolut (MAKO)⁶.

⁶ [https://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/maahanmuuttajien-koulutus-ja-tyollistymispolut-mako-](https://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/maahanmuuttajien-koulutus-ja-tyollistymispolut-mako)

Kotouttamislain uudistus

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotoutumislain kokonaisuudessaan ja tarvittavan muun lainsäädännön selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 Hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

Eduskunta edellyttää, että selonteon hyväksymisen pohjalta esiin nousevat mahdolliset lainmuutostarpeet arvioidaan ja valmistellaan eduskuntakäsittelyn jälkeen. Ministeriö korostaa lisäksi, että lain uudistustarpeet on välttämätöntä kytkeä muihin hallituskaudella mahdollisesti tehtäviin rakenteellisiin uudistuksiin, jotka vaikuttavat oleellisesti kotouttamista koskeviin ratkaisuihin, keskeisesti työ- ja elinkeinopalveluiden ja sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun määrittelyä koskevat ratkaisut samoin kuin mahdollinen sosiaaliturvauudistus ja koulutusta koskevat uudistukset.

Kotouttamisprosessin nopeuttaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuoden 2019 Hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kotoutumisajan lyhentäminen yhden vuoden mittaiseksi ei todennäköisesti nopeuta maahanmuuttajien kotoutumista. Yksi vuosi ei ole monille riittävä aika kielitaidon ja työllistymisen edellytysten hankkimiseksi. Tarvittava osaaminen määritellään aina työmarkkinoilla työnantajien toimesta ja monissa ammateissa vaaditaan tiettyä ammatillista osaamista ja työelämän tuntemusta. Työikäisen väestön väheneminen on yksi keskeisistä suomalaisia työmarkkinoita tulevana vuosina kohtaavista uhista, ja jo tällä hetkellä työmarkkinoilla on pulaa osaavasta työvoimasta. Onkin tärkeää panostaa työssä, työttöminä ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien, ml. maahanmuuttajat, osaamisen kehittämiseen. Kieli- ja yhteiskuntatiedolla on myös merkitystä sille, miten yhteiskuntaan kiinnittäytytään ja miten vanhemmat pystyvät tukemaan lapsiaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kotoutumislaisissa säädetään henkilön kotoutumisajasta varsin yksilöllisesti. Kotoutumislaisissa ei säädetä määrämuotoisesti kotoutumisajasta. Kotoutumislain mukaan ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden pituiseksi. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Tätä voidaan laissa säädetyin edellytyksin pidentää enintään viiteen vuoteen.

Edellä mainitunkin perusteella tavoitteena on se, että esimerkiksi työelämään siirrytään niin pian kuin maahanmuuttajalla on siihen edellytykset. Kotoutumisprosessin pituuteen vaikuttaa kuitenkin vahvasti maahanmuuttajan lähtökohdat eikä pelkästään kotoutumisajan lainsäädännöllisellä määrittelyllä pystytä vaikuttamaan yksilöllisiin ominaisuuksiin ja elämäntilanteisiin. On myös huomioitava, että yhteiskunnan ja työmarkkinoiden rakenteet sekä vastaanottavuus vaikuttavat osaltaan kotoutumiseen.

Kotoutumisajan pituutta ja kotouttamisen nopeuttamista koskevat uudistamistarpeet käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa ja kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirto kunnille

4. Eduskunta edellyttää, että kotouttamisen toimivuuden parantamiseksi ja nopeuttamiseksi hallitus siirtää kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun kunnille sekä selvittää ne keinot, joiden avulla kotouttamispalveluita on riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Kotoutumislain nykyisenä lähtökohtana on se, että kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinopalveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Maahanmuuttajien kotoutumispalveluita ei ole tarkoituksenmukaista irrottaa yleisestä palvelu- ja koulutusjärjestelmästä. Kotouttamispalveluiden järjestäminen osana työ- ja elinkeinopalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää ja sosiaali- ja terveystieteiden palveluita mahdollistaa jo olemassa olevien rakenteiden ja palveluiden osaamisen hyödyntämisen kustannustehokkaasti. Päälekkäisten ja erillisten järjestelmien luomista tulee välttää toimivan kokonaisuuden luomiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti kotouttamispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan, ja otetaan käyttöön

kotouttamistyön malli, jolla tuetaan maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan. Mallia kehitetään osana kotouttamisen uudistamistarpeista laadittavaa kokonaisvaltaista toimenpideohjelmaa, jonka laatiminen on käynnistetty työ- ja elinkeinoministeriössä. Toimenpideohjelmaa, joka annetaan eduskunnalle selontekona keväällä 2021, arvioidaan myös kotouttamispalveluiden kokonaisvastuuta. Arvioinnin yhteydessä huomioidaan myös asiaan liittyvät muut keskeiset valmistelut, jotka liittyvät muun muassa työvoimapolitiikan palvelurakenteeseen, sote-uudistukseen ja koulutuspolitiikkaan.

Mietittäessä kokonaisvastuun siirtämistä kunnille on huomioitava myös toiminnan rahoitus. Valtiovarainministeriö on todennut, että perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään korostanut, että kunnalle annettavista tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoritua velvoitteistaan. Valtionosuuslain 55.2 §:ssä säädetyt rahoitusperiaatteen mukaisesti uusissa ja laajentuissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Maaliskuussa 2021 käynnistetään työllisyyden kuntakokeilut, jotka koskevat myös maahanmuuttajia ja vieraskielisiä.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotouttamisessa vahvistetaan. Työ- ja elinkeinoministeriössä on myönnetty valtionavustusta kuntien moniammatillisten osaamiskeskusten toimintaan ja kehittämiseen. Valtionavustusta myönnetään kunnille, joissa asuu yli 8 000 vieraskielistä. Kuntien maahanmuuttajien moniammatillinen toimintamalli yhdistää koulutuksen, työllistymisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja aikuisille maahanmuuttajille. Osaamiskeskuksissa tehdään monialaista yhteistyötä maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseksi ja vahvistamiseksi sekä ohjauksen tehostamiseksi.

Seutukaupungeissa ja maaseudulla tulee turvata kotoutumispalveluiden riittävyys sekä vahvistaa alueellista yhteistyötä ja ottaa käyttöön uusia palveluiden järjestämisen malleja, esimerkiksi etäopiskelu. Myös seutukaupungeissa ja maaseudulla kotouttamisen toimivuus on yhteydessä vahvoihin peruspalveluihin.

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työttömien työnhakijoiden tavoin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaina. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi voidaan täten hyödyntää työ- ja elinkeinotoimistojen osaamista työväli- ja yrityspalveluista ja yrityskontakteja. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Jatkossa tulisi entisestään vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyden edistämistä työ- ja elinkeinotoimistoissa, sillä tutkimusten mukaan työelämää lähellä olevat palvelut ovat maahanmuuttajien työllisyyden edistämisen kannalta vaikuttavia. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan räätälöidä työelämään joustavia reittejä, joita tulisi hyödyntää nykyistä aktiivisemmin maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeiden kohtaannossa.

Palveluiden yhteensovittamisen rinnalle tarvitaan palveluintegraation malleja, esimerkiksi toimialakohtaisia työllistymispaketteja työvoimapula-aloille, sekä palveluiden vahvempaa räätälöintiä eri ryhmille. Työ- ja elinkeinohallinnon, kunnan ja oppilaitosten yhdyspintaa tulisi vahvistaa myös niiden ryhmien osalta, jotka eivät ole työttöminä työnhakijoina, esimerkiksi kotona lapsia hoitavat maahanmuuttajanaiset.

Yritysyhteistyön toimeenpanon kannalta työ- ja elinkeinotoimiston sekä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten yritysyhteistyö on keskeisessä roolissa. Tarvitaan väli-työmarkkinoiden vahvempaa hyödyntämistä sekä uudenlaisia malleja osaamisen ja työelämäkontaktien hankkimiseksi rinnakkain, jotta voidaan sovittaa yhteen nopean työllistymisen ja kestävien työurien tavoitteet.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut yhteistyössä sidosryhmien kanssa Työelämän monimuotoisuusohjelman, jonka tavoitteena on työelämän vastaanottavuuden lisääminen sekä työn ja osaamisen kehittämisen yhdistävien mallien valmistelu.

Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseen tähtäviä toimia on valmisteltu muun muassa työllisyyden edistämisen ministeri-työryhmän Työperäinen maahanmuutto ja kotouttaminen -alatyöryhmässä sekä osana kotouttamista koskevaa selontekoa.

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikaa nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan työperusteinen maahanmuutto siirrettiin 1.1.2020 alkaen työ- ja elinkeinoministeriöön käsittelyn tehostamiseksi. Sisäministeriö tulosohjaa Maahanmuuttovirastoa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä sisäministeriön sekä muiden ministeriöiden, kuten ulkoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö, kehittää koko hallinnonalan kanssa työntekoa koskevien oleskelulupahakemusten käsittelyprosesseja tavoitteena myös lyhentää käsittelyaikoja. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu yksi kuukausi työ- ja opiskeluperusteisille luvulle. Hallitus on budjetoinnilla pyrkinyt varmistamaan, että Maahanmuuttoviraston resurssit on turvattu suhteessa vireille tuleviin lupa-asioihin. Maahanmuuttovirastolle on lisätty tilapäisesti määrärahoja päätöksentekoresurssien turvaamiseen sekä valtion talousarviossa vuodelle 2020 että vuodelle 2021 sekä varattu rahoitusta Julkisen talouden suunnitelmaan vuodelle 2022.

Määräraha Maahanmuuttoviraston 70 henkilötyövuoden väliaikaiseksi lisäresurssiksi oleskelulupien nopeuttamiseksi on käytettävissä 2021 vuoden alusta, rekrytointien ja perehdytyksen vuoksi lisäresurssit alavat tehostaa toimintaa helmi-maaliskuusta alkaen. Koronapandemia on vaikeuttanut oleskelulupahakemusten jättämistä ja alkutoiminpiteitä ulkomailla samoin kuin työn perusteella matkustamista. Työperusteisten oleskelulupien käsittelyajat ovat osittain laskusuuntaisia, muun muassa erityisasiantuntijoiden oleskelulupien käsittelyaika on laskenut keskimäärin 45 vuorokaudesta (2019) 21 vuorokauteen, ja tänä vuonna otetaan käyttöön myös erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien kahden viikon käsittelyajan pikakaista.

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevia uudistuksia arvioidaan osana laajempaa, työ ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä toteutettavaa maahanmuuttajien työllisyyden ja koulutuksen edistämisen kokonaisarviointia. Arviointi on käynnistetty vuoden 2020 alussa (Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolut (MAKO)⁷).

Kotoutumiskoulutuksen uudistamista koskevat esitykset käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa ja kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Kielikoulutuksen velvoittavuus

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Kotoutumiskoulutuksen osuvuuden parantamiseksi ja tarvetta vastaavaan koulutukseen ohjaamiseksi on kehitetty ja otettu käyttöön kielitaidon lähtötason ja opiskeluvalmiuksien testaus (Testipiste). Testausta tehdään eri tavoin eri puolilla Suomea. Tyypillisesti TE-toimisto ostaa testaamisen palveluntuottajalta. Kotoutumiskoulutuksessa kielitaitoa arvioidaan koko koulutuksen ajan. Kielitaitoa ei arvioida pelkästään testeillä, vaan arviointi on jatkuvaa ja perustuu muun muassa opiskelijan tekemiin tehtäviin ja edistymiseen. Testipiste-projektissa kehitettiin myös aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen suomen kielen lopputesti, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa suomen kielen taidolle asetetut tavoitteet. Lopputesti ei kuitenkaan ole yleisten kielitutkintojen kaltainen virallinen testi, mutta tehtävät on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikkoihin. Lopputestin käyttäjän tueksi on julkaistu käyttöopas, jossa annetaan ohjeita testin järjestämiseen sekä kuvataan tarkemmin osakokeiden sisältöä ja kielitaidon eri osa-alueiden arviointia. Lopputesti ja käyttäjän opas ovat tilattavissa oppilaitoksiin Testipisteestä ja niiden saamisen edellytyksenä on yksipäiväisen, maksullisen käyttäjäkoulutukseen osallistuminen.

Etenkin mikäli kielikoulutukseen sisältyvällä testillä olisi vaikutuksia henkilön oikeuksiin, kotoutumis- tai kielikoulutukseen sisältyvä koe tai sen arviointi ei voisi olla kouluttaja-kohtainen, vaan tarvittaisiin valtakunnallinen ja tasapuolinen koe ja sen virallinen

⁷ [https://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/maahanmuuttajien-koulutus-ja-tyollistymispolut-mako-](https://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/maahanmuuttajien-koulutus-ja-tyollistymispolut-mako)

tasalaatuinen arviointi. Kouluttajan itse toteuttamat yhtenäisetkään testit eivät tuottaisi yhtenäistä arviointia, vaan arvioinneissa saattaa olla suurtakin vaihtelua. Myös erilaiset oppimisen esteet pitäisi pystyä huomioimaan. Oppimisen esteitä voivat olla muun muassa oppimisvaikeudet, traumatausta, erilaiset terveysongelmat sekä esimerkiksi muut henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät syyt. Ongelmana on, että luki- tai kielellisten oppimisvaikeuden testaus tulisi tehdä omalla äidinkielellä, mutta tähän ei ole välineitä tai työkaluja olemassa, joten oppimisvaikeudet jäävät usein huomaamatta tai huomiotta maahanmuuttajien kohdalla.

Suomessa on käytössä valtakunnallinen yleinen kielitutkinto (YKI), jossa voidaan maksua vastaan suorittaa muun muassa suomen ja ruotsin kielen kielikoe, johon kuuluu suullinen ja kirjallinen osa. Kokeen järjestämisestä vastaa Jyväskylän yliopisto. Testissä on kuusi tasoa. Vuonna 2018 suomen kielen keskitason (tasot 3–4) kokeeseen osallistui 7 452 henkilöä ja ruotsin kokeeseen 475. YKIn järjestelyt ja periaatteet (yhtenäinen, riippumaton, testiturvallisuudesta huolehdittu, validoitu, oma opettaja/sama palveluntuottaja ei arvioi) olisivat monella tavalla hyvät kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen kielitaidon mittaamiseen. Jotta se toimisi nykyistä laajemmin kotoutumiskoulutuksen opiskelijoille, pitäisi siinä huomioida paremmin matalan kielitason henkilöt. Jos keskitason YKItä ei pääse läpi, saa vain tiedon, että tulos oli ”alle 3”, mutta ei tarkempaa tietoa siitä, kuinka lähellä oli 3:n läpäisemistä. Testistä ei myöskään saa mitään palautetta, jolloin on vaikea kehittää omaa opiskeluaan.

Maahanmuuttajaväestö on hyvin heterogeeninen ryhmä, ja maahanmuuttajille järjestettävää kotoutumis- ja kielikoulutusta toteutetaan eritasoisena. Tällöin vain tiettyä taitotasoa mittaava koe ei olisi riittävä, vaan tarvittaisiin adaptiivinen kielitaitotason arvioinnin ratkaisu, jolla voitaisiin mitata henkilön kielitaidon kehittymistä. Lisäksi tulee huomioida, etteivät kaikki maahanmuuttajat osallistu kotoutumis- tai kielikoulutukseen. Tällöin yleisen kielitutkinnon kaltainen koe mahdollistaisi kielitestin suorittamisen riippumatta siitä, miten kielitaidon on hankkinut.

Kielitestauksen uudistamista koskevat esitykset käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa.

Vastaanottopalveluiden opintotoiminta

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää turvapaikanhakijan vastaanottopalveluihin sisältyvän opintotoiminnan velvoittavuutta. Turvapaikanhakijalta tulee edellyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Tämän varmistamiseksi tulee olla koe.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Jokaisen vastaanottokeskukseen kirjautuvan yli 16-vuotiaan asiakkaan tulee käydä suomalaisen yhteiskunnan kurssi osana vastaanottokeskuksessa järjestettävää opintotoimintaa. Suomalaisen yhteiskunnan kurssikokonaisuutta on päivitetty vuoden 2019 aikana. Lisäksi uusi, digitaalinen kurssimateriaali on valmistunut ja se otetaan käyttöön vastaanottokeskuksissa keväällä 2020. Uusi kurssi sisältää testin, joka jokaisen yli 16-vuotiaan vastaanottokeskuksen asiakkaan pitää suorittaa. Testin suorituksesta tulee merkintä UMAREK-järjestelmään. Vastaanottorahaa on mahdollista vähentää, mikäli asiakas ei osallistu kurssille tai suorita verkkokursseja.

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeriö toistaa vuode 2019 hallituksen vuosikertomuksessa toteamansa:

”Kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajataustaisten vanhempien koulutusmahdollisuuksia on parannettu osana vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta. Jatkossa tulisi varmistaa koulutuksen riittävyys ja lastenhoito osana koulutusta. Koulutuksessa tulisi rakentaa vanhempien työidentiteettiä jo lasten ollessa pieniä. Osa vanhemmista on vaikeammin palveluiden tavoitettavissa, minkä takia tulisi hyödyntää monikanavaista tiedottamista viranomais- ja järjestökanavia hyödyntäen sekä myös etsivän työn avulla. Myös koulutuksen velvoittavuuden lisäämistä tulisi selvittää.

Jatkokoulutuksen kannalta on tärkeää, että kotivanhempien koulutuksella on yhteys Työ- ja elinkeinopalveluihin ja muihin osaamisen kehittämisen palveluihin. Lasten pääsy varhaiskasvatukseen on tärkeää lastenhoidon järjestämiseksi kotihoidon päättyessä ja äitien työelämäsiirtymien vahvistamiseksi. Vanhempien tietoutta varhaiskasvatuksen hyödyistä esimerkiksi lasten jatkokouluttautumisen kannalta tulisi lisätä.

Työ- ja elinkeino- sekä muiden palveluiden kehittämisessä on tarkoitus jatkossa myös vahvistaa sukupuoli sensitiivisiä, käytännönläheisiä toimintatapoja. Samalla tulee selvittää erillisten, maahanmuuttajataustaisille räätälöityjen palvelukokonaisuuksien tarve. Myös

yritysten ja järjestöjen rooli voisi olla keskeinen esimerkiksi erilaisten työelämälähtöisten aloitteiden ja mentorointimallien kehittämisessä.

Myös tasa-arvon vahvistaminen perheissä on tärkeää. Tällöin toiminta ei voi suuntautua pelkästään naiseen vaan lähtökohdan tulee olla perheiden kotoutumisen tukeminen. Esimerkiksi maahanmuuttajamiestyötä tulisi vahvistaa.

Maahanmuuttajanaisten työllisyyden edistämiseen parantamiseen tähtääviä toimia valmistellaan parhaillaan muun muassa työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän Työperäinen maahanmuutto ja kotouttaminen -alatyöryhmässä. Lisäksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty kotouttamistyön mallin valmistelu, jonka puitteissa etsitään ratkaisuja myös maahanmuuttajanaisten kotoutumisen vahvistamiseksi. Uudistamistarpeita koskevat rakenteelliset, rahoituskelliset ja lainsäädännölliset esitykset käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa ja kotouttamislain kokonaisuudistusta.”

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotouttamisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotouttamisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittelemiseksi uudelleen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Kolmannen sektorin toiminnan vahvistaminen on tärkeää. Kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kytkeminen mukaan kotouttamistyöhön on edellytys toimivalle kotouttamispolitiikalle ja sen täytäntöönpanolle.

Kotouttamistyölle on leimallista sen toimintakentän laaja-alaisuus, eri toimijoilla olevan osaamisen monialaisuus ja syvyys, mutta myös kotoutumistyön kentän hajanaisuus ja koordinaation haasteet. Suuri osa kotouttamistyötä on hoidettu ja hoidetaan edelleenkin hankeperusteisesti, joka vaatii eri toimijoiden välistä sekä virallista että epävirallista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.

Valtion kotouttamisohjelmaa vuosien 2016–2019 täydentämään laadittiin vuonna 2016 ensimmäinen kotouttamisen kumppanuusohjelma. Kumppanuusohjelma tarjoaa käytännön mahdollisuuksia uusille kotouttamisen yhteistyömuodoille ja -malleille, osallistaa uusia toimijoita sekä vahvistaa jo pitempään toimineiden järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa kotouttamisen tukena. Tavoitteena on myös systematisoida kotouttamisen

kumppanuuksia pitkäjänteisesti ja tehostaa kotouttamistyön vaikuttavuutta muun muassa lisäämällä koordinaatiota rahoittajien kesken.

Vuonna 2016 käynnistettyä kumppanuusohjelmaa kehitetään yhdessä kotoutumista edistävien toimijoiden kanssa jatkuvasti. Ohjelmalle laaditaan toimintasuunnitelma aina kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Tavoitteena on luoda toimijoita yhteen tuova ja kotoutumisen edistämiseen sitouttava rakenne, joka mahdollistaa uusien kotoutumista edistävän työn mallien tuottamisen sekä yhteisten ratkaisujen löytämisen ruohonjuuritasolta nouseviin teemoihin ja kehityskohteisiin. Valtakunnallisen, koordinoitun verkostotyön lisäksi tuetaan toimijoiden välistä työtä tarjoamalla tietoa sekä kehittämällä osaamista. Kumppanuusbrändi on myös alueellisten ja paikallisten toimijoiden käytettävissä. Kehittämistyön painopisteinä on vahvistaa kytköstä paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen kotoutumista edistävän työn välillä. Lisäksi luodaan järjestelmällisempi menetelmä kumppanuusohjelman arviointiin ja yhteiseen käsittelyyn tuotavien teemojen valitsemiseen sekä edistetään yhteiskunnan vastaanottavuutta sisällyttämällä ohjelmaan vahvemmin tavoite hyvien väestösuhteiden edistämisestä.

Kansalaisjärjestöjen roolia maahanmuuttajien työllistymisen edistämässä tulisi edelleen vahvistaa. Järjestöt voivat tukea työllistymistä mm. edistämällä verkostojen syntymistä esimerkiksi mentoroinnin avulla sekä olemalla tukena ohjauksessa ja neuvonnassa, etsivässä työssä ja tarjoamalla työtä välityömarkkinoilla.

Vapaan sivistystyön roolia ja rahoitusta osana maahanmuuttajien kotouttamista on viime vuosina vahvistettu voimakkaasti, esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä maahanmuuttajanaisten ja kotoutumisajan ylittäneiden koulutuksen järjestämisessä.

Hallituksen vuosikertomus 2017

EK 47/2018 vp – K 11/2018 vp, K 17/2018 vp – TrVM 11/2018 vp

Työvoiman kohtaanto-ongelman poistaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouskasvua heikentävän työvoiman kohtaanto-ongelman poistamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö toteaa seuraavaa:

Hallitus tekee hallituskauden aikana taloutta vahvistavia työllisyystoimia, joiden tavoitteena on saavuttaa 80 000 lisätyöllisen työllisyysvaikutukset. Vuoden 2020 budjettiriihessä

päätetyillä toimenpiteillä tavoitellaan 31 000–36 000 lisätyöllistä, yhteenlaskettuna hallituksen jo aikaisemmin tekemien työllisyyttä kasvattavien toimien kanssa. Seuraava osa hallituksen työllisyystoimista päätetään puoliväliriihessä vuoden 2021 keväällä. Budjettiriihessä päätetyillä työllisyystoimilla vastataan myös kohtaanto-ongelmaan ja varmistetaan osaavan työvoiman saatavuutta usealla eri tavalla. Toimenpiteisiin sisältyy systeminen muutos kohti Pohjoismaista työvoimapalvelumallia, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, palkkatuen uudistamien ja rekrytointitukikokeilu, osatyökykyisten työllistämisen Suomen mallin luominen, työvoimapalvelujen siirto paikallistasolle, ohjaamotoinnin kehittäminen, jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kotouttaminen ja työperäinen maahanmuutto, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet. Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista työllisyyden edistämiseen, työmarkkinoita koskeviin asioihin ja työlainsäädännön kehittämiseen liittyen. Keskeiset työllisyystoimet on valmisteltu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alatyöryhmissä, ja valmistelu jatkuu edelleen kohti kevään kehysriihettä.

Toimenpiteitä kohtaanto-ongelman vähentämiseksi jatketaan.

Valtionalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

EK 43/2018 vp – K 19/2018 vp – TrVM 10/2018 vp

Riskienhallinnan parantaminen

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston asettama sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta sekä valtiovarain controller -toiminto ovat tehneet työtä riskienhallinnan parantamiseksi ja menettelytapojen yhdenmukaistamiseksi. Valtion talousarviosäädösten mukaan vastuu sisäisen valvonnan ja siihen kuuluvan riskienhallinnan järjestämisestä kuuluu virastotasolle. Virastojen menettelytapojen tueksi on laadittu sisäisen valvonnan arviointikehikko sekä riskienhallintapolitiikkamalli. Vuonna 2020 on annettu valtioneuvoston

periaatepäätös julkisen hallinnon digitaalisesta turvallisuudesta⁸ ja julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden toimeenpanosuunnitelma⁹, jotka sisältävät toimenpiteitä digitaaliseen turvallisuuteen liittyvän riskienhallinnan kehittämiseksi.

Valtiovarainministeriö asetti huhtikuussa 2020 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan keskeisimmistä tavoitteista, toimintatavoista ja rajauksista ja hallinnonalatasoisen ja virastotasaisen riskienhallinnan yhteensovittamisen periaatteista sekä valmistella ehdotukset tarkoituksenmukaisista tavoista ohjata, vastuuttaa ja organisoida valtioneuvostotasaisia riskienhallintaa. Työryhmän lähtökohtana on ollut valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan määrittäminen yhtäältä keskeisten riskienhallinnan yleisesti käytettyjen viitekehysten ja toisaalta voimassa olevien, erityisesti talousarviolain ja -asetuksen säädösten perusteella. Työryhmän määräaika on 30.4.2021.

Valtioneuvoston controllerilla on tärkeä osa valtionhallinnon kokonaisvaltaisessa riskienhallinnassa ja sen valmistelussa. Valtioneuvoston yleisistunto on täyttänyt valtioneuvoston controllerin viran 1.3.2021 alkaen.

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

HE 18/2019 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle 18.9.2019. Laki tuli voimaan 21.8.2020. Esityksessä ehdotettiin, että ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä, oleskelua ja kansalaisuusasioita koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontatehtävien hoitamista tukemaan voitaisiin jatkossa käyttää Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä.

8 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-857-1>

9 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-289-5>

HE 70/2019 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rehulain muuttamiseksi annettiin eduskunnalle 31.10.2019. Rehulaki tuli voimaan 1.1.2021. Uudessa laissa säädetään muun muassa toimijoiden luotettavuudesta sekä valvontaviranomaisten oikeudesta saada tietoja toimijan julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten verojen ja muiden lakisääteisten maksujen hoitamisesta.

HE 36/2019 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikelain, sekä kasvinuojeluaineista annetun lain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta. Laki tuli voimaan 1.1.2020 (VHS-mahdollisuus 1.6.2020) Viranomaisten välisen tietojenvaihtosäännösten kehittäminen mahdollistaa sen, että muille viranomaisille kertaalleen annettu tieto olisi myös elintarvikevalvontaviranomaisten käytettävissä.

HE 244/2020 Hallituksen esitys eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta 10.12.2020. Keskeinen hankintayksikön tiedonsaantia koskeva muutos liittyy harmaan talouden selvitysyksikön toimittaman velvoitteidenhoitoselvityksen käyttömahdollisuuden laajentamiseen tarjoajan alihankkijoihin sekä kansallisen kynnsarvon alittaviin hankintoihin.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa 2020–2023 on useita meneillään olevia hankkeita viranomaisten tietojenvaihtosäännösten parantamiseksi. Näistä laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi, sisäasioiden rahastojen hallinta, jätelaki, laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimista, laki ruokahallinnon tietovarannosta, valtionapulaki sekä kaupparekisterilaki ovat edenneet pisimmälle.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa on hanke selvitysyksikköä koskevan lain (1207/2010) muuttamiseksi. Hankkeessa muun muassa selvitetään, voitaisiinko Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa laajentaa yksityishenkilöiden toimintaan, mikä tarkoittaisi käytännössä nykyisestä organisaatio-kytköksestä luopumista. Velvoitteidenhoitoselvityksen (VHS) laatiminen olisi mahdollista myös luonnollisesta henkilöstä niille viranomaisille, joilla on tiedonsaantioikeus henkilöitä koskeviin tietoihin.

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asiassa ei ole tässä vaiheessa uutta ilmoitettavaa. Kesällä 2018 käynnistyneen maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan rakennusvalvonnan järjestämistä sekä vastuukysymyksiä mahdollisesti päävastuullisen toteuttajan toteutusvastuun kautta. Kokonaisuudistuksessa tarkastellaan myös, miten parannetaan rakennuksen koko elinkaaren kestävästä suunnitelmallisesta käytöstä ja ylläpitoa.

Rakennusvirheiden ja niistä johtuvien ongelmien vähentäminen on tärkeää, sillä kyse on merkittävästä kansantaloudellisesta ja -terveydellisestä ongelmasta. Rakentamista koskevat ympäristöministeriön asetukset on uudistettu maan- ja rakennuslain muutoksen (958/2012) mukaisesti siten, että uudistetut asetukset tulivat voimaan 1.1.2018. Uudistuksessa rakennusmääräyskokoelmassa on otettu entistä paremmin huomioon muun muassa rakentamisen valvonta ja rakennusten terveellisyys.

Homeloukkujen jääneiden tukeminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, minkälaista apua ja tukea homeloukkujen jääneet tarvitsevat.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön kanssa ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana (VNTEAS) on käynnistetty selvityshanke ”Sisäilmaongelmista kärsivien auttaminen ja tukeminen”. Tässä hankkeessa selvitetään muun muassa, minkälaista apua ja tukea homeloukkujen jääneet tarvitsevat. Selvityshankkeella vastataan edellä mainitun kannanoton lisäksi hallitusohjelman homeloukkuasiaa koskevaan kirjaukseen. Selvityshankkeen koordinoi Hengitysliitto ja se toteutetaan yhdessä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen, Asumisterveysliitto AsTe ry:n ja Asianajotoimisto Alfa Oy:n kanssa. Hanke jatkuu toukokuun 2021 loppuun asti.

Terveet tilat 2028

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 -hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtioneuvoston kanslia toteaa seuraavaa:

Valtioneuvoston kanslian koordinoiman Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutus on edennyt suunnitellusti vuoden 2020 aikana. Kertomusvuonna jatkettiin kunnille suunnattujen Terveet tilat -työpajojen toteutusta yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa järjestämällä yhteensä neljä tilaisuutta. Työpajoissa kartoitettiin kuntien hyviä käytäntöjä kiinteistökannan hallinnassa ja sisäilmatilanteiden hallinnassa.

Lokakuussa julkaistiin Terveet tilat -toimintamalli, jonka tarkoituksena on tukea kuntia ennakoivassa kiinteistönpidossa ja toimia tukimateriaalina sisäilmahaasteiden ratkaisemisessa ja ennaltaehkäisyssä. Toimintamalliin on koottu tietoa neljästä osa-alueesta: kiinteistökannan hallinta, kiinteistön käyttö ja ylläpito, rakentaminen ja korjaaminen sekä sisäilmatilanteiden selvittäminen. Osa-alueet nivoutuvat yhteen ja niissä johtavana teemana on toimenpiteet ja linjaukset, joiden avulla edetään kohti terveellisiä ja turvallisia tiloja ja tyytyväisiä käyttäjiä. Toimintamallissa korostetaan laaja-alaisen moniammatillisen yhteistyön ja avoimen tiedonvaihdon ja viestinnän merkitystä, sillä ne ovat oleellisia sisäilmaongelmia ratkaistaessa.

Kertomusvuonna on lisätty ohjelman toteutukseen liittyvää viestintää, uutiskirje ilmestyy noin kuukauden välein ja uusi verkkosivusto tilatjaterveys.fi¹⁰ avattiin lokakuussa.

Kertomusvuoden lopussa koottiin kuntien Terveet tilat -verkosto, johon on kutsuttu mukaan kuntien viranhaltijoita, työntekijöitä ja kunnanvaltuutettuja. Verkostossa käydään vuoropuhelua sisäilmateemoista, kehitetään yhdessä Terveet tilat -toimintamallia entistä toimivammaksi sekä opitaan muilta ja jaetaan sisäilmatilanteiden hyvät käytännöt ja kokemukset. Verkoston ensimmäinen tapaaminen järjestetään helmikuussa 2021.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Vuonna 2020 valmistui opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ”Rakennusalan toimijoiden sekä kuntien kiinteistö- ja rakennustehtävissä toimivien sisäilmaosaamisen osaamiskartoitus”. Kartoituksen loppuraportti valmistui keväällä 2020.

10 <https://tilatjaterveys.fi>

Opetushallitus käynnisti loppuvuonna 2020 nykytilaselvityksen ammatillisen koulutuksen tiloista ja rakennuksista ja niiden suunnittelusta. Hanke valmistuu tämän vuoden aikana.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriön toimet liittyvät pääasiassa terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin asioihin, mutta ministeriö on myös osallistunut aktiivisesti yhteistyöhön muiden ministeriöiden kanssa. Suurin osa sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle kuuluvista toimituksista toteutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimassa Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa (Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma 2018–2028). Ohjelmat etenevät hyvin ja suunnitelman mukaisesti ja niissä on tuotettu runsaasti uutta tietoa sekä työkaluja sisäilmaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.

Vuoden 2020 aikana on tuotettu tiedotteita ja uutisia muun muassa sisäilmaoireiluun vaikuttavista tekijöistä ja oireilun monitekijäisyydestä. Vuoden aikana on tehty selvityksiä oirekyselyjen käytettävyydestä sisäilmaongelmissa sekä vertailtu sisäilman epäpuhauksille altistumista Pohjoismaissa. Ohjelmassa on tuotettu katsauksia mineraalikuitujen merkityksestä toimistotyypisissä ympäristöissä sekä väistö- ja erityispuhtaiden tilojen käytöstä työpaikkojen sisäilmasto-ongelmatilanteissa. Lisäksi on kerätty hyviä käytäntöjä rakennusten ongelmatilanteiden ratkaisuun Terveet tilat -toimintamallia varten.

Vuoden 2020 aikana on tuotettu sisäilma-asioita koskevaa tietoa terveydenhuollon ammattilaisten työn tueksi sekä selvitetty terveydenhuollon osaamistarpeita ja käynnistetty sisäilma-aiheista koulutusta. Rehtoreille on tuotettu ohjeistusta sisäilmatilanteisiin. Lisäksi on tuotettu tietoa ja ratkaisuja työpaikoille eri toimijoiden yhteistyöstä sisäilmatilanteissa.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Vuonna 2020 ympäristöministeriö jatkoi toimenpiteitä, jotka keskittyvät muun muassa rakentamisen kosteudenhallinnan kehittämiseen ja neuvontaan sekä rakennusfysiikan koulutusmateriaalin kehittämiseen. Insinöörikkoulutuksen tarpeisiin valmisteltava rakennusfysiikan oppimateriaali valmistui keväällä 2020. Virkamiestyönä valmisteltiin loppuvuodesta 2020 ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyvä tutkimushanke, joka kartoittaa terveysriskejä julkisissa rakennuksissa. Tämän lisäksi ympäristöministeriö julkaisi asetusten tueksi ohjeen rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta. Ilmanvaihtolaitosten katselmukseen liittyvä selvitystyö ja ohjeistuksen tekeminen käynnistettiin loppuvuonna 2020. Ympäristöministeriö on aktiivisesti osallistunut Terveet tilat -toimintamallin kehittämiseen. Hometalkoot.fi-verkkosivuston sisällön päivittämistä nykytietoa ja -määräyksiä vastaavaksi valmisteltiin loppuvuodesta 2020. Ympäristöministeriössä on

käynnissä maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus, jonka yhteydessä arvioidaan myös rakentamisen laatuun ja vastuisiin liittyviä kysymyksiä.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos Senaatti-kiinteistöt on mukana Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutuksessa. Senaatti-kiinteistöjen Nollatoleranssiohjelma on Terveet tilat 2028 -ohjelmassa kehitetyn Terveet tilat -toimintamallin mukainen. Senaatti-kiinteistöjen kehittämistä kiinteistöjen ylläpitokäytäntöjä, kuten ennakoivaa rakennuskatsastusmallia hyödynnetään edelleen Terveet tilat -toimintamallin kehitystyössä.

Valtion ja kuntien hankintaosaamista kehitetään 10.9.2020 annetun valtioneuvoston kansallisesta julkisten hankintojen strategiasta antaman periaatepäätöksen mukaisesti¹¹. Strategia sisältää kahdeksan strategista teemaryhmää, 25 niitä konkretisoivaa tavoitetta sekä mittarit etenemisen seuraamiseksi. Strategiassa kehittämisen kärkinä ovat strateginen johtaminen sekä hankintataitojen edistäminen. Hankintataitojen teemaryhmää vetävät valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto yhdessä.

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtioneuvoston kanslia yhdessä ulkoministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston kanslia on vahvistanut ministeriöiden perustietotekniikkaympäristön tietoturvallisuutta käyttöönottamalla erityisiä valtioneuvoston ja ministeriöiden laajuisia tietoturvaratkaisuita sekä palveluita, joiden käyttöä laajennetaan ulkoministeriössä vuonna 2020 ja jatketaan kehyskaudella. Tavoitteena on ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen integroiminen osaksi valtioneuvoston yhtenäisiä tietoturvaratkaisuja ja nostaminen muun valtioneuvoston tasolle. Tämän toteuttamiseksi valtioneuvoston kanslialle varattiin kehysmääräraha osana julkisen talouden suunnitelman 2021–2024 -päätöstä. Valtion ylimmän johdon sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtamisen kannalta keskeisten henkilöiden käyttöön on otettu erillinen korkealle tietoturvallisuuden tasolle ulottuva matkapuhelinratkaisu, sekä erillinen EU Restreint -tasoisten asiakirjojen jakelujärjestelmä.

¹¹ <https://vm.fi/hankinta-suomi>

Ulkoministeriölle myönnettiin tietoturvaan määrärahaa (ns. kori I) kuluva vaalikauden alussa, minkä lisäksi ulkoministeriölle myönnettiin (niin sanottu kori II toinen vaihe) vuoden 2021 talousarviossa 1,4 miljoonaa euroa (1 400 000 euroa ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen kehittämiseen, erityisesti turvalliseen tiedonvälitykseen).

Hallituksen vuosikertomus 2019 ja valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2019 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 48/2020 – K 1/2020 vp – K 17/2020 vp – TrVM 6/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Hallitus ottaa huomioon eduskunnan valiokuntien lausumat ja kannanotot.

5 Hallintovaliokunta

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

HE 90/2005 vp – EV 94/2006

Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sisäministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehnyt työtä asioiden kehittämiseksi. Ministeriöiden yhteinen päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävä työryhmä toimi 2009–2011 ja asian kehittämistä jatkettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Sekä työryhmän että sisäisen turvallisuuden ohjelman ministeriryhmän johtopäätökset olivat samat: poliisin osuutta päihtyneiden kiinnitoissa, kuljettamisessa ja säilöönotoissa on perusteltua vähentää ja vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden roolia. Ei ole perusteltua rakentaa erillisistä selviämisasemista koostuvaa verkostoa, vaan jatkaa jo meneillään olevaa palvelujärjestelmän kehittämistä.

Palvelujärjestelmän kehittäminen ja siihen liittyvä rakenneuudistus on edelleen käynnissä. Päivystysuudistuksen yhteydessä 1.1.2017 tarkennettiin säädöksiä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisestä mielenterveys- ja päihdetyönpäivystyksestä. Päivystyksellisellä työllä edistetään mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden yhdenvertaista palveluihin pääsyä. Hallitusohjelmaan perustuen kuntien järjestämisvastuulla nyt olevat sosiaali- ja terveyspalvelut on vuoden 2023 alusta lukien tarkoitus siirtää perustettavien hyvinvointialueiden tehtäväksi. Pitkään valmisteltu rakenneuudistus parantaa toteutuessaan alueiden kyvykkyyttä vastata alueellisiin palvelutarpeisiin myös päihdehuollon osalta. Alueellisessa valmistelussa vahvistetaan parhaillaan sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palvelujen saatavuutta sekä palvelujen yhteen toimivuutta ja monialaisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee valmistelua monin tavoin.

Jari Pajunen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp – EV 261/2010 vp

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen

1. seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä
2. selvittävän itsenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

1. ja 2. Vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a §:n ja kotikuntalain 3 a §:n mukaisen kotikunnan valintaoikeuden vaikutuksia kunnille selvitettiin kyseisen uudistuksen voimaantulon jälkeen. Vuosia 2011–2012 koskeneen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Työpäperi 35/2013) perusteella selvitykseen vastanneet 129 kuntaa tai yhteistoiminta-aluetta ilmoittivat, että hieman alle 300 henkilöä oli vaihtanut kotikuntaa. Kuntien kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että sosiaalihuoltolain ja kotikuntalain muutoksilla ei eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ole ollut kovinkaan huomattavia vaikutuksia kunnille. Kotikunnan vaihtumisia ja siitä seuranneita palvelujen järjestämistä siirtymisiä ei ole tapahtunut kovin suurella määrällä, eikä muuttojen kunnallistaloudellinen vaikutus ole ollut kovin merkittävä. Kustannusvastuun jääminen entiselle kotikunnalle on myös osoittautunut hallinnollisesti raskaaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevan 8.12.2020 eduskunnalle annetun hallituksen esityksen (HE 241/2020) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä siirrettäisiin kunnilta ja kuntayhtymiltä perustettaville hyvinvointialueille. Ehdotettavaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sisältyisi vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a §:ää vastaava säännös, jonka mukaan henkilö, joka haluaa muuttaa toisen hyvinvointialueen alueella sijaitsevan kunnan asukkaaksi, mutta ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitospalveluja tai asumispalveluja, voi hakea näitä palveluja ja näiden lisäksi tarvitsemiaan muita sosiaalipalveluja siltä hyvinvointialueelta, johon kyseinen kunta kuuluu, samoin perustein kuin jos hän olisi kyseisen kunnan asukas. Lisäksi järjestämislaissa säädettäisiin siitä, että perhehoidossa, laitospalveluissa tai asumispalveluissa olevan henkilön kotikunnan muuttuessa palvelujen järjestämistä vastuu siirtyisi uuden kotikunnan mukaiselle hyvinvointialueelle. Tältä osin ehdotettava sääntely eroaisi voimassa olevan vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 42 b §:n sääntelystä, jonka perusteella

entisen kotikunnan vastuu hoidon kustannuksista jatkuu kotikunnan muutoksesta huolimatta. Perusteena kustannusvastuuta koskevalle muutokselle olisi se, että kuntien välisen kustannusvastuun toteuttaminen vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 42 b §:ssä tarkoitetulla tavalla on osoittautunut edellä kuvatun THL:n selvityksen perusteella epätarkoituksenmukaiseksi ratkaisuksi. Kustannusvastuun siirtymisen merkitys tulisi lisäksi pienentämään järjestämisvastuun ja kustannusvastuun siirtyessä uudistuksen myötä nykyistä laajemmalle väestöpohjalle.

Ehdotetussa järjestämislaissa ei ehdotettaisi muutosta nykytilaan itsenäisesti asuvien henkilöiden osalta (muut kuin perhehoidon, asumispalvelujen ja laitoshoidon palveluissa olevat), sillä itsenäisesti asuvat voivat vaihtaa kotikuntaa ilman erillistä lainsäädäntöäkin. Tältä osin lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita on selvitetty edellä mainitussa THL:n selvityksessä, jonka mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista kunnista katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Jatkossa järjestämisvastuun ja kustannusvastuun siirtyessä uudistuksen myötä hyvinvointialueille on oletettavaa, että kotikunnan vaihtaminen ei useissa tilanteissa merkitse järjestämisvastuun muutoksia hyvinvointialueen pysyessä samana.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp – EV 371/2010 vp

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.

1. Aiempien vuosien toimien lisäksi sisäministeriössä jatkettiin vuonna 2019 hallinnonalan virastoja (mukaan lukien poliisitoimi) koskevaa hallinnonalan sisäistä pitkän aikavälin kestävyystarkastelua. Poliisitoimen osalta selvitettiin poliisin resursseja toiminnan ja talouden suunnittelun kehittämiseksi. Tässä yhteydessä tarkasteltiin poliisin voimavaroja ja tavoiteltavaa suorituskykyä resurssien kohdentamisen ja toiminnan vahvistamisen lähtökohdista ja ne olivat hallitusohjelman pohjalla.

Vuonna 2020 jatkettiin hallitusohjelman mukaisesti poliisin henkilötyövuosien määrän nostamista kohti 7500 henkilötyövuotta vuoteen 2022 mennessä. Kehitys mahdollistaa hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 5/2017 vp) esittämän 7 850 poliisihenkilötyövuoden tavoittamisen vuoteen 2025 mennessä.

Valtioneuvostossa on sisäministeriön johdolla valmisteltu sisäisen turvallisuuden selontekoa eduskunnan edellyttämällä tavalla. Selonteko annetaan eduskunnalle kevätistuntokauden 2021 aikana. Selonteon valmistelussa on tarkasteltu poliisin pitkän aikavälin resurssitarpeita poliisin tehtävien suorittamiseksi vuoden 2030 ennakoidussa toimintaympäristössä.

Heidi Kankainen, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Uusi poliisilaki (872/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto on ryhtynyt lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Poliisilaki on ollut voimassa kuusi vuotta, ja poliisimiehen hätävarjelua koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole ehtinyt syntyä siinä määrin, että sen perusteella voitaisiin arvioida säännösten toimivuutta. Asiaa on tarkoituksenmukaista seurata edelleen, koska voidaan pitää mahdollisena, että asiasta syntyy oikeuskäytäntöä kohtuullisen ajan kuluessa.”

Marko Meriniemi, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä

HE 333/2014 vp – EV 268/2014 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen siitä,

1. kuinka viranomaiset ja muut toimijat ovat uuden lainsäädännön nojalla ilmoittaneet oma-aloitteisesti poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä
2. kuinka luovutettuja tietoja on hyödynnetty ja niiden avulla toiminnan vaikuttavuutta on parannettu sekä

3. millä tavoin erimuotoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuus on kehittynyt uudistuksen myötä

1.–3. Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sisäministeriö ovat toimittaneet kukin erikseen kirjallisen selvityksensä hallintovaliokunnan täsmentämässä aikataulussa vuoden 2020 loppuun mennessä (HaVL 46/2018 vp).

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Joni Komulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö
Tomi Halonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Heidi Kankainen, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet

HE 348/2014 vp – EV 334/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistele kiireellisesti poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen.

Sisäministeriö asetti 30.3.2015 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esiselvitys poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) uudistamistarpeista. Hankkeen toimikausi päättyi 31.12.2020. Työryhmä on jatkanut työskentelyä määräajan päättymisen jälkeen. Hallituksen esitys laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2021.

Jarkko Nieminen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 5/2016 vp – EK 8/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus

1. turvaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten poliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, hätäkeskuslaitoksen, Tullin ja maahanmuuttoviraston suorituskyvyn sekä näiden viranomaisten lakisäätöisten tehtävien hoitamisen asianmukaiset edellytykset nykyistä paremmin muun muassa vahvistamalla olennaisesti näiden viranomaisten rahoituspohjaa,

1. Pääministeri Juha Sipilän hallitus antoi sisäisen turvallisuuden selonteon eduskunnalle toukokuussa 2016. Selonteon valmistumisen jälkeen hallitus on toteuttanut selonteon sekä eduskunnan selonteosta antaman lausuman tavoitteita. Tänä aikana sisäministeriön hallinnonalan viranomaispalvelujen resurssit on kyetty turvaamaan siten, että ne eivät ole heikentyneet. Sisäministeriön esitykset julkisen talouden suunnitelmaan sekä vuosittaisiin talousarvioihin ovat huomioineet eduskunnan edellytykset viranomaisten rahoitukselle toimintaympäristön tila ja muutokset huomioiden, ja viranomaisten määrärahoihin on johdonmukaisesti haettu korotuksia.

Pitkään jatkunut poliisien henkilötyövuosimäärän väheneminen on saatu taitettua. Poliisien henkilötyövuosimäärä on voitu nostaa vuoden 2017 tasosta (7150 HTV) vuoden 2020 loppuun mennessä yli 7300 henkilötyövuoteen. Hallitusohjelman mukaisesti poliisimiesten määrää nostetaan vuoteen 2022 mennessä 7500 henkilötyövuoteen. Määrän nosto tapahtuu vuosittain uusien opiskelijoiden valmistuessa. Se mahdollistaa myös hallintovaliokunnan edellyttämän 7850 henkilötyövuotta vuoteen 2025 mennessä. Muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten osalta on kyetty turvaamaan toiminnalliset resurssit niin, että niiden suorituskyky lakisääteisten tehtävien hoitamisessa on säilynyt aiemmalla tasolla tai noussut.

2. turvaa myös syyttäjälaitoksen, tuomioistuinten ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset rikosvastuun toteuttamisessa olennaisesti nykyistä paremmin,

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan oikeudenhoidon riittävät resurssit turvataan ja oikeudenkäyntien kokonaiskestoa lyhennetään. Rikosvastuun toteutumiseksi ja rikosten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi lisätään koko rikosoikeudenhoidon ketjun eli poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten voimavaroja siten, että koko oikeudellisen prosessin käsittelyajat lyhenevät. Rikosasioiden käsittelyä nopeutetaan varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken.

Tavoitteena on myös alentaa oikeudenkäyntien kustannuksia ja sujuvoittaa prosesseja muun muassa digitalisaation avulla. Lisäksi keskitetään oikeudenkäynneissä näytön vastaanottaminen käräjäoikeuksiin niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten.

Tuomioistuinten, syyttäjälaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytyksiä rikosvastuun toteuttamisessa on vuoden 2020 talousarviossa ja 7.10.2019 Julkisen talouden suunnitelmassa parannettu osoittamalla seuraavat lisävoimavarat verrattuna vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon ja 4.4.2019 julkisen talouden suunnitelmaan seuraavasti:

Taulukko 1. Julkisen talouden suunnitelmassa rikosvastuun toteuttamisen parantamiseen osoitetut lisävoimavarat. Syyttäjälaitokselle, tuomioistuimille ja Rikosseuraamuslaitokselle osoitetut lisävoimavarat 1 000 euroina 7.10.2019

Luvut 1 000 euroa	2020	2021	2022	2023	2024
Momentti 25.10.01 Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	22	22	22	22	22
Momentti 25.10.03 Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Rikosasioiden käsittely (HO 2019)	800	800	800	800	800
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	598	598	598	598	598
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019) (kertaluonteinen)	2 000	2 500	0	0	0
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019)	0	0	1 000	2 000	2 000
Istuntosalivarustelu (HO 2019)	200	200	300	500	500
Momentti 25.30.01 Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Rikosasioiden käsittely (HO 2019)	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	0	119	119	119	119
Momentti 25.40.01 Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Rikosasioiden käsittely (HO 2019)	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	0	453	453	453	453

3. korjaa hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 5/2017 vp ilmenevät sisäisen turvallisuuden puutteet ja epäkohdat sekä varautuu mietinnössä mainittuihin uhkatekijöihin, panostaa kehittämiskohteisiin ja ryhtyy muihin mietinnössä mainittuihin toimenpiteisiin,

3. Selonteosta annetussa mietinnössä tunnistettuja puutteita on edellisen vaalikauden aikana korjattu osana sisäisen turvallisuuden strategian toimeenpanoa sekä erillisen turvallisuuspainopisteen toimeenpanossa. Näiden toimenpiteiden tavoitteet saavutettiin varsin hyvin vuonna 2019 päättyneen vaalikauden loppuun mennessä. Toimenpiteet liittyivät erityisesti varautumiseen ja uusien uhkakuvien, kuten kyber-, hybridi- ja kansallisen turvallisuuden uhkien, muodostamiin kehittämistarpeisiin. Kehittämistä on jatkettu ja tehostettu pääministeri Sanna Marinin hallituksen kaudella. Poliisi on aktiivisesti

kehittänyt toimintaansa. Sekä rikostorjunnan että järjestyspoliisitoiminnan osalta on toteutettu laajat selvitykset, joissa arvioitiin toiminnan tila sekä kartoitettiin keskeisimpiä kehittämistoimia. Raporttien pohjalta laadittiin kehittämissuunnitelmat ja toimeenpano on käynnistynyt. Hallitusohjelmassa on seuraavia poliisin toiminnan kohdentamiseen liittyviä tavoitteita, joilla pyritään parantamaan poliisin vaikuttavuutta:

- Rikosvastuun toteuttamiseksi ja käsittelyaikojen nopeuttamiseksi lisätään poliisin voimavaroja.
- Lisätään viranomaisten läsnäoloa ja näkyvyyttä etenkin alueilla, joissa on heikoin palvelutaso.
- Varmistetaan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan resurssit.
- Verkossa tapahtuvan rikollisuuden tutkintaa ja torjuntaa vahvistetaan.
- Turvataan järjestelmällisen häirinnän, uhkailun ja maalittamisen rikosten torjunnan ja selvittämisen resurssit.
- Perustetaan ryhmä ihmiskaupparikosten paljastamiseen ja tutkimiseen.

Poliisin kenttätoiminnan suorituskykyä on parannettu uusimalla kalustoa, ja poliisin tekniikkaa ja tietojärjestelmiä on kehitetty laajasti.

Suojelupoliisin suorituskyky on kasvanut merkittävästi. Siviilitiedustelulainsäädäntö ajantasaisti suojelupoliisin toimivaltuuksia merkittäväällä tavalla mahdollistaen siviilitiedustelumenetelmien käytön Suomessa ja ulkomailla. Suojelupoliisin henkilöstömäärä on kasvanut viime vuosina selvästi johtuen toimintaympäristön muutoksesta ja siviilitiedustelulainsäädännön voimaantulosta. Vuosien 2016 ja 2020 välillä henkilöstömäärä on kasvanut noin 200 henkilötyövuodella.

Rajavartiolaitoksen lainsäädäntöä on kehitetty vastaamaan muuttuneisiin moninaisiin uhkiin. Rajavartiolaitos on selonteossa annettujen painotusten perusteella kehittänyt suorituskykyään vastata sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden uhkiin. Rajavartiolaitoksen kalustoa on kehitetty hankkimalla muun muassa uusi meriveneluokka sekä uudistamalla nopeat veneet. Kahden ulkovartiolaivan sekä maa- ja merirajavalvontajärjestelmän uusimishankkeet ovat käynnissä. Rajatarkastusten turvallisuutta ja sujuvuutta on kehitetty uudistamalla rajatarkastusautomaatiikkaa.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti alueen pelastustoimen järjestäminen siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Erityistä huomiota uudistuksessa tullaan kiinnittämään ihmisten turvallisuuden paranemiseen, uusiin turvallisuusuhkiin varautumiseen ja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseen. Pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen (ensihoito) tiiviin yhteyden tuoma synergiaetu turvataan myös uudistuksessa.

Hätäkeskuslaitos on kyennyt ylläpitämään palvelutasoaan tiukasta henkilöstötilanteesta huolimatta toimintaa kehittämällä. Toiminnan kehittämisen keskiössä on ollut uuden hätäkeskustietojärjestelmän tuoma hätäkeskuspalveluiden valtakunnallinen verkottaminen, joka mahdollistaa entistä tarkoituksenmukaisemman henkilöresurssien käytön. Valtakunnallinen uusi hätäkeskustietojärjestelmä on otettu onnistuneesti käyttöön.

Vuosien 2015–2016 laajamittaisen maahantulon tilanteesta saadut kokemukset on analysoitu ja huomioitu valtakunnallisessa ja alueellisessa varautumissuunnittelussa, ohjeistuksissa ja harjoitustoiminnan suuntaamisessa. Myös lainsäädäntöä ja sen toimitusta on selvitetty. Sisäministeriö on asettanut hankkeen valmistelevaan lainsäädännön muutokset, joilla kehitetään laajamittaisen maahantulon hallintaa ja laajamittaiseen maahantuloon varautumista. Suomi on paremmin valmistautunut mahdollisesti toistuvaan maahantulon äkillisen ja laajenevan kasvun tilanteeseen.

Turvapaikkaprosessi pyritään pitämään sujuvana niin että hakijoiden oikeusturva ja niin sanotun palautuskiellon ehdoton noudattaminen laadukkaalla käsittelyllä toteutuu. Turvapaikkahakemusten käsittelyssä noudatetaan lakisääteistä kuuden kuukauden käsittelyaikaa. Heinäkuun 2018 jälkeen tulleet uudet turvapaikkahakemukset on pysytetty käsittelemään tavoiteajassa. Turvapaikkamenettelyn laatu on viime vuosina parantunut. Avustetun paluun järjestelmän hyödyntäminen on viime vuosina vaikeutunut muun muassa prosessin pitkittymiseen liittyvistä syistä johtuen. Suomi käy neuvotteluja keskeisimpien lähtömaiden kanssa kielteisen päätöksen saaneiden hakijoiden avustetun paluun ja palautusten edistämiseksi.

Terrorismintorjunnan painopiste on ennaltaehkäisevissä toimissa, joiden onnistuminen riippuu laajasta ja kiinteästä yhteistyöstä eri toimijoiden välillä. Viranomaisyhteistyön lisäksi tarvitaan kolmannen sektorin osallistumista. Sisäministeriö on valmistellut kansallisen terrorismintorjunnan strategian vuosille 2018–2021 sekä kansallisen toimenpideohjelman väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi, joka päivitettiin joulukuussa 2019. Suojelupoliisi, Keskusrikospoliisi ja poliisilaitokset ovat tiivistäneet yhteistyötä viime vuosina terrorismiin liittyvien vihjeiden käsittelyprosessin kehittämisessä ja ennalta estävässä työssä.

Viharikosten ja -puheen torjumiseksi on tehty useita toimia. Sisäministeriö on yhdessä oikeusministeriön kanssa toteuttanut EU -hankkeita liittyen viharikosten, ml. laittoman vihapuheen, torjuntaan. Against Hate -hanke toteutettiin 1.12.2017–30.11.2019 ja vuoden 2020 alussa käynnistyi Facts against hate – Tiedolla vihaa vastaan -hanke.

Hankkeissa on muun muassa kehitetty viharikosten torjumiseen liittyviä yhteistyörakenteita ja -verkostoja, parannettu seurantaa ja koulutettu eri ryhmiä, kuten poliisia. Hankkeet ovat toteuttaneet kansallisia kehittämistarpeita ja ne muodostavat jatkumon.

Viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyö järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi on päivittynyt vuonna 2020 uuden sisäisen turvallisuuden kansallisen yhteistoimintamallin myötä. Yksi mallin kahdeksasta painopisteestä on ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta ja kasvualustojen vähentäminen. Painopisteen tavoitteena on aiempaa laaja-alaisemmalla toimijajoukolla vaikuttaa siihen, että järjestäytynyt rikollisuus ei Suomessa pääse kietoutumaan yhteiskunnan erilaisiin rakenteisiin tai aiheuttamaan merkittävää turvallisuusuhkaa. Poliisi on myös kehittänyt ns. EXIT -toimintaa, jolla erityisesti järjestäytyneestä rikollisuudesta irti haluavia voidaan tukea irtautumisessa.

4. ottaa hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp sisäisen turvallisuuden linjausten ja toimenpiteiden perustaksi sekä noudattaa mietinnön linjauksia myös sisäisen turvallisuuden strategiatyössä,

4. Sisäisen turvallisuuden strategia valmistui lokakuussa 2017, ja sen toimenpiteitä on toimeenpantu selonteossa esitettyjen toimenpiteiden rinnalla. Strategiassa on toimenpiteitä koskien sekä sisäisen turvallisuuden viranomaisia, että laajemmin sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia palveluja ja toimijoita. Strategian lähtökohta on tutkimustietoon perustuen se, että hyvä sisäinen turvallisuus on usean eri tekijän summa ja että kehittämistyötä tulee näin ollen tehdä kokonaisvaltaisesti sektorirajat ylittäen. Sisäisen turvallisuuden strategia valmisteltiin hallintovaliokunnan mietinnön edellyttämällä tavalla. Strategian toimenpiteet ovat luonteeltaan laajoja ja kohdentuivat siten, että niiden avulla pystytään jatkossa paremmin vastaamaan niihin aihealueisiin, jotka hallintovaliokunnan mietinnössä on nostettu keskeisiksi. Sisäisen turvallisuuden strategian toimeenpano päättyy keväällä 2021 annettavan sisäisen turvallisuuden selonteon myötä. Osa strategian toimenpiteistä on pysyvää toimintaa, ja niiden toimeenpano jatkuu tämänkin jälkeen.

5. antaa hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä kirjallisen selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin valiokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty, sekä

5. Eduskunnan hallintovaliokunnan edellyttämä kirjallinen selvitys niistä toimenpiteistä, joihin hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty, on annettu valiokunnalle marraskuussa 2020.

6. antaa eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen sisäisen turvallisuuden selonteon sisäisen turvallisuuden tilannekuvasta, uhkista ja tilasta, kansalaisten turvallisuuden tunteesta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten suorituskyvystä ja toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä eriävien asianmukaisen hoitamisen edellyttämistä kehittämistoimenpiteistä ja tehtäväperusteisesti pidemmän tähtäimen taloudellisista ja muista resurssitarpeista.

6. Pääministeri Antti Rinteen/ Sanna Marinin hallitusohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta” ja hallituksen toimintasuunnitelmassa päätettiin kokonaisvaltaisen ja hallintorajat ylittävän sisäisen turvallisuuden selonteon laatimisesta vuoden 2021 loppuun mennessä. Sisäministeriö asetti syksyllä 2019 hankkeen kokonaisvaltaisen ja hallintorajat ylittävän sisäisen turvallisuuden selonteon laatimiseksi. Selonteko annetaan eduskunnalle kevään 2021 aikana

Harri Martikainen, kehittämisjohtaja, sisäministeriö

Tietosuoja- ja valvontaviranomaisen organisointi

HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko tietosuoja- ja valvontaviranomaisen organisaatiota kehittää virastomuotoiseksi, ja tarvittaessa valmistelea asiasta lainsäädännön muutokset. Organisaatiota kehitettäessä tulee muiden seikkojen ohella ottaa huomioon hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viraston monijäsenisessä toimielimessä ja EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Tietosuojavaikuttetun toimisto on toiminut oikeusministeriön yhteydessä perustamisestaan lähtien. Toimisto on ollut toiminnassaan ja ratkaisuisaan täysin itsenäinen, eikä oikeusministeriö ole vaikuttanut toimiston työjärjestykseen tai toiminnan suunnitteluun lainkaan. Ministeriö on käynyt toimiston tavoitteista ja resursseista vuosittaiset tulosneuvottelut, kuten muidenkin virastojensa kanssa.

Ministeriön organisaatiouudistuksen yhteydessä 1.5.2019 oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien valtuutettujen, kuten tietosuojavaikuttetun, ohjaus keskitettiin yhteen ministeriön osastoon. Vuonna 2019 toteutettiin selvitysmiestoimeksiantona selvitys oikeusministeriön hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten erityisviranomaisen hallinnollisten tehtävien yhteen kokoamiseksi siten, että hallinnonalalla toimivien erityisviranomaisten lainsäädäntöön ja kansainvälisiin säännöksiin pohjautuvaa varsin itsenäistä asemaa ei vaaranneta eikä niiden tehtäväkenttää tässä yhteydessä muuteta.

Kesällä 2020 valmistui selvitys oikeusministeriön hallinnonalalla toimivien erityisviranomaisten tuki- ja hallintotehtävien uudelleen järjestämisestä¹². Uudemmassa selvityksessä tarkennetaan konkreettisesti, kuinka hallinnolliset palvelut voidaan järjestää turvaten

12 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-887-5>

samalla toimijoiden itsenäisyys ja riippumattomuus. Selvityksessä ehdotetaan toteutettavaksi Oikeushallinnon erityisviranomaiset -niminen kirjanpitoyksikkö ja virasto. Selvitys lähetettiin lausuntokierrokselle 9.12.2020. Valmistelua on tarkoitus jatkaa vuonna 2021.

Johanna Hautakorpi, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen

HE 64/2018 vp – EV 110/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset.

Pelastuslain nuohousta koskevat lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2019. Siirtymäaika päättyi 30.6.2019. Säädosmuutokset koskivat pääosin nuohouspalvelujen järjestämistä, kun piirinuohousjärjestelmä ja siihen liittynyt hintasääntely loppuivat.

Sisäministeriö on asettanut 18.1.2019 nuohousuudistuksen seurantaryhmän, jossa ovat edustettuina nuohousalan ja kiinteistöalan toimijat sekä keskeiset viranomaiset. Seurantar ryhmän tehtävänä on seurata säädosmuutosten toimeenpanoa, tukea nuohoukseen liittyvää valtakunnallista viestintää sekä kerätä tietoa nuohousuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista. Seurantar ryhmän toimikautta on jatkettu vuodella 31.12.2021 asti, koska nuohoukseen liittyvä seurantatieto kertyy hitaasti ja säädosmuutosten toteutumista on tarve seurata tehostetusti.

Sisäministeriö on käynnistänyt loppuvuodesta 2020 erillisselvityksen osana ministeriön tutkimustoimintaa. Selvityshankkeessa arvioidaan, miten nuohousalan kilpailun vapauttaminen on vaikuttanut nuohousmarkkinoiden toimivuuteen ja kuluttajahintoihin sekä kiinteistöjen nuohousveloitteen toteutumiseen. Selvitys nuohousuudistuksen toimeenpanosta annetaan eduskunnan hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Selvitys rekisteritarpeista ei ole vielä käynnistynyt.

Jaana Rajakko, yli-insinööri, sisäministeriö

Siviilitiedustelulainsäädännön seuranta

HE 202/2017 vp – EV 291/2018 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen

1. seuraavan tarkkaan siviilitiedustelulainsäädännön tehokkuutta ja tuloksellisuutta, toimivuutta, oikeusturvan toteutumista ja muuta soveltamista ja
1. Sisäministeriö seuraa siviilitiedustelulainsäädännön tehokkuutta ja tuloksellisuutta, toimivuutta, oikeusturvan toteutumista sekä muuta soveltamista ensisijaisesti tulosohjauksen ja valvonnan keinoin.
2. antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen 1 kohdassa tarkoitusta seurannasta ja sen tuloksista ja
2. Sisäministeriö on antanut perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen eduskunnan hallintovaliokunnalle joulukuussa 2020.
3. antavan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista.
3. Sisäministeriö asetti vuonna 2020 hankkeen valmistelemaan selontekoa tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista. Selonteko annetaan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Selonteko valmistellaan yhteistyössä puolustusministeriön ja oikeusministeriön kanssa.

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

HE 242/2018 vp – EV 318/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa, kiinnittäen huomiota muun ohella uuden käyttötarkoitukseen perustuvan sääntelyn toimivuuteen, henkilötietojen suojan toteutumiseen, vaikutuksiin poliisin ja muiden

viranomaisten toimintaedellytyksiin sekä henkilötietojen käsittelyn valvontaan, ja laatii siitä seikkaperäisen selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Uusi laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019) tuli voimaan 1.1.2019. Hallitus seuraa ja arvioi uuden lainsäädännön toimeenpanoa ja laatii asiaa koskevan selvityksen eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Selvityksen valmistelusta vastaa Poliisihallituksen ja sen alaisen poliisihallinnon osalta sisäministeriön poliisiosasto. Suojelupoliisin osalta selvityksen valmistelee sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö.”

Suvi Pato-oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö valmistelee eduskunnan hallintovaliokunnalle annettavan seikkaperäisen selvityksen uuden henkilötietolainsäädännön toimeenpanosta Suojelupoliisissa. Selvitys annetaan vuoden 2021 loppuun mennessä.

Sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö valmistelee eduskunnan hallintovaliokunnalle annettavan seikkaperäisen selvityksen uuden henkilötietolainsäädännön toimeenpanosta Suojelupoliisissa. Selvitys annetaan vuoden 2021 loppuun mennessä.

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen

HE 10/2019 vp – EV 20/2019 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan Digi- ja väestötietoviraston laadukkaiden palvelujen saatavuuden turvaamisesta koko maassa ottaen huomioon muun muassa käyntiasioinnin tarpeet, tietoteknisen laitteiston tai käyttäjäosaamisen puutteet osalla väestöä, ikääntymisestä tai sairauksista johtuva viranomaisasioinnin vaatiman toimintakyvyn aleneminen sekä kielellisten palvelujen saatavuuden tarpeet molemmilla kansalliskielillä ja saamen kielellä.

1.2.2020 voimaan tullessa Digi- ja väestötietovirastoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa säädetään, että virastolla on 36 toimipaikkaa. Käyntiasiointimahdollisuudet säilyivät samoina kuin ennen organisaatiouudistusta.

Eduskunnan lausuman toteuttamiseksi valtiovarainministeriö ja Digi- ja väestötietovirasto sopivat vuoden 2020 tulossopimuksessa, että virasto tekee selvityksen toimenpiteistä, joilla turvataan laadukkaiden palveluiden saatavuus ja saavutettavuus koko maassa. Digi- ja väestötietoviraston toimipiste- ja käyntiasioinnin selvityshanke asetettiin ajalle 28.2.2020–30.3.2021. Työn lähtökohtana oli laatia toimipaikka- ja käyntiasiointiverkon kehittämiseksi suunnitelma, joka pohjautuu tutkittuun asiointidataan, turvaa palveluiden saatavuuden koko maassa ja ottaa huomioon sekä työssäkäyntietäisyydet että kiristyvän taloustilanteen. Lisäksi tuli ottaa huomioon, että virasto toimii monipaikkaisesti, älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta hyödyntäen.

Digi- ja väestötietoviraston toimipiste- ja käyntiasioinnin selvityshankkeen ensimmäinen raporttiluonnos valmistui vuoden 2020 lopulla. Tuloksia käsitellään kevään 2021 aikana muiden asiaan liittyvien julkisen hallinnon strategian osien (muun muassa Alueellistamisesta alueelliseen läsnäoloon, Valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistus, Toimitalastrategia, Monipaikkaisen työn edistäminen) kanssa, jonka jälkeen selvitysraportti ja sen toimenpide-ehdotukset viimeistellään ja mahdollisia jatkotoimenpiteitä ryhdytään viemään eteenpäin.

Digi- ja väestötietovirasto otettiin mukaan myös valtiovarainministeriön käynnistämään Virastoarviointi 2020–2021 -hankkeeseen, jonka tulokset valmistuvat 31.5.2021 mennessä. Arviointi tuottaa tietoa virastouudistusten kriittisistä menestystekijöistä ja haasteista sekä toimivista virastojen rakenne- ja toiminnallisista ratkaisuista lainsäädännön, johtamisen ja toiminnan näkökulmista. Arviointitietoa hyödynnetään virastojen toiminnan edelleen kehittämisessä.

Marjukka Ala-Harja, tietohallintoneuvos, valtiovarainministeriö

Asetietojärjestelmän kehittäminen

HE 101/2019 vp – EV 2/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampuma-aselain 25 §:n voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistetaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä

1. Ampuma-aselain 25 §:ssä tarkoitettuja ilmoituksia varten on laadittu sähköiset lomakkeet, joilla ase-elinkeinonharjoittaja voi tehdä ilmoituksen asetietojärjestelmään. Poliisihallitus on ottanut käyttöön sähköisen asiointialustan, jolla ase-elinkeinonharjoittajat voivat toimittaa nämä ilmoitukset poliisille.

Nykyistä asetietojärjestelmää on kehitetty siten, että ase-elinkeinonharjoittajan tekemät ilmoitukset voidaan syöttää tietojärjestelmään. Syöttäminen edellyttää joka tapauksessa käsityötä, ja useissa tapauksissa ilmoituksiin on tehtävä teknisluonteisia korjauksia ilmoitusten tietojen saamiseksi tietojärjestelmän vaatimusten mukaisiksi. Tietojärjestelmän kehitystyötä on jatkettu myös lakimuutoksen voimaantulon jälkeen.

Askel-tietojärjestelmän kehitystyö etenee aikataulussa. Järjestelmän valmistumistavoite on 1. maaliskuuta 2024.

Ilmoitusten tietojen syöttäminen keskitettiin Poliisihallitukseen, jonne on resursoitu henkilöstöä hoitamaan ainoastaan tätä tehtävää. Poliisihallituksen asehallinto on antanut ase-elinkeinonharjoittajille koulutusta sekä ohjeistusta kirjeitse ja verkkosivujen kautta. Tapauskohtaisesti elinkeinonharjoittajia on ohjeistettu ilmoitusten sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä myös puhelimitse ja sähköpostitse.

Toteutetuista toimenpiteistä huolimatta on ilmoitusten käsittely marras-joulukuun aikana ollut ruuhkaantunutta.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-aselain 25 §:n voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.
2. Hallitus ei antanut eduskunnalle hallituksen esitystä ampuma-aselain 25 §:n voimaantulon lykkäämisestä.

Seppo Sivula, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Ulkomaalaislain väliaikainen muuttaminen

HE 65/2020 vp – EV 63/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa säädettävän väliaikaisen lainsäädännön vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.
1. Selvitystä on valmisteltu vuoden 2020 aikana ja se on toimitettu eduskunnan hallintovaliokunnalle 12.1.2021.

Jorma Kantola, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, miten työnantaja voi nykyistä luotettavammin varmistua kansainvälistä suojelua hakeneen ulkomaalaisen työnteko-oikeudesta ja että hallitus tarvittaessa ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin.

2. Asiaa tarkastellaan erikseen laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastaisen toimintaohjelman toimenpiteiden toteutuksen yhteydessä, kun ohjelma valmistuu alkuvuonna 2021.

Jutta Gras, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, josta 31.5.2016 lähetettiin lausuntopyynnöt. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä. Lainsäädäntöehdotus valmistuu viimeistään keväällä 2022.^{13, 14, 15}

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

2. Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoinnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Aikaisemmin todetun mukaisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että pakkokeinolain muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi, kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu

¹³ Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-431-0>

¹⁴ Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet. Lausuntotiivistelmä
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-467-9>

¹⁵ Vaikutusvallan kauppaamisrikos. Lausuntotiivistelmä
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-586-7>

riittävästi kokemuksia. Oikeusministeriö on 10.7.2020 asettanut työryhmän arvioimaan pakkokeinolain muutostarpeita ja tarkastelun perusteella valmistelemaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Muutostarpeita arvioitaessa työryhmä kiinnittää huomiota esimerkiksi eduskunnan kannanottoihin, kuten lausumassa tarkoitettuun kysymykseen salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan ratkaisutoimivallan osoittamisesta tuomioistuinten toimivaltaan. Työryhmän toimikausi on 1.9.2020–31.12.2021.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutusosoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelystä. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018. Jatkossa on tarkoitus arvioida, tulisiko vakuutusosoikeuden asiantuntijajäsenille asettaa kelpoisuusvaatimuksia ja millä perusteilla tuomioistuimiin voidaan valita intressijäseniä. Asiantuntijajäseniä ei voida erottaa tehtävästä kesken toimikauden, joten muutokset voidaan toteuttaa aikaisintaan nykyisen toimikauden päättyessä vuoden 2024 lopussa.

Piritta Koivukoski-Kouhia, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyttä, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b § (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Aikaisemmin todetun mukaisesti on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys voidaan arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet

tulevat pohdittaviksi. Oikeusministeriö on 10.7.2020 asettanut työryhmän arvioimaan pakkokeinolain muutostarpeita ja tarkastelun perusteella valmistelemaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Muutostarpeita arvioitaessa työryhmä kiinnittää huomiota esimerkiksi eduskunnan kannanottoihin, kuten lausumassa tarkoitettuun kysymykseen identiteettivarkauden tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuudesta ja riittävydestä. Työryhmän toimikausi on 1.9.2020–31.12.2021.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Hallitusohjelman mukaan oikeudenkäynneissä näytön vastaanottaminen käräjäoikeuksiin keskitetään niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten.

Oikeusministeriössä on laadittu arviomuistio, jossa on selvitetty tarvetta ja mahdollisuuksia siirtää menettelyyn, jossa henkilötodistelu otetaan hovioikeudessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyltä kuva- ja äänitallenteelta (Oikeusministeriön julkaisu. Mietintöjä ja lausuntoja 2019:6). Arviomuistio on julkaistu 15.3.2019 ja ollut lausuntokierroksella.

Oikeusministeriö asetti 2.12.2019 työryhmän valmistelemaan ehdotusta lainsäädännöksi, joka koskee henkilötodistelun vastaanottamista muutoksenhakutuomioistuimessa käräjäoikeuden tekemältä kuva- ja äänitallenteelta (OM033:00/2018). Työryhmän toimikausi päättyi 30.11.2020.

Työryhmän mietinnössä Suullisen todistelun vastaanottaminen tallenteelta: Videotallennustyöryhmän mietintö¹⁶ ehdotetaan, että suullinen todistelu otettaisiin muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyltä kuva- ja äänitallenteelta. Työryhmän mietintö on lähetetty lausuntokierrokselle, joka päättyy 19.2.2021.

Jukka Siro, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

16 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-867-7>

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 – EK 56/2014 vp

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

5. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnalle 8.12.2020. Kuntien sosiaalitoimelle ei ole tässä tilanteessa tarkoituksenmukaista osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi -mallin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen yhteydessä.

Katariina Paakkanen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaansaattamista koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Vuonna 2020 eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta (HE 246/2020 vp.), jossa esitetään muutoksia vankeuslain säännöksiin sakon maksuajan myöntämisestä vankilassa. Säännösten tarkoituksena on yksinkertaistaa sakon maksamismenettelyä vankilassa.

Oikeusministeriössä on vuonna 2021 käynnistymässä sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamistarpeiden arviointi. Tässä yhteydessä arvioidaan, voidaanko sakon muuntorangaistusmenettelyä vielä joltain osin yksinkertaistaa aiemmissä selvityksissä tehtyjen ehdotusten pohjalta.

Aiemmin osana lausuman toteuttamista on vuoden 2019 alussa tullut voimaan eräitä muutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (HE 200/2017 vp ja EV 31/2018 vp). Lainsäädäntö mahdollistaa videoyhteyden käytön sakon muuntorangaistusasian käsitteilyssä ja maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä yksinkertaistettiin.

Aiemmin oikeusministeriössä on lisäksi selvitetty mahdollisuutta siirtää muuntorangais- tuksen täytäntöönpanon aloittamistehtävät ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle. Siirtoa ei pidetty taloudellisesti perusteltuna ja hyödyt rangaistusten täytäntöönpanon näkö- kulmasta olisivat olleet vähäisiä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslauta- kunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudis- tuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Selvityshenkilön raportti on toimitettu lakivaliokunnalle 22.12.2020. Uudistuksen seuran- taa jatketaan.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270//2016 vp – EV 126/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudis- tuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioidenkäsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeus- turvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 lop- puun mennessä.

Hallitusohjelmassa todetaan, että tuomioistuinverkko säilytetään nykyisellään. Oikeusministeriö järjestää seurannan ja antaa selvityksen lakivaliokunnalle ponnassa edellytetyn mukaisesti.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

HE 190/2017 vp – EV 32/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskeva uudistus tuli voimaan 1.9.2019. Oikeusministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia ja antaa niistä selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Maarit Leppänen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuihin kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä.”

Kirsi Pulkkinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.
2. Tutkimus vuoroasumisen vaikutuksista palvelu- ja etuusjärjestelmään lähti suunnitellusti liikkeelle vuoden 2019 alusta (TEAS-hanke). Tutkimuksen tulokset valmistuivat syksyllä 2020.

Marjo Maija, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.
3. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen ja erotilanteen palvelujen kehittämistä jatketaan. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen apuvälineeksi kehitetyn vanhemmuussuunnitelman käyttöä edistetään muun muassa osana perhekeskusten kehittämistyötä. Kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastaavien osaamis- ja tukikeskusten (OT-keskus) valmistelua on jatkettu. Hallituksen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmassa peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin, kuten eropalveluihin ja muihin perhe-elämän kriiseihin liittyviin palveluihin, kiinnitetään huomiota.

Marjo Maija, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on asettanut asiantuntijatyöryhmän ajalle 1.12.2020–30.9.2021 valmistelemaan valtakunnallista ohjeistusta lapsenhuoltolain mukaisen olosuhdeselvitysten laatimisen tueksi. Työryhmä tulee arvioimaan myös asiaan liittyvää koulutusten ja pätevyysvaatimusten tarvetta.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. "Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa"

"Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin. Vuoroasumisen yleisyydestä samoin kuin sosiaalilautakunnan vahvistamien sopimusten sisällöstä saadaan jatkossa tarkempaa tietoa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen avulla."

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarivalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon,

viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Tuomioistuinvirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2020. Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.”

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 – EV 245/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

1. Oikeusministeriö on antanut Rikosseuraamuslaitokselle tulostavoitteen vuosille 2021–2024 lisätä lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen. Sakko- ja lyhytaikaisvankihanke on käynnistynyt. Hankkeessa työskentelevien työntekijöiden rekrytointi on käynnistynyt ja ulkopuolisia sijoituksia on tehty niin, että loppuvuodesta ulkopuolisessa sijoituksessa oli 16 vankia päivittäin. Hankkeesta on tiedotettu eri sidosryhmille sekä luotu alueellisia prosessikuvauksia, joissa kuvataan prosessin eri vaiheissa tehtävää työskentelyä. Hankkeen onnistumista arvioidaan tutkimuksella. Asiassa on tavoitteena edetä asteittain lisäten sijoitusten määrää siten, että vuonna 2021 vapautuneista sakkovangeista 10 prosenttia sijoitetaan ulkopuoliseen laitokseen ja vuonna 2024 määrä olisi 25 prosenttia.

Keväällä 2020 ja alkuvuodesta 2021 koronaepidemian vuoksi tehdyt lyhyiden rangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanon aloitusten siirrot ovat vaikeuttaneet hankkeen toteuttamista.

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Avioliittolain muuttaminen

HE 211/2018 vp – EV 256/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada pakottamalla solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

1.–3. Eduskunnan lausumissa esitettyihin asioihin liittyvä arviomuistio valmistui suunnitellun mukaisesti alkuvuodesta 2020, jonka jälkeen se oli laajalla lausunto- kierroksella. Arviomuistioon saatujen lausuntojen perusteella tarpeellisiksi katsotuista lainsäädäntömuutoksista valmisteltu hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätkaudella 2021.

Outi Kempainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rikoslain 20 luvun uudistaminen

HE 212/2018 vp – EV 305/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ripeästi uudistaa rikoslain 20 luvun säännökset koskien lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttö- ja raiskausrikoksia ja antaa asiaa koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle. Uudistuksessa tulee edelleen kiristää lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttö- ja raiskausrikosten rangaistuksia, erityisesti vähimmäisrangaistuksia, sekä arvioida sääntelytekniikkaa ja rikosnimikkeitä. Tarkastella tulee erityisesti sukupuoliyhteyden käsittävien tekojen sääntelytekniikkaa ja lapsen iän merkitystä samoin kuin sitä, tulisiko tällaiset teot siirtää raiskausrikosten piiriin. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuoli-vaikutusten arviointiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian käynnistää rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan lukuun sisältyviä eri seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä, jotta ne muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi erityisesti tulee arvioida raiskausrikoksen tunnusmerkistöä muutoin kuin lapsiin kohdistuvien tekojen osalta. Keskeistä on arvioida muun muassa uhrin avutonta tilaa koskevaa sääntelyä sekä suostumuksen aseman vahvistamista raiskausrikosten ja muiden seksuaalirikosten määrittelyssä. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä tai erikseen arvioi myös rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

1.–3. Hallitusohjelmassa todetaan, että: ”Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, jossa lähtökohtina ovat koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Muutetaan rikoslain raiskausmääritelmä suostumuksen puutteeseen perustuvaksi oikeusturvasta huolehtien.” Oikeusministeriössä on asetettu keväällä 2019 työryhmä valmistelemaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta, jonka tavoitteet on määritelty hallituksen esityksen 212/2018 vp:n hyväksymisen yhteydessä eduskunnan antamien lausumien mukaisesti.

Työryhmän mietintö¹⁷ julkaistiin 7.7.2020 ja se on ollut lausuntokierroksella. Kokonaisuudistuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä virkatyönä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2021 aikana.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

¹⁷ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-874-5>

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Hallitusohjelman mukaan hallitus selvittää yksityishenkilön velkajärjestelyä ja yrityksen saneerausta koskevien lakien muutostarpeet tavoitteena kyseisten menettelyjen kattavuuden parantaminen. Maksukyvyttömyyttä koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen. Riskinotto-kykyä edistetään kehittämällä yrittäjälle entistä parempia mahdollisuuksia uuteen alkuun muun muassa konkurssitilanteissa. Asiassa otetaan huomioon muun muassa EU:n niin sanotun maksukyvyttömyysdirektiivin täytäntöönpano ja arvioidaan maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaistoimivuus. Hallitusohjelman mukaan myös ulosottolainsäädännön muutostarpeita selvitetään.

Eduskunnan lausumassa mainitun asian mahdollista valmisteluajataulua ei, ottaen huomioon edellä mainitut hallitusohjelmasta ilmenevät tavoitteet ja maksukyvyttömyys-oikeuden lainvalmisteluun käytettävissä olevat voimavarat, voida tässä vaiheessa arvioida.”

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Konkurssilain väliaikainen muuttaminen

HE 164/2020 vp – EV 111/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi selvittää ja arvioi, millä muilla keinoin koronavirusepidemian tai siitä johtuvien rajoitustoimien vuoksi tilapäisiin maksuvaikeuksiin joutuneiden yritysten tilannetta voidaan helpottaa kuin jatkamalla 31.1.2021 jälkeen konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaista muutosta ja, jos tällaiset keinot edellyttävät lainsäädännön muutoksia, antaa asiaa koskevat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi hyvissä ajoin niin, että eduskunta voi käsitellä ehdotukset syysistuntokauden 2020 aikana.

Hallitus antoi 26.11.2020 eduskunnalle kolmannen esityksen konkurssilain väliaikaiseksi muuttamiseksi (HE 233/2020 vp). Tarkoituksena on helpottaa yritysten selviytymistä koronaviruksesta aiheutuneeseen kriisiin yli. Esityksen mukaan konkurssiuhkaisen maksukehotuksen noudattamatta jättäminen muodostaisi maksukyvyttömyysolettaman vasta, jos velallinen ei ole 30 päivän kuluessa velkojan maksukehotuksesta maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa, kun maksuaika normaalioloissa on viikko. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen 14.12.2020 (EV 213/2020 vp). Laki tulee voimaan 1.2.2021 ja on voimassa 30.9.2021 saakka.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp – EV 53/2011 vp

Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Väylämaksulakia muutettiin vuoden 2015 alusta siten, että väylämaksut puolitettiin vuosiksi 2015–2017 sekä yksikköhintojen että aluskäyntikohtaisen enimmäismaksun osalta. Väylämaksun alentamisella kevennettiin elinkeinoelämälle, erityisesti teollisuudelle, Itämeren rikkisääntelystä aiheutuvaa kustannusrasitetta. Väylämaksun yksikköhintoja alennettiin painottaen enemmän lastialusten ja parhaiden jääluokkien alennuksia ja vähemmän matkustaja-alusten ja heikkojen jääluokkien alennuksia. Samassa yhteydessä jäänmurtaajat vapautettiin väylämaksusta. Eduskunta päätti syksyllä 2018, että väylämaksupuolitusta jatketaan edelleen vuoden 2020 loppuun asti. Eduskunta päätti marraskuussa 2020 jatkaa väylämaksupuolitusta vuoden 2021 loppuun saakka.

Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt vuosien 2015–2017 kokemukset väylämaksun alentamisen vaikutuksista. Rikkisääntelyn kompensoinnille ei ole enää tarvetta, kun International Maritime Organizationin (IMO) asettama globaali rikkirajoitus tuli voimaan 1.1.2020. Väylämaksujärjestelmän uudistamista selvitettiin ministeriön vetämässä työryhmässä, jonka toimikausi oli 6.11.2017– 31.3.2018. Työryhmä totesi raportissaan Väylämaksu ja muuttuva merenkulku¹⁸, että väylämaksujärjestelmän kokonaisuudistukseen tarvittava tietopohja ei ole riittävä ja monet merenkulkuun vaikuttavat muutostekijät edellyttävät laajempaa selvittämistä, jotta väylämaksulle voitaisiin luoda pitkän aikavälin ratkaisu. Väliaikaisena ratkaisuna esitettiin väylämaksupuolituksen jatkamista vuoden 2020 loppuun asti. Liikenne- ja viestintäministeriön selvityksissä jäänmurtopalvelujen käytön mukaisen hinnoittelun on arvioitu johtavan alueellisesti voimakkaasti eriytyviin korkeisiin maksuihin etenkin Perämeren alueella. Tietopohjaa väylämaksun uudistamiseksi on kartutettu vuonna 2019 MERLOG 2030 -hankkeessa luomalla talvi-merenkulun simulointimalli, jolla voidaan tutkia muun muassa jäänmurron tarpeen vaikutuksia talvi-merenkulun kustannuksiin. Hankkeessa on myös arvioitu aluskannan talviliikennekelpoisuuden kehitystä IMO:n kansainvälisten energiatehokkuustoimien ehoilla. IMO ja Euroopan komissio valmistelevat tahoillaan toimia kauppamerenkulun

18 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-551-4>

kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Näistä toimista tulisi saada selvyys ennen kuin voidaan arvioida alusten ympäristöominaisuuksien huomioon ottamista väylämaksussa.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Juha Tervonen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Kevyiden sähköajoneuvojen ja erityisesti sähköpotkulautojen tieliikennekäyttö on lisääntynyt Helsingissä, Tampereella ja Turussa lautojen vuokraustoiminnan käynnistymisen myötä. Sähköpotkulaudat ovat jo vakiintunut osa sujuvaa kaupunkiliikennettä. Käytön yleistyminen on lisännyt myös näihin ajoneuvojen käyttämiseen liittyviä turvallisuusongelmia. Liikkumisvälineiden käyttöön liittyviä säännöksiä on tarkennettu 1.6.2020 voimaan tullessa uudessa tieliikennelaissa. Edellä mainittujen turvallisuusongelmien taustalla eivät kuitenkaan ole tieliikennelaissa säädettyjen liikennesääntöjen tai liikenteenohjauksen keinojen puutteet, vaan enemmänkin yleinen piittaamattomuus liikennesääntöjen noudattamisessa.

Hallitus seuraa edelleen tiiviisti uusien liikkumisvälineiden käyttöä tieliikenteessä osana uuden tieliikennelain vaikutusten arviointia ja hallitusohjelmaan perustuvan liikenneturvallisuusstrategian valmistelua. Strategian valmistelussa arvioidaan myös toimenpiteitä sähköpotkulautojen liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Sisäministeriön johdolla valmistellaan lisäksi uutta liikenteenvalvonnan strategiaa, jossa uusien sähköajoneuvojen valvontaan on myös kiinnitetty huomiota.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta

HE 161/2016 vp – EV 27/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta säilyy tehokkaana ja lupasääntelyn keventämisen myötä ei synny harmaaseen talouteen tai markkinahäiriöihin liittyviä ilmiöitä.

1. Liikenne- ja viestintävirasto toimii yleisenä tieliikenteen lupa- ja valvontaviranomaisena. Tieliikenteen lupia valvotaan suunnitelmallisena vuosivalvontana ja yksittäisten lupahakemusten käsittelyn yhteydessä. Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntää myös asiakaspalautteita ja muita vihjetietoja, kuten epäilyjä ajoneuvojen rekisteröintipuutteista tai luvattoman ammattimaisen liikenteen harjoittamisesta. Valvonnan tehokkuutta on pyritty lisäämään ottamalla siihen mukaan riskiperusteiseen valvontaan liittyviä elementtejä ja tekemällä yhä tiiviimpää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Vuonna 2020 Liikenne- ja viestintäviraston valvontatiimi ei suorittanut taksi- tai tavaraliikenteen kenttävalvontaa koronaviruspandemian aiheuttamien rajoitteiden vuoksi. Valvonnassa keskityttiin tavara- ja henkilöliikenneluvan haltijoiden vakavaraisuuden sekä taksiliikenneluvan haltijoiden taloudellisen tilanteen tarkastuksiin Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toimittamien yritysluokittelutietojen perusteella. Tarkastusten perusteella taksiliikennelupa peruutettiin 90 yritykseltä, henkilöliikennelupa 10 yritykseltä ja tavaraliikennelupa 130 yritykseltä. Liikennettä valvovat viranomaiset (poliisi, Tulli ja Rajavalvonta) toimittivat vuoden 2020 aikana noin 1 500 ilmoitusta henkilö- ja tavaraliikenneluvan haltijoiden tekemistä rikkeistä. Näistä suurin osa liittyi ajo- ja lepoaikasäädösten rikkomuksiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on taksisääntelyn tarkistamiseen liittyvän hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä tehnyt yhteistyötä myös Verohallinnon kanssa taksisääntelyn toimivuuden arvioimiseksi. Verovalvonnan näkökulmasta olennaista on, että viranomaisilla on käytössään valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ja eduskunnalle loka-kuussa 2020 toimitetussa hallituksen esityksessä on esitetty täsmennyksiä taksikyydeistä sähköisesti kerättäviin verovalvontaa tukeviin tietoihin. Esitykseen sisältyy myös muita valvontaa tukevia ehdotuksia, kuten pakollinen taksivalaisin, y-tunnus taksiliikenneluvan myöntämisen edellytyksenä sekä taksiliikenneluvan jäljennöksen pitäminen mukana taksiajoneuvossa. Verohallinto on joulukuussa 2019 antanut verotusmenettelylakiin perustuvan päätöksen, jolla sivullisen tiedonantovelvollisuus Verohallinnolle laajenee koskemaan välitettyjä kuljetuksia tilanteissa, joissa kuljetuksen välittäjä välittää myös maksusuorituksen. Määräysmuutoksella parannetaan verovalvonnan kannalta tarpeellisten vertailutietojen saamista alustatalouden välityspalvelun tarjoajilta. Tiedot annetaan

ensimmäisen kerran vuodelta 2020 tammikuun 2021 loppuun mennessä. Kattavaa selvitystä liikennepalvelulain vaikutuksista taksialan harmaaseen talouteen ei ole vielä tehty. Verohallinnon syksyllä 2019 tekemät taksialan arvonalisäverotuksen muutoksia ja alustatalouden toimijoita koskeneet suppeammat selvitykset eivät osoittaneet, että taksialan harmaa talous olisi lisääntynyt liikennepalvelulain voimaantumisen jälkeen.

Liikennepalvelulain yhteydessä kotimaan tavarankuljetuksissa poistettiin 2–3,5 t kevyiltä hyötyajoneuvoilta ja ajoneuvoyhdistelmiltä liikennelupavaatimus ja säädettiin sen sijaan tavaraliikenteen palveluntarjoajille rekisteröitymisvelvollisuus Liikenne- ja viestintävirastoon. Vuoden 2020 loppuun mennessä näitä rekisteröintejä on tehty yhteensä 3 720 kappaletta. Lähes puolella rekisteröityneistä on myös taksiliikennelupa. Noin neljänneksellä rekisteröityneistä palveluntarjoajista ei ole tällä hetkellä henkilö-, tavara- tai taksiliikennelupaa. Rekisteröitymiseen ei liity liikenneluvan myöntämisen kaltaisia edellytyksiä, joita Liikenne- ja viestintävirasto valvoisi. Koska toiminta ei ole luvanvaraista, sitä ei tarvitse harjoittaa yritysmuodossa. Muutoksen vaikutuksia harmaan talouden ja sen torjunnan kannalta seurataan yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa. Tieliikennettä koskevan EU:n liikkuvuuspaketin täytäntöönpanon yhteydessä 2,5–3,5 t kevyille hyötyajoneuvoille ja ajoneuvoyhdistelmille on tulossa yhteisön liikennelupavaatimukset kansainväliseen tavaraliikenteeseen. EU-lainsäädäntö ei tuo kansalliseen tavaraliikenteeseen liikennelupavaatimuksia 2,5–3,5 t ajoneuvoille. Liikkuvuuspaketin täytäntöönpanoa valmisteleva työryhmä on kuitenkin alustavasti arvioinut, että kansallista 2–3,5 t kevyiden hyötyajoneuvojen rekisteröitymisvelvollisuutta tarkistetaan vastaamaan paremmin tarkoitustaan ja valvonnan edellytyksiä. Valmistelussa selvitetään myös mahdollisia liikennelupavaatimuksia kevyille hyötyajoneuvoille tai ajoneuvoyhdistelmille kansalliseen liikenteeseen. Liikkuvuuspaketin kansallisen täytäntöönpanon säädösten pitäisi tulla voimaan helmikuun alkuun 2022 mennessä.

Tällä hetkellä ei ole tiedossa, että harmaaseen talouteen liittyvät lieveilmiöt tai muutkaan markkinahäiriöt liikennealalla olisivat merkittävästi lisääntyneet.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tiellä tapahtuvan ammattimaisen kuljettamisen määritelmää erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikennemarkkinoiden terveen ja tasapuolisen toimintaympäristön turvaamiseksi.

2. Liikenteen palveluista annetun lain mukaisen ammattimaisen kuljettamisen määritelmän mukaan ammattimaista kuljettamista on henkilöiden ja tavaroiden kuljettaminen tiellä, kun se suoritetaan korvausta vastaan ja selkeästi tulonhankkimistarkoituksessa. Määritelmän on katsottu turvaavan sekä harmaan talouden torjunnan, että kimpakkyytien ja muiden vastaavien kuljetusten jatkumisen aiemman käytännön mukaisesti. Liikenne- ja

viestintäministeriö on seurannut ja arvioinut lainsäädännön toimivuutta yleisesti, ja tässä yhteydessä myös seurannut ammattimaisen liikenteen määritelmän toimivuutta. Tämän hetken tietojen valossa vaikuttaa siltä, ettei toimijoille tai valvontaviranomaisille ole syntynyt epäselvyyksiä toiminnan ammattimaisuuden arvioinnissa, eikä toisaalta ole havaittu, että esimerkiksi kimppakyytitoimintaa olisi jouduttu aiempaan verrattuna rajoittamaan lakimuutosten vuoksi. Valvontaan käytettävissä olevien resurssien niukkuus vaikuttaa saatujen tietojen mukaan kuitenkin käytännössä siihen, missä määrin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa mahdollisesti ammattimaista toimintaa voidaan valvoa. Taksisääntelyn korjaamiseen tähtäävässä hallituksen esityksessä ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen liittyvää taksiliikennelupavaatimusta ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että taksiliikennelupaa vaaditaan sekä ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen tiellä laissa mainituilla ajoneuvoilla, että näiden palvelujen tarjoamiseen yleisölle.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti nyt säädettyä lakikokonaisuuden vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Valtioneuvoston tulee antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen selvitys lain vaikutuksista ja mahdollisista muutostarpeista viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pidemmän aikavälin seuranta ja vaikutuksia koskeva selvitys tulee antaa valiokunnalle viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle 19.12.2018 kirjallisen raportin lakikokonaisuuden ensivaikutuksista¹⁹. Liikenne- ja viestintäministeriö on arvioinut taksisääntelyn toimivuutta yhteistyössä eri viranomaisten kanssa syksyn 2019 aikana arviomuistiossa²⁰ ja valtioneuvosto on jättänyt lokakuussa 2020 eduskunnalle havaittuihin muutostarpeisiin perustuvan hallituksen esityksen taksisääntelyn korjaamiseksi.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Veli-Matti Syrjänen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

¹⁹ <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-560-6>

²⁰ https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/c4077dd3-865e-4b76-af24-5f945361ef18/825f7d48-7ba1-4914-9195-777b898d6e6c/KIRJE_20200522110243.PDF%20;%20https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/c4077dd3-865e-4b76-af24-5f945361ef18/96dd5c9e-fa54-4f2a-8947-9c08a772ab54/MUISTIO_20200415090558.pdf

Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta

KAAs 1/2017 vp – EK 5/2018 p

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin korvaavien lentokenttätoimintojen turvaamiseksi, jotta Malmin lentokentän ilmailutoiminnot voivat jatkua hyvien yhteyksien ja etäisyyksien päässä.

Liikenne- ja viestintäministeriö myönsi vuonna 2018 yhteensä 3,34 miljoonaa euroa valtionavustuksia lentokenttäinfrastruktuurin kehittämiseen eri lentopaikoilla pääosin Etelä-Suomessa. Avustusraha kohdennettiin yleisilmailua ja ammatillista yleisilmailua tukevaan toimintaan. Tavoitteena on ollut olemassa olevan lentopaikkaverkoston kehittämistä tukemalla luoda myös paremmat edellytykset Malmin lentokentän ilmailutoimintojen siirtämiselle lentopaikoille, jotka sijaitsevat kohtuullisen etäisyyden päässä pääkaupunkiseudulta. Malmin lentokentälle ei ole löydetty yhtä yksittäistä korvaajaa, joten on pyritty kehittämään useita jo olemassa olevia lentopaikkoja niin, että ne voisivat yhdessä vastaanottaa Malmin lentokentän ilmailutoimintaa. Valittu toimintamalli tukee laajan lentopaikkaverkoston ylläpitämistä ja kehittämistä kustannustehokkaalla tavalla. Ilmailu ja lentopaikkojen ylläpitäminen ovat lähtökohtaisesti markkinaehtoista toimintaa ja perustuvat käyttäjiltä perittäviin maksuihin. Ministeriöllä ei ole toimivaltaa määrätä yksityisiä yrityksiä siirtämään toimintojaan tietyille kentille, vaan harkintavapaus asiassa on toimijoilla itsellään. Useat keskeiset toiminnot ovat jo siirtyneet muille kentille.

Liikenne- ja viestintäministeriö myönsi vuonna 2020 yhteensä 2,0 miljoonaa euroa yleisilmailupaikkojen tukemiseen. Arvioinnissa huomioitiin eduskunnan antama lausuma. Vuonna 2020 tuettujen hankkeiden on tarkoitus valmistua vuoden 2021 aikana. Parlamentaarisesti valmistellun valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman suunnitelmaluonnoksen mukaan valtio jatkaa valtionavustuksia Finavian verkoston ulkopuolisille lentoasemille ja -paikoille myös tulevina vuosina. Avustuksia myönnettäisiin noin 1 miljoonaa euroa vuosittain, minkä lisäksi valtio varautuu rahoittamaan toimialan kehittämiseen liittyviä pilotteja.

Liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt loppuvuodesta 2020 vaikutustenarvioinnin koskien Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille myönnettyjä valtiontukia. Osana selvitystä on tarkoitus myös tarkastella, ovatko valtion myöntämät tuet mahdollistaneet Malmin kentän toimijoiden siirtymistä muille korvaaville kentille. Selvityksen on tarkoitus valmistua alkuvuoden 2021 aikana.

Digi-ilmailun kehittämistä selvittänyt työryhmä tarkasteli yleis- ja harrasteilmailua syksyllä 2020. Työryhmä piti tärkeänä, että lentopaikkojen tulisi muodostaa verkosto, joka mahdollistaa lentopaikkojen pitämisen sekä ilmailupalveluiden tarjonnan liiketaloudellisesti kannattavalla tavalla. Työryhmä piti myös tärkeänä edistää digi-ilmailun toimijoiden verkostoitumista parhaiden käytäntöjen jakamiseksi ja alan kehityksen nopeuttamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Emmi Nykänen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajokorttilain kokonaisuudistus

HE 146/2017 vp – EV 29/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttiudistusten toteutumista erityisesti liikenneturvallisuuden ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumisen osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin kilpailuvääristymien korjaamiseksi.

1. Ajokorttiudistuksen vaikutusten seuranta käynnistettiin välittömästi lain tultua voimaan 1.7.2018. Liikenne- ja viestintävirasto (silloinen Liikenteen turvallisuusvirasto) pitää yllä jatkuvaa sähköistä palautekyselyä kuljettajantutkintopalveluista, joka jaetaan kaikille teoria-, käsittely- tai ajokokeessa olleille henkilölle. Tulokset raportoidaan kvartaaleittain ja ne ovat kumulatiivisia. Vuodesta 2001 on lisäksi tehty Liikenne- ja viestintäviraston toimesta uusien kuljettajien seurantatutkimusta, jonka aineisto kerätään kyselytutkimuksella. Tutkimus tuottaa tietoa kuljettajaopetuksesta ja sen toimivuudesta ja uusien kuljettajien liikenneturvallisuuden kehityksestä sekä ajotottumuksista. Tutkimuksen tulokset julkaistaan vuositasolla. Vuoden 2020 tutkimus sisältää erityistarkastelun 17-vuotiaana poikkeusluvalla ajokortin hankkineista. Erillisen ajokorttiudistuksen vaikutuksia koskevan seurantatutkimuksen valmistelu käynnistyi kesällä 2020. Tutkimuksen valmistele Liikenne- ja viestintävirasto liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta. Seuranta-tutkimus jakautuu eri osuuksiin. Vuonna 2020 Liikenne- ja viestintävirasto alkoi valmistella selvitystä, jossa käsitellään muun muassa poikkeusluvalla ajokortin saaneiden ajokielto-tilastoja suhteessa muihin ikäryhmiin ja alustaviin lyhyen ajan turvallisuustilastoihin. Vuonna 2020 käynnistyi myös Liikenne- ja viestintäviraston teettämä tutkimus, jossa tarkastellaan uudistuksen taloudellisia vaikutuksia ajokortin hankkijoihin, autokouluun, kuljetusalaan ja viranomaisiin. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua helmikuun 2021 loppuun mennessä. Liikenne- ja viestintävirasto teettää tutkimuksen uudistuksen liikenneturvallisuusvaikutuksista ja tutkimuksen uusien kuljettajien liikenneonnettomuuksien kehityksestä vuosien 2021–2022 aikana, kun tarvittavat tilastot ovat valmistuneet.

Liikenneturvallisuusvaikutusten arvioiminen tilastojen valossa vaatii riittävän pitkän ajan, jotta voidaan erotella satunnaisvaihtelun mahdollinen rooli itse muutoksen mahdollisesta vaikuttavuudesta osaamiseen kehittymiseen ja onnettomuuslukuihin. Vahvistetut Tilastokeskuksen onnettomuustilastot ovat saatavilla runsaan vuoden kuluttua kunkin kalenterivuoden päättymisestä. Ajokorttisääntelyn mahdollisia muutostarpeita tullaan arvioimaan seurantatutkimuksesta saatujen tietojen ja siitä tehtävien havaintojen pohjalta. Mikäli seurantatutkimus antaa aiheita lainsäädäntömuutoksille, niiden valmistelu voidaan käynnistää vielä tämän hallituskauden aikana. Kansallinen ajokorttilainsäädäntö pohjautuu suurelta osin EU-sääntelyyn. Suomi osallistuu aktiivisesti mahdolliseen EU:n ajokorttidirektiivin uudistustyöhön, sillä uudistuksella olisi merkittäviä vaikutuksia myös tulevaan kansalliseen lainsäädäntökehykseen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle seurantatutkimuksen ehdotettujen muutosten toteutumisen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi erityisesti silmällä pitäen liikenteen tulevaisuuden toimintatapojen vaikutuksia liikenneturvallisuuteen, logistiikkaan ja ammattikuljettajiin.

2. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan seurantatutkimus, kun riittävä tilastoaineisto on saatu kokoon, jotta muutoksia voidaan luotettavasti arvioida.

Sini Wirén, yksikön johtaja, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkuja tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

1. Uuden tieliikennelain viestintäsuunnitelmaa toteutetaan Liikenne- ja viestintäviraston johdolla. Viestintähanke käynnistyi kesällä 2019 ja siihen osallistuvat Liikenne- ja viestintäviraston lisäksi Väylävirasto, Liikenneturva, poliisi ja liikenne- ja viestintäministeriö. Myös tieliikenteessä toimivia kansalaisjärjestöjä on pyydetty osallistumaan hankkeeseen. Viestintää on mahdollista seurata esimerkiksi hankkeen verkkosivujen ja sosiaalisen median välityksellä (#tieliikennelaki2020).

Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa uuden lain toimivuutta ja vaikutuksia lain voimaantulon 1.6.2020 jälkeen. Seuranta on myös hankkeistettu Liikenne- ja viestintävirastolle. Vaikutuksista tullaan raportoimaan laajemmin vuosien 2022 ja 2023 aikana.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettuun lakiin tehtyjen muutosten toimivuus

HE 86/2018 vp – EV 230/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä katsastustoiminnan laadun kehitystä ja erityisesti valvonnan toimivuutta ja että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, jos katsastustoiminnan laatu ei parane nykytasosta.

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain muutokset tulivat voimaan 1.11.2019. Liikenne- ja viestintävirasto on vuoden 2020 aikana kehittänyt suorittamaansa katsastustoimipaikkojen valvontaa edelleen. Maaliskuun ja elokuun välillä valvonta katsastustoimipaikoilla oli suunniteltua vähäisempää koronavirustilanteesta johtuen. Tästä huolimatta virasto suoritti valvontaa 134 katsastustoimipaikalla, joilla tarkastettiin uudelleen 195 ajoneuvoa. Katsastuksentralon havaintojen sekä katsastuksessa tallennettujen vikahavaintojen analyysin perusteella katsastustoiminnan laatu vaikuttaa hieman parantuneen vuoden 2020 aikana. Toimipaikoille, joiden toiminnassa tunnistettiin riskejä, kohdennettiin valvontaa. Näiden toimipaikkojen laadun havaittiin kehittyvän yleistä tasoa nopeammin. Vuoden 2020 havaintojen perusteella vaikuttaa siltä, että Liikenne- ja viestintäviraston nykyisellä valvontamallilla, resursoinnilla ja muilla tehdyillä toimenpiteillä kyetään vaikuttamaan myönteisesti katsastustoiminnan laatuun. Liikenne- ja viestintävirasto seuraa säännöllisesti katsastustoiminnan laatua Katsastusalan tilannekatsausraporteissa, joista seuraava valmistuu keväällä 2021.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Jenni Rantio, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenteen palveluista annetun lain kolmas vaihe

HE 157/2018 vp – EV 251/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin raskaan liikenteen ammattipätevyyskoulutuksen jatkovalmistelemiseksi työryhmäkäsittelyssä.

1. Lailla liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (371/2019) voimaan saatetut raskaan tieliikenteen ammattipätevyyskoulutuksen suorittamiseen liittyviä muutoksia koskeneet liikennepalvelulain 27–41 ja 193 § tulivat voimaan 1.1.2020. Muutoksella otettiin koulutuksen ja nopeutetun koulutuksen rinnalle käyttöön niin sanottu koevaihtoehto, joka mittaa samaa osaamista kuin koulutusjärjestelmä. Valtioneuvoston asetuksella kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (762/2020) annettiin koemallia täydentävät säännökset 12.11.2020. Muutokset tulivat voimaan 16.11.2020. Liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli asetusmuutokset yhdessä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa. Valmistelun aikana tavattiin myös opetus- ja kulttuuriministeriötä, Opetushallitusta sekä Puolustusvoimia. Asetuksen muutoksista järjestettiin avoin kuulemis- ja keskustelutilaisuus 12.11.2019, jonne osallistui edellä mainittujen viranomaisten lisäksi sidosryhmien edustajia 20 eri organisaatiosta. Lisäksi muutoksista järjestettiin erillinen lausuntokierros. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan säädösmuutokset (HE 174/2020 vp) annettiin 15.10.2020 ja ne tulivat voimaan 1.1.2021.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto saattaa liikenteen palveluista annetun lain lukunumeroinnin juoksevaksi.

2. Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (1256/2020) on tullut kaikilta osin voimaan 1.2.2021. Säädösmuutoksella lain lukunumerointi muutettiin juoksevaksi ja lakiin tehtiin lukunumeroinnin muutoksesta johtuvat korjaukset lakiviittauksiin.

Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö
Amanda Mäkelä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille

HE 185/2018 vp – EV 172/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa moottorikelkkailureittien avaamista raskaille moottorikelkoille, laatii reitinpitäjille ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja ympäristövaliokunnalle selvityksen moottorikelkkailureittien avaamisesta raskaille moottorikelkoille viimeistään toukuun 2022 loppuun mennessä.

Raskaita moottorikelkkoja koskevat säädösmuutokset tulivat voimaan 31.12.2018. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö hankkivat reitinpitäjille suunnatut ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Sopimus ohjeistuksen laadinnasta tehtiin Maastotieto Oy:n kanssa ja ohje julkaistiin lokakuussa 2020. Lisäksi ministeriöt ovat suunnitelleet moottorikelkkailureittien raskaille moottorikelkoille avaamisen seuranta. Reitinpitäjiä on tiedotettu seurannasta ja heidän reittien avaamista raskaille moottorikelkoille koskevasta raportointiveloitteestaan ohjeen julkaisemisen kanssa.

Mikko Karhunen, yli-insinööri, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely

HE 299/2018 vp – EV 293/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskevan sääntelyn tavoitteiden toteutumista ja sääntelyn vaikutuksia erityisesti sidonnaisuuksien ilmoittamisen, lautakunnan työn avoimuuden ja riippumattomuuden, asioiden käsittelyaikojen ja viranomaisvalvonnan toimivuuden kannalta, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Laki liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta tuli voimaan 1.1.2021, jolloin myös uuden lautakunnan toiminta alkaa. Tämän vuoksi liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskevan sääntelyn tavoitteiden toteutumisen ja sääntelyn vaikutusten arviointi ei ole vielä ajankohtaista.

Hannu Ijäs, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

Poliisihallituksen mukaan ajokieltopäätöksiä koskeva oikaisuvaatimusmenettely on poliisilaitoksissa tällä hetkellä sujuvaa, vaikka ajokieltopäätöksiä muutoksenhakuun liittyvissä menettelyissä on poliisin näkökulmasta päällekkäisyyttä. Menettelyä on korjattu ja sujuvoitettu poliisissa ohjeistusta selkeyttämällä. On kuitenkin perusteltua, että ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevia säännöksiä arvioidaan yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön ja sisäministeriön kanssa ajokorttilain uudistamisen yhteydessä. Ajokorttilaki on tarkoitus avata uudistuksille vielä tämän hallituskauden aikana, tällä hetkellä käynnissä olevan seurantatutkimuksen tulosten pohjalta.

Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Tieliikenteen ammattipätevyysdirektiivin ja ajokorttidirektiivin muutosten täytäntöönpano

HE 50/2020 vp – EV 68/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkkaan kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyksiä koskevien poikkeusten toimivuutta ja säännösten valvontaa varmistaen niiden käytännön toimivuuden sekä ryhtyy tarvittaessa toimiin poikkeusten täsmentämiseksi.

Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (562/2020) ja laki ajokorttilain muuttamisesta (563/2020) tulivat voimaan 13.7.2020. Valtioneuvoston asetus kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (588/2020) tuli voimaan 27.7.2020. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa kuorma- ja linja-autonkuljettajien ammattipätevyyksiä koskevien poikkeusten toimivuutta ja säännösten valvontaa. Ministeriön tiedossa ei toistaiseksi ole epäkohtia poikkeusten käytännön toimivuudessa eikä ministeriö tai Liikenne- ja viestintävirasto ole tähän mennessä saanut aiheesta palautetta. Säädosmuutosten jälkiarviointi on tarkoitus toteuttaa vuonna 2022.

Monika Mutanen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Laajakaistarakentamisen tuki

HE 221/2020 vp – EV 195/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin lain tavoitteiden toteutumista ja varsinkin, että kuntien maksusuudet eivät muodostu kohtuuttomiksi, ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin lain ja asetuksen muuttamiseksi.

Laajakaistarakentamisen tuesta annettu laki (1262/2020) on tullut voimaan 1.1.2021. Lain nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen valmistelu on vielä kesken. Valtioneuvoston asetus kunnan maksusuudesta ja nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta laajakaistahankkeessa on tarkoitus antaa helmikuussa 2021. Liikenne- ja viestintäministeriön on tarkoitus aloittaa lain tavoitteiden toteutumisen seuranta ja kuntien maksusuuksien vaikutusten seuranta yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa, kun laajakaistatuen hakeminen ja hankkeiden toteutus ovat käynnistyneet.

Aino Koskinen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko

VNS 5/2009 vp – EK 7/2010 vp

Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinon tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.
2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinon rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.
3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.
4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka työ- ja elinkeinoministeriö esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

1. Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen
2. Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla
3. Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen
4. Maaseudun elinkeinon elinvoimaisuuden edistäminen.

Kataisen hallitusohjelman mukaisesti kansallisen maaseutupolitiikan tehtävien hoito siirrettiin vuoden 2012 alussa maa- ja metsätalousministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Edellä mainittujen ministeriöiden yhteisellä sopimuksella maaseutupolitiikan kansallisten tehtävien (muun muassa maaseutupolitiikan neuvosto, MANE, entinen maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, YTR) ja lisäksi saaristoasiain neuvottelukunnan toiminta sekä niihin liittyvät resurssit siirrettiin vuoden 2016 alusta maa- ja metsätalousministeriölle. Samalla siirtyi myös vastuu valtioneuvoston selonteon toteutuksen seurannasta.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus edistää lausumassa edellytetyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittymisen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- tarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesiopolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 (maaseutuohjelma) sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen. Myös siirtymäkaudella 2021–2022, ovat käytettävissä maaseutuohjelman 2014–2020 toimenpiteet alueiden elinvoiman edistämiseksi. Uudistuva maatalous- ja maaseudun kehittämispolitiikka otetaan käyttöön siirtymäkauden jälkeen vuodesta 2023 alkaen. Vuosien 2023–2027 yhteisen maatalouspolitiikan kansallinen strategiasuunnitelma (CAP-suunnitelma) on valmistelussa maa- ja metsätalousministeriössä. ELY-keskukset laativat alueelleen alueelliset maaseudun kehittämissuunnitelmat. Leader-ryhmiä hakevat valmistelevat paikalliset maaseudun kehittämisstrategiat.

Myös rakennerahastojen (Euroopan aluekehitysrahasto, EAKR ja Euroopan sosiaalirahasto, ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistetaan erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Vuoden 2021 talousarviossa on osoitettu kaksi miljoonaa euroa Kyläkaupat monipalvelukeskuksina -hankkeelle. Määrärahalta jatketaan ja laajennetaan kaikille maaseutualueille vuoden 2019 harvaan asutun maaseudun alueiden kyläkaupoille kohdistettua kokeilu-hanketta, josta saatiin hyviä kokemuksia. Tavoitteena on edelleen hidastaa sitä trendiä, joka viime vuosikymmenten aikana on sulkenut monen kyläkaupan ovet.

Valtioneuvosto asetti syksyllä 2020 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi toimikaudelle 12.10.2020– 30.6.2023. Parlamentaarisen työryhmän tehtävänä on muun muassa seurata harvaan asuttujen alueiden erityiskysymyksiä sekä vahvistaa näiden alueiden elinvoimaisuutta. Työryhmän työn pohjana ovat vuosina 2017–2019 toimineen, ensimmäisen harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän loppuraportin ehdotukset sekä pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukset harvaan asuttujen alueiden kehittämiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Christell Åström, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Hyljekantojen metsästyksen joustavoittamiseksi maa- ja metsätalousministeriö on valmistellut esitystä siirtymiseksi itämerennorpalla alueellisella kiintiöllä rajoitettuun metsästykseen. Esitys on tarkoitus saattaa voimaan seuraavan metsästyskauden alusta. Edellä sanotun johdosta maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus viimeistellä hoitosuunnitelman luonnos ja pyytää luonnoksesta lausunnot sekä hyväksyä lopullinen hoitosuunnitelma vuoden 2022 aikana.

Maija Mela, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö
Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat.

Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Maataloushallinnon asettaman peltolohkorekisterin selvityshankkeen (MMM031:00/2014) johtopäätöksissä tuodaan esiin kehittämistyökaluja pinta-aloihin liittyvissä prosesseissa ja moniin toimenpiteisiin on jo ryhdyttykin.

Selvityksen johtopäätösten mukaan Euroopan unionin lainsäädännön kehittäminen on keskeisessä roolissa pinta-alamuutosten vähentämiseksi, koska peltolohkolle ei ole määriteltävissä absoluuttisesti yhtä ja ainoaa oikeaa pinta-alaa. Mittaukseen vaikuttavat aina monet eri tekijät, muun muassa viljelijän viljelytoimenpiteet, erilaiset mittaussäädökset ja menetelmät, mittaajan tulkinnot viljelyalan ulottuvuudesta ynnä muu sellainen. Selvityksen mukaan yhteisen maatalouspolitiikan yhteydessä EU-säädöksiin saatu 2 prosentin marginaali, jolla pyritään peltolohkorekisterin pinta-alojen muutostarpeiden vähentämiseen rekisterin ajantasaistuksessa, tulisi olla Suomen peltolohkojen koko huomioon ottaen korkeampi. Toisaalta on muistettava, että selkeät virheet joudutaan edelleen korjaamaan ilman toleransseja. Näkyvät tukikelvottomat alueet tulee poistaa peltolohkorekisteristä, koska muutoin rekisterin laatu vähitellen heikkenee.

Peltolohkorekisteri on keskeinen väline, jonka perusteella komissio arvioi jäsenmaan hallinto- ja valvontajärjestelmän luotettavuutta ja kykyä suojata EU:n rahastoja riskeiltä, joten peltolohkorekisterin laadusta ja luotettavuudesta ei selvityksen mukaan ole syytä tinkiä. Useat jäsenmaat ovat saaneet kyseessä olevan rekisterin puutteista jopa useiden kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n komissio voi rekisterin puutteiden ja virheiden vuoksi jättää maksamatta jäsenmaalle suuren määrän EU-rahoitusta. EU-säädösten lähtökohtana on, että viljelijä on itse vastuussa ilmoittamisestaan pinta-aloista, eikä hallinnon hyväksymää pinta-alaa säädöksissä tunneta.

Yhteisen maatalouspolitiikan viimeisessä uudistuksessa on saatu EU-asetuksiin kaikkiin tuki- ja korvausmuotoihin yhtenäinen 100 euron takaisinperintäraja. Myös tämä auttaa osaltaan pienien pinta-alamuutosten hallinnoinnissa siten, että myös viljelijöiden taakkaa näissä takaisinperintäselvityksissä voidaan keventää. Toimijoiden koulutus nähtiin selvityksessä osaamistason parantamisen, osaamistason yhdenmukaistamisen ja laadun parantamisen tärkeäksi keinoksi. Pinta-alavalvonta- ja digitointiprosessien osallisten koulutusta on tarpeellista jatkaa ja tehostaa.

Maataloushallinnon ja maanmittauslaitoksen yhteistyö kuvien hankintaan, mittaukseen ja sen tekniikkaan liittyvissä asioissa on ollut keskeisessä asemassa ja sen merkitys on jatkosakin tärkeä. Maanmittauslaitos kehittää muun muassa laserkeilausaineistoon perustuva nykyistä tarkempaa korkeusmallia. Ruokaviraston selvitystyössä laserkeilausaineiston hyödyntämisessä peltolohkokasterin ylläpitotyössä on edetty pistepilviaineistojen ja metodien osalta. Viimeksi mainitussa päädyttiin käyttämään rinnevalovarjostusrasteria.

Ruokavirasto kuuluu kansalliseen ilmakuvausohjelmaan, joka yhdistää Maanmittauslaitoksen, Suomen metsäkeskuksen, Metsähallituksen ja Ruokaviraston kuvaustarpeen yhdeksi kokonaisuudeksi. Ohjelman tavoitteena on tehostaa hallinnonalan ortokuva-hankintaa ja parantaa ajantasaisen ilmakuva-aineistojen saatavuutta. Ohjelman alkuvaiheessa Suomi oli jaettu alueisiin, jotka ilmakuvattiin viiden vuoden välein. Vuodesta 2020 alkaen maa on jaettu alueisiin, jotka ilmakuvataan kolmen vuoden välein. Ruokaviraston kannalta muutos mahdollistaa peltolohkokasterin entistä paremman ajantasaisuuden.

Vaihtoehtoisena valvontamenetelmänä komissio esittää jo kuluvalle kaudelle peltovalvontojen yksinkertaistamista uutta teknologiaa hyödyntämällä. Valvonnassa hyödynnettäisiin Sentinel -satelliittien tuottamaa aineistoa tai muuta vastaavan tasoista aineistoa ja tämän aineiston koneellista analysointia ja luokittelua. Tämän valvontamenetelmän toivotaan avaavan ovia myös kohti kokonaisvaltaisempaa ja riskiperusteisempaa analysointia tukiehtojen täyttymisestä pienten, muun muassa pinta-alaan liittyvien, virheiden havainnoinnin sijaan. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksessa satelliittiaineistojen hyödyntäminen korostuu entisestään maatalouspolitiikan seurannan ja mahdollisuuksien mukaan myös valvonnan välineenä.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;
2. maamme metsät kattavalla kestäväällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;
3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;
4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;
5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja
6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1–6. Kansallinen metsästrategia 2025, sisältää Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset. Metsästrategian linjaukset sisältävät metsäpoliittisessa selonteossa ja eduskunnan siitä tekemässä kannanotossa esitetyt tavoitteet. Strategiassa tavoitellaan kilpailukykyistä toimintaympäristöä metsiin perustuville liiketoiminnoille, metsäalan ja sen rakenteiden uudistumista ja monipuolistumista sekä metsien aktiivista, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää ja monipuolista käyttöä. Strategia sisältää vision, strategiset päämäärät, tavoitteet mittareineen sekä strategisesti tärkeistä hankkeista muodostetun hankesalkun.

Alkuperäinen Kansallinen metsästrategia 2025 hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 12.2.2015. Laajan sidosryhmäyhteistyön pohjalta valmisteltu Päivitetty kansallinen metsästrategia 2025 hyväksyttiin metsäneuvostossa joulukuussa 2018. Valtioneuvosto vahvisti sen periaatepäätöksellään 21.2.2019.

Metsästrategian päivityksessä keskityttiin erityisesti hankesalkun uudistamiseen. Päivitetystä strategiasta on kymmenen strategista hanketta, ja siinä huomioidaan nyt aiempaa selkeämmin muun muassa keinot ilmastokestävyyden ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Uusina hankkeina mukana ovat ilmastoviisas metsätalous, uudet puupohjaiset tuotteet ja palvelut sekä kansainvälinen ja EU-metsäpolitiikka. Metsästrategian hankkeita toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön johdolla eduskunnan hyväksymän talousarvion puitteissa.

Kansallinen metsästrategia on yhteensopiva vuoden 2019 hallitusohjelman sisällön kanssa. Hallitusohjelmaan sisältyvät tavoitteet hiilineutraalista ja luonnon monimuotoisuuden turvaavasta Suomesta tuovat kuitenkin uusia painotuksia metsäpolitiikan tavoitteisiin ja toteutukseen. Kun hallitusohjelman pohjalta tehdään uusia periaatepäätöksiä tai päivityksiä nykyisiin strategioihin, päivitetään Kansallisen metsästrategian toimenpiteitä muutosten edellyttämällä tavalla kestävyyden eri tavoitteet huomioon ottaen.

Maailmantalouden ja -kaupan kasvun hidastuminen vuonna 2019, ja edelleen koronavirusepidemian vahvistamana vuonna 2020, supisti metsäteollisuustuotteiden kysyntää vuoden 2018 huippusuhdanteesta. Heikentynyt suhdanne ja tuotantomäärien lasku näkyivät myös teollisuuspuun kauppamäärien ja markkinahakkuiden vähenemisenä. Määrätietoisesti ja johdonmukaisesti on vaikutettu muun muassa EU:n biodiversiteetti- ja ilmastopolitiikan, kestävän rahoituksen säädösten sekä uuden metsästrategian valmisteluun.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman painotusten mukaisesti Kansallinen metsästrategia 2025:n toimeenpanossa painopiste oli Ilmastokestävän metsätalouden, Talousmetsien luonnonhoito ja metsätalouden monimuotoisuus ja Metsätieto- ja alustatalous hankekokonaisuuksissa. Useat hankkeet muodostivat samalla osan hallitusohjelman perusteella kootusta uudesta maankäyttösektorin ilmastotoimenpidekokonaisuudesta.

Marja Kokkonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisäluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisäluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

”Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisäluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.”

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 §:n mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Uuden kalastuslain mukaan kalatalousalueiden on laadittava ja otettava käyttöön aluettaan koskeva käyttö- ja hoitosuunnitelma. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien on sisällettävä muun muassa kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvien alueiden määrittäminen sekä kullakin kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvalla alueella kaupalliseen kalastukseen soveltuvien pyydysten määrittäminen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hyväksyy käyttö- ja hoitosuunnitelman. Kalastuslain 13 §:n mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kalatalousviranomaiset päättivät joulukuussa 2017 uusien kalatalousalueiden rajoista. Uudet kalatalousalueet ovat aloittamassa toimintaansa ja käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadinnan. Koronaviruksen aiheuttamien kokoontumisrajoitusten vuoksi kalastuslain 130 §:ä muutettiin ja kalatalousalueille annettiin vuoden 2021 joulukuuhun saakka aikaa laatia käyttö- ja

hoitosuunnitelmat. Vasta kun uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat on hyväksytty, voidaan myös kalastuslain 13 §:ssä tarkoitettuja alueellisia lupia myöntää. Tämän vuoksi 13 §:n mukaisen luvan käytännön toimivuutta ei vielä voida selvittää.

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

”Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu.”

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

2. Vuonna 2020 valmistui Akordi Oy:n selvitys, missä Tenon kalastussopimuksen toimivuutta arvioitiin eri osapuolten näkökulmasta: Tenon kalastussopimuksen vaikutukset, sopimuksen toimivuuden arviointi eri osapuolten näkökulmasta²¹. Arviointiin liittyen Utsjoella järjestettiin myös kaksi työpajaa samasta aiheesta. Selvityksessä ja työpajoissa saatua sopimuksen toimivuutta koskevaa aineistoa on käytetty hyödyksi Tenon

21 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-021-2>

kalastussopimukseen kuuluvan määräaikaisen kalastussäännön muuttumisesta koskevilla neuvotteluissa. Neuvotteluprosessi Norjan kanssa on tarkoitus saada valmiiksi kevään 2021 aikana. Näissä neuvotteluissa on myös tarkasteltu eri kalastusoikeuksia omistavien kalastajaryhmien laajuutta maanmittauslaitokselta saadun aineiston perusteella. Lisäksi neuvottelussa on kuultu muualla asuvien kiinteistönomistajien edustajaa.

Neuvotteluissa on myös tarkasteltu päivä- ja kausikohtaisten kalastuskiintiöiden käyttömahdollisuuksia kalastuksen säätelyssä Tenojoella kalastajien saalisilmoituksiin perustuvan aineiston perusteella. Tarkastelussa on käynyt ilmi, että päiväkohtaisilla kalastuskiintiöillä ei olisi voitu korvata nykyistä huomattavaa kalastuskuolevuuden vähennystä, mutta niiden käyttöä osana tulevaa säätelyä selvitetään, kiintiöiden käyttöön liittyy kuitenkin voimakasta vastustusta. Sopimuksen toimivuutta Norjan kanssa on arvoitu Tenon kalastussopimuksen 6 ja 7 artiklojen mukaisia mukautusmahdollisuuksia koskevassa prosessissa vuosittain ja suomalais-norjalainen Tenon seuranta- ja tutkimusryhmä on seurannut vuosittain Tenon lohikantojen tilaa ja kehityssuuntia. Vuonna 2020 lohien nousu Tenojokeen jäi poikkeuksellisen heikoksi. Lohikantojen tila ei anna tällä hetkellä biologista perustetta minkäänlaiselle kalastuskuolevuuden kasvattamiselle.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta; Ruoka 2030, Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. edistää nykyistä tehokkaammin ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja kilpailullisuutta ja tarvittavin lainsäädäntötoimin huolehtii markkinoiden tasapuolisesta kilpailuasetelmasta,

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti keväällä 2017 selvitysmiehen, jonka tehtävänä oli laatia toimenpide-ehdotukset ruokaketjun arvonlisän kasvattamiseksi ja yritysten elintarvikevienti-yhteistyön parantamiseksi. Työssä myös kartoitettiin, millaisia lainsäädännön tai muita kehittämistarpeita näiden tavoitteiden saavuttaminen mahdollisesti edellyttää. Kesäkuussa 2017 valmistunutta selvitystä hyödynnettiin selonteon toimeenpanosuunnitelman valmistelussa, toimeenpanosuunnitelmatyöhön osallistui laajasti ruokaketjun toimijoita. Selonteon toimenpiteitä toteutetaan laajassa yhteistyössä ruokaketjun eri toimijoiden kanssa toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti kesäkuussa 2018 selvityshenkilöksi vuorineuvos Reijo Karhisen pohtimaan keinoja kannattavuuskehityksen suunnan muuttamiseksi. Koko ruokaketju osallistettiin selvitystyöhön muun muassa laajan verkkokeskustelun sekä alueellisten ja kansallisten työpajojen kautta. Sidosryhmätyöllä kerättiin osallistujilta näkemyksiä ja konkreettisia kehittämisideoita suomalaisen maatalouden ja koko ruokaketjun edistämiseksi sekä siitä, minkälaista ruuantuotantoa meillä tulevaisuudessa pitäisi olla. Selvitystyö valmistui helmikuussa 2019. Selvitystyön ehdotuksia on sisällytetty Marinin hallitusohjelmaan. Työtä jatketaan myös marraskuussa 2019 asetetussa Yhteinen ruokapöytä -keskustelufoorumissa. Yhteinen ruokapöytä kokoontui kuusi kertaa vuonna 2020. Se määritteli ruokajärjestelmän yhteisen tulevaisuuskuvan 2030 ja vision sekä pohti strategisia painopisteitä.

Elintarvikemarkkinalaki (1121/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa.

Elintarvikemarkkinalaissa varmistetaan tuottajille mahdollisuus saada maataloustuotteiden myyntiä koskevat sopimukset kirjallisina, kiellettiin kohtuuttomien ehtojen ja hyvän liiketavan vastaisten menettelyjen käyttö maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa sekä säädettiin elintarvikemarkkinavaltuutetusta, joka valvoo vaatimusten ja kieltojen noudattamista. Syksyllä 2019 työnsä aloittanut elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto keskittyi koronavuonna 2020 valtuutetun tunnettavuuden kasvattamiseen ja ulkoiseen viestintään.

Hallituksen esitys (HE 199/2020 vp) elintarvikemarkkinalain muuttamiseksi annettiin eduskunnalle 29.10.2020. Eduskunta hyväksyi esityksen 18.12.2020 (EV 223/2020 vp) ja laki vahvistetaan tammikuussa 2021. Elintarvikemarkkinalain uudistamisessa lakiin lisättiin huhtikuussa 2019 hyväksytyyn EU-direktiivin (kauppatapadirektiivin) edellyttämien hyvän kauppatavan vastaiset kiellot. Kieltoja sovelletaan kaikkeen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden myyntiin, kun ostaja on liikevaihdoiltaan myyjää suurempi ja ostajan liikevaihto ylittää kaksi miljoonaa euroa. Uusi laki kieltää muun muassa liian pitkät maksuajat, tilausten viime hetken peruutukset, sopimusehtojen yksipuoliset muutokset, myyntiin liittymättömät maksut, kaupalliset kustotoimet sekä liikesalaisuuksien laittoman käytön. Laissa säädetään myös kieltojen noudattamisen valvonnasta sekä kieltojen rikkomisen seuraamuksista. Lakiuudistus lisää myös elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivaltuuksia. Uusia määräyksiä sovelletaan vuoden 2021 marraskuun alusta.

2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiseksi numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,

2. Maa- ja metsätalousministeriö esittää ruokahävikin numeeriseksi vähennystavoitteeksi 50 prosenttia vuoden 2012 tasoista. Tavoite noudattaa YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteita, joihin komissio ja EU-parlamentti tähtäävät. Vuodelta 2012 on

kansallista hävikkitietoa koko ruokaketjusta. Ruokahävikin mittaus ja seurantatietoja vuosilta 2017–2018 on saatu kotitalouksien ja ruokapalveluiden osalta Luonnonvarakeskuksen Wastestimator-hankkeesta. Koko ruokaketjun hävikkitietojen keruuseen sekä ruokahävikin vähentämiseen ohjaa valtakunnallinen jätesuunnitelma (VALTSU). Komission jätedirektiivin täytäntöönpanoasetuksissa määritetään jäsenmaita lakisääteisesti veloitettavasta ruokahävikin seurannan ja tilastoinnin vähimmäislaatusosta, tiedonkeruun kattavuudesta, viiteajankohdista sekä tietojen julkaisemisesta ja toimittamisesta komissioon. Suomessa Luonnonvarakeskus tulee osaltaan vastaamaan asetuksen toimeenpanosta maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön sekä ruoka-alan Ruokahävikki seuranta ja tiekartta -yhteistyöhankkeessa 2018–2020. Luonnonvarakeskuksen laatima ruokahävikkitiekartta ruokahävikin puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä julkaistiin 19.1.2021. Myös komissio pureutuu päiväysmerkintöjen rooliin osana ”Food waste and loss platform”n työtä, johon Suomi osallistuu aktiivisesti. Ruokahävikin vähentäminen on nostettu esiin pääministeri Marinin hallitusohjelmassa.

Valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) -hanke ”Lainsäädäntötarkastelulla ruokahävikkiä pienemmäksi – Lexfoodwaste -hanke” tarkasteli myös päiväysmerkintöjä ja muistuttaa toimijan vastuusta käyttää viimeinen käyttöpäivä -merkintää ainoastaan helposti pilaantuville tuotteille. Kehityskohta on vakiintuneissa toimintatavoissa, ei lainsäädännössä.

3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakkovaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa,

3. Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut EU:n Elintarvikeketjun parempaa toimivuutta käsittelevän korkean tason työryhmän (HLF) ja sen alaisten asiantuntijatyöryhmien kokouksiin. Ministeriö vaikutti myös aktiivisesti hyvän kauppatavan vastaisista kielloista annetun direktiivin (UTP-direktiivi) käsittelyyn neuvostossa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan EU-vaikuttamista eri instituutioihin ja jäsenmaitiin on tehostettu. Vaikuttamisen painopisteenä on erityisesti komission esitys yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta. Komissio antoi esityksen 1.6.2018 ja sen käsittely jatkui vuonna 2020. Eri yhteyksissä on monipuolisesti tuotu esille Suomen kantoja (esityksissä, puheissa, kirjallisesti). Seuraavan rahastokauden kansallista valmistelua on jatkettu ja varautumista eri lopputulemiin edistetty. Lisäksi osallistutaan aktiivisesti eläin- ja kasvinterveyttä koskevien EU-säädösten ja kansainvälisten standardien ja kehittämiseen sekä muuhun yhteistyöhön EU-tasolla ja kansainvälisesti. Suomen aloitteesta hyväksyttiin vuosi 2020 kansainväliseksi kasvinterveiden teemavuodeksi. Kasvinterveiden tärkeyttä kasvinuotannon, huoltovarmuuden ja globaalien ruokaturvan näkökulmasta on pidetty esillä monipuolisesti, vaikka kansainvälinen konferenssi Helsingissä siirtyikin koronavirustilanteen vuoksi vuodelle 2021.

4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen, sekä

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö rahoittavat elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Sipilän hallituksen aikana kärkihankerahoitusta ohjattiin Ruokavirastolle vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivalvontajärjestelmien kehittämiseen, pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisten vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Näiden toimenpiteiden rahoitus on jatkunut myös pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan, Etelä-Koreaan ja Etelä-Afrikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta useiden elintarvikkeiden vientiosaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin kehittämis- ja koordinoitihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen, pakatun veden tuotannon ja viennin tilannekuvaselvitykseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen muun muassa rahoittamalla Suomen vesifoorumi ry:tä. Maa- ja metsätalousministeriö on edistänyt vientimarkkinoiden avautumista myös virkatyönä niin EU-tasolla kuin kansainvälisesti.

5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

5. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt lukuisia lainsäädännöllisiä muutoksia, joilla on helpotettu maatilojen suoramyyntiä ja pienimuotoisesti jalostettujen elintarvikkeiden markkinoillepääsyä. Säädöksiä joustavoitetaan edelleen elintarvikelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Ruokavirasto on tuottanut runsaasti opasmateriaalia Elintarvikealan pienten ja keskisuurten yritysten neuvonta -kärkihankkeessa, jossa on myös tehty koulutus- ja neuvontakiertueita sekä tehostettu yhtenäisten viranomaistulkintojen aikaansaamista ja uuden palvelumallin toteuttamista. Maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitetaan maaseudun ruokasektorin yritystoimintaa.

Anna-Leena Miettinen, yksikön päällikkö, maa- ja metsätalousministeriö

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen

HE 170/2017 vp – EV 173/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2020 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Lakimuutos tuli voimaan 1.3.2018. Lainsäädännön vaikutuksista on toimitettu selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle 9.12.2020”

Niina Riissanen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus

HE 127/2018 vp – EV 168/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että uudistukseen siirtymistä ja siirtymäjärjestelyjen toimivuutta seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin sekä, että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa siirtymäjärjestelyjen toimivuutta koskevan selvityksen eduskunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Susanna Paakkola, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Koskitilojen kalastusoikeudet

HE 309/2018 vp – EV 300/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisimman pikaisesti lainmuutostarpeet liittyen kalastusoikeuden omaavien koskitilojen oikeuteen osallistua kalatalousalueiden toimintaan sekä arvioi lainmuutostarpeet osakaskuntien vähemmistöosakkaiden oikeuksien vahvistamiseksi erityisesti Ylä-Lapin tilanne huomioiden.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt eduskunnan kannan mukaisesti Pohjois-Suomen erityisperusteisia kalastusoikeuksia koskevia epäselvyyksiä ja arvioinut niihin liittyviä lainmuutostarpeita. Selvitys Pohjois-Suomen erityisperusteiset kalastusoikeudet ja lohiregaali- nykytilanne ja mahdollisten muutostarpeiden arviointi on julkaistu 21.11.2019²². Selvityksen luvuissa 2 ja 3 käsitellään koskitilojen kalastusoikeuskysymyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että koskitilojen kalastusoikeuksien käyttöä ja niiden edustajien osallistumista kalatalousalueen toimintaan koskeva epäselvä tilanne liittyy koskikauppojen kauppakirjojen ehtojen merkitykseen tänä päivänä, ei yhteisaluelain (758/1989) tai kalastuslain (379/2015) säädöksiin, joissa ministeriö ei näe muutostarpeita. Koskitilojen kalastusoikeudet kuuluvat kalastuslain 5 §:n pääsäännön mukaan vesialueen omistajalle, ellei muualla laissa toisin säädetä tai muusta oikeusperusteesta muuta johdu. Koskitilojen vesialueiden omistajilla tai muilla, joilla on muusta oikeusperusteesta johdettu riidaton oikeus käyttää koskitilan äänivaltaa, on oikeus osallistua kalatalousalueiden toimintaan.

Mikäli kyseessä olisi tilanne, missä myös muulla kuin vesialueen omistajalla on kalastusoikeus koskitilan alueelle, syntyisi yhteisaluelain 3 §:n 2 momentin mukainen erityisen etuuden osakaskunta. Mainitussa yhteisaluelain säännöksessä säädetään siitä, että koskitiloille, joiden alueella vesialueen omistajan ohella on muita kalastukseen oikeutettuja, syntyy suoraan lain nojalla niin kutsuttu erityisen etuuden osakaskunta, jonka osakkuudet määräytyvät sen mukaan, miten osakkailla on kalastusoikeutta. Erityisen etuuden osakaskunnalla on kalastuslain nojalla oikeus osallistua kalatalousalueen toimintaan.

22 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-013-7>

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.”

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Eija Kirjavainen, kalastusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Kasvinterveyslain toimivuuden seuranta

HE 11/2019 vp – EV 17/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Kasvinterveyslaki (1110/2019) tuli voimaan 14.12.2019. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Pirjo Tomperi, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Metsityksen määräaikainen tukeminen

HE 150/2020 vp – EV 171/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tukijärjestelmän mahdollista laajentamista myöhemmin koskemaan myös sellaisia vähintään 0,5 hehtaarin suuruisia alueita, jotka koostuvat erillisistä vähintään 0,2 hehtaarin alueista kunkin alueen keskimääräisen leveyden ollessa vähintään 20 metriä ja kaikkien alojen täyttäessä muilta osin ehdot tukijärjestelmään hyväksymiselle, eikä pienempien alojen hyväksymisestä aiheudu tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa.

Metsityksen tukemista koskeva laki (1114/2020) valmisteltiin vuonna 2020 ja se tuli voimaan vuoden 2021 alusta. Laki on määräaikainen ja voimassa vuoden 2023 loppuun asti. Kyseessä on uusi tukijärjestelmä ja lain toteuttamisesta saatavan kokemuksen pohjalta maa- ja metsätalousministeriö arvioi myöhemmin mahdollisuutta laajentaa

tukijärjestelmä koskemaan myös nykyistä 0,5 hehtaarin minimikokoa pienempiä alueita siten, että asetetun minimikokorajan alentaminen on tarkoituksenmukaista eikä aiheuta tarpeetonta hallinnollista lisätaakkaa Suomen metsäkeskuksessa ja ELY-keskuksissa. Luonteva ajankohta tarkastelulle on vuoden 2022 loppupuolella kun metsitysten toteutumista ja tukijärjestelmän jatkoa tarkastellaan kokonaisuutena.

Kaisa Pirkola, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Poronhoitolain muuttaminen

HE 152/2020 vp – EV 170/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta ja porovahinkolautakunnan toimintaa sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä

Porovahinkolautakuntaa koskevat poronhoitolain (848/1990) säännökset, jotka annettiin lailla 1135/2020, tulivat voimaan 1.1.2021. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa asetettavan lautakunnan toimintaa ja lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Johanna Wallius, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp – EV 110/2007 vp

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkoon. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.8.2018 lukien. Vuonna 2019 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2020 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.8.2020 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville.

Vuonna 2020 tehtiin myös päätös siitä, että sotilaallisessa kriisinhallintatehtävässä palvellelle reserviläiselle korvataan 1.1.2021 alkaen hyvän terveyden osoittamiseksi tarvittavien lääkärintarkastusten ja hammaslääkärintarkastusten kustannukset.

Puolustusministeriö on tehnyt päätöksen puolustusministeriön asetukseksi asevelvollisuuslaissa ja terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa tarkoitetuista etuuksista annetun puolustusministeriön asetuksen väliaikaisesta muuttamisesta. Väliaikaisella asetuksella säädetään varusmiehille maksettavasta 13,50 euron suuruisesta ruokarahasta niiltä päiviltä, jolloin varusmies on koronavirus-epidemiasta johtuvan erityisjärjestelyn vuoksi vapautettuna muusta palveluksesta.

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toistaiseksi pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Sami Roikonen, osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Sotilastiedustelua koskevan sääntelyn toimivuus

HE 203/2017 vp – EV 290/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen uuden sotilastiedustelua koskevan sääntelyn toimivuudesta vuoden 2020 loppuun mennessä.

Puolustusministeriö antoi asiasta selvityksen puolustusvaliokunnalle joulukuussa 2020.

Sotilastiedustelusta annettu laki tuli voimaan 1.6.2019. Noin puolentoista vuoden tarkastelujaksoa voidaan pitää verraten lyhyenä, mutta lainsäädännön toimivuudesta on saatu jonkin verran kokemuksia. Selvityksessä ei esitetä esitettyjen huomioiden pohjalta muutoksia lainsäädäntöön.

Selvityksen perusteella lainsäädäntö on toiminut pääosin hyvin. Muutamia kehittämis-kohteita on tunnistettu ja etenkin teknisluonteiset muutokset voidaan huomioida muun lainsäädännön muuttamisen yhteydessä.

Selvityksestä käy myös ilmi, että kaikkia sotilastiedustelutoiminnan viranomais- ja muun yhteistyön muotoja ei ole välttämättä vielä tunnistettu, jotta tiedustelujärjestelmästä saataisiin täysi hyöty yhteiskunnalle. Yhteistyötä vaikeuttavana seikkana ovat tietyissä tapauksissa myös resurssikysymykset.

Sisäministeriö on asettanut hankkeen valmistelemaan kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuu-desta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista (EV 291/2018 vp). Selonteko on annettava eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Puolustusministeriö osallistuu keskeisesti selonteon valmisteluun.

Kosti Honkanen, vanhempi hallitussihteeri, puolustusministeriö

Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa

HE 253/2018 vp – EV 268/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä uuden sääntelyn toimivuudesta kansallisen turvallisuuden huomioimisessa alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Puolustusministeriö tulee raportoimaan asiasta eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.”

Anu Sallinen, neuvotteleva virkamies, puolustusministeriö

Selonteko Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä

HE 31/2020 vp – EV 194/2020 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan Senaatti-kiinteistöistä, sen tytäriikelaite Puolustuskiinteistöistä sekä koko Senaatti-konsernista vuoden 2022 syysistuntokauden alkuun mennessä kokonaisvaltaisen selonteon, jossa muun muassa

1. tarkastellaan muun muassa valtion tilahallintoa kokonaisuudessaan, sen organisaatiota, toimintaperiaatteita, sääntelyä, asiakkaan asemaa, kustannuksia, palvelusopimuksia ja niihin mahdollisesti liittyneitä erimielisyyksiä, järjestelmän vaikutuksia viranomaisten edellytyksiin hoitaa lakisääteisiä tehtäviään ja tilahallinnon vastuuta muun muassa toimitilojen kuntoon liittyvistä puutteista ja
2. arvioidaan yleisemminkin liikelaitosmallin sopivuutta valtion tilahallinnon organisaatiomuotona sekä

3. arvioidaan uuden Puolustuskiinteistöjä koskevan sääntelyn toimivuutta erityisesti valtiovarainministeriön ja puolustusministeriön välisen ohjaustoimivallan toteutumisen osalta sekä henkilöstön aseman kehittymistä.

Tasavallan presidentti vahvisti lain Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä sekä eräät siihen liittyvät lait 18.12.2020. Valtiovarainministeriö aloittaa eduskunnan edellyttämän selonteon valmistelun kevään 2021 aikana.

Tero Meltti, finanssineuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

10 Sivistysvaliokunta

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esitysten suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen. Osaselvitys on valmistunut 2016.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Selvitys audiovisuaalisten esitysten suojasta Pekingin sopimuksessa sekä Euroopan unionin ja eräiden Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden lainsäädännössä on julkaistu.²³

Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/790 (DSM-direktiivi) kansallisen täytäntöönpanon valmistelun yhteydessä on tekijänoikeuslakia tarkasteltu myös näyttelijöiden oikeuksien osalta. Lainsäädännöllistä ratkaisua harkitaan mahdollisesti vuoden 2021 aikana.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

23 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-612-6>

Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 §:n muuttamisesta

HE 26/2014 vp – EV 134/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksia ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 aikana.

”Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut eduskunnan sivistysvaliokunnalle sen edellyttämän selvityksen ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksista 20.12.2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön Owl Group Oy:llä teettämä selvitys ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikutuksista valmistui syksyllä 2018. Se sisälsi myös rahoitusuudistusta koskevan arvioinnin.²⁴

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.”

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulutuksen on oltava työelämälähtöistä ja aluekehitystä tukevaa. Alueellisen ja paikallisen päätöksenteon pitää olla ammattikorkeakoulutuksen vahvuus myös jatkossa.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella edistetään ammattikorkeakoulujen profiilia työelämäläheisinä ja aluekehitystä tukevinä korkeakouluina. Ammattikorkeakoulujen profiili on otettu huomioon muun muassa ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin kehittämis-työssä sekä korkeakoulujen sopimuskauden 2021–2024 tavoitteissa.

Vuoden 2017 alusta voimaan tullut rahoitusmalli turvaa ammattikorkeakoulujen pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet ja kannustaa profiloitumaan sekä kehittämään laatua ja toimimaan tuottavasti ja taloudellisesti. Rahoitusmalli vahvistaa valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä ammattikorkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Samalla se pyrkii kannustamaan uusimuotoisia ammattikorkeakouluja strategiseen kehittämiseen.

24 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-588-4>

Rahoitusmallin pääosiot muodostuvat edelleen koulutuksesta, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämiss politiikan tavoitteista. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan painoarvo vuoden 2021 alusta voimaan tulleessa rahoitusmallissa on kasvanut, mikä korostaa ammattikorkeakoulujen keskeistä roolia työelämäläheisessä ja aluekehitystä tukevassa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa.

Ammattikorkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteiden valmistelu on pohjautunut hallitusohjelman kehittämislinjauksiin, korkeakoululaitoksen uudistamisen tarpeisiin sekä ammattikorkeakoulujen strategiaan tavoitteisiin. Tutkintotavoitteet on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen välillä pohjautuen hallitusohjelman tavoitteisiin osaamistason nostamisesta sekä ennakoituihin työelämän osaamistarpeisiin.

Ammattikorkeakoulujen ohjausta ja rahoitusta on kehitetty lähtökohdista, jotka vahvistavat ammattikorkeakoulujen profiilia työelämälähtöisenä ja aluekehitystä tukevana korkeakoulusektorina. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnissa on selvitetty myös ammattikorkeakoulujen roolia työelämä- ja aluekehittämisessä sekä vuorovaikutusta yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Osana korkeakoulutuksen ja vision 2030 jatkotoimenpiteinä uudistetaan ohjaukseen käytänteitä. Valtioneuvosto hyväksyi tammikuussa 2019 ammattikorkeakoulujen uudistetun rahoitusmallin sopimuskaudelle 2021–2024. Uudistetussa rahoitusmallissa painotetaan aiempaa vahvemmin muun muassa alueen työ- ja elinkeinoelämää palvelevien tutkintojen, työllistymisen, jatkuvan oppimisen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuksia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhoollon palvelut

HE 189/2014 vp – EV 224/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhoollon palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa kouluissa lähipalveluna.

Eduskunnalle annetussa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp) opiskeluhuollon palvelut esitetään järjestettäväksi hyvinvointialueiden sote-palveluina. Hallituksen esityksen mukaan palvelut on järjestettävä lähipalveluina kouluilla ja oppilaitoksissa. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien on tarjottava palveluille soveltuvat tilat kouluilta tai oppilaitoksista tai niiden välittömästä läheisyydestä.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä valmistellaan edellä mainittua sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta täydentävää hallituksen esitystä, jossa tarkennetaan ja varmistetaan kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä, jotta opiskeluhuollon palvelut toimivat saumattomasti uudessa tilanteessa. Valmisteltavana olevassa täydentävässä hallituksen esityksessä tarkennetaan myös opiskeluhuollon kirjaamiseen ja rekisterinpitoon liittyviä säädöksiä. Opiskeluhuoltoon liittyvää ohjeistusta tullaan lisäksi tarkentamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon yhteydessä. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos sekä Opetushallitus jatkavat opiskeluhuollon seuranta.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Hallitusohjelman edellyttämä opintotuen selvityshenkilön professori Roope Uusitalon ehdotuksiin perustuva opintotukiudistus toimeenpantiin pääosin 1.8.2017 voimaan tulleella lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni, eri koulutusasteiden opintorahan tasot yhtenäistyivät ja lainatakauksen määrä nousi. Uudistukseen liittyen myös opiskelijan omia tulorajoja on tarkistettu ansiotasoindeksin muutoksen perusteella ja takaisinperittävän opintotuen korotusta on alennettu 1.1.2018 lukien. Lisäksi vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan toisella asteella 1.1.2018 lukien.

Tuen taso parani lainatakauksen nousun myötä merkittävästi ja opintolainahyvityksen ja -vähennyksen ehdot säilyivät nykytasolla kannustaen tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa. Lainan käyttökelpoisuus parani lisäksi siten, että maksuhäiriömerkintä ei enää estä valtioneuvoston myöntämistä ja toisella asteella lukukauden lainan voi nostaa yhdellä kertaa.

Opiskelijat siirtyvät 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, jolloin heidän asumistaan tuetaan samoin perustein kuin muidenkin pienituloisten asumista. Muutos paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Uudistuksen myötä opintotuki ja asumistuki turvaavat yhdessä päätoimisen opiskelun edellytyksiä aiempaa paremmin.

Lisäksi 1.1.2018 lukien alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja voi saada opintorahan huoltajakorotuksen. 1.8.2019 lukien lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva pienituloisen perheen alle 20-vuotias opiskelija voi saada oppimateriaalilisää ja vanhempien tulot eivät pienennä alle 18-vuotiaan itsenäisesti asuvan opiskelijan opintorahan perusmäärää eikä asumislisää.

Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin. Ensimmäinen indeksikorotus tehtiin 1.8.2020, jolloin opintorahat korottuivat yhdellä prosentilla. 1.8.2021 korotus on 0,4 prosenttia. Asumislisä on kaikilla ulkomailla ja Ahvenanmaalla opiskelevilla opiskelijoilla 1.1.2020 lukien 210 euroa kuukaudessa. Tällöin asumislisä yksinkertaistui, koska alhaisen vuokratason maiden asumislisistä luovuttiin.

Opintolainahyvityksen ehdot muuttuivat 1.1.2020 siten, että ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Lisäksi tukikuukauden opintorahan ja asumislisän palauttamisen määräaika muuttui 1.1.2020 siten, että palautus tulee tehdä tukivuotta seuraavan kalenterivuoden huhtikuun loppuun mennessä.

Koronavirusepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen otetaan huomioon opintolainahyvityksen ehdoissa. Opintojen viivästyminen ehdotetaan huomioitavan myös opintolainavähennyksen ehdoissa 1.1.2021 lukien (laki opintotukilain muuttamisesta 1045/2020).

Koulumatkatukioikeus laajenee ja oppimateriaalilisästä luovutaan pääosin 1.8.2021 osana oppivelvollisuus uudistukseen liittyvää toisen asteen maksuttomuutta. Maksuttoman koulutuksen piiriin kuuluvien opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Opintotuen kehittämistarpeita käsitellään seuraavaksi koulutuspoliittisen selonteon ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonais selvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihanketta toimeenpantiin yhteistyössä Opetushallituksen kanssa toimintaa aktiivisesti edelleen laajentaen vuonna 2018. Toisella haku kierroksella Opetushallitus jakoi kärkihankeavustuksina 3 427 000 euroa 81 vuonna 2017 aloittaneelle hankkeelle ja 873 000 euroa 37 uudelle hankkeelle. Hallituksen kehysriihessä 2018 tekemä päätös kieltenopetuksen aloittamisesta ensimmäiseltä luokalta vuodesta 2020 alkaen muutti kärkihankkeen toimintaa lainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa strategiseksi tukevaksi toiminnaksi. Vuonna 2018 kärkihankkeen osana valmisteltiin laaja kieltenopetuksen täydennyskoulutuksen kokonaisuus, joka toimeenpannaan kieltenopetuksen varhentamisen tueksi. Kärkihankkeen kautta on myös teetetty tutkimuksia ja selvityksiä varhaisen kielenopetuksen järjestämisen tueksi. Kärkihankkeen vaikuttavuus on ollut erinomainen, sillä se on mahdollistanut hallituksen kieltenopetuksen varhentamista koskevan päätöksenteon sekä varhentamisen toimeenpanon nopealla aikataululla.

Hallitusohjelman mukaan laaditaan uudistettu kansalliskielistrategia, joka turvaa kaikkien oikeuden saada palvelua kansalliskielillä ja parantaa kieli-ilmapiiriä. Strategia vastaa Kotimaisten kielten keskuksen huoleen kansalliskielten asemasta muuttuvassa

kieliympäristössä. Lisäksi laaditaan kielipoliittinen ohjelma, jossa otetaan huomioon muut Suomessa puhutut kielet, erityisesti saamen kielet, romanikieli, karjalan kieli ja viittomakielet. Kielipoliittisen ohjelman tavoitteena on vastata eri kieliryhmien osalta tunnistettuihin haasteisiin kuten kielen elinvoimaisuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja kielten käyttömahdollisuuksiin. Ohjelmassa voidaan käsitellä hallitusohjelmassa mainittujen kielten lisäksi myös muita kieliä, kuten maahanmuuttokieliä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöksi FM Gun Oker-Blomin laatimaan selvityksen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista ja laatimaan toimenpideohjelman selvityksessä esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella. Selvitys kattaa koulutuskentän varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen.

Kokonaiskuvaa ruotsinkielisestä koulutuksesta ei tällä hetkellä ole saatavilla. Tärkeitä tekijöitä kokonaiskuvan muodostamisessa ovat koulu- ja oppilaitosverkoston tilanne, kelpoisen opetushenkilöstön saatavuus, koulutusta koskevat taloudelliset ja hallinnolliset ratkaisut, koulutukseen hakeutuminen, valinnat ja läpäisy, lukiokoulutuksen oppiaineiden ja ammatillisen koulutuksen tutkintojen valintamahdollisuudet, vapaan sivistystyön ja muun aikuiskoulutuksen tarjonta, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavan ja muun koulutuksen tarjonta sekä ruotsinkielinen tutkimus, erityisesti koulutusta ja ruotsin kieltä koskeva tutkimus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut ohjausryhmän selvityshenkilön tueksi. Ohjausryhmän toimikausi on 1.1.2020–28.2.2021.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset

HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen hakijamääriin, hakijoiden keskimääräiseen koulutus- ja osaamistasoon ja korkeakoulujen kansainvälistymiseen seurataan ja arvioidaan huolella. Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen vuoksi opetushallitukselle on turvattava riittävä lisärahoitus korkeakoulujen haku- ja valintapalvelujen kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään syksyllä 2018.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on velvollisuus periä lukuvuosimaksuja 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittavilta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieras-kielisessä koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2017 työryhmän korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen seuranta- ja arviointia varten. Työryhmä arvioi lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja opiskelijavirtoihin, seuraa korkeakoulujen apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta. Työryhmän lukuvuotta 2017–2018 koskeva väliraportti on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön nettisivuilla marraskuussa 2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut edellä mainitun seurantaryhmän keräämien tietojen pohjalta eduskunnalle selvityksen hakemuksen käsittelymaksun poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksista 28.12.2018.

Opintopolku.fi-palvelun kehittäminen on hakemuksen käsittelymaksun poistamisen jälkeen katettu kokonaan valtion talousarviosta ja määräraha sisältyy Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisiin tulossopimuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän toimikautta on tiedonkeruun viivästymisestä johtuen jatkettu kattavan seuranta- ja arviointitiedon varmistamiseksi vuoden 2021 loppuun saakka. Koronavirustilanne on vuoden 2020 aikana vaikuttanut korkeakoulujen toimintaan ja kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen ennakoimattomalla tavalla.

Hakemuksen käsittelymaksujen poistamisen vaikutusten seurannan osalta asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että rahoitusuudistuksen siirtymäkauden aikana opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja tuo sivistysvaliokunnalle selvityksen tiedoksi vuosittain syysistuntokauden aluksi. Tässä yhteydessä arvioidaan myös perusrahoitusosuuden riittävyttä.

2. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettiin (17.12.2020/1050) siten, että perus-, suoritus ja vaikuttavuusrahoituksen osuudet säilyvät varainhoitovuonna 2021 ja siitä eteenpäin samalla tasolla kuin ne olivat vuonna 2020. Laskennallisesta rahoituksesta 70 prosenttia on perusrahoitusta, 20 prosenttia suoritusrahoitusta ja 10 prosenttia vaikuttavuusrahoitusta. Varainhoitovuosien 2018 ja 2019 laskennallisesta rahoituksesta myönnettiin 95 prosenttia perusrahoituksena ja 5 prosenttia suoritusrahoituksena.

Viimeisestä vanhan rahoitusjärjestelmän vuodesta 2017 vuoteen 2021 järjestäjistä 45 prosentilla rahoitus väheni tai kasvoi alle 10 prosenttia keskimääräiseen muutokseen verrattuna. Näiden järjestäjien osuus vuoden 2021 kokonaisrahoituksesta oli 67 prosenttia. Tarkasteluajanjaksona rahoitus laski vähintään 10 prosenttia 36 prosentilla järjestäjistä. Vuoden 2021 rahoituksesta näiden osuus oli 18 prosenttia. Ne, joilla rahoitus laski eniten (vähintään 20 prosenttia), olivat pääasiassa ns. siirtymäjärjestäjiä, joilla järjestämislupa on voimassa vain vuoden 2021 loppuun saakka. Monialaisilla järjestäjillä, joihin voi luokitella noin kolmanneksen järjestäjistä ja joiden rahoitus kattaa lähes 80 prosenttia kokonaisrahoituksesta, valtaosalla rahoitus muuttui suuntaan tai toiseen alle 10 prosenttia seuranta-ajanjaksolla. Eniten rahoitustaan kasvattaneilla suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuudet olivat keskimääräistä suurempia.

Ammatillisia tutkintoja suoritettiin 2010-luvun alkupuolella vuosittain noin 66 000–70 000. Ennen reformia vuonna 2017 tutkintoja suoritettiin runsaat 76 000 ja reformin voimaan tulon jälkeen vuonna 2018 runsaat 79 000. Vuonna 2019 suoritettiin vajaat 72 000 tutkintoa. Vuosina 2014–2017 ammatillisen koulutukseen kohdistettiin merkittäviä säästötoimia, jolloin vähennettiin myös koulutuksen aloituspaikkoja. Tällä voidaan nähdä olevan vaikutusta vuoden 2019 tutkintomääriin, varsinkin perustutkintojen osalta. Oppisopimuskoulutuksen osuus tutkinnoista oli 2010-luvulla pääsääntöisesti hieman alle 20 prosenttia. Vuodesta 2017 vuoteen 2019 osuus nousi 18 prosentista 21 prosenttiin. Vuonna 2018 voimaan tulleiden säännösten mukaan oppisopimuskoulutusta rahoitetaan samantasoisesti kuin muutoinkin järjestettyä ammatillista koulutusta. Tämä poikkeaa aikaisemmasta rahoitusjärjestelmästä, jossa oppisopimuskoulutuksen rahoitus alitti selvästi oppilaitosmuotoisen koulutuksen rahoituksen. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osuus tutkinnoista oli 2010-luvulla pääsääntöisesti vajaassa 30 prosentissa. Vuodesta 2017 vuoteen 2019 niiden osuus nousi 28 prosentista 33 prosenttiin.

Uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen voidaan myöhemmin arvioida kattavammin, kun tietoa kertyy useammalta vuodelta.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutustakuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2017 laaja-alaisen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukiohjelman, joka jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka. Tukiohjelman rahoitus on kokonaisuudessaan noin 60 miljoonaa euroa. Tukiohjelman kehittämishankkeilla uudistetaan laaja-alaisesti ammatillisen koulutuksen ydinprosesseja ja toimintamalleja reformin tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi. Tukiohjelman toimenpiteet toteutettiin valtaosiltaan laajan Parasta-kehittämishankkeen puitteissa. Keskeisiä kehittämiskohteita olivat työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja sen ohjaamisen toimintamallit ja palveluprosessi, opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittämisen toimintamallit ja tukimateriaalit, henkilökohtaistamista, asiakaslähtöistä toimintatapaa ja yksilöllisiä opintopolkuja koskevat toimintamallit ja digitaaliset välineet sekä osaamisperusteisuutta, asiakkuuksia ja kumppanuuksia koskevan johtamisen mallit. Lisäksi valmisteltiin ehdotus ammatillisen koulutuksen laatustrategiaksi vuoteen 2030. Ohjelman toimenpiteet päättyivät vuoden 2020 lopulla.

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruuta, tilastointia ja seurantaindikaattoreita uudistetaan, jotta uuden lainsäädännön mukaista koulutusta ja reformin vaikutuksia on mahdollista seurata ja arvioida. Ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista tullaan seuraamaan pääosin rahoitukseen, koulutuksen järjestämisen kustannuksiin sekä opiskelijoihin ja opintoihin liittyvien vuosittaisten tilastotietojen pohjalta. Keskeisiä tietolähteitä ovat vuonna 2018 käyttöön otettu Opetushallituksen valtakunnallinen opinto- ja tutkintorekisteri (Koski) sekä uudistettu kustannustiedonkeruu. Kohdassa 2 on tilastotietoa suoritetuista tutkinnoista ennen reformia ja välittömästi reformin jälkeen.

Uuden rahoitusjärjestelmän mukaiset kustannustiedot on kerätty vuosilta 2018 ja 2019. Näiden kustannustietojen pohjalta opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi kustannuksiin perustuvaa rahoitusta, ja tekee kevään 2021 aikana tarvittavat muutokset rahoitusperusteasetukseen eri koulutusten kustannusryhmien sisältöihin ja kertomiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkisti koulutuksen järjestäjien järjestämislupien vähimmäisopiskelijamääriä vuosien 2018 ja 2019 toteumatietojen pohjalta. Tässä yhteydessä arvioitiin käytettävissä olevien tietojen pohjalta myös muun muassa koulutuksen alueellista

saavutettavuutta. Järjestämislupamuutokset tulivat voimaan vuoden 2021 alusta lukien. Koski-tietoihin perustuvien läpäisy- ja keskeyttämisindikaattoreiden samoin kuin koulutus- ja oppisopimuskoulutustilastoinnin kehittäminen on aloitettu. Indikaattoreita ja tilastoja tuotetaan sitä mukaa kuin tarvittavaa tietoa karttuu Koski-järjestelmään ja tietopohjaa saadaan laajennettua. Kuluvana vuonna reformin vaikutuksia päästään arvioimaan vuosien 2018–2020 tietojen pohjalta.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortiot

HE 73/2017 vp- EV 172/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortioissa ammattikorkeakouluja koskeva päätöksenteko tapahtuu ao. ammattikorkeakoulussa omistuspohjasta riippumatta. Lisäksi hallituksen tulee varmistaa, että valtionrahoitusjärjestelmän mukainen rahoitus käytetään korkeakoulukonsortioissa rahoituslainsäädännön mukaisesti ja että yhteistyöstä koitua taloudellinen tai muu hyöty jakautuu tasapuolisesti konsortion kaikille korkeakouluille. Hallituksen tulee antaa sivistysvaliokunnalle selvitys kaikkien konsortioiden hallintomallien ja rahoitusjärjestelmien toimivuudesta vuoden 2021 loppuun mennessä.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on toteuttanut kyselyn lähtötilanteen kartoittamiseksi ammattikorkeakouluissa eduskunnan edellyttämien vastausten saamiseksi. Ministeriö antaa asiasta selvityksen eduskunnalle sen edellyttämässä aikataulussa.

2. Eduskunta edellyttää, että korkeakoulujen opetusyhteistyössä varmistetaan opetuksen laatu ja opiskelijoiden kannalta toimivat ratkaisut sekä heidän oikeusturvansa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee seurata tarkoin opetusyhteistyön toteutumista ja onnistumista sekä antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa asiasta selvityksen eduskunnalle sen edellyttämässä aikataulussa.

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Maksuton toisen asteen koulutus kaikille

KAAs 5/2018 vp – EK 42/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii siitä, että toisen asteen koulutuksen järjestäjille aikaansaadaan ohjeistus, jossa koulutuksen järjestäjille tähdennetään tarvetta tiedottaa arvioitujen oppimateriaalikustannusten määrästä sekä keinoista, joilla nämä kustannukset voidaan kattaa tai mahdollisesti välttää.

1. Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, 123 §) edellyttää, että koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin tiedotettavista asioista. Asetuksen (673/2017, 23 §) mukaan koulutuksen järjestäjän on tiedotettava muun muassa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 §:ssä tarkoitetuista opiskelijoilta perittävistä maksuista. Opiskelija voi joutua maksamaan esimerkiksi oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät hänelle, tai hyväksytyin arvosanan korottamisesta. Vuoden 2019 alussa käynnistyi Opetushallituksen rahoittamana 18 hanketta (3,1 miljoonaa euroa), joissa kehitettiin avoimia digitaalisia oppimateriaaleja ja materiaalipankkeja ja uudistettiin opetusta siten, että opiskelijoille koituvat kustannukset alenevat. Pilotit olivat laajoja, useamman koulutuksen järjestäjän verkostohankkeita. Hankkeista 6 edusti ammatillista koulutusta ja 11 lukiota. Lisäksi Turun kaupungin molemmat koulutusmuodot kattava hanke vastasi koko valtakunnallisen hankeverkoston koordinoinnista oman pilotointityönsä ohessa. Hankkeet toteutettiin pääsääntöisesti vuoden 2019 kuluessa. Täydennyshaussa keväällä 2019 käynnistyi lisäksi kolme uutta lukion hanketta, joiden toiminta-aika oli vuoden 2020 loppuun asti. Yhteensä hankkeita rahoitettiin neljällä miljoonalla eurolla. Hankkeet keskittyivät toiminnassaan neljään painopisteeseen, joita ovat avointen digitaalisten oppimateriaalien ja materiaalipankkien kehittäminen, pedagogisten toimintaprosessien ja toimintatapojen uudistaminen, koulutuksen järjestäjien yhteishankintamenettelyjen kehittäminen sekä kierrätys- ja lainaamotoiminnan kehittäminen. Opetushallituksen rahoittamissa pilottihankkeissa on kehitetty ja tuotettu digitaalisia oppimateriaaleja ja materiaalipankkeja lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Lukiokoulutukseen on tuotettu tai tuotetaan joko kokonaisia kursseja tai niiden osien materiaaleja 14 oppiaineeseen ja 56 eri kurssiin. Lisäksi tuotetaan erilaisia kurssiriippumattomia materiaaleja, kuten alkutasotesti, digioppimisen kurssi ja yrittäjyyskurssi. Ammatillisen koulutuksen osalta on tuotettu tai tuotetaan materiaaleja kaikkiin yhteisiin tutkinnon osiin ja 19 eri ammatillisen perus- tai ammattitutkinnon ammatillisiin tutkinnon osiin. Materiaalien tuotannossa painopiste on yhteisissä tutkinnon osissa (45 erilaista materiaalikokonaisuutta) ja sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa

(13 materiaalikokonaisuutta). Sekä ammatilliseen että lukiokoulutukseen tuotettavien materiaalien ensisijainen julkaisualusta on valtakunnallinen Avointen oppimateriaalien kirjasto.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toisen asteen opiskelijoille opinnoista aiheutuvien kustannusten kehitystä ottaen huomioon opintotukilain (65/1994) mukainen oppimateriaalilisä ja opiskelijoiden oppimateriaalikustannusten alentamiseksi käynnistetyt hankkeet sekä tekee seuranta- ja arviointitiedon perusteella selvityksen ja tarvittaessa ehdotukset jatkotoimenpiteiksi. Selvitykseen tulee sisällyttää perusteellinen lapsivaikutusten arviointi.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 yhdessä Opetushallituksen kanssa pienimuotoisen selvityksen ammatillisen koulutuksen oppimateriaalikustannuksista ja niistä eri keinoista, joilla ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat pyrkineet pienentämään opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia. Selvitys tehtiin osana hallitusohjelmaan kirjattua oppivelvollisuuden pidentämisen ja oppivelvollisuuden laajentamisen valmistelua ja sitä hyödynnettiin hallituksen esityksen valmistelussa ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien informaatio-ohjauksessa.

Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) vahvistettiin 30.12.2020. Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyy myös 1.8.2021 lukien voimaan tuleva toisen asteen koulutuksen maksuttomuus, jonka mukaisesti opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat oppivelvollisuuslain piiriin kuuluvalla opiskelijalla maksuttomia. Opintotukilain mukaiseen oppimateriaalilisään on edelleen oikeus niillä opiskelijoilla, jotka eivät kuulu oppivelvollisuuslain mukaisen koulutuksen maksuttomuuden piiriin.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi.

1. Aluehallintoviranomaiset ohjaavat ja valvovat varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisina varhaiskasvatuslain 51 §:n mukaisesti varhaiskasvatuslain toteutumista alueillaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintovirasto ovat laatineet vuosille 2019– 2020 varhaiskasvatuksen valtakunnallisen valvontaohjelman varhaiskasvatuksen laadun turvaamiseksi ja ohjauksen yhdenmukaistamiseksi. Valvontaohjelmassa on linjattu Valviran ja aluehallintovirastojen valvonnan painopisteet ja työnjako. Valvonnan kohteet vuodelle 2020 ovat omavalvonnan kehittäminen sekä henkilöstömitoitus. Valvontaohjelman toteutumista seurataan koko valvontaohjelmakauden ajan.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen valvontaohjelma

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019) mukaan ”toteutetaan täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus”.

Hallitus antoi 7.10.2019 eduskunnalle esitykset varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 34/2019 vp). Tasavallan presidentti vahvisti lain varhaiskasvatuslain muuttamisesta (1395/2019) ja lain lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (1396/2019) 19.12.2019 ja lainmuutokset tulivat voimaan 1.8.2020.

Varhaiskasvatuslain muutoksella vahvistetaan lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta. Lainmuutosten jälkeen kaikilla lapsilla on yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen eikä perheen sosioekonominen asema tai asuinpaikka vaikuta enää lapsen varhaiskasvatusoikeuden laajuuteen.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutoksilla huolehdittiin siitä, että perheen sosioekonominen asema tai asuinpaikka ei elokuun alusta 2020 lähtien enää vaikuta lakisääteisen yksityisen hoidon tuen tasoon. Yksityisen hoidon tukena maksetaan korkeampaa tukea, kun lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti ja alemmaa tukea silloin, kun lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti eri koulutusasteiden tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmista on tarkoitus tehdä velvoittavia ja säätää niistä myös varhaiskasvatuksen osalta. Valmistelu yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) muuttamisesta tältä osin on käynnistynyt. Oikeusministeriö vastaa yhdenvertaisuuslain ja sosiaali- ja terveysministeriö tasa-arvolain muutoksen valmistelusta.

Osana hallitusohjelman toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus myös selvitti keväällä 2020 kuntiin tehdyllä kyselyllä, miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatus toteutuu. Kyselyn mukaan 15 prosenttia kunnista järjesti varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille. Lisäksi 11 prosenttia kunnista ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille siinä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Vastanneista kunnista 2,5 prosenttia ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta myös paperittomille lapsille. Lisäksi 6 prosenttia oli valmis järjestämään varhaiskasvatusta paperittomille lapsille siinä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun tukitoimena.²⁵ Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmat vuosille 2020–2022. Oikeus oppia -kehittämisohjelmien kokonaisuus on hallituskauden merkittävin varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen kohdistuva kehittämissanke, jonka alle kootaan muun muassa seuraavia teemoja: lähikoulun ja lähipäiväkodin merkityksen vahvistaminen yhdenvertaisten koulutuspolkujen varmistajana, alueellinen ja hallinnollinen yhteistyö eriarvoistumiskehityksen pysäyttämiseksi, tasa-arvorahan vakiinnuttaminen, oppimiserojen kaventaminen, lukutaidon sekä lukemisen kulttuurin vahvistaminen sekä oppimisen alkupolkujen joustavoittaminen. Ohjelmassa pyritään vahvistamaan oppimisen ja koulunkäynnin tukea, maahanmuuttajataustaisten oppilaiden saamaa tukea sekä kehitetään inklusiota sekä panostetaan opetussuunnitelmien laadukkaaseen toimeenpanoon ja opettajien jatkuvaan oppimiseen. Viisivuotiaiden lasten maksuttoman 20 tunnin varhaiskasvatuksen kokeilua jatketaan edelleen ajalla 1.8.2020–31.7.2021. Tälle kokeilun kolmannelle kaudelle osallistuu 26 kuntaa. Osana Oikeus oppia -ohjelmaa toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu vuosina 2021–2024 kahdelle eri ikäkohortille, vuonna 2016 ja 2017 syntyneille lapsille. Ensimmäinen ikäkohortti aloittaa kokeilussa 1.8.2021. Kokeilua sääntelee kokeilulaki 1046/2020, joka tuli voimaan 23.12.2020. Kokeilukunnat, kokeilutoimipaikat sekä koe- ja verrokkiryhmän lapset poimitaan kokeilulain mukaisesti satunnaisotannalla.

Kehittämisohjelman hankkeissa uudistetaan lainsäädäntöä, pysyviä rahoitusjärjestelyitä sekä yhdenvertaisuutta vahvistavia, vaikuttavia käytänteitä ja toimintatapoja. Varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmaan varataan kolmen vuoden aikana 125 miljoonaa euroa. Kehittämissankkeiden tavoitteista ja kokonaisuudesta lisätietoa: Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma²⁶.

25 <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/turvapaikkaa-hakevat-ja-paperittomat-lapset-seka-s2r2-opetus>

26 <https://minedu.fi/laatuohjelmat>

2. Eduskunta edellyttää, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstön mitoituksesta poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin.

2. Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019) mukaan ”pienennetään yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja (1/7)”.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa. ”Valtioneuvosto muutti varhaiskasvatuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (753/2018) 1 §:ä päiväkotien henkilöstön ja lasten välisestä suhdeluvusta (asetuksen muutos 1586/2019). Muutoksen jälkeen päiväkodeissa on seitsemän lasta yhtä kasvattajaa kohden. Suhdeluvun muutos koskee kolme vuotta täyttäneitä lapsia, jotka ovat päiväkodissa yli viisi tuntia päivässä.

Muutos toteuttaa hallitusohjelmaan kirjatun vaatimuksen yli 3-vuotiaiden ryhmäkokojen pienentämisestä. Nykyinen suhdeluku, 1/8, on ollut voimassa 1.8.2016 lähtien. Varhaiskasvatusasetuksen muutos tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2020.”

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena.

3. Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmaan sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019) sisältyy kirjauksia lapsen tuen järjestämisen kehittämiseksi niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämässä pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisessa varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmassa – Oikeus oppia – yhtenä tavoitteena on vahvistaa oppimisen tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa valmistelevan työryhmän toimikaudelle 19.5.2020–30.8.2022. Työryhmä jakautuu varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen jaostoihin. Työryhmän tehtävänä on muun muassa tehdä ehdotuksia lainsäädännön muuttamiseksi sekä oppimisen tuen saavutettavuuden kehittämiseksi. Varhaiskasvatukseen osalta työryhmä myös kehittää tuen mallin, joka luo tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Varhaiskasvatusasetuksen (753/2018, voimaan 1.9.2018) 3 §:llä selkeytettiin kommunikaation ja viittomakielen ohjaajien sekä viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että selvitetään varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lainsäädännön päivitystarpeet viittomakielilain ja YK:n vammais-sopimuksen mukaiseksi. Jatketaan suomenruotsalaisen viittomakielen elvytysohjelmaa muun muassa määrittelemällä kielen tutkimuksen vastuutaho.

Hallitusohjelman kirjauksen taustatiedoksi osana peruspalvelujen arviointia vuonna 2019 aluehallintovirastot selvittivät, missä laajuudessa viittomakieliset ja kuurojen vanhempien kuulevat lapset (ns. coda-lapset) osallistuvat varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen ja kuinka paljon varhaiskasvatuksessa on viittomakieltä taitavaa henkilöstöä. Arviointiraportti julkaistiin kesäkuussa 2020 aluehallintovirastojen Patio-järjestelmässä.²⁷

5. Aluehallintoviraston raportin mukaan Manner-Suomessa viittomakieltä käyttäviä lapsia on vähän. Varhaiskasvatukseen Manner-Suomessa osallistuu 30 ja esiopetukseen 15 viittomakieltä käyttävää lasta. Coda-lasten kohdalla vastaavat luvut ovat 31 ja 8. Kuitenkin Suomessa työskentelee 221 viittomakielentaitoista henkilöä kasvatus- opetus ja hoitotehtävissä tai avustavissa tehtävissä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen parissa. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuksen tietovarantoon (Varda) tallennetaan syksystä 2020 alkaen tietoja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä. Tietoja tallentavat kunnat, kuntayhtymät sekä yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat. Varda-tiedon avulla pystytään toteuttamaan jatkossa muun muassa koulutustarpeiden määrällistä ennakointia sekä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen seuranta. Opetushallinnon tietovaranto (Koski) tuottaa koulutusmäärätietoja osaamisalatarkkuudella varhaiskasvatuksen lastenhoitajakelpoisuuden tuottavien tutkintojen sekä perhepäivähoitajien osalta. Tiedot löytyvät Koski-palvelusta vuodesta 2018 alkaen. Virta-tietovarannon kautta saadaan korkeakoulujen koulutusmäärätietoja varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen erityisopettajista ja varhaiskasvatuksen sosionomeista pitäen sisällään tutkintoon suoritusoikeuden saaneiden määrän ja valmistuneet tutkinnot. Tiedot ovat saatavilla pääsääntöisesti vuodesta 1995 alkaen.

²⁷ <https://www.patio.fi/web/pepa-2019-valtakunnallinen/varhaiskasvatus-ja-esiopetus>

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma²⁸ sisältää yhteensä 22 kehittämis ehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseksi ennakoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin työtä on tarkoitus jatkaa. Kevään 2021 aikana asetetaan ensin työryhmä valmistelemaan kehittämis ehdotusten toimeenpanosuunnitelma. Tämän jälkeen asetetaan uusi Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi.

6. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatusta- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuisia. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

6. Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen saavutettavuus on tällä hetkellä alueellisessa mielessä hyvä koska koulutusta on tarjolla suomenkielisenä kuudessa ja ruotsinkielisenä kahdessa yliopistossa. Vuonna 2018 käynnistyi nelivuotinen 1 000 koulutuspaikan lisäys (2018–2021, 28 milj. euroa) kaikissa seitsemässä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta antavassa yliopistossa. Koulutuspaikkoja lisätään tulosopimuksissa sovitusta koulutuspaikoista porrastetusti: 5 miljoonaa euroa vuosina 2018 ja 2019 ja 9 miljoonaa euroa vuosina 2020 ja 2021. Koulutusmäärien lisäämisellä vastataan varhaiskasvatuksen opettajien työvoimapulaan eri puolilla Suomea. Vuonna 2018 ja 2019 aloituspaikat lisääntyivät kahdella sadalla kumpanakin vuotena. Vuonna 2020 ja vuonna 2021 aloituspaikkalisäys on kolmesataa kumpanakin vuonna. Erillisrahoituksella on käynnistetty myös Steiner-päiväkotien henkilöstölle suunnattu koulutus syksyllä 2019, jotta henkilöstö saa uuden varhaiskasvatuslain edellyttämän kelpoisuuden tehtäviinsä. Koulutukseen hakeutui noin sata henkilöä.

28 <https://minedu.fi/-/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittamissuosituks-julkaistiin>

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös tukenut vuonna 2019 yliopistojen yhteistä, valtakunnallista monimuotoista varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen suunnittelu-hanketta (1 000+ -hanke, 154 900 euroa), jossa on suunniteltu ja kehitetty tutkintoon johtavan koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavia monimuotoisia opintoja sekä opiskeluympäristöjä ja tuotetaan oppimateriaalia. Hankkeelle myönnettiin myös toteutusrahaa (n. 3 miljoonaa euroa) erityisesti työikäisille aikuisille suunnattua monimuotokoulutusta, jolla saavutetaan varhaiskasvatuksen opettajakelpoisuus. Hankkeessa tuotetaan 180 varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkintoa ja sisäänotto opintoihin toteutuu vuonna 2021.

Turun ja Helsingin yliopistot tarjoavat hankkeissaan (100 aloituspaikkaa) maahanmuuttaja-taustaisille, ulkomaisen tutkinnon suorittaneille tai jostakin muusta pääaineesta valmistuneille kasvatustieteen kandidaateille/maistereille mahdollisuuden suorittaa varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden tuottavat opinnot.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on neuvotellut varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden tutkintotavoitteista ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kanssa vuosina 2021–2024 koskevilla sopimusneuvotteluissa. Useat yliopistot ovat käynnistäneet lisähakuja syksyllä 2020 ja aloituspaikkoja on lisätty kertaluontoisesti syksyllä 2020 yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa (noin 60 lisäpaikkaa).

OKM on tukenut varhaiskasvatuksen harjoittelun kehittämistä myöntämällä varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta antavalle seitsemälle yliopistolle yhteensä 1,2 miljoonaa euroa harjoittelupäivätoiminnan kehittämiseen. Tavoitteena oli toteuttaa vuosina 2019–2020 innovatiivisia kokeiluja ja malleja varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen kuuluvan harjoittelun kehittämiseksi ja harjoittelun ohjauksessa tarvittavan ohjausosaamisen ja asiantuntijuuden vahvistumiseksi yliopistoissa ja harjoittelupäiväkodeissa.

Ammattikorkeakoulujen arvioiden mukaan varhaiskasvatukseen suuntautuvien sosionomien määrää vähenee jatkossa, koska 1.9.2019 jälkeen opintonsa aloittaneet sosionomiopiskelijat eivät saa kelpoisuutta varhaiskasvatuksen opettajaksi. He saavat kelpoisuuden varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävään.

Saamenkielistä varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta ei järjestetä säännöllisenä toteutuksena. Saamen kielen ja kulttuurin erityistarpeet huomioivaa varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta on järjestetty hankemuotoisena: Oulun yliopisto toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön erityisrahoituksella ja yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa saamen kielen, kulttuurin ja perinteisen tiedon huomioivan varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen hankkeen vuosina 2016–2019. Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen opinnoissa on saamenkielisen opiskelijan kiintiöpaikka. Opinnot ovat olleet kuitenkin suomenkieliset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö neuvottelee saamenkielisen varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen toteuttamisesta uudelleen lähivuosina.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 6.2.2020 saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän ja tämän tehtävänä on tarkastella muun muassa saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen tilaa.²⁹ Kehittämistyöryhmän toimikautta on jatkettu 31.3.2021 saakka. Työryhmä on teettänyt selvityksiä muun muassa saamenkielisen opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudesta (Laura Arola, Selvitys saamenkielisen opetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön saatavuudesta ja koulutuspoluista). Työryhmä tekee esityksiä muun muassa saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen ja koulutuksen kehittämiseksi sekä saatavuuden vahvistamiseksi koko maassa, ja opetushenkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi sekä saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja saamelaiden kulttuuri- ja kielipesätoiminnan kehittämiseksi ja saatavuuden vahvistamiseksi sekä varhaiskasvatushenkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi.

Opettajankoulutusfoorumin yhteydessä on toteutettu yliopistojen koordinoimia kehittämishankkeita, joiden tuloksia hyödynnetään varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö avasi syksyllä 2020 korkeakoulujen haettavaksi erityisavustusta varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja korkeakoulutuksen verkostomaiseen kehittämiseen. Rahoituksen tavoitteena on lisätä korkeakoulujen koulutustarjontaa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstölle. Rahoitusta myönnettiin sekä varhaiskasvatuksen opettajan tutkintoon johtaviin opintoihin, että varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antaviin erillisiin opintoihin (varhaiskasvatuslaki 540/2018, 26 §). Hakijoita pyydettiin huomioimaan myös ruotsinkielisten ja saamenkielisten varhaiskasvatuksen opettajien tarpeet. Erityisavustusta myönnettiin viidelle yliopistolle yhteensä 2 819 324 euroa. Rahoituksella koulutetaan yli 200 varhaiskasvatuksen opettajaa sekä suomen- että ruotsinkielisissä koulutuksissa seuraavien kolmen–neljän vuoden aikana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut toimikaudelle 1.1.2020–28.2.2021 selvityshenkilön laatimaan selvityksen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista sekä laatimaan toimenpideohjelman selvityksessä esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella. Selvitys kattaa koulutuskentän varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen. Kokonaiskuva ruotsinkielisestä koulutuksesta ei tällä hetkellä ole saatavilla. Tärkeitä tekijöitä kokonaiskuvan muodostamisessa ovat koulu- ja oppilaitosverkoston tilanne, kelpoisen opetushenkilöstön saatavuus,

29 <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM015:00/2020>

koulutusta koskevat taloudelliset ja hallinnolliset ratkaisut, koulutukseen hakeutuminen, valinnat ja läpäisy, lukiokoulutuksen oppiaineiden ja ammatillisen koulutuksen tutkintojen valintamahdollisuudet, vapaan sivistystyön ja muun aikuiskoulutuksen tarjonta, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavan ja muun koulutuksen tarjonta sekä ruotsinkielinen tutkimus, erityisesti koulutusta ja ruotsin kieltä koskeva tutkimus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma³⁰ sisältää yhteensä 22 kehittämisehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseksi ennakkoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Kehittämisfoorumi on tuottanut määrällistä ennakointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kehittämisfoorumin yhtenä kehittämisesityksenä on, että foorumin jatkotyönä ruotsinkielisen, saamenkielisen ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuksen osalta tulee laatia erillinen pitkäjänteinen suunnitelma. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin työtä on tarkoitus jatkaa. Kevään 2021 aikana asetetaan ensin työryhmä valmistelemaan kehittämisehdotusten toimeenpanosuunnitelma. Tämän jälkeen asetetaan uusi Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi.

7. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasalaatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatustavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

30 <https://minedu.fi/-/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittamissuosituks-julkaistiin>

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumin laatima koulutusten kehittämisohjelma³¹ sisältää yhteensä 22 kehittämisehdotusta liittyen nopeasti muuttuvan toimintaympäristön edellyttämään vahvaan ammatilliseen osaamiseen, työvoimatarpeeseen vastaamiseksi ennakoinnilla ja joustavilla koulutuspoluilla, koulutusten välisen yhteistyön kehittämiseen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen veto- ja pitovoiman vahvistamiseen koulutusten ja työympäristöjen laatua ja yhteistyötä kehittämällä. Kehittämisfoorumi on tuottanut määrällistä ennakkointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kehittämisfoorumin yhtenä kehittämisesityksenä on, että foorumin jatkotyönä ruotsinkielisen, saamenkielisen ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuksen osalta tulee laatia erillinen pitkäjänteinen suunnitelma. Kehittämisfoorumi kuvasi nykyiset koulutuspolut ja teki ehdotuksia niiden kehittämiseksi. Loppuraportissaan kehittämisfoorumi esittää myös eri koulutusten (toinen aste, ammattikorkeakoulu, yliopistot) tuottamat henkilöstön osaamisprofiilit sekä erillisen että yhteisen osaamisen osalta. Myös jatkuvan oppimisen osalta esitetään täydennyskoulutuksen saatavuuden ja systematisoinnin kehittämistä. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin työtä on tarkoitus jatkaa. Kevään 2021 aikana asetetaan ensin työryhmä valmistelemaan kehittämisehdotusten toimeenpanosuunnitelma. Tämän jälkeen asetetaan uusi Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi.

Kehittämisfoorumi tuottaa määrällistä ja laadullista ennakkointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista ja tekee esityksiä varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen toteutumiseksi. Kehittämisfoorumin tehtävänä on myös tukea varhaiskasvatuslain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatuslakiin kirjatun henkilöstörakenteen toteutumista. Kehittämisfoorumin tehtävänä on edistää koulutusten välistä yhteistyötä, tehdä esityksiä perus- ja täydennyskoulutuksen keskinäisen jatkumon edistämiseksi sekä tarvittavista täydennyskoulutuksen teemoista ja toteuttamisen tavoista. Lisäksi kehittämisfoorumin tehtävänä on tehdä esityksiä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämiseksi sekä koulutuspoluista.

Kehittämisfoorumi esittää ratkaisuja varhaiskasvatuksen koulutuspolkuihin ja aiemmin opitun hyödyntämiseen sekä tekee esityksiä varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen tukemiseksi. Kehittämisfoorumi laatii varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisen strategiset linjaukset ja suositukset sisältävän varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelman, joka on tiivis katsaus varhaiskasvatuksen koulutuskokonaisuuden nykytilaan ja lähihistoriaan. Kehittämisohjelmassa esitetään koulutuksen kehittämisen toimijat ja heidän vastuunjakonsa, koulutusten määrällinen ja laadullinen tarve, koulutusprosessit ja niiden kehittäminen, perus- ja täydennyskoulutuksen jatkumo

31 <https://minedu.fi/-/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittamissuosituks-et-julkaistiin>

(uranaikainen osaamisen kehittäminen, jatkuva oppiminen), koulutusten keskinäinen yhteistyö, koulutusten yhteistyö opettajankoulutuksen sekä sosiaali- ja terveysalan koulutusten kanssa sekä koulutusten ja ympäröivän yhteiskunnan suhde.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023 sisältyy varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin toteuttaminen. Arviointi tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen opetus-, johtamis-, kasvatus- ja hoitotehtäviin kelpoisuuden tuottavien koulutusten sisällöllisistä kehittämistarpeista. Lisäksi arvioinnilla selvitetään, onko varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön koulutus alueellisesti tasa-laatuista. Arvioinnissa tarkastellaan yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa järjestettäviä varhaiskasvatuksen koulutuksia.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että

1. hallitus varmistaa liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) hallinnon-alarajat ylittävän johtamisen ja täytäntöönpanon; Tässä yhteydessä hallituksen on harkittava liikkumisen edistämisen koordinoitua valtioneuvostotasolla ja Valtion liikuntaneuvoston aseman vahvistamista, esimerkiksi vaikuttavuuden arvioinnin tehostamiseksi, ja siirtämistä valtioneuvoston kanslian yhteyteen; Lisäksi hallituksen tulee arvioida valiokunnan kannattaman ilmiöpohjaisen budjetoinnin sopivuutta hallinnonalarajat ylittävän liikkumisen edistämiseen;
2. hallitus arvioi hallinnon rajat ylittäen kunto- ja terveysliikunnan johtamisjärjestelmän ja sen toimivuuden ja osana sitä esimerkiksi selkiyttää aluejärjestöjen roolia liikkumisen merkittävänä lisääjänä;
3. hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;

4. hallitus edistää kattavasti niiden väestöryhmien käytännön liikkumis- mahdollisuuksia, joilla toimintakyvyn rajoitteen tai muun vastaavan syyn vuoksi on rajoitetut mahdollisuudet harrastaa yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti liikuntaa ja urheilua, muun muassa varmistamalla vammais- urheilussa ja erityisliikunnassa tarvittavien avustajapalvelujen, apuvälineiden ja kuljetuspalvelujen saamisen;
5. hallitus harkitsee mahdollisuutta kannustaa uudella ylimääräisellä kannustinrahalla urheilun lajiliittoja ja muita liikunnan valtionavustuksia saavia kansalaisjärjestöjä toteuttamaan nykyistä vaikuttavammin liikunnan ja urheilun esteettömyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta;
6. hallitus panostaa riittävästi Liikkuva koulu -toiminnan laajentamiseen kaikille koulutusasteille ja varhaiskasvatukseen, liikunnan edistämiseen erityisesti niissä oppilas- ja opiskelijaryhmissä, jotka liikkuvat kaikkein vähiten, ja kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettävän liikunnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen;
7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;
8. hallitus arvioi tarpeen säätää erillinen laki huippu-urheilusta tukemaan Olympiakomitealle annettua laajaa vetovastuuta huippu-urheilun johtamisesta ja kehittämisestä;
9. hallitus etsii keinoja urheilijoiden sekä ammatti- ja vapaaehtoisvalmentajien taloudellisen aseman kehittämiseksi ja parantamiseksi;
10. hallitus selventää liikuntapalvelujen alv-käytäntöjä siirtymällä nollaveroluokkaan kuuluvien terveys- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi yhteen kaikki liikuntapalvelut kattavaan arvonlisäverokantaan, jonka taso kannustaa harrastamaan liikuntaa;
11. hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttamalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja, ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan; ja

12. hallitus varmistaa liikunnan ja urheilun kattavan edistämistyön vaatiman riittävän rahoituksen ja mahdollisuuksien mukaan rahoittaa jatkossa niitä rahapelituottojen lisäksi myös varsinaisen budjettitalouden varoista ja pääomittamalla Olympiarahastoa

1.–12. Eduskunnan lausumat on huomioitu hallitusohjelmassa valtion talouskehyksien sallimissa puitteissa. Poikkihallinnollinen liikuntapolitiikan koordinaatioelin on aloittanut työnsä ja siinä ovat edustettuna lähes kaikki ministeriöt sekä asiantuntijoina laaja joukko kansalaisjärjestöjä ja liikunnan tutkimus- ja asiantuntijatahoja. Koordinaatioelin tulee käsittelemään hallinnonalojen yhteistyötä edellyttävät selontekoon liittyvät asiat. Ensimmäisenä toimintavuotenaan koordinaatioelin on paneutunut erityisesti valtakunnallisiin liikkumisohjelmiin, eri väestöryhmien liikuntasuositukseen, urheilijoiden sosiaaliturvaan sekä poikkihallinnollisten toimintamenetelmien kehittämiseen. Elämänkaarelle sijoittuvia liikunnan edistämishoelmia on meneillään (liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva opiskelu, liikkuva aikuinen ja ikäihmisten liikuntahanke) ja niille on valtion talousarviossa osoitettu resursseja. Liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteerit on uudistettu ja uudet kriteerit, joissa eettisillä ja yhdenvertaisuuteen liittyvillä kriteereillä on suuri painoarvo, otetaan käyttöön vuoden 2021 valtionavustuspäätöksissä. Koulupäivän yhteyteen sijoittuva harrastamisen Suomen malli on valmisteltu ja sen pilottivaihe on käynnissä. Pilottivaiheessa on mukana yli 100 kuntaa. Selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta valmistui vuonna 2020 ja selvityksen perusteella Suomessa ei ole tarvetta erilliselle huippu-urheilulaille. Arpajaislain uudistusehdotus on valmistunut.

Esko Ranto, ylijohdaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä koulutusasteiden yhteisen oppimisanalytiikan viitekehyksen kehittämistyössä kansallisessa oppimisanalytiikkajaostossa³². Viitekehys julkaistaan keväällä 2021.

Jonna Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

³² <https://wiki.eduuni.fi/display/CSC/TIES/Analytiikkajaosto>

1. Valtiovarainministeriön asettaman tekoälyn ja digitalisaation tutkimuksen valtakunnallisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tarkastella älykkäiden teknologioiden, ja erityisesti niin sanotun tekoälyn tutkimuksen tulevaisuutta, sekä arvioida teknologioiden vaikutuksia eri yhteiskunnan osa-alueisiin. Asiantuntijaryhmän toimikausi on 1.2.2020–31.12.2022.

Ryhmä herättää ja käy keskustelua älykkäiden teknologioiden käyttöön liittyvistä kansallisista ja kansainvälisistä tiedollisista, tutkimuksellisista sekä eettisistä kysymyksistä. Asiantuntijaryhmässä tarkastellaan muun muassa älykkäiden teknologioiden kehitystä ilmastonäkökulmasta, pohditaan osaamisen kehittämistä Suomessa sekä nostetaan esiin kysymys teknologian vaikutuksesta demokratiakysymyksiin. Tavoitteiden toteuttamiseksi asiantuntijaryhmä on järjestänyt useita seminaareja ja tapaamisia. Ryhmä on kansallisen keskustelun lisäksi osallistunut aktiivisesti kansainväliseen keskusteluun erityisesti EU:n uusista puiteohjelmista.

Vuonna 2020 julkaistiin Ethics of AI -verkkokurssi. Se auttaa julkishallintoa, yrityksiä ja kansalaisia ymmärtämään, mitä tekoälyn eettinen käyttö tarkoittaa ja mitä se vaatii niin yhteiskunnalta kuin yksilöltä. Helsingin yliopiston kurssi on tehty yhteistyössä Helsingin, Amsterdamin ja Lontoon kaupunkien sekä valtiovarainministeriön kanssa. Kansallinen tekoälyohjelma AuroraAI julkaisi syyskuussa 2020 kaikille avoimen eOppiva-verkkokurssin ”Ihminen, tekoäly ja yhteiskunta”.

Tietopolitiikalle kestävä suunta – Murrosten ajassa eteenpäin³³ on valtiovarainministeriön 4.12.2020 julkaisema opas, jonka tarkoituksena on tukea tietopolitiikan muodostamista ja toteutusta. Oppaassa eritellään tietopolitiikan osa-alueita ja tarkastellaan politiikkalohkon nykytilaa sekä tulevaisuutta. Oppaan tarkoituksena on valottaa tiedon ja tietopolitiikan eri näkökulmia ja niiden yhteyksiä sekä auttaa tunnistamaan kohteita, joissa tarvitaan linjauksia ja politiikkatoimia.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

2. ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla edistetään kansalaisten ymmärrystä digitalisaatiosta ja tekoälystä sekä vahvistetaan alan kehittämisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn kohentamisen edellyttämää osaamista eri koulutusasteilla ja tieteenaloilla.

2. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden yhdenvertaista toimeenpanoa digitaalisten taitojen ja osaamisen osalta edistetään Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa. Ohjelma on osa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan kuuluvaa Oikeus Oppia -ohjelmaa ja se tähtää lasten ja nuorten

33 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-531-5>

tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, medialukutaitojen sekä ohjelmointiosaamisen vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jatkanut korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 tiekartan toimeenpanoa osaamisen ja korkean koulutuksen turvaamiseksi. Korkeakoulujen strategiarahoitusta on kohdennettu jatkuvaan oppimiseen ja osaajapulaan vastaamiseen muun muassa tekoäly, robotiikka ja ICT-ala.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla toteutetaan vuosina 2017–2021 datanhallinnan ja laskennan kehittämisohjelma. Näillä investoinnilla tuetaan Suomen osallistumista eurooppalaiseen suurteholaskennan, tekoälyn sekä digitalisaation yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee korkeakoulujen yhteistä Digiviso2030-hanketta erityisavustuksella, minkä lisäksi korkeakoulujen strategiaperusteisesta ohjelmarahoituksesta ohjataan digivision toimeenpanoon sopimuskaudella 2021–2024. Näin varmistetaan vahva kansallinen digiosaaminen, -valmiudet ja kyvykkyydet myös kansainvälisessä yhteistyössä.

Suomen Akatemian lippulaiva-ohjelmasta rahoitetaan Aalto yliopiston, Helsingin yliopiston ja VTT:n perustama FCAI (Finnish Centre for Artificial Intelligence) tekoälyn osaamiskeskusta, joka tekee tekoälyn perustutkimusta yhteistyössä yritysten ja julkisen alan toimijoiden kanssa ja kehittää käytännön tekoälysovelluksia.

Ammattikorkeakouluille suunnatusta opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittaisesta TKI-hankkeiden erityisrahoituksesta on tuettu tekoälyyn suuntautuvia hanketta. Helsingin yliopisto ja Reaktor tukevat tekoälyyn liittyvän ymmärryksen edistämistä tarjoamalla ilmaisen verkkokurssin Elements of AI³⁴ kansalaisten käyttöön. Helsingin yliopisto ja teknologia-yhtiö Reaktor ovat julkaisseet jatko-osan Elements of AI -tekoälykurssille.

OKM:n hallinnonalalla on vahvistettu tekoälytutkimuksen ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutusta.

Tero Huttunen, kehittämisspäälikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö
Jonna Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintojen perusteita kehitetään jatkuvasti työelämän tarpeiden mukaisesti. Opetushallitus uudistaa ammatillisten tutkintojen perusteita ja niissä määriteltyjä tutkinnon muodostumissääntöjä, tutkinnon osia sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita tarpeen mukaan ottaen huomioon kullakin alalla työelämässä tapahtuvat ja ennakoitavissa olevat muutokset. Tutkinnon perusteiden uudistamisen yhteydessä vahvistetaan myös digitalisaatioon ja

34 <https://www.elementsofai.com/fi>

tekoälyyn liittyvää osaamista ammatillisissa tutkinnoissa kunkin alan tarpeiden mukaisesti. Digitalisaatioon ja sen hyödyntämiseen liittyvää perusosaamista on vahvistettu myös osana ammatillisiin perustutkintoihin sisältyviä yhteisiä tutkinnon osia. Uudistetut yhteiset tutkinnon osat tulivat voimaan 1.8.2018.

Uuden lukiolain ja -asetuksen perusteella laadittujen opetussuunnitelmien osalta lukio-
laisten tietämystä digitalisaatiosta on vahvistettu sisällyttämällä opintoihin algoritmeista ja lukuteoriasta koostuvia oppisisältöjä. Uudet lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön 1.8.2021.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tomi Kytölä, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö
Aki Tornberg, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (

2. Digituen avulla pyritään tukemaan kaikkien mahdollisuutta käyttää digitaalisia julkisia palveluja. Digitaalinen asiointi helpottaa arkea – voit asioida missä vain ja milloin vain. Digi- ja väestötietovirasto on jatkanut digituen toimintamallin mukaista kehitystyötä niin alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla. Tavoitteena on taata digituen saatavuus Suomessa niiden henkilöiden auttamiseksi, jotka eivät osaa tai pysty käyttämään digitaalisia palveluja.

Digituen kehittämisellä pyritään tukemaan asiakkaiden siirtymistä digitaaliseen palvelukanavaan. Lisäksi tavoitteena on varmistaa kansalaisille yhdenvertaiset mahdollisuudet asioida viranomaisten palveluissa sähköisesti ajasta ja paikasta riippumatta. Digituen alueellista koordinaatiota ja kehittämistä on tehnyt hallituskauden aikana yhteensä 17 maakuntaliittoa. Tällä hetkellä valtionavustusten avulla digituen alueellinen koordinaatio ja kehittäminen on käynnissä 14 maakuntaliitossa. Hallituskauden aikana tavoitteena on kehittää digituen toimintamallia ja vakiinnuttaa se. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto on käynnistänyt digituen kehittämisen elinkeinotoimintaa harjoittaville osana digitalisaation edistämisen ohjelmaa.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

4. ryhtyy toimenpiteisiin tietopolitiikan kehittämistoimien vastuunjaon määrittämiseksi valtioneuvostossa siten, etteivät ministeriöiden väliset toimivaltarajat aiheuta haittaa kehittämistyölle ja sen johtamiselle, jota tulee merkittävästi vahvistaa.

4. Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) sekä siihen liittyvät lait tulivat voimaan 1.1.2020. Laki edistää tiedonhallinnan yhdenmukaistamista, tietoturvasuutta ja digitalisointia viranomaistoiminnassa. Valtiovarainministeriön tehtävänä on tiedonhallintalain 7 §:n mukaan huolehtia julkisen hallinnon tiedonhallintaa sekä tieto- ja

viestintäteknisten palvelujen tuottamista koskevan yhteistyön järjestämisestä. Tiedonhallintalaissa yhteistyölle on asetettu tavoitteeksi edistää tiedonhallintalain tarkoitusten toteuttamista sekä julkisen hallinnon toimintatapojen ja palvelujen tuotantotapojen kehittämistä tietovarantoja sekä tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä. Vuorovaikutteisen yhteistyön keskeinen tavoite on koota ja suunnata eri puolilla tapahtuvaa kehittämistä ja toimenpiteitä samansuuntaiseksi ja näin vähentää muun muassa päällekkäistä tekemistä ja kustannuksia sekä lisätä ymmärrystä esimerkiksi uudistusten vaikutuksista. Kertomusvuonna yhteistyöryhmät asetettiin ja niiden työ käynnistyi.

Valtiovarainministeriön tehtävänä on tiedonhallintalain 6 §:n mukaan julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus. Tässä tarkoituksessa valtiovarainministeriö huolehtii julkisen hallinnon tiedonhallintakartan ylläpidosta sekä ylläpitää julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisen yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi. Kunkin ministeriön on omalla toimialallaan huolehdittava julkisen hallinnon tiedonhallintakartan sisällön ajantasaisuudesta sekä ylläpidettävä yleisiä linjauksia yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseksi. Valtiovarainministeriön yleisen ohjauksen tehtävät ja ministeriöiden toimialaa koskevat tehtävät liittyvät toisiinsa. Tiedonhallintakartta julkisen hallinnon tiedonhallintaa ja sen järjestämistä koskevana kuvauksena muodostaisi jatkossa paremmat lähtökohdat arvioida laajojen hallinnollisten tai rakenteellisten muutosten vaikutuksia tiedonhallinnasta vastaaville viranomaisille. Tätä kuvausta ja yhteentoimivuuden linjauksia voidaan myös hyödyntää edellä mainitun yhteistyön puitteissa ja kehittämishankkeiden ohjauksessa.

Valtiovarainministeriön asettama Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hanke toimeenpanee hallitusohjelman tavoitetta edistämällä julkisen tiedon entistä laajempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä koko yhteiskunnassa. Hankkeen toimikausi on 30.4.2020–31.12.2022. Hankkeessa konkrētisoidaan tietopolitiikan tavoitteita. Hankkeessa on neljä työpakettia, joiden teemat ovat strategiset tavoitteet, tiedon saatavuus, tiedon laatu sekä tiedon semanttinen ja tekninen yhteentoimivuus. Valmistelussa on mukana laajasti julkisen sektorin edustusta ja vuoropuhelua käydään muiden sektorien kanssa.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö

Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutusten seuraaminen

HE 41/2018 vp – EV 57/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia.

Syksyn 2019 kokeista lukien on ollut mahdollisuus uusia hyväksytyä koetta rajoituksetta. Aiemmin hyväksytyä koetta oli mahdollisuus uusia vain kerran.

Syksyn 2019 tutkintokerralla uuden lainsäädännön mukaisia hyväksytyyn kokeen toiseen uusimiskertaan ilmoittautuneita oli 939. Syksyllä 2020 hyväksytyyn kokeen toiseen, kolmanteen ja neljänteen uusimiskertaan ilmoittautuneita oli 4 450.

Keväällä 2020 hyväksytyyn kokeen toiseen ja kolmanteen uusimiskertaan ilmoittautuneita oli 2 535.

Syksyn 2020 tutkintokerta oli poikkeuksellinen, sillä kevään 2020 koronavirustilanne ja reaalikokeiden tutkintopäivien siirtäminen aiheuttivat poissaoloja kokeesta ja uusimistarvetta lyhyen valmistautumisen johdosta. Kokelailta oli myös mahdollista ilmoittautua ilman koekohtaista maksua uusimaan kokeita, jotka järjestettiin kevään 2020 tiivistetyn tutkintoviikon aikana.

Taulukko 1. Hyväksytyyn kokeen uusimiseen ilmoittautuneet

	2019S	2020K	2020S
Hyväksytyyn kokeen 1. uusintakerta	9831	15853	22440
Hyväksytyyn kokeen 2. uusintakerta*	939	2334	3818
Hyväksytyyn kokeen 3. uusintakerta*	.	201	566
Hyväksytyyn kokeen 4. uusintakerta*	.	.	66

*Uuden lainsäädännön mahdollistamat uusinnat. Lähde: Ylioppilastutkintolautakunta

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muuttaminen

HE 92/2018 vp – EV 90/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lain muuttamiseksi teknologianeutraalimmaksi siten, että oikeudenhaltijoiden oikeudet kohtuullisen korvauksen saamiseen teostensa käyttämisestä varmistetaan vastaamaan paremmin teosten tosiasiallista käyttöä. Hallituksen tulee seurata ja arvioida tiiviisti lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta ja antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle keväällä 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on selvitetty korvausoikeuden muuttamista lausuman edellyttämällä tavalla seuraamalla ja arvioimalla lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta. Tarkastelun kohteena on ollut erityisesti Näkövammaisten kirjasto Celian suoratoistolla tarjottavan äänikirjapalvelun taloudellinen vaikutus kaupallisiin äänikirjamarkkinoihin. Tekijänoikeuslain (404/1961) 17 b §:n 7 momentin mukaan tekijällä on oikeus saada korvaus valtuutetulta yhteisöltä, jos ääntä tallentamalla Suomessa valmistettu teoksen kappale jää pysyvästi lukemisesteisen haltuun. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että alan toimijoille ja oikeudenhaltijoille tehdyissä kyselyissä ja haastatteluissa saatujen tietojen ja niiden pohjalta tehdyn arvion perusteella ei ole perusteita laajentaa nykyistä korvausoikeutta koskemaan suoratoistopalveluna tarjottavia palveluita, vaikka tosiasiallisesti useimmat lukemisesteiset saavat saavutettavassa muodossa olevat kappaleensa saataviinsa suoratoistolla. Nykyisenlaajuista korvausta voidaan pitää oikeasuhtaisena lukemisestedirektiivin edellyttämään tekijänoikeuden rajoitukseen nähden.

Tekijänoikeuden rajoitussäännökseen perustuvia lukemisesteisille tarkoitettuja äänikirjojen suoratoistopalveluita on toistaiseksi olemassa Suomessa vain yksi, Celian äänikirjapalvelu. Palvelussa olevia äänikirjoja voi kuunnella Celianetissa tietokoneella sekä Pratsam Reader -sovelluksella matkapuhelimella ja tabletilla. Kaupalliset äänikirjamarkkinat eivät pääsääntöisesti tarjoa sisältöjä lukemisesteisille sopivalla formaatilla. Teosten saavuus lukemisesteisille saavutettavina äänikirjoina paranee kuitenkin jatkuvasti. Suomen Kustannusyhdistyksen arvio on, että tarkastelun kohteena olevan rajoitussäännöksen nojalla valmistetuista teoskappaleista ei ole toistaiseksi aiheutunut markkinoilla ongelmia.

Lukemisesteisille tarkoitettujen äänikirjojen suoratoistopalveluiden ei edellä sanotun mukaisesti voida katsoa vaikuttavan kaupallisiin äänikirjamarkkinoihin niitä heikentävästi. Korvausoikeutta ei ole syytä myöskään laajentaa kattamaan muita aineistotyyppisiä, kuten e-kirjoja tai pistekirjoituksella tuotettuja aineistoja, sillä niiden vaikutus oikeudenhaltijoiden teosten käytöstä saamiin tuloihin on erittäin vähäinen.

Korvausoikeuden toteuttaminen nykyisten säännösten mukaisesti tilanteissa, joissa lukemisesteisille jää pysyvästi kappale teoksesta, on mahdollista valtion talousarvioon sisältyvien määrärahojen puitteissa. Komissio arvioi lokakuussa 2023 lukemisestedirektiivin (EU) 2017/1564) artiklan 10 nojalla direktiivin toimivuutta ja tarvetta sen uudelleentarkastelulle sekä erityisesti jäsenvaltioiden säätämien korvausjärjestelmien vaikutusta saavutettavassa muodossa olevien kappaleiden saatavuuteen edunsaajille ja niiden rajat ylittävään vaihtoon. Tilanteen kehityksen uudelleentarkastelu Suomessa voi ministeriön arvion mukaan tulla ajankohtaiseksi aikaisintaan komission tekemän lukemisestedirektiivin toimivuuden arvioinnin jälkeen.

Anna Vuopala, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tilauuskoulutusta koskeva uudistus

HE 152/2018 vp – EV 198/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tilauuskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia tilauuskoulutuksen laatuun, korkeakoulujen perustoimintaan sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymiseen ja raportoi seurantatulokset.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa, että uusien tehtävien toteuttaminen ei vaaranna korkeakoulujen mahdollisuutta hoitaa tutkintokoulutusta ja tutkimusta koskevia perustehtäviään.

1–2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Tilauuskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää tilastotietoa tilauuskoulutuksen opiskelijamääristä ja kehittää muuta tiedonkeruuta jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymisen seuraamiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.”

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

1. Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on tarkastella osana mahdollista sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että ministeriö seuraa oppimateriaalilisää koskevan uudistuksen kokonaistoimivuutta ja sen vaikutuksia ja antaa tästä asiasta sekä opintotukilain kokonaisuudistuksen tarpeesta sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2021.

2. Lukuvuonna 2019–2020 oppimateriaalilisää maksettiin noin 12,9 miljoonaa euroa. Oppimateriaalilisää sai joulukuussa 2021 28 819 opiskelijaa, joista 16 519 ammatillisten oppilaitosten, 12 178 lukiokoulutuksen ja 122 muiden opiskelijoita. Suurin osa oli vanhempien luona asuvia opiskelijoita (25 488). 19-vuotiaiden osuus saajamäärästä oli 7 prosenttia, 18-vuotiaiden 31 prosenttia, 17-vuotiaiden 41 prosenttia ja 16-vuotiaiden 21 prosenttia. 15-vuotiaita oli muutamia kymmeniä.

Oppimateriaalilisä on opintotuen toimeenpanosta vastaavan Kelan mukaan toiminut tarkoituksenmukaisesti eikä siitä ole tullut asiakaspalautetta. Oppimateriaalisan toimivuudesta ja vaikutuksista ei ole tehty selvitystä.

Hallitusohjelmassa linjattiin koulutuksen järjestäjän kautta toteutettavasta toisen asteen maksuttomuudesta, johon liittyen 1.8.2021 tulevat voimaan uusi oppivelvollisuuslaki ja muut siihen liittyvät lakimuutokset. Uudistuksen myötä oppivelvollisuuden ja maksuttoman koulutuksen piiriin tulevat uudet opiskelijat saavat 1.8.2021 oppimateriaalit

käyttöönä maksutta. Oppimateriaalilisen maksamista jatketaan edelleen opiskelijoille, jotka eivät kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin. Oppimateriaalilisia voivat saada siten nykyisin perusteiden mukaan ennen 1.8.2021 opintonsa toisella asteella aloittaneet ja opintotukilain 11 a §:n perusteella oppimateriaalilisiin oikeutetut opiskelijat. Maksuttoman toisen asteen uudistuksen toteutuessa julkisen valvonnan alaisessa koulutuksessa täydessä laajuudessaan oppimateriaalilisen piirissä ovat edelleen alle 20-vuotiaat pienituloisista perheistä tulevat opiskelijat, jotka opiskelevat opintotukeen oikeuttavia opintoja ulkomailla tai muussa kuin julkisen vallan alaisessa koulutuksessa.

Opintotuen seuraavia uudistamistarpeita arvioidaan hallituksen puoliväliriihen yhteydessä huhtikuussa 2021. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu eduskunnalle alkuvuodesta 2021 annettava koulutuspoliittinen selonteko, johon sisältyy ehdotuksia opintotukijärjestelmän kehittämiseksi. Vireillä on myös sosiaaliturvan kokonaisuudistus, jonka yhteydessä on myös mahdollista tarkastella opintotuen kehittämistarpeita pidemmällä aikavälillä.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaisiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen

HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaan ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Museolain ja museoiden rahoitusjärjestelmän uudistus on tullut voimaan vuoden 2020 alussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 päätökset museoiden hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuiksi sekä museoiden nimeämisestä alueellisiksi ja valtakunnallisiksi vastuumuseoiksi. Samalla ministeriö päätti vuoden 2020 rahoituksesta ja vahvisti henkilötyövuosia koskevan rahoitussuunnitelman vuosille 2020–2023. Lain 12 §:n mukaiset alueellisten vastuumuseoiden ja Museoviraston väliset neuvottelut oli käyty keuhällä 2019. Nimettyjen alueellisten vastuumuseoiden toimialueet kattavat koko maan kaikkien kolmen tehtäväalueen (alueellisen museotoiminnan kehittämistehtävä, kulttuuriympäristötehtävä ja alueellinen taidemuseotehtävä) osalta. Valtion talousarviossa osoitettiin uudistuksen toteuttamiseen neljän miljoonan lisärahoitus, josta valtaosa käytettiin

alueellisiin tehtäviin kohdennettujen resurssien vahvistamiseen. Lain 12 §:n mukaiset valtakunnallisten vastuumuseoiden ja Museoviraston väliset neuvottelut käytiin lain siirtymäsäännösten mukaisesti keväällä 2020. Ministeriö päätti syksyllä 2020 valtakunnallisiin tehtäviin osoitettavasta lisärahoituksesta vuonna 2021 sekä sitä koskevasta rahoitussuunnitelmasta vuosille 2022–2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen toteutumista ja valmistautuu antamaan vaalikauden lopulla sivistysvaliokunnalle selvityksen vastuumuseoiden rahoituksen riittävyydestä ja alueellisten vastuumuseoiden määrästä.

Joni Hiitola, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.

1. Kokelaat, jotka ovat aloittaneet ylioppilastutkinnon suorittamisen kumotun lain ollessa voimassa, jatkavat tutkinnon suorittamista tämän lain nojalla. Ylioppilastutkinnon uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerasta lukien. Ministeriö tulee seuraamaan tutkintorakenteen muutosten vaikutuksia.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset.

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan ei sisälly kirjausta lainsäädäntömuutoksista, jotka mahdollistaisivat englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen tai suorittamisen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöt 19.12.2019 selvittämään eduskunnan lausuman mukaista lukiodiplomien muuttamista kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja siihen liittyen muun muassa, miten lukiodiplomit tulisi järjestää osana lukiokoulutusta siten, että kaikilla opiskelijoilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet niiden suorittamiseen ja millaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta ne palvelisivat parhaiten opiskelijan osaamisen syventämistä ja olisivat hyödynnettävissä korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Selvitys valmistui 12 tammikuuta 2021³⁵.

Selvityshenkilöt suosittavat mm, että järjestelmää tulisi edelleen kehittää ja syventää sekä liittää se entistä vahvemmasi osaksi lukio-opetusta. Sopiva viranomainen tätä työtä johtamaan ja koordinoimaan olisi Opetushallitus. Lukion opetussuunnitelman perusteet (OPH Määräykset ja ohjeet 2019:2a) -asiakirjassa määritellyissä taito- ja taideaineissa (musiikki, kuvataide ja liikunta) lukiodiplomien suorittaminen asetettaisiin kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Muiden lukiodiplomien järjestäminen säilyisi vapaaehtoisena. Suoritetulla lukiodiplominäytöllä voisi korvata viidennen ylioppilastutkintokokeen. Ylioppilastutkintoa suorittava kokelas tekisi siinä tapauksessa äidinkieli ja kirjallisuus-kokeen sekä kolme koetta ryhmästä, johon kuuluu matematiikan-, toisen kotimaisen kielen-, vieraan kielen- ja reaaliaineen koe sekä lukiodiplomin. Lukiodiplomien tuominen osaksi ylioppilastutkintoa edellyttäisi voimakasta lukiodiplomien arvioinnin kehittämistä. Esitetyt muutokset edellyttäisivät kansallisen mallin luomista lukiodiplomien arviointiin. Tämä arvioinnin kehitystyö tulisi toteuttaa Opetushallituksen johtamana yhteistyössä ylioppilastutkintolautakunnan, korkeakoulujen sekä kehittäjä-lukioiden kanssa. Kotitalouden lukiodiplomi korvattaisiin yrittäjyyden ja työelämäosaamisen lukiodiplomilla. Käsityön lukiodiplomi muuntuisi ja uudistuisi teknologian lukiodiplomiksi. Selvityksessä esitetyt toimenpide-ehdotukset loisivat edellytyksiä lukiodiplomien paremmalle hyödyntämiselle korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Esityksellä olisi lainsäädäntö, opetussuunnitelman peruste -asiakirja ja kustannusvaikutuksia.

Heikki Blom, opetusneuvos opetus- ja kulttuuriministeriö

35 <https://minedu.fi/documents/1410845/21837726/Lukiodiplomiselvitys+2020.pdf/dab0fd85-d73b-e107-8472-e0ebe615a8fb?t=1610371141990>

Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon

HE 34/2019 vp – EV 43/2019 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkeyttää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatustilanteen 6 §:n 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

1. Osana hallitusohjelman toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus selvittivät keväällä 2020 kuntiin tehdyllä kyselyllä, miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatus toteutuu. Kyselyn mukaan 15 prosenttia kunnista järjesti varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille. Lisäksi 11 prosenttia kunnista ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta turvapaikkaa hakeville lapsille siitä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Vastanneista kunnista 2,5 prosenttia ilmoitti järjestävänsä varhaiskasvatusta myös paperittomille lapsille. Lisäksi 6 prosenttia oli valmis järjestämään varhaiskasvatusta paperittomille lapsille siinä tapauksessa, että se toteutetaan lastensuojelun tukitoimena.³⁶

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatusikäisten ja pienten koululaisten vuorohoidon tarpeen ja toteutumisen sekä ryhtyy selvityksen tulosten perusteella tarvittaviin toimiin lainsäädännön muuttamiseksi vuorohoidon palvelun varmistamiseksi.

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Varhaiskasvatustilanteen 13 §:n mukaan oikeus vuorohoitoon on lapsella, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Lain 1 §:n mukaan myös pienet koululaiset voivat saada varhaiskasvatusta, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat. Varhaiskasvatuksen tietovaranto VARDA:sta tullaan jatkossa saamaan tietoa vuorohoidossa olevista lapsista. Varhaiskasvatuksen subjektiivisen oikeuden ulottaminen vuorohoitoon sekä pienille koululaisille edellyttäisi kuitenkin merkittävästi uusia resursseja.”

Marjaana Larpa, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

³⁶ <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/turvapaikkaa-hakevat-ja-paperittomat-lapset-seka-s2r2-opetus>

Esittävän taiteen edistäminen

HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Laki esittävän taiteen edistämisestä tulee voimaan vuoden 2022 alusta. Lain toimeenpanon mahdollistamiseksi on saatettu loppuun vapaiden ryhmien toiminnan rahoitusuudistus ja lisätty näiden toimijoiden rahoitusta neljällä miljoonalla eurolla, valmisteltu esittävän taiteen valtiosuuslautakunnan asettamista ja valtiosuuden hakemiseen liittyvää ohjeistusta ja lomakkeita. Ministeriö valmistautuu antamaan sivistysvaliokunnalle selvityksen kahden vuoden kuluttua lakimuutoksen vaikutuksista.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppivelvollisuuden laajentaminen

HE 173/2020 vp – EV 218/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tärkeitä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

Oppivelvollisuuden laajentamista tuetaan perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa eri koulutusmuotojen omilla ja yhteisillä kehittämissuunnitelmissa. Keväällä 2020 on käynnistynyt perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämissuunnitelma 2020–2022, Oikeus oppia, jonka tavoitteena on oppimistulosten parantaminen ja eri-arvoisuuden vähentäminen. Kehittämistoimia ovat muun muassa oppimateriaalien kaventaminen, perustaitojen parantaminen, lasten saaman tuen vahvistaminen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen. Nämä toimenpiteet vahvistavat perusopetuksen mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta, mikä tukee oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden saavuttamista. Kehittämissuunnitelman puitteissa panostetaan kolmen vuoden aikana 180 miljoonaa euroa perusopetuksen osalta ja 125 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen osalta.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -kehittämisohjelma on myös käynnistynyt vuonna 2020 ja jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kehittämisohjelman tavoitteena on ammattiin opiskelevien oppimisen ja oppimistulosten parantaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. Kehittämisohjelma tukee oppivelvollisuuden laajentamista lisäämällä opetuksen ja ohjauksen määrää ja parantamalla niiden laatua määräaikaisen lisärahoituksen turvin sekä kohdentamalla opetusta ja ohjausta henkilökohtaistamisen kautta erityisesti niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat eniten tukea opinnoissaan. Kolmen vuoden aikana ammatillista koulutusta kehitetään yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla. Lisäksi strategia-rahoitusta suunnataan tukemaan kehittämisohjelman tavoitteita.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman. Kehittämisohjelman toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi on varattu 6,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta vuosina 2020–2022. Kehittämisohjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Apteekkitoiminnan kehittämistarpeita selvittäneissä työryhmissä on arvioitu myös lääkkeiden annosjakelua ja tehty siihen liittyviä kehittämissuhteita.

Annosjakelua koskevia kysymyksiä on tarkoituksenmukaista arvioida sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistamisen yhteydessä ja osana lääkehuollon sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen mukaista kehittämisen kokonaisuutta.”

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp – EV 8/2009 vp

Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työntantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi–maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nyky-muotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuskassalaki (1164/1992) toimisivat erillis-lain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Ministeriössä laadittu eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta koskeva arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2016, minkä jälkeen työryhmän loppuraportista järjestettiin lausuntokierros ja loppuraportti lähetettiin lainsäädännön arviointineuvostolle. Arviointineuvoston lausunto 8.3.2017 johti tarpeeseen täydentää esitystä. Ministeriöllä ei ole ollut mahdollisuuksia välittömästi jatkaa kokonaisuudistuksen valmistelua eläkesäätiöiden ja -kassojen lisäeläketointaan sovellettavan ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/2341/EU (IORP II -direktiivi) johdosta, joka on pantu kansallisesti täytäntöön 1.1.2019. Kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2021. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäksi erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Riitta Kokko-Herrala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Asiakasmaksulakia on uudistettu kuluvalle hallituskaudella. Asiakasmaksulain uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 129/2020) annettiin eduskunnalle 17.9.2020 ja eduskunnan hyväksymä asiakasmaksulain muutos (1201/2020) on vahvistettu 30.12.2020. Lakimuutos ei kuitenkaan sisällä muutoksia liittyen palvelusetelin omavastuuosuuden huomioimiseen maksukaton kertymisessä. Asiakasmaksulain uudistamisen jatkovalmistelu jatkuu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Tässä yhteydessä ja uudistettaessa jatkossa myös palvelusetelilakia on mahdollista tarkastella palvelusetelin omavastuuosuuden huomioimista maksukaton kertymisessä.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilaki (688/2012) vahvistettiin 30.11.2012 ja laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano kuului vuoden 2019 loppuun asti sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Vuoden 2020 alusta alkaen osa Valviran tehtävistä siirtyi Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskus Fimeaan, mukaan lukien biopankkien ohjaus ja valvonta. Valvontaviranomainen kiinnittää huomiota muun muassa biopankkien toimintasuunnitelmiin, riskinarviointiin ja -hallintaan, laatu järjestelmiin, henkilöstön osaamiseen ja kokemukseen, rekisterinpitäjien velvollisuuksiin ja oikeuksiin, näytteenantajien oikeusturvaan sekä tutkimuksen tukemiseen. Toiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys sekä kansalaisten luottamus biopankkitoimintaan ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Fimean ylläpitämään valtakunnalliseen biopankkirekisteriin on merkitty tällä hetkellä yksitoista biopankkia, joista kolme, Hematologinen Biopankki (FHRB), Veripalvelun Biopankki

sekä Suomen Terveystalon Biopankki, ovat yksityisiä. Uusimpana rekisteriin on lisätty huhtikuussa 2020 Arctic Biopankki (omistaja Oulun yliopisto). Lisäksi Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiri sekä Tampereen yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto ja Turun yliopisto ovat perustaneet vuonna 2017 Suomen Biopankkien osuuskunnan (FINBB).

Ohjausryhmä antoi väliraporttinsa 2.6.2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2015:26). Väliraportin tarkoituksena oli antaa kokonaiskuva käynnistyneestä biopankkitoiminnasta lainsäädännön, viranomaisten ja biopankkien näkökulmasta. Se käsittelee seuraavia asiakokonaisuuksia:

Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti väliraportin pohjalta biopankkilain muutosten valmistelun virkatyönä. Muutostyössä päädyttiin lain kokonaisuudistukseen. Säädosmuutokset ovat kiinteästi yhteydessä 27. huhtikuuta 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta kansalliseen toimeenpanoon sekä yhteensovittamiseen 1.5.2019 voimaan tulleen lain sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) kanssa. Lisäksi säädosmuutokset on katsottu tarkoituksenmukaisiksi tehdä Genomikeskuksen perustamista koskevan työn yhteydessä sen kanssa yhteen sovittaen (Ehdotus laiksi Genomikeskuksesta ja genomitietojen käsittelystä). Biopankkilain uudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyn 2021 aikana.

Kristiina Kaski, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset

HE 358/2014 vp – EV 374/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia toimeentulotukea saavien määrään, toimeentulotukijaksojen keston ja toimeentulotuen kustannuksiin seurataan ja arvioidaan myös sitä, tukeeko uudistus tuen luonnetta väliaikaisena, itsenäistä suoritumista edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä taloudellisena etuutena.

1. Perustoimeentulotuki siirtyi Kansaneläkelaitoksen vastuulle vuoden 2017 alusta. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut uudistuksen vaikutuksia ja käynyt läpi toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen, Suomen Kuntaliiton sekä Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

2. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotukilaki kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Tavoitteena toimeentulotuessa tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä sai työnsä päätökseen 30.1.2020. Työtä on jatkanut sosiaali- ja terveysministeriön 28.5.2020 asettama toimeentulotukilain uudistamista valmisteleva työryhmä. Toimeentulotukilainsäädäntöä on tarkoitus uudistaa tällä eduskuntakaudella.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta tuli voimaan 10.6.2016. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lainsäädännöllä vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta. Valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuoden 2020 aikana koronavirukseen liittyvästä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Valmistelua jatketaan vuoden 2021 aikana.

Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi vammaispalvelulaiksi (HE 159/208 vp) annettiin eduskunnalle 27.09.2018. Ehdotetulla lailla oli tarkoitus kumota laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Hallituksen esitys raukesi sote- ja maakuntauudistuksen kariuduttua ja pääministeri Juha Sipilän hallituksen jättäessä eronpyynnön 8.3.2019. Uuden vammaispalvelulain valmistelu jatkuu kuluvalla hallituskaudella.

Palveluja koskevat kehitysvammalain säännökset ehdotetaan siirrettäviksi uuteen vammaispalvelulakiin. Säännökset tahdosta riippumattomasta erityishuollosta sekä erityishuollossa toteutettavista rajoitustoimenpiteistä valmistellaan erikseen, mutta kuitenkin siten, että niiden olisi tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa uuden vammaispalvelulain kanssa.

Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kirsi Ruuhonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain 18 a §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee varmistua siitä, että ammattihenkilön kielitaito on hänen tehtäviensä edellyttämällä riittävällä tasolla. Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain nykytilaa ja uudistamistarpeita käsittelevä selvityshenkilöiden raportti on julkaistu tammikuussa 2018. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkastellaan myös kielitaitovaatimuksen toteutumista ja direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa sekä arvioidaan ovatko nyt voimassa olevat kielitaitoa koskevat säännökset riittäviä vai onko säännöksiä tarpeen tarkentaa.”

Eila Mustonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

1. Eduskunta edellyttää, että osana kokonaisuudistusta työnsuojelun valvontaan liittyvät toimivaltakysymykset selvitetään ja lomittajien työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset saatetaan työsuojelulainsäädännön edellyttämälle tasolle. Lisäksi yrittäjän tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tulee tarkastella kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystytään vähentämään.

1. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin ja turkistuottajien lomituspalvelulakiin on lisätty paikallisyksikön järjestämän lomituksen osalta lomittajien työnjohtoa sekä työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset. Kyseiset muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2017.

2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2. ja 3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti maatalouden lomitusjärjestelmien toimeenpanon uudistamistyöryhmän ajalle 15.8.2016–31.3.2017. Työryhmässä valmisteltiin lomitusjärjestelmän kokonaisuudistusta ottaen huomioon etenkin pääministeri Sipilän hallituksen maakuntauudistus ja yllä mainitut eduskunnan lausumissa 2 ja 3 tarkoitetut seikat. Työryhmän loppuraportti, joka laadittiin hallituksen esityksen muodossa, julkaistiin 21.4.2017 ja lausuntokierros pidettiin kesällä 2017. Tämän jälkeen hallituksen esityksen valmistelua jatkettiin sosiaali- ja terveysministeriössä huomioiden muun muassa saadut lausunnot, uudet poliittiset linjaukset ja pääministeri Sipilän hallituksen maakuntauudistuksen eteneminen. Maakuntauudistuksen kaaduttua ja pääministeri Sipilän hallituksen maaliskuussa 2019 tapahtuneen eron myötä lomitussääntöjen kokonaisuudistus keskeytyi tilapäisesti.

Lomitussääntöjen uudistaminen sisältyy kuitenkin myös pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan. Sosiaali- ja terveysministeriössä on suunnitelmia siitä, miten lomitussääntöjen uudistamista viedään eteenpäin. Lomitussääntöjen uudistus toteutetaan todennäköisesti kahdessa vaiheessa, kahdella hallituksen esityksellä. Lomitussääntöjen uudistamiseen liittyy myös eri lomitusjärjestelmien hallintomallien mahdollinen muuttaminen. Maatalouslomituksen osalta vaihtoehtoisia hallintomalleja tarkastellaan erillisessä STM:n asettamassa työryhmässä (toimikausi 7.9.2020–26.3.2021). Hallitusten esitysten antamisaikataulut varmistuvat myöhemmässä vaiheessa.

Anne Vänskä, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautiin hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautiin hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.

1. "Terveyden ja hyvinvoinninlaitos seuraa ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden yleisvaarallisten, esimerkiksi tuberkuloosin, ja joidenkin valvottavien tartuntatautiin, esimerkiksi hiv:n, tapausmääriä valtakunnallisesti ja sairaanhoitopiireittäin. Tuberkuloositapausten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden osuus kaikista tuberkuloositapauksista ei ole noussut. Hiv:n osalta ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien määrässä tai osuuksissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ei ole osoitusta siitä, että Suomeen hakeuduttaisiin tuberkuloosin tai HI-viruksen hoidon takia.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa."

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautiin hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.

2. Valtiovarainministeriö asetti toimikaudeksi 1.9.2017–31.12.2019 työryhmän, joka selvitti muun muassa, voitaisiinko sellaisille suomalaisen yhteiskunnan palveluja käyttäville ulkomaiden kansalaisille, jotka eivät asu Suomessa, antaa yleisesti käytettäväksi tarkoitettu tunniste.

Työryhmän tavoitteena oli tehdä ehdotus kansalliseksi toimintamalliksi henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa. Työryhmän johtoryhmän väliraportti, joka keskittyy nykytilan kuvaukseen ja ylätasoon ratkaisuvaihtoehtojen erittelyyn, on julkaistu joulukuussa 2018. Henkilötunnuksen uudistamista selvittänyt työryhmä on saanut loppuraportin valmiiksi. Loppuraporttiin on sisällytetty työryhmän ehdotus siitä, miten suomalainen henkilötunnus voitaisiin rekisteröidä ulkomaalaisille henkilöille entistä joustavammin.

Mikäli henkilön yksilöinnin ratkaisujen uudistamista ryhdytään toteuttamaan myöhemmin tehtävien päätösten perusteella, voisi siinä yhteydessä toteutettava nykyistä laajempi

henkilön yksilöinnin ratkaisu mahdollistaa muun muassa suomalaisissa sairaaloissa hoidettujen ulkomaisten kansalaisten henkilötietojen entistä joustavamman rekisteröinnin ja tähän rekisteröintiin liittyen yksilöintitunnusten luonnin ko. henkilöille.

Työryhmä esitti keväällä 2020 jättämässään loppuraportissa, että vuodesta 2027 alkaen Suomessa otettaisiin käyttöön uudenmuotoinen henkilötunnus, josta ei enää kävisi ilmi henkilön ikä, syntymäaika, sukupuoli tai muuta henkilöön liittyvää tietoa. Työryhmä ehdotti myös, että suomalaisen henkilötunnuksen voisi saada nykyistä laajempi henkilöryhmä. Saatujen lausuntojen ja valtiovarainministeriössä virkamiestyönä tehdyn jatkotyön perusteella työryhmän ehdotusta sellaisenaan ei voitu pitää toteuttamiskelpoisena. Lausuntopalautteen pohjalta valtiovarainministeriö päätti jatkaa työtä valmistellen kohdenetumpia uudistuksia, joissa henkilötunnuksen nykyinen muoto säilytettäisiin.

Henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimista koskeva hanke asetettiin 1.12.2020 -31.12.2022. Yhtenä hankkeelle asetettuna tavoitteena on löytää ratkaisumalli, jossa ulkomaalainen henkilö voidaan rekisteröidä entistä joustavammin väestötietojärjestelmään. Tavoitteena on lopettaa tarve henkilötunnusta muistuttavien ns. keinohenkilötunnusten ylläpitämiseksi viranomaiskohtaisissa tietojärjestelmissä.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset

HE 184/2016 vp – EV 187/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa välittömästi lainsäädännön voimaantultua diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutuksia diabeteslääkkeiden ja toimeentulotuen käyttöön ja ryhtyy seurannan perusteella mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetusta lääketieteellisin perustein vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi arvioitavista sairauksista, joiden perusteella lääkehoidon kustannuksista korvataan 65 tai 100 prosenttia, (25/2013) muutettiin 21.12.2016 annetulla asetuksella (1149/2016). Vuoden 2017 alusta lukien diabeteslääkkeistä muut kuin insuliinivalmisteet siirtyivät alempaan erityiskorvausluokkaan, jolloin niiden korvaustaso aleni 100 prosentista 65 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on muutoksen voimaantultua seurannut yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa diabeteslääkkeiden käytössä ja korvauksissa tapahtuneita muutoksia samoin kuin muutoksia toimeentulon käytössä diabeteslääkkeiden

kustannuksiin tilastojen mahdollistamalla tarkkuudella. Kansaneläkelaitos on tehnyt korvausmuutosten vaikutuksia yksilötasolla arvioivaa tutkimusta ja rahoittanut tutkimushanketta erityiskorvattavuuden muutoksen vaikutuksista. Uudistuksen pitkäaikaisvaikutuksista tai vaikutuksista diabetekseen taudinkuvaan ja siihen liittyviin elinvaurioihin ei ole saatavilla tutkimustietoa.

Itä-Suomen yliopiston tutkimuksessa (Lavikainen P, Aarnio E, Jalkanen K ym. Impact of co-payment level increase of antidiabetic medications on glycaemic control: an interrupted time-series study among Finnish patients with type 2 diabetes. *BMC Health Serv Res* 2020) selvitettiin tyypin 2 diabeteslääkkeiden korvaustason alentamisen vaikutuksia potilaiden verensokeritasoon Pohjois-Karjalan (Siun sote) alueella. Tietolähteinä tutkimuksessa käytettiin terveydenhuollon potilasasiakirjoja ja Kelan tietoja korvatuista lääkeostoista. Tutkijoiden tiivistäminä tutkimuksen tulokset olivat, että potilaiden verensokeritaso nousi hieman, 0,8 mmol/mol heti korvaustason alentamisen jälkeen. Suurin muutos verensokeritasossa havaittiin potilailla, jotka käyttivät muita diabeteslääkkeitä kuin metformiinia tai insuliinia. Korvaustason muutoksen jälkeen potilaat ostivat pienempiä pakkauksia ja useammin kuin ennen muutosta.

Toisessa Itä-Suomen yliopiston tekemässä tutkimuksessa (Lavikainen P, Aarnio E, Niskanen L, ym. Short-term impact of co-payment level increase on the use of medication and patient-reported out-comes in Finnish patients with type 2 diabetes. *Health Policy* 2020; 124:1310–1316) tyypin 2 diabetesta sairastavia potilaita pyydettiin apteekissa täyttämään diabeteslääkitystä koskeva sähköinen kysely marraskuussa 2016. Kysely toistettiin uudelleen 6 ja 12 kuukauden kuluttua (toukokuussa 2017 ja marraskuussa 2017). Ensimmäisessä kyselyssä ainakin jonkinlaisia taloudellisia vaikeuksia hankkia diabeteslääkkeitä oli kokenut 17 prosenttia potilaista. Seurantakyselyissä osuudet olivat 30 prosenttia ja 33 prosenttia. Pienituloisuus ja uudempien diabeteslääkkeiden käyttö lisäsivät todennäköisyyttä kokea taloudellisia ongelmia. läkkäillä taloudellisten ongelmien todennäköisyys oli pienempi. Tulosten tulkintaa vaikeuttaa se, että kaikki ensimmäiseen kyselyyn vastanneet eivät vastanneet seurantakyselyihin.

Kansaneläkelaitoksella tekeillä olevasta rekisteritutkimuksesta (ajanjakso 2014–2018), jossa selvitetään korvaustason alentamisen vaikutuksia diabeteslääkkeiden kulutukseen ja toimeentulotuen käyttöön, on käytettävissä alustavia, vertaisarvioimattomia tuloksia. Niiden mukaan tyypin 2 diabeteslääkkeiden (ATC-luokka A10B) kulutus on vähentynyt tasaisesti vuodesta 2014 eikä korvaustason alentaminen vaikuttanut perustrendiin. Korvaustason alentuessa kuukaudessa henkilöä kohden ostettu keskimääräinen lääkemäärä kuitenkin aleni noin 5,6 DDD:n (defined daily dose, määritelty vuorokausiannos) verran muutosta edeltäneestä kuukausittaisesta keskiarvosta (noin 105 DDD:tä). Tulosten perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista sanoa, onko kokonaiskulutus vähentynyt, vai osteaanko lääkkeitä pienemmissä erissä. Alustavassa tarkastelussa insuliinien kulutuksessa

ei havaittu tason nousua muutosta edeltäneeseen tasoon nähden (Rättö H, Kurko T, Martikainen JE, Aaltonen K. The impact of a co-payment increase on the consumption of type 2 antidiabetics – A nationwide interrupted time series analysis. Lähetetty julkais-tavaksi.). Samaan aikaan diabeteslääkkeiden korvaustason alentamisen kanssa siirtyi-vät perustoimeentulotuen laskenta ja maksatus kunnilta Kansaneläkelaitokselle. Siirron myötä lääkkeiden ostaminen toimeentulotuen maksusitoumuksella on yleistynyt huo-mattavasti. Kansaneläkelaitoksessa on tarkasteltu tyyppin 2 diabeteslääkkeiden ostamista toimeentulotuen maksusitoumuksella. Vertailuryhmänä käytettiin verenpainetaudin ja sepelvaltimotaudin nojalla erityiskorvattuja sydän- ja verisuonitautien lääkkeitä. Vielä julkaisemattomien tulosten mukaan maksusitoumuksella ostettujen lääkkeiden osuus kas-voi tyyppin 2 diabeteslääkkeissä hieman enemmän kuin sydän- ja verisuonisairauksien lää-keissä ja tämä ero oli tilastollisesti merkitsevä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan tarkoituksena on uudistaa lääke-huollon kokonaisuutta pitkäjänteisesti sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen mukaisesti. Lääkeasioiden tiekartassa todetaan, että lääkekorvausjärjestelmän kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia on arvioitava osana sote- ja rahoituskokonaisuutta. Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vai-kutuksista saatu tutkimus- ja seurantatieto on tarkoituksenmukaista ottaa tarkasteluun lääkeasioiden tiekartan mukaisessa kehitystyössä.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhevapaiden yhdenvertaisuus

HE 232/2016 vp – EV 242/2016

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa sosiaali- ja terveysministeriössä tehdyn selvitystyön pohjalta erilaisten perheiden perhevapaajärjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämistä, jotta perheiden erilaiset elämäntilanteet huomioitaisiin yhdenvertaisella tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä arvioi monimuotoisten perheiden yhdenvertaista oikeutta vanhempainvapaisiin (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:452). Sairausvakuutuslain (1224/2004) muutokset, jotka koskevat lapsen äidin naispuolisen avio- tai avopuolison, rekisteröityjen puolisoitten, samaa sukupuolta olevien adoptiovanhempien sekä lapsen hoidosta vastaavan isän vanhempainpäivä-rahaoikeuksia, tulivat voimaan 1.3.2017. Hallitus seuraa lakimuutosten vaikutuksia erilais-ten perheiden asemaan.

Sairausvakuutuslain muutokset, jotka parantavat adoptio- ja monikkoperheiden sekä lapsesta yksin huolehtivan äidin vanhempainpäivärahoja, tulivat voimaan 1.4.2019.

Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännökset muodostavat vaikeasti tulkittavan ja ymmärrettävän sekä lakiteknisesti ja terminologisesti epäjohdonmukaisen kokonaisuuden. Siten perhevapaiden yhdenvertaisuuden edelleen kehittämisen kannalta on tarkoituksenmukaista selvittää ja arvioida kokonaisuutena perhevapaalainsäädäntöä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu perhevapaiden uudistamisesta. Uudistus tulee toteuttaa siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti kaikkia perhemuotoja. Uudistusta on valmisteltu kolmikantaisissa työryhmissä sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2021.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Korkein oikeus on lausuman hyväksymisen jälkeen antanut ennakkopäätöksen KKO:2018:49, joka käsittelee alkoholijuomien internetmyynnin ja kotiinkuljetuksen rangaistavuutta alkoholilain ja rikoslain säännösten valossa. Sosiaali- ja terveysministeriö on tämän jälkeen pyytänyt valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausuntoa siitä, onko alkoholijuomien etämyyntiä koskevien säännösten selventäminen edellä mainitun korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen jälkeen välttämätöntä. Saadun lausunnon mukaan säännösten muuttaminen ei ole välttämätöntä, koska etämyynnin valvonnassa on kysymys

voimassa olevan alkoholilain ja rikoslain myyntikäsitteen ja alueellisen soveltamisalan tavanomaisesta tulkinnasta.

Esitutkinnassa on jo tapauksia, joissa alkoholijuomia on markkinoitu ja luvattomasti myyty ulkomailta Suomeen siten, että myyjä järjestää ostajalle alkoholijuomien kotiinkuljetuksen. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan nämä oikeusprosessit mahdollistavat oikeustilan täsmentymisen edelleen.

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan alkoholin etämyyntiä koskevat oikeudelliset kysymykset tulee ensisijaisesti selvittää voimassa olevan alkoholilain viranomaisvalvonnalla. Etämyyntiä koskevia säännösehdotuksia ei tämän vuoksi ole eduskunnalle annettu.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite: Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp – EK 9/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Eduskunnan hylättyä 4.5.2018 kansalaisaloitteen, mutta hyväksyttyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan ylläolevan lausuman, sosiaali- ja terveysministeriö asetti kaksi työryhmää:

1. Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän (toimikausi 8.5.2018–30.6.2021) ja
2. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjausryhmä, toimikausi 8.5.2019–31.12.2020).

Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän tehtävänä on

1. selvittää elämän loppuvaiheen hoidon, itsemääräämisoikeuden toteutumisen sekä palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilanne ja vallitseva lainsäädäntö Suomessa,
2. selvittää, onko elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa ja saattohoitoa tarpeen määrittää tai sen järjestämistä ohjata lainsäädännöllä,
3. selvittää muiden maiden lainsäädäntöä ja käytäntöjä eutanasiaan ja avustettuun itsemurhaan liittyen ja arvioida näiden soveltuvuutta Suomen olosuhteisiin,
4. arvioida itsemääräämisen toteutumista kuoleman lähestyessä ja itsemääräämisoikeuden lainsäädännöllisiä muutostarpeita, jos eutanasia sallittaisiin, ja
5. tehdä tarvittaessa ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi ja lainsäädännön muutoksen perusteluissa huomioon otettavista seikoista.

Asiantuntijatyöryhmä hyödyntää työskentelyssään palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjausryhmä) tuottamaa tietoa. Asiantuntijatyöryhmä on kokoontunut vuonna 2020 viisi kertaa. Työryhmä on saanut valmiiksi selvityksen eutanasian kansainvälisestä sääntelystä). Työryhmän alainen säädöstyöryhmä on saanut valmiiksi alustavan ehdotuksen muutostarpeista lainsäädäntöön palliatiivisen hoidon ja saattohoidon osalta. Työryhmä on perustanut niin kutsutun kustannustyöryhmän, jonka tehtäväksi on annettu valmistella laskelma niistä kustannuksista ja säästöistä, joita ehdotetut muutokset lainsäädäntöön tulisivat aiheuttamaan. Laskelma valmistuu alkuvuoden 2021 aikana. Säädöstyöryhmä on aloittanut kuoleman lääketieteelliseen jouduttamiseen (avustettu itsemurha ja eutanasia) liittyvän säädösehdotusten pohdinnan vuorovaikutuksessa asiantuntijatyöryhmän kanssa.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (niin kutsuttu ohjausryhmä) tehtävänä on suunnitella ja ohjata eduskunnan myöntämän 1 miljoonan euron määrärahan (ta2018 mom. 33.03.63) käyttöä sille asetettujen käyttötarkoitusten mukaisesti

1. tukemalla ja seuraamalla sosiaali- ja terveysministeriön yliopistosairaanhoitopiirien kanssa laadittavien sopimusten toimeenpanoa ja myönnettävien valtionavustusten käyttöä erityisvastuualueilla,
2. valmistelemalla ja seuraamalla palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilan kartoituksen etenemistä ja tuloksia,

3. valmistelemalla ja seuraamalla hyvää palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa edistävän valtakunnallisen koulutus- ja viestintäkampanjan toteutusta sekä
4. suunnittelemalla ja toimeenpanemalla määrärahan avulla saatujen tulosten arviointi.

Ohjausryhmä on kokoontunut vuonna 2020 kuusi kertaa. Ohjausryhmä on käsitellyt muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille suunniteltua saattohoitopassia, joka tullaan toteuttamaan verkkokoulutuksena. THL koordinoi käytännön toteutuksen suunnittelua. Saattohoitopassi on ollut ennakkoesittelyssä hoitotieteen päivillä. Ohjausryhmä on käsitellyt myös vammaisten henkilöiden palliatiivisen hoidon selvitystä, jota on valmistelussa THL:ssä. Ohjausryhmän toimikausi päättyi 31.12.2020.

Maija Miettinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen Tapaturmavakuutuslain 41 d §:n muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu

KA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotovaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Valtioneuvosto päätti 21.3.2019 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti eri keinoja, joilla vakuutuslääkärijärjestelmää voidaan edelleen kehittää ja vähentää kansalaiskeskustelussa ilmenevää epäluottamusta ja tyytymättömyyttä järjestelmää kohtaan.

Vakuutusjärjestelmän peruseriaatteiden muuttaminen ei ole mahdollista ilman merkittäviä kustannusvaikutuksia. Oikeusturvan toteutumisen ja korvauksensaajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ei ole myöskään mahdollista, että lääketieteellistä syy-yhteyttä tai sairauden aiheuttamaa pysyvää työkyvyttömyyttä koskeva korvausratkaisu perustuisi ainoastaan potilasta hoitaneen lääkärin tekemään lausuntoon tai arviointiin. Vakuutuslääkärin tehtävänä on tehdä potilas-asiakirjojen merkintöjen perusteella lääketieteellinen

arvio siitä, täyttyvätkö hakijan hakeman etuuden lainsäädäntöön kirjatut myöntämisedellytykset ja osaltaan huolehtia siitä, että keskeiset ratkaisuun vaikuttaneet lääketieteelliset seikat sisällytetään ratkaisun perusteluihin oikein ja perusteellisesti.

Hallitus on antanut esityksensä HE 213/2020 eduskunnalle syysistuntokaudella 2020. Vakuutus-toiminnan avoimuutta, ymmärrystä hoitavan lääkärin ja asiantuntijalääkärin roolien eroista sekä vakuutuslääketieteellisen arvion asemaan käsittelyprosessissa voidaan lisätä niin, että sosiaalivakuutuslakeihin lisätään asiantuntijalääkärin kannanoton kirjaamista koskevia yksityiskohtaisempia säännöksiä. Esityksen mukaan asiantuntijalääkärin kannanotot olisi laadittava selkeästi ja yhdenmukaisesti. Lisäksi asiantuntijalääkäri kannanotto olisi vahvistettava erillisellä vahvistamislauseella ”käytettävissä olevien tietojen, asiantuntemukseni ja omantuntoni kautta”. Lausuma tekisi tarpeettomaksi ehdotukseen liittyvissä laeissa olevan säännöksen, että asiantuntijalääkäri voi merkitä arvionsa noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevia muotovaatimuksia.

Kirsi Terhemaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 5/2018 vp – EK 34/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kansallisen lapsistrategian.

Kansallisella lapsistrategialla luodaan hallituskaudet ylittävä ja eri hallinnonalat yhdistävä lapsi- ja perhemyönteisen Suomen visio. Lapsistrategian valmistelun pohjana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja siinä hyödynnetään 2018 alkanutta pohjustavaa työtä.

Strategia on valmisteltu parlamentaaraisessa komiteatyöskentelyssä vuoden 2020 aikana. Komitean puheenjohtajana toimi perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru ja varapuheenjohtajana opetusministeri Li Andersson. Strategia julkaistaan helmikuussa 2021, ja sen jälkeen sen toimeenpano toteutetaan hallituskausittain laadittavan toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Johanna Laisaari, projektipäällikkö, valtioneuvoston kanslia
Anna Cantell-Forsbom, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Laki ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä (101/2001) sisältää monia bioeettisesti merkittäviä säännöksiä. Hallituksen esityksen HE 54/2018 vp käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, että elinsiirtotoiminta on kehittynyt huomattavasti lain voimaantulon jälkeen. Useat keskeiset elinkauppaa vastaan tehdyt yleissopimukset on solmittu lain voimaantulon jälkeen 2000- ja 2010-luvuilla. Ehdotetun sääntelyn kannalta merkityksellinen on myös toukokuussa 2018 sovellettavaksi tullut unionin yleinen tietosuoja-asetus. Lisäksi lain vajaakykyisen asemaa ja edustamista koskeva sääntely on tarpeen arvioida uudelleen, ja korjata kuoleman toteamiseen liittyvät perustuslailliset epäkohdat. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta teki eduskunnan sittemmin hyväksymän lausumaehdotuksen siitä, että valtioneuvoston tulee käynnistää valmistelutyö käsillä olevan sääntelyn kokonaisuudistukseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on viime vuosina elinsiirtotoimintaa kehitetty erityisesti asiantuntijaryhmien ja neuvottelukuntien työn kautta. Vuonna 2014 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuna elinluovutusta ja elinsiirtoja koskeva kansallinen toimitasuunnitelma vuosille 2015–2018. Elinluovutustoiminnan neuvottelukunnan tehtävänä ajalla 1.2.2016–31.12.2018 oli kehittää ja seurata elinluovutustoimintaa Suomessa. HE 54/2018 vp mukainen lainmuutos tuli voimaan 1.3.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan parhaillaan tarkoituksenmukaisinta tapaa jatkaa elinsiirtotoiminnan, muun ihmisperäisen materiaalin ja yleisemmin bioalan toiminnan kehittämistä yhdessä alan toimijoiden kanssa. Elinluovutuksen suhteen Suomi lähestyy EU:n tavoitetta 30 luovuttajaa miljoonaa asukasta kohti. Vuonna 2020 Suomessa oli 21.93 luovuttajaa miljoonaa asukasta kohti.

Sosiaali- ja terveysministeriö tunnistaa lain kokonaisuudistuksen tarpeen sekä siihen monitahoisesti liittyvät kansallisen ja EU:n sääntelyn rajapinnat. EU:n puheenjohtajamaa Kroatia on nostanut kaudellaan 1.1.–30.6.2020 ohjelmaansa tavoitteen selvittää jäsenvaltioiden tiiviimpää yhteistyötä elinluovutusten ja -siirtojen suhteen. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että hallitusohjelmaan 10.12.2019 ei sisälly yksilöityä kirjausta lain kokonaisvaltaisesta uudistamisesta

Sini Tervo, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportin ehdotus hallituksen esitykseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28) sisältää ehdotuksia, joilla lastensuojelulain 11 luvun rajoitusten suhdetta lain 4 a §:n mukaisiin tavoitteisiin pyritään selventämään. Lain 4 a §:n säännös koskee lapsen oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Työryhmän ehdotuksiin perustuva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2021 aikana.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti tällä hallituskaudella vahvistetaan lainsäädännöllä sosiaali ja- terveydenhuollon palvelujen käyttäjien itsemääräämisoikeutta ja parannetaan potilas- ja sosiaaliasiamiestoimintaa. Varsinaista esitysvalmistelua varten tultaneen asettamaan laajapohjainen työryhmä vuonna 2021, ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2022 aikana. Valmistelun tavoitteena on vahvistaa asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta ehkäisemällä ennalta ja vähentämällä niiden tilanteiden syntyä, joissa rajoitustoimenpiteitä joudutaan käyttämään sosiaali- ja terveydenhuollossa. Edelleen tarkoituksena on, että itsemääräämisoikeudesta ja sen rajoittamisesta olisi asianmukaisesti säädetty kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden osalta, parantaen myös asiakkaiden ja henkilöstön oikeusturvaa. Lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä ja suhdetta lapsen oikeuteen tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin tullaan arvioimaan laajemmin osana mainittua kokonaisuutta.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Muutoksenhakuoikeus vastentahtoisissa huostaanottoasioissa säilyi entisellään. Muilta osin muutoksenhakuun ja päätöksentekoon liittyvän muutostarpeen arviointia ja valmistelua ei ole vielä ehditty aloittaa eikä aikatauluttaa. Asiakokonaisuus liittyy myös käynnistyvään itsemääräämisoikeutta koskevaan lainsäädäntöhankkeeseen.

Tiina Muinonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttaminen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta

HE 87/2019 vp – EV 12/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee automaattisen päätöksenteon vaatimat yleislainsäädännön muutokset viivytyksettä, jotta hallinnon- alakohtaiset automaattista päätöksentekoa koskevat säädösmuutokset voidaan tehdä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Oikeusministeriössä on laadittu arviomuistio automaattisen päätöksenteon vaatimista yleislainsäädännön muutoksista. Arviomuistiossa on tarkasteltu edellytyksiä, joilla varmistetaan hallinnon lainalaisuuden, hyvän hallinnon periaatteiden, oikeusturvan, julkisuusperiaatteen, virkavastuun ja tietosuojan toteutuminen automatisoidussa hallintopäätösten teossa. Arviomuistiossa ehdotetaan sääntelyä erityisesti automaattisten hallintopäätösten sallitusta käyttöalasta ja tietojärjestelmiin kohdistuvista vaatimuksista ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnista. Viranomaisen olisi järjestettävä järjestelmän riittävä valvonta.

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan tarvittavia yleislainsäädännön muutoksia. Työryhmän toimikausi on 18.1.2021–31.12.2021. Työryhmän tulee valmistella säännökset yleislain tasolla automaation käyttämisestä hallintoasian käsittelyssä, erityisesti hallintopäätösten teossa ja niiden valmistelussa. Sääntelyn tulee sisältää tarpeelliset säännökset automaation sallitusta käyttöalasta, tietojärjestelmiin kohdistuvista

vaatimuksista, tietojärjestelmien hyväksynnästä ja valvonnasta, läpinäkyvyyden ja asiakirjajulkisuuden toteutumisesta sekä muut hyvän hallinnon, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien varmistamiseksi tarpeelliset säännökset.

Lisäksi työryhmän tulee selvittää, olisiko sääntely tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan myös automaation käyttämistä tosiasiallisessa hallintotoiminnassa vai tulisiko sitä koskevat säännökset valmistella erikseen ottaen huomioon muun muassa tosiasialliseen hallintotoimintaan liittyvä erityisen perusoikeussuojan ja oikeusturvan tarve.

Työryhmän tulee tiedottaa työnsä etenemisestä muita ministeriöitä siten, että hallinnon- alakohtaiseen lainsäädäntöön mahdollisesti tarvittavia muutoksia voidaan valmistella ministeriöissä samanaikaisesti yleislainsäädännön valmistelun kanssa.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvalain, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain ja työttömyyskassalain väliaikainen muuttaminen

HE 38/2020 vp – EV 32/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää välittömästi keinoja työttömyysturvaetuuksien käsittelyn sujuvoittamiseksi ja varmistaa työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen etuuksien toimeenpanon niin, että etuudet pystytään maksamaan viivytyksettä.

Lailla väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin koronavirusepidemian vuoksi (315/2020), joka tuli voimaan 11.5.2020, ja jonka oli tarkoitus olla voimassa 31.10.2020 saakka, säädettiin eräistä väliaikaisesti voimassa olevista poikkeuksista työttömyysturvaetuuksien maksamista koskeviin säännöksiin tavoitteena lausuman mukaisesti sujuvoittaa etuushakemusten käsittelyä ja turvata etuuksien viivytyksetön maksaminen. Lakia muutettiin ensimmäisen kerran lailla 429/2020, jolloin lakiin lisättiin eräitä työn vastaanottamista tukevia väliaikaisia poikkeuksia työttömyysturvalakiin. Näin muutetun lain voimassaoloa on jatkettu kaksi kertaa, ensin lailla 725/2020, jolla voimassaoloa jatkettiin 31.12.2020 saakka, ja sittemmin vielä lailla 1023/2020, jolla voimassaoloa jatkettiin 31.3.2021 saakka.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain väliaikainen muuttaminen

HE 101/2020 vp – EV 92/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa mobiilisovelluksen ja taustajärjestelmän kehittämistä ja toimivuutta erittäin tiiviisti, erityisesti yksityisyyden suojan ja tietoturvan toteutumisen kannalta ja ylläpitää valmiuden tarvittaessa nopeisiin sääntelyyn tai järjestelmätason muutoksiin. Valtioneuvoston tulee antaa asiasta selvitys eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2021.

Tartuntatautilakia (1227/2016) muutettiin väliaikaisesti lailla (582/2020), joka tuli voimaan 31.8.2020 ja jonka oli tarkoitus olla voimassa 31.3.2021 saakka. Muutoksella tartuntatautilakiin lisättiin 4 a luku, jossa säädetään koronavirustartuntaketjujen katkaisua tehostavasta tietojärjestelmästä koronavirukselle mahdollisesti altistuneiden tavoittamiseksi. Tietojärjestelmä eli Koronavilkku-mobiilisovellus ja siihen liittyvä taustajärjestelmä otettiin käyttöön 31.8.2020. Tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia muutettiin lailla (1186/2020), joka tuli voimaan 1.1.2021. Lainmuutoksen tarkoituksena on mahdollistaa Koronavilkku-mobiilisovelluksen yhteentoimivuus muissa EU- ja Eta-maissa kehitettyjen mobiilisovellusten kanssa. Samalla lain voimassaoloaika jatkettiin 31.12.2021 saakka. Kyberturvallisuuskeskus on arvioinut Koronavilkun tietoturvallisuuden ennen mobiilisovelluksen käyttöönottoa ja ennen yhteentoimivuuden aloittamista. Tietoturvallisuudessa ei ole havaittu puutteita. Valtioneuvosto antaa tarkemman selvityksen eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2021.

Outi Äyräs-Blumberg, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 §:n ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttaminen

HE 129/2020 vp – EV 197/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy selvittämään asiakasmaksujen maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle.

1. Asiakasmaksulainsäädännön uudistamisen toisessa vaiheessa selvitetään myös maksukattoa koskevia kehittämistarpeita, muun muassa seurantavastuun siirtämistä pois asiakkaalta viranomaiselle. Selvitys on tarkoitus käynnistää jo keväällä 2021.

Marjo Kekki, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin tehostetun palveluasumisen ja muun palveluasumisen välisen eron selkeyttämiseksi sekä asiakkaan ympärivuorokautisen hoidon ja huolenpidon tarvetta koskevan sääntelyn tarkentamiseksi.

2. Iäkkäiden palvelujen lainsäädännön uudistamisen toisessa vaiheessa kehitetään asu-
mispalveluja ja selkeytetään niitä koskevaa lainsäädäntöä sekä vahvistetaan kotihoidon
riittävyttä ja laatua. Tämä edellyttää muutoksia vanhuspalvelulakiin sekä myös sosiaali-
lihuollon yleislakina sovellettavaan sosiaalihuoltolakiin. Hallituksen esitys on tarkoitus
antaa eduskunnalle syksyllä 2021.

Laura Terho, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

12 Talousvaliokunta

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset

HE 50/2014 vp – EV 75/2014 vp

Eduskunta edellytti 23.6.2014, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan tarvittavia lainsäädännön muutoksia, jotta energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset saadaan vastaamaan finanssimarkkinoiden vastaavia säännöksiä.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Energiamarkkinoiden manipulaation kiellosta ja sen rikkomisen seuraamuksista säädetään energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011. Asetuksen 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetukseen kohdistuviin rikkomuksiin sovellettavia seuraamuksia koskevat säännöt ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, varoittavia ja oikeasuhteisia, ja niiden on ilmennettävä rikkomuksen luonnetta, kestoja ja vakavuutta, kuluttajille aiheutettua vahinkoa sekä sisäpiiritietoon ja markkinoiden manipulointiin perustuvasta kaupankäynnistä saatavia potentiaalista hyötyä.

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevista seuraamuksista, Energiaviraston tutkintavaltuuksista ja turvaamistoimista säädettiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutoksella (laki 649/2014), joka tuli voimaan 1.9.2014. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) mukaisesti energiamarkkinoiden manipulaatiosta voidaan määrätä seuraamukseksi seuraamusmaksu, joka saa olla enintään 10 prosenttia oikeushenkilön liikevaihdosta viimeiseltä vuodelta, johon rikkomus tai laiminlyönti on ulottunut, ja luonnollisen henkilön osalta enintään 10 prosenttia hänen viimeksi toimitetun tuloverotuksen mukaisista tuloistaan, kuitenkin enintään 100 000 euroa. Lisäksi vähäisistä rikkomuksista voidaan määrätä seuraamukseksi rikemaksu tai julkinen varoitus.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja oikeusministeriö kävivät lausuman antamisen jälkeen keskustelua lausuman tarkoittamien rikosoikeudellisten seuraamusten valmistelusta. Ne eivät kuitenkaan johtaneet valmistelun aloittamiseen oikeusministeriön kielteisen kannan vuoksi.

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevia tapauksia ei ole edennyt tutkintaan Suomessa asetuksen (EU) N:o 1227/2011 voimassaoloaikana. Pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla tutkinnassa on ollut yksittäisiä tapauksia, joiden yhteispohjoismaiseen tutkintaan myös Suomen Energiavirasto on osallistunut. Tapaukset on käsitelty näissä tapauksissa tekopaikan lainsäädännön mukaisesti.

Energiamarkkinoiden manipulaatiotapaukset ovat osoittautuneet Suomessa harvinaisemmiksi kuin lainsäädännön valmistelun yhteydessä on arvioitu.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.”

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Veroviranomaisen tiedonsaanti

HE 28/2016 vp – EV 44/2017 vp

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää finanssialan kansalliseen harkintaan perustuvan seuraamussäännösten kokonaisuuden ja tekee asiasta talousvaliokunnalle selvityksen.

3. Merkittävä osa finanssialan seuraamussääntelystä perustuu EU-sääntelyyn. EU-sääntelyssä on tyypillisesti määritelty vähimmäistaso niin seuraamussäännösten soveltamisalalle, niiden lajityypille kuin myös taloudellisten seuraamusten enimmäismäärille. EU-säännösten kansallisessa täytäntöönpanossa on lähes poikkeuksetta noudatettu EU-sääntelyn sallimia vähimmäistasoja. Niissä hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa tästä lähtökohdasta on päätetty poiketa, ratkaisu on perusteltu esimerkiksi säännöksen erittäin keskeisellä merkittävyydellä väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn, niiden paljastumisen ja rahoitusmarkkinoiden luotettavan toiminnan kannalta (esimerkiksi TaVM 7/2017 vp sivu 12).

Osa finanssialan seuraamussääntelystä perustuu laajemmin kansalliseen harkintaan joko sen vuoksi, ettei EU-sääntelyä kyseisellä finanssisektorilla ole annettu tai se jättää seuraamussääntelyn kansalliseen harkintaan. Puhtaasti kansalliseen harkintaan perustuvien taloudellisten hallinnollisten seuraamusten enimmäismäärä on säädetty EU-sääntelyyn perustuvia seuraamustasoja huomattavasti alhaisemmaksi. Kansalliseen harkintaan perustuva rikemaksu (Laki Finanssivalvonnasta 38 §) voidaan määrätä oikeushenkilölle vähintään 5 000 euron ja enintään 100 000 euron suuruisena. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa. Vastaavasti kansalliseen harkintaan perustuva, rikemaksua ankarampi seuraamusmaksu (Laki Finanssivalvonnasta 41 §) saa olla enintään kymmenen prosenttia oikeushenkilön liikevaihdosta, kuitenkin enintään kymmenen miljoonaa euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä

seuraamusmaksu saa olla enintään kymmenen prosenttia hänen viimeksi toimitetun verotuksen mukaisista tuloistaan, kuitenkin enintään 100 000 euroa. Sen sijaan EU-säännöksiin perustuvat seuraamus-maksut voivat olla oikeushenkilöiden osalta ankarimmillaan 15 prosenttia koko konsernin liikevaihdosta laskettuna ja luonnollisten henkilöiden osalta viisi miljoonaa euroa.

Hallinnollisen rangaistusjärjestelmän teho perustuu pääosin sanktoriskin suuruuteen ja riittävän tuntuvien seuraamusten mahdollisimman nopeaan määräämiseen. Joissakin harvemmissä tilanteissa unionin säädöksissä on yksityiskohtaisemman sääntelyn sijaan asetettu jäsenvaltioille velvoite varmistua siitä, että unionin lainsäädännön alaan kuuluvien velvoitteiden rikkomisesta määrättävät seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia. Tällöin kansallista seuraamuslajia valittaessa on noudatettu niin kutsuttua vastaavuusperiaatetta, jonka mukaan seuraamus unionin oikeuden rikkomisesta on perusteiltaan ja menettelyltään määritelty vastaavalla tavalla kuin kansallisen oikeuden samanlainen ja vakavuudeltaan rinnastettava rikkominen. Kyseisissä tilanteissa hallinnolliset seuraamukset on tyypillisesti säädetty enimmäismääriltään maltillisemmän kansalliseen harkintaan perustuvan rikemaksun tai seuraamusmaksun soveltamisalaan.

Kansalliseen harkintaan perustuvissa hallinnollisissa seuraamussäännöksissä sääntelyn oikeasuhtaisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Hallinnollinen seuraamusjärjestelmä on laissa porrastettu rikkomusten moitittavuuden mukaan niin, että kaikkein moitittavimpiin rikkomuksiin voidaan lain edellytysten täytyessä soveltaa seuraamusmaksusäännöstä, kun taas rikemaksu ja julkinen varoitus on tarkoitettu vähäisempien rikkomusten seuraamuksiksi. Lisäksi Finanssivalvonnasta annetussa laissa on säädetty kattavasti muun muassa rike- ja seuraamusmaksun määrän kokonaisarviointissa huomioitavista mittaamisperusteista. Lisäksi hallinnollisten seuraamusten määräämisen edellyttää aina tahallisuutta tai tuottamusta. Kyseinen edellytys perustuu myös kansalliseen harkintaan.

Hallinnollisia seuraamuksia vakavammiksi tarkoitettut rikosoikeudelliset seuraamukset perustuvat pääosin rikoslain 51 lukuun. Luvun rangaistussäännökset arvopaperimarkkina-rikoksista perustuvat arvopaperimarkkinoita koskevaa tiedottamisrikosta (51:5) lukuun ottamatta EU-oikeuteen. Vankeusrangaistusten enimmäiskestot on säädetty EU-sääntelyn vähimmäisvaatimuksen mukaisina. Lisäksi eräät finanssialan sektorisäännökset sisältävät joitakin ankaruudeltaan lievempiä, kansalliseen harkintaan perustuvia rikosoikeudellisia rangaistussäännöksiä, joiden osalta rikosoikeudellisesta keskittämisperiaatteesta on katsottu perustelluksi luopua.

Oikeusministeriön asettama työryhmä on myös selvittänyt rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan sääntelyn kehittämistä³⁷. Työryhmä päätyi arvioon, jonka mukaan hallinnollisia sanktioita koskevalle yleislainsäädännölle ei ainakaan toistaiseksi ollut riittäviä perusteita ja edellytyksiä. Työryhmä kuitenkin laati ehdotuksensa hallinnollisten sanktioiden sääntelyperiaatteiksi. Valtiovarainministeriön arvion mukaan finanssialan kansalliseen harkintaan perustuva seuraamussäännöstö kokonaisuudessaan täyttää varsin hyvin kyseisten periaatteiden asettamat vaatimukset.

Valtiovarainministeriön mukaan asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Janne Häyrynen, lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Sijoittajien korvausrahastosääntelyn kokonaisarviointi

HE 46/2016 vp – EV 98/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy välittömästi vaadittavien lainsäädännön muutosten valmisteluun, jotta sijoittajien korvausrahastoa koskeva sääntely vastaisi muuttuneen toimintaympäristön tarpeita sijoittajien suojan turvaavalla tavalla, huomioiden erityisesti palvelun tarjoajan oikeudellinen rakenne, toiminnan laatu, laajuus ja riskit.

Hallituksen esitys joukkorahoituslaiksi (HE 46/2016 vp) annettiin eduskunnalle 7.4.2016. Laki tuli voimaan 1.9.2016. Eduskunnan talousvaliokunta kiinnitti lakiesityksestä antamassaan lausunnossa huomiota joukkorahoituslain tarkoittamien palveluntarjoajien velvollisuuteen kuulua sijoittajien korvausrahastoon, sijoittajan suojan tarpeeseen ja tarpeeseen saattaa erilaiset toimijat keskenään yhdenvertaiseen asemaan.

Euroopan komissio antoi 8.3.2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yrityksille suunnatun joukkorahoituspalvelun eurooppalaisista tarjoajista ja ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusvälineiden markkinoista annetun direktiivin 2014/65 /EU muuttamisesta. Asetus yrityksille suunnatun joukkorahoituspalvelun eurooppalaisista tarjoajista (EU) 2020/1503 ja siihen liittyvät muut tarpeelliset EU-sääntelyn muutokset annettiin 7.10.2020 ja sitä ryhdytään soveltamaan 10.11.2021. Samassa yhteydessä hyväksyttiin asetukseen liittyvä direktiivin 2014/65/EU muutos (EU) 2020/1504. Asetuksessa säädetään harmonisoidusti joukkorahoituksen välityksestä EU:ssa. Asetus edellyttää erityistä toimilupaa kaikilta joukkorahoituspalvelun tarjoajilta. Asetuksessa säädetään tarkemmin sallituista palveluista. Tällaisen joukkorahoituspalvelun

37 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-731-1>

tarjoajan ei edellytetä asetuksessa tarkoitettujen joukkorahoituspalvelujen osalta kuuluvan sijoittajien korvausrahastoon tai talletussuojarahastoon.

Joukkorahoitusta koskeva eurooppalainen sääntely ei muuta voimassa olevaa vuodelta 1997 peräisin olevaa direktiiviä (97/9/EY) sijoittajien korvausjärjestelmistä, jossa velvollisuus liittyä sijoittajien korvausjärjestelmään liittyy nimenomaisesti sijoituspalveluyrityksen toimilupaan ja sijoituspalvelujen tarjoamiseen. Sijoituspalvelulain 11 luvun 1 §:n mukaan sellaisen sijoituspalveluyrityksen, joka tarjoaa sijoituspalveluna yksinomaan toimeksiantojen välittämistä tai sijoitusneuvontaa tai monenkeskisen kaupankäynnin järjestämistä ja jolla ei ole hallussaan tai hallinnoitavaan asiakasvaroja, ei tarvitse kuulua sijoittajien korvausrahastoon. Korvausrahastosuojan piiriin kuuluvien sijoituspalvelujen osalta korvausrahaston kannatusmaksun tulee lain 11 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan perustua tarjottavan sijoituspalvelun luonteeseen, suojan piiriin kuuluvien asiakkaiden määrään sekä sijoituspalveluyrityksen konsolidoitujen omien varojen määrään. Korvausrahaston säännöissä määrättävien kannatusmaksun määräytymisperusteiden on oltava samat samaa sijoituspalvelua tarjoaville sijoituspalveluyrityksille. Lain 11 luvun 2 § 2 momentin 2 kohdan mukaan sijoittajien korvausrahaston säännöissä tulee olla lain säännöksiä täydentäviä määräyksiä, siitä miten ja millä perusteella korvausrahaston kannatusmaksu määrätään.

Valtiovarainministeriön selvityksen perusteella ei ole tarvetta ryhtyä sijoittajien korvausrahastoa koskevien lainsäädäntömuutosten valmisteluun eduskunnan tarkoittaman tavoitteen saavuttamiseksi. Joukkorahoituspalvelujen tarjoajista on oma uusi EU-sääntely, joka on jo tullut voimaan ja jota aletaan soveltaa 10.11.2021. Se ei edellytä joukkorahoituspalvelun tarjoajan kuulumista sijoittajien korvausrahastoon. Sijoituspalvelulaissa on puolestaan EU-direktiiviin perustuvat säännökset sijoituspalveluyrityksen velvollisuudesta kuulua sijoittajien korvausrahastoon. Korvausrahaston säännöissä määrättävien kannatusmaksun määräytymisperusteissa on huomioitava tarjottavan sijoituspalvelun luonne ja sijoituspalveluyrityksen koko.

Valtiovarainministeriön mukaan asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Janne Häyrynen, lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

3. Ensimmäiseen lausumaan annetussa vastauksessa viitatuissa toimialakohtaisissa lainsäädäntöhankkeissa huomioidaan myös ostettavien palveluiden laatu ja muita hankintojen sisältöön liittyviä seikkoja. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö. Parhailaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa hyvinvointialueiden perustamista koskevassa uudistuksessa (HE 241/2020) on ehdotetun järjestämislain 3 luvussa säädetty kattavasti ja voimassa olevaa hankintalakia velvoittavammin palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palvelun tuottajalta. Ehdotettavassa sääätelyssä korostuvat erityisesti palvelujen laatu ja palveluja tuottavien toimijoiden vastuullisuus laadun toteuttamisesta. Hyvinvointialueesta annettavan lain osalta vastuuministeriö on ollut valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain osalta sosiaali- ja terveysministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä hallitus on 8.12.2020 antanut hallituksen esityksen (HE 244/2020) julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamiseksi. Uudistuksen osalta voidaan todeta, että erityisesti puitejärjestelyä koskeva ehdotus tulee osaltaan helpottamaan laajoina yhteishankintoina toteutettavien palvelujen hankintaa.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Eduskunnalle on annettu 8.12.2020 hallituksen esitys (HE 241/2020) koskien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistamista. Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisivat nykyisten kuntien, sairaanhoitopiirien ja erityishuolto-
piirien sijaan hyvinvointialueet. Kuntia suurempina järjestäjätahoina hyvinvointialueilla olisi paremmat mahdollisuudet huolehtia asiakkaiden riittävistä ja yhdenvertaisista palveluista. Nykyisten kuntien tapaan hyvinvointialue voisi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Lisäksi hyvinvointialue voisi ottaa käyttöön palvelusetelin päättämissään palveluissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisesti. Lähtökohtana on, että kunnilta siirtyvät

hyvinvointialueen vastuulle voimassa olevat ostopalvelusopimukset ja palveluseteleitä koskevat sitoumukset. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakia koskeva ehdotus sisältää säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankkimisesta yksityisiltä palveluntuottajilta. Järjestämislain säännöksiä sovellettaisiin hankintalain säännösten lisäksi. Järjestämislaissa säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja työvoiman hankkimisen edellytyksistä sekä ostopalveluntuottajille asetettavista vaatimuksista niiden tuottaessa palveluja hyvinvointialueille.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Vuoden 2019 alussa voimaan tullessa jätelain 145 a §:ssä säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1397/2016) poiketen, että kunnan jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus on kymmenen prosenttia 31 päivään joulukuuta 2029 saakka ja pysyvästi viisi prosenttia 1 päivästä tammikuuta 2030. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelakia olisi muutettava siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen.

EU:n jätessäädöspaketin täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi alkuvuodesta 2021. Esitys sisältää monia ehdotuksia, joilla on merkittäviä vaikutuksia kunnan jätehuoltotehtäviin ja kunnan jätehuoltoyhtiöiden liikevaihtoon. Nämä muutokset on otettava huomioon arvioitaessa mainitun hallitusohjelmakirjauksen vaikutuksia. Ympäristöministeriön tarkoituksena on laatia vaikutusarvio kirjauksen toteuttamisesta mahdollisimman pian vireillä olevan jätelain uudistuksen sisällön vahvistuttua. Tavoitteena on valmistella vaikutusarvion pohjalta tarpeelliset lakimuutokset viimeistään vuoden 2022 aikana.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveystalouden palvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtoisellä tavalla.

4. Sosiaali- ja terveystalouden palvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu valmisteltavina olevissa vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Vastuuministerinä asiassa on ollut sosiaali- ja terveysministeriö. Mainittu hallituksen esitys on rauennut 8.3.2019, mutta uudistus on kirjattu hallitusohjelmaan ja sen valmistelu on jatkettu. Uusi hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viimeistään alkusyksyllä 2022.

Vuoden 2019 aikana toteutettiin laajalla yhteistyöllä vammaispalvelujen ja hankintoihin liittyvä info- ja koulutushanke. Hanketta ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö ja toteutusta koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Sosiaalihuollon lainsäädäntö sisältää useita säännöksiä, jotka korostavat asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palveluprosessia eli palvelutarpeen asianmukaista selvittämistä ja arviointia, palvelusuunnitelman tekemistä tämän arvioinnin pohjalta sekä palvelujen järjestämistä ja tosiasiallista toteuttamista palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen mukaisesti. Keskeiset säännökset näistä velvoitteista sisältyvät sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuollon asiakaslakiin, vanhuspalvelulakiin ja vammaispalvelulakiin. Mainituilla säännöksillä turvataan perustuslain 19 §:än perustuvia ihmisarvoisen elämän ja yhdenvertaisen osallistumisen edellytyksiä myös tilanteissa, joissa henkilöllä on eri syistä johtuvia vaativiakin avun ja tuen tarpeita. Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä säädetyn mukaisesti. Tämä velvoite koskee myös vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asumispalvelujen hankintaa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja, mukaan lukien hankintasopimusten kestosta päättäminen. Hankintalain 108 §:n mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Vammaispalvelut ovat usein elämänmittaisia palveluja, mikä tulee ottaa asiakkaan edun ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti huomioon palveluja järjestettäessä. Palvelun pysyvyys on näin ollen yksi keskeinen seikka palvelukokonaisuuksia muodostettaessa. Vastaavasti ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 14 §:n 3 momentin mukaan kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa iäkkään henkilön toivomuksen tai hänen palveluntarpeidensa muutoksen johdosta taikka muusta erityisen painavasta ja perustellusta syystä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu valmistavina olevissa vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Mainittu hallituksen esitys on rauennut 8.3.2019, mutta uudistus on kirjattu hallitusohjelmaan ja sen valmistelua on jatkettu. Uusi hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viimeistään alkusyksyllä 2022.

Vuoden 2019 aikana toteutettiin laajalla yhteistyöllä vammaispalvelujen järjestämiseen ja hankintoihin liittyvä info- ja koulutushanke kunnille, palveluntuottajille sekä asiakkaille. Tavoitteena on ollut vahvistaa kuntien osaamista vammaispalvelujen järjestämisessä ja eri järjestämistapojen käyttöön ottamisessa, asiakasosallisuuden tosiasiallisessa

toteuttamisessa sekä hankintalainsäädännön soveltamisessa. Koulutus on järjestetty vuoden 2019 aikana kuudella paikkakunnalla, ja se on kerännyt yhteensä noin 1000 osallistujaa. Hanketta ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö ja toteutusta koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Koulutuskierroksen aikana on laadittu kattava materiaalipaketti palvelujen järjestämisestä ja hankinnasta, ja teemaa on osin laajennettu myös muihin palveluihin, kuten iäkkäiden palveluihin. Valmistelussa on ollut myös henkilökohtaisen budjetoinnin mallin työstäminen. Henkilökohtainen budjetointi on yksilöllisesti räätälöidyn avun ja tuen järjestämisen tapa, jossa henkilö on itse keskiössä suunnittelemassa valitsemassa ja järjestämässä avun tuen ja palveluiden kokonaisuutta. Käynnistettävän vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin budjetoinnin kokeiluhankkeen tavoitteena on saada koko maata koskevat periaatteet ja toimintatavat henkilökohtaisen budjetoinnin käytännön toteutusta varten. Potentiaalinen asiakastyhmä tämän mallin käyttäjiksi voisi olla vammaiset ja iäkkäät henkilöt.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

VNS 7/2016 vp – EK 12/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

5. selvittää energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa erityisesti viennin ja kansainvälisen arvonlisäyksen näkökulmasta, jotta Suomen kilpailuedut ja innovaatiopotentiaali kiertotalouden, älykkäiden sähköjärjestelmien, energiatehokkuuden ja kuluttajien osallistumismahdollisuuksia edistävien ratkaisujen markkinoilla hyödynnetään,

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

5. "Kansallisen energia- ja ilmastostrategiamme tavoitteet edellyttävät merkittäviä muutoksia sekä energiantuotantoon että koko energiajärjestelmän toimintaan. Myös energiankäytön tehokkuutta on lisättävä samalla kun kysynnän joustoja hyödynnetään uusilla älykkäillä ratkaisuilla säästä riippuvan uusiutuvan energiantuotannon vaihteluja tasaamaan. Energiapolitiikassamme korostuu aivan uudella tavalla uusien teknologioiden ja energiajärjestelmien ketteryuden tarve siirryttäessä päästöttömiin tai vähäpäästöisiin energialähteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki puhtaille ja tehokkaille energiaratkaisuille ja Business Finlandin 2017 käynnistämä Älykäs energia -ohjelma tukevat Suomen roolia älykkäiden energiaratkaisujen edelläkävijänä ja testialustana. Ohjelmassa rahoitetaan yritysten vientiin tähtääviä innovaatioita sekä yritysten kyvykkyyksien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Lisäksi autetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille pääsyssä, asiakkaiden tunnistamisessa ja kansainvälisen rahoituksen hakemisessa. Ohjelma tukee myös yritysverkostojen synnyttämistä. Nämä instrumentit älykkäiden energiaratkaisujen kehittämiseksi, testaamiseksi ja demonstroimiseksi ovat edelleen käytössä.

Näillä puitteilla, hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös Suomen Akatemian, Sitran, EU:n ja muiden yhteisöjen projekteja ja rahoitusta on tarkoitus luoda riittävän suuria ekosysteemejä ja kehittämisalustoja, joissa testataan ja kokeillaan globaaleille vientimarkkinoille soveltuvia kestäviä ja älykkäitä energijärjestelmiä sekä niiden tarvitsemia laitteita ja palveluja. Tällaisia älykkäiden energijärjestelmien kehittämis- ja kokeiluympäristöjä ollaan pystyttämässä muun muassa Ahvenanmaalle ja Otaniemeen. Innovatiivisia julkisia hankintoja edistetään työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finlandin rahoituksella muun muassa Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamiskeskuksen KEINOn tuottamien palvelujen avulla. Suunnitellut kehittämis- ja kokeiluympäristöt on käynnistetty ja panostukset laajoihin ekosysteemeihin innovaatioiden synnyttämiseksi ja testaamiseksi ovat jatkuneet

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama älyverkkotyöryhmä sai mietintönsä valmiiksi syksyllä 2018. Mietinnössä esitetään lukuisia konkreettisia toimenpiteitä, joilla asiakas voi osallistua paremmin sähkömarkkinoille ja joilla samalla parannetaan sähkön toimitusvarmuutta. Ehdotukset ovat saaneet hyvän vastaanoton ja niiden perusteella on aloitettu lainsäädäntötyö. Myös Euroopan komissio on todennut, että Suomi on ensimmäinen maa Euroopassa, joka on toimeenpanemassa näin kattavan strategian älyverkoista.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.”

Pentti Puhakka, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö
Tatu Pahkala, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

6. käynnistää toimet liikenteen sähköistymiseen valmistautumiseksi ja tämän kehityksen vaikutusten arvioimiseksi biotalouden ja sähkömarkkinoiden kannalta,

6. Keskeisiä toimia liikenteen sähköistämiseen liittyen vuonna 2020 olivat täyssähköautojen hankintatuki, julkisen latausinfraan rakentamisen tuki sekä taloyhtiöiden latausinfraan rakentamisen tuki. Sähköautojen hankintatukeen (ja vanhojen autojen konversiotukiin) varattiin vuonna 2020 yhteensä 6 miljoonaa euroa. Lisäksi käytettävissä oli edelliseltä vuodelta jäänyttä siirtomäärärahaa. Tuettuja sähköautoja oli 31.12.2020 mennessä hankittu tai

pitkäaikaisvuokrattu yhteensä 3499 kappaletta (247 sähköautoa vuonna 2018, 1046 autoa vuonna 2019 ja 2206 vuonna 2020). Koko neljän vuoden (2018–2021) määrärahasta (24 miljoonaa euroa) oli vuoden 2020 loppuun mennessä käytetty vain 35,87 prosenttia. Sähköautotuki ja konversiotuet jatkuvat myös vuosina 2020–2021.

Sähköautojen julkisen latausinfra ja biokaasun jakeluverkon rakentamiseen oli vuonna 2020 varattu työ- ja elinkeinoministeriön budjettiin yhteensä 3 miljoonaa euroa. Summaa korotettiin vuoden 2020 lisätalousarviossa 5,5 miljoonaan euroon. Energiavirasto järjesti lokakuussa 2020 sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin kolmannen tukikilpailutuksen. Kilpailussa tuen hakijat antoivat tarjouksia tukisummista, joilla olisivat valmiita toteuttamaan biokaasun tankkausaseman tai sähköautojen joukkoliikenteen tai suuritehoisen latauspisteen investointihankkeen. Tarjouksia annettiin ennätysmäärä, yhteensä 213, joista 35 koski biokaasun tankkauspisteitä, 14 linja-autojen latauspisteitä ja 164 sähköautojen suuritehoisia latauspisteitä.

Ympäristöministeriön budjettiin oli vuonna 2020 varattu 5,5 miljoonaa euroa sähköautojen lataamista edistäviin hankkeisiin taloyhtiöissä. Kesäkuun 2020 lisätalousarviossa myönnettiin tämän lisäksi 2 miljoonan euron lisäys. Samalla tukiprosentteja korotettiin loppuvuoden 2020 ajaksi. Tuen jakamisesta huolehtii Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Tuen menekki oli alkuvuodesta vähäinen, mutta kolminkertaistui syksyllä 2020 johtuen koronavirustilanteen lykkäämien yhtiökokousten pitämisestä vasta syksyllä sekä korotetuista tukiprosenteista. Vuoden 2020 määräraha ei näin ollen riittänyt kaikkiin hakemuksiin ja osa hakemuksista siirrettiin myönnettäväksi vuoden 2021 määrärahasta.

Kaiken kaikkiaan sähköautojen ja muiden vaihtoehtoisten teknologioiden määrät ovat Suomessa lähteneet ripeään kasvuun. Vaihtoehtoisilla käyttövoimilla (sähkö, kaasu, ladattavat hybridit ja flexfuel) toimivien henkilöautojen osuus kaikista ensirekisteröidyistä autoista oli noin 20 prosenttia vuonna 2020. Vuonna 2019 vastaava luku oli noin 9 prosenttia. Joulukuussa 2019 ladattavien hybridien, kaasun- ja sähköautojen osuus ensirekisteröinneistä oli ennätykselliset 14,5 prosenttia.

Vuodelle 2030 asetetun sähköautotavoitteen (250 000 täyssähkö- ja ladattavaa hybridi-autoa) edellyttämän sähkön määrä on vuositasolla noin 0,8 terawattituntia. Tämä on vain 1 prosentti Suomen sähkönkulutuksesta ja vaikutus vuositasolla sähkömarkkinoihin ja -järjestelmään on vähäinen. Ilman älykästä latausta sähköautot voivat kuitenkin aiheuttaa hetkellisesti ongelmia tehon riittävyyteen sekä paikallisen jakeluverkon siirtokykyyn. Parhaimmillaan sähköautot tarjoavat sähkömarkkinoille kysyntäjoustoa.

Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että vuodelle 2030 asetettu sähköautotavoite on liian vaatimaton. Fossiilittoman liikenteen tiekartta -luonnoksessa tavoitetta ehdotetaan nostettavaksi 700 000 sähköautoon. Fossiilittoman liikenteen tiekarttatyön

politiikkaskenaariossa on tarkasteltu myös liikenteen sähköistymisen vaikutuksia sähkön ja biopolttoaineiden kulutukseen. Jos sähköautoja olisi vuonna 2030 liikenteessä 700 000 kappaletta ja liikennesuoritteiden kasvu olisi nykyistä hitaampaa, fossiilisen bensiinin ja fossiilisen dieselin kulutus pienenesi noin 20 prosenttia. Biopolttoaineita tarvittaisiin tällöin tieliikenteeseen noin 2,4 terawattituntia vähemmän kuin vertailutilanteessa, jossa sähköautoja olisi 250 000 kappaletta ja suoritteet jatkuvassa kasvussa. Kaiken kaikkiaan biopolttoaineita tarvittaisiin vuonna 2030 noin 10 terawattitunnin verran (noin 9,17 terawattituntia uusiutuvaa dieseliä ja noin 0,73 terawattituntia etanolia), jos liikenteen energiatehokkuus kehittyisi tiekartassa kuvatulla tavalla. Sähköä tarvittaisiin 2,35 terawattituntia. Laskelmaa tarkistetaan vielä energia- ja ilmastostrategian ja Keskipitkän aikavälin ilmastopoliittisen suunnitelman valmistelun yhteydessä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Saara Jääskeläinen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö
Petteri Katajisto, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö
Jukka Saarinen, yli-insinööri, työ- ja elinkeinoministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin kuluttajaluottojen hintasääntelyn vaikutuksia kustannuksiltaan kohtuuttomien kuluttajaluottojen tarjontaan ja hintoihin sekä ryhtyy tarvittaessa välittömästi lisätoimiin.

1. Kansalaisten ylivelkaantumiseen liittyvään kokonaisuudistukseen pyritään puuttumaan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa laaja-alaisilla toimenpiteillä. Oikeusministeriö koordinoi näitä toimenpiteitä.

Uusi pysyvä hintasääntely on tullut voimaan 1.9.2019. Osana hintasääntelyn vaikutusten arviointia oikeusministeriössä on tehty selvitys ”Selvitys vuoden 2019 hintasääntelyuudistuksen vaikutuksista kuluttajaluottosopimukseen velkomustuomioiden valossa”³⁸, joka valmistui vuoden 2020 lopussa. Tämän lisäksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on tehnyt valtioneuvoston tilauksesta syksyllä 2020 selvityksen ”Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen”³⁹.

38 <https://hankeikkuna.vnv.fi/app#/lainsaadanto/61327/asiakirjat>

39 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201221101608>

Koronavirusepidemian johdosta hintasääntelyä on muutettu väliaikaisesti ensin 1.7.–31.12.2020 voimassa olleella lailla (laki kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta; 512/2020) ja tämän jälkeen uudella väliaikaisella lailla, joka on voimassa 1.1.–30.9.2021 (laki kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta; 1194/2020). Oikeusministeriössä aloitetaan projekti pysyvien muutosten tekemiseksi kuluttajaluotto-sääntelyyn keväällä 2021 heti resurssitilanteen sen salliessa. Valmistelussa otetaan erityisesti huomioon saatujen selvitysten tulokset.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

2. Hallitusohjelman mukainen selvitys ulosoton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi on käynnistynyt valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan hankkeena. Selvityksen on tarkoitus valmistua 15.3.2021 mennessä. Selvityksen toteuttamisen jälkeen voidaan arvioida, mikä on paras keino pienituloisten ulosottovelallisten aseman helpottamiseksi.

Oikeusministeriön asettama työryhmä arvioi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muutostarpeet, mukaan lukien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet. Työryhmän määräaika päättyy 30.4.2021.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin kuluttajien velkaantumisongelmien ennaltaehkäisyyn ja vähentämisen tehostamiseksi muun muassa arvioimalla maksuhäiriötietojen säilytysaikojen tarkoituksenmukaisuutta ja selvittämällä korkeakorkoisten vakuudettomien kuluttajaluottojen mainonnan rajoittamista sekä selvittää mahdollisuuksia parantaa sosiaalisen luottotuksen saatavuutta.

3. Hallitusohjelmassa on muun muassa linjattu, että positiivinen luottotietorekisteri otetaan käyttöön hallituskauden aikana, ja samalla lyhennetään maksuhäiriömerkintöjen kestoaikaa.

Oikeusministeriö asetti maaliskuussa 2020 ohjausryhmän ja kaksi alatyöryhmää valmistelemaan positiivista luottotietorekisteriä ja sen edellyttämää lainsäädäntöä. Hankkeen päävastuu on oikeusministeriöllä, ja valmistelu-työtä tehdään tiiviisti yhdessä valtiovarainministeriön kanssa. Työryhmissä on edustettuina laajasti eri viranomaisia, ja lisäksi sidoryhmiä kuullaan valmistelutyön kuluessa.

Positiivisen luottotietorekisterin toteuttajaksi ja rekisterinpitäjäksi esitetään hankkeen ohjausryhmän tekemän linjauksen mukaan Verohallinnon Tulorekisteriyksikköä. Työryhmän mietinnön on tarkoitus valmistua vuoden 2021 alkupuolella, ja rekisteriä koskeva lainsäädäntö valmistellaan alkuperäisen tavoitteen mukaisesti hallituskauden aikana. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2021. Alkuperäisestä hallitusohjelman tavoitteesta poiketen rekisteri olisi kuitenkin mahdollista saada käyttöön vasta keväällä 2024, sillä rekisterin toteuttajan (Verohallinto) arvioiden mukaan toteutus ei ole mahdollista vuoteen 2023 mennessä.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen osalta voi todeta, että eduskunta on edellä selostetun lausuman jälkeen edellyttänyt vastaukseen EV 69/2020 vp sisältyvässä lausumassaan (4. lausuma), että valtioneuvosto kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä siten, että henkilöt, jotka ovat suorittaneet maksuhäiriömerkinnän perusteena olleet maksut asianmukaisesti, tulee poistaa rekisteristä 1 kuukauden kuluttua maksun suorittamisesta. Oikeusministeriössä on laadittu asiasta arviomuistio, joka on ollut lausuntokierroksella 10.7.–21.8.2020. Lausumassa edellytettyjen lainsäädäntömuutosten valmistelu on aloitettu oikeusministeriössä. Hallituksen esityksen muotoon laadittavan ehdotuksen on määrä valmistua helmikuun 2021 loppuun mennessä, minkä jälkeen se lähetetään lausuntokierrokselle. Tavoitteena on lausumassa edellytetyn mukaisesti antaa esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2021.

Kuluttajaluottojen markkinoinnin osalta voi todeta, että koronavirusepidemian johdosta kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvien luottojen suoramarkkinointi kiellettiin tilapäisesti ensin 1.7.–31.12.2020 voimassa olleella lailla (laki kuluttajansuojalain väliaikaisesta muuttamisesta; 512/2020) ja tämän jälkeen uudella väliaikaisella lailla, joka on voimassa 1.1.–30.9.2021 (laki kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta; 1194/2020).

Oikeusministeriössä on tarkoitus käynnistää hanke pysyvien muutosten tekemiseksi kuluttajaluottosääntelyyn keväällä 2021 heti resurssitilanteen sen salliessa. Tässä yhteydessä on tarkoitus valmistella pysyvää sääntelyä myös kuluttajaluottojen markkinoinnista (ks. myös EV 69/2020 vp; 5. lausuma).

3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti sosiaalisen luottotuksen valtakunnallistaminen selvitetään, ja selvityksen pohjalta se otetaan käyttöön koko maassa

vaalikauden aikana. Valtakunnallistamisen edellyttämä valmistelutyö alkoi asiantuntijoiden kuulemisella. Koronavirusepidemian vaatimien kiireellisten tehtävien johdosta ministeriössä jatkotyötä jouduttiin lykkäämään, mutta sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistämässä selvitystä alkuvuodesta 2021. Suunnitelma tarvittavista lainsäädäntömuutoksista etenee virkатыönä.

Tanja Jaatinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Johanna Isoaho, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö
Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan Finanssivalvonnan riittävät ja tehokkaat valtuudet valvoa ja sanktioida korkeakorkoisten pienlainojen tarjoajien toimintaa.
5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii perusteellisen selvityksen siitä, onko pikavippijärjestelmä lainkaan tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen, ja ryhtyy selvityksen pohjalta tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin.

4. ja 5. Valtiovarainministeriö on syyskuussa 2019 julkaissut työryhmämietinnön: Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:56). Mietinnön sisältämiin ehdotuksiin lukeutui myös ehdotus, jonka mukaan korkeakorkoisia pienlainoja tarjoavien yritysten valvonta tulisi siirtää Etelä-Suomen aluehallintovirastolta Finanssivalvonnan tehtäväksi, mitä kannatettiin lausuntopalautteissa. Valtiovarainministeriössä valmistellaan ehdotusten jatkovalmistelun käynnistämistä yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Miki Kuusinen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää huomiota talousosaamisen lisäämiseen eri asteisessa koulutuksessa velkaantumisongelman ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä.
6. Uusissa perusopetuksen OPS-perusteissa talousosaaminen on huomioitu osana laaja-alaisia kokonaisuuksia sekä osana tiettyjä oppiaineita. Tässä mielessä taloustaitojen rooli koulussa on vahvistunut. Oppiaineista talousosaaminen on vahvimmin yhteyksissä yhteiskuntaoppiin, joka uusissa opetussuunnitelmissa alkaa jo neljännellä vuosiluokalla. Yhtenä opetuksen painopisteenä oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Taloustietojen osaamisella on yhteiskunnallinen merkitys. Talouden perustietojen ja taitojen kautta rakennetaan tasa-arvoa. Edellä mainittu oman talouden hoito ja vastuullisen kuluttaminen ovat avainasemassa. Lisäksi perehdytään tarkemmin rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Myös paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin tutustutaan käytännön tilanteiden kautta.

PISA 2018 tutkimuksessa selvitettiin myös oppilaiden talousosaamista ja siihen liittyviä taustatekijöitä. Tutkimuksen mukaan suomalaisoppilaiden talousosaaminen oli osallistuneista maista toiseksi parasta yhdessä kanadalaisoppilaiden kanssa. Viro menestyi talousosaamisessa kaikista maista parhaiten. Suomessa oli huippumaista eniten talousosaamisen huippuoppilaita, mutta vastaavasti heikon osaamisen oppilaita oli enemmän kuin esimerkiksi Virossa ja Kanadassa. Oppilaan sosioekonominen tausta vaikutti talousosaamiseen Suomessa vertailumaista toiseksi eniten. Suomalaisnuoret ovat tutkimuksen mukaan talousasioissa aktiivisia ja vastuullisia ja kokevat saavansa koulusta hyvinkin tietoa taloudesta. PISA 2018 talousosaamisen raportti julkistettiin keväällä 2020⁴⁰

Juuri uudistetuissa OPS-perusteissa talousosaaminen on osana laaja-alaisia kokonaisuuksia sekä oppiaineita. Työrauhan ja pitkäjänteisyydenkin vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista lähteä muuttamaan opetussuunnitelman linjauksia. Nuorten talousosaaminen -tutkimuksen mukaan valtaosa nuorista ja opettajistakin oli sitä mieltä, ettei talousosaaminen tarvitsisi olla omana oppiaineenaan. PISA 2018 tutkimuksen viesti oli yhtenevä: ”Suomessa taloustietoa ei opeteta peruskoulussa omana oppiaineenaan, vaan sisältöjä löytyy ainakin matematiikan, kotitalouden ja yhteiskuntaopin opetussuunnitelmista. Koulussa opituilla raha-asioilla oli meillä merkittävä rooli talousosaamisen tuottajana. Tutkimus antaa tukea sille, että taloustiedon sisältöjen opetus on toteutettu onnistuneesti ja sillä oli Suomessa erityisen voimakas yhteys oppilaiden talousosaamiseen.”⁴¹

Ammatillisissa tutkinnoissa talousosaamista sisältyy ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin kunkin alan tarpeiden mukaan. Ammatillisissa perustutkinnoissa opiskelijoiden talousosaamista vahvistetaan myös yhteisten tutkinnon osien avulla. Opetushallitus käynnisti yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien uudistamisen vuonna 2020. Uudistuksen tarkoituksena on kuvata yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden osaamistavoitteet nykyistä täsmällisemmin. Käyttöön otetaan kaikille osa-alueille yhteinen arviointikriteeristö. Uudistuksen yhteydessä tarkentuvat myös yhteiskunta- ja työelämäosaamisen tutkinnon osa mukaan lukien talousosaamisen

40 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-827-4>.

41 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/pisa-2018-talousosaaminen-suomalaisoppilaille-vahvaa-osaamista-ja-vastuullista-rahankayttoa>

osaamistavoitteet. Uudistustyö jatkuu 2021 vuoden ajan ja tutkinnon perusteet uudistuvat tältä osin 1.8.2022.

Vuoden 2020 aikana yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osaamistavoitteisiin kehitettiin 9 osaamispisteen talousosaamisen kokonaisuus. Yhtistyössä alan asiantuntijoiden kanssa laaditut sisällöt ovat koulutuksen järjestäjien käytettävissä alkuvuodesta 2021.

Valtionavustusrahoituksella toteutettu hanke ”Bisnekset verkkoon” tuotti ammatillisiin perustutkintoihin soveltuvia oppimateriaaleja yrityksessä toimimisen ja yritystoiminnan suunnittelun tarpeisiin.

Marraskuussa 2019 hyväksytyyn valtakunnallisiin lukion opetussuunnitelman perusteisiin on sisällytetty talousmatematiikan opintokokonaisuuksia. Lukiossa vuonna 2020 käyttöön otetuissa opetussuunnitelmissa on pitkän matematiikan oppimäärässä MAA9 Talousmatematiikka (1 op) -opintokokonaisuus ja lyhyen oppimäärän opintokokonaisuuksissa ovat MAB6 Talousmatematiikan alkeet (1 op) ja MAB7 Talousmatematiikka (1 op). Näiden opintokokonaisuuksien tavoitteina on oppia hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyden arviointiin, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan.

Suomessa kahdella lukiolla on talousosaamiseen ja erityisesti yrittäjyyteen painottuva erityistehtävä (Lauttasaaren yhteiskoulun kannatusyhdistys ry ja Ylöjärven kaupunki). Lauttasaaren lukiolla on myös yrittäjyyteen ja liiketoiminnalliseen osaamisen kehittämiseen painottuvan opetuksen valtakunnallinen kehittämistehtävä. Lukion opetussuunnitelmiin sisältyy myös YH2 Taloustieto (2 op) -opintokokonaisuus.

Näiden lisäksi lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisissa opetussuunnitelmissa, joissa koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus tehdä sidosryhmien (esim. TAT, Pörssisäätiö, jne.) kanssa yhteistyötä talousosaamisen edistämiseksi.

Suomen pankki on laatinut vuoden 2020 aikana laajan sidosryhmän kanssa talousosaamisen kansallista strategiaa. Strategia luovutetaan oikeusministeriölle tammikuussa 2021.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Aki Tornberg, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAA 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.

1. Työryhmä vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi vammaispalveluissa (osallisuustyöryhmä) on asetettu joulukuussa 2019 ja työryhmä työskenteli alkuvuoden ja syksyn 2020 pitäen välillä koronasta johtuvaa taukoa. Osallisuustyöryhmä arvioi ja valmisti säännösehdotukset vammaispalveluja koskevaan lainsäädäntöön liittyen vammaisten henkilöiden osallisuuteen ja sekä oikeussuojakeinoinhin palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen järjestämistavan valinnan yhteydessä. Työryhmän raportti Vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaaminen vammaispalveluissa on lausunnolla 15.2.2021 asti. Valmistelu-työ jatkuu osana vammaispalvelujen uudistusta koskevan hallituksen esityksen valmistelua. Tavoitteena on saada esitys eduskuntaan syksyyn 2022 mennessä. Säännösehdotukset etenevät eduskuntaan siinä aikataulussa, joka vammaispalvelujen uudistusta koskevalla hallituksen esityksellä on.

Kirsi-Maria Malmund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksen (Kelan) järjestämien palveluiden toimivuutta selvitetään ja Kela-taksien kilpailutus käytännöt vaativat myös uudelleenarviointia. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyen valmistellaan erillisenä asiana monikanavarahoituksen purkaminen.

Konsulttityhtiö KPMG arvioi sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Kelan hankintamenettelyjä taksimatkoissa, kuntoutuspalveluissa ja vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelussa. Selvitys valmistui kesäkuussa 2020. Selvityksen perusteella arvioidaan lainsäädännön kehittämistarpeita. Kelan kuntoutuksen ja Kela-taksien osalta arviointiin vaikuttavat myös monikanavarahoituksen purkamisen aikataulu ja sen valmistelussa tehtävät ratkaisut.

Anu Kangasjärvi, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Milja Tiainen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

1. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa hankintalainsäädännöstä ja sen muutostarpeista, ja linjaa siihen liittyvistä hallitusohjelmakirjauksista. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti nykyisen hankintalain mahdollisia muutostarpeita on selvitetty ja selvitetään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä, ja työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut ja osallistuu osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen valmisteluun, joissa hankinta-asiat käsitellään asianmukaisella tavalla. Valtiovarainministeriö on asettanut julkisten hankintojen vaikuttavuuden edistämiseksi julkiset hankinnat -toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi), jossa on ministeriöiden edustajat.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistelemassa vammaispalvelulain uudistusta, hallituksen esitys annettaneen 2021 aikana. Esityksen valmistelu on kuultu laajasti vammaisjärjestöjen näkemyksiä. Sote-uudistuksen osalta on annettu HE 241/2020 jossa on yksityiskohtaista säätelyä myös sote-palveluiden hankinnasta.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.
2. Työryhmä vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi vammaispalveluissa (osallisuustyöryhmä) on asetettu joulukuussa 2019 ja se työskenteli alkuvuoden ja syksyn 2020 pitäen välillä koronasta johtuvaa taukoa. Osallisuustyöryhmä arvioi ja valmisti säännösehdotukset vammaispalveluja koskevaan lainsäädäntöön liittyen vammaisten henkilöiden osallisuuteen ja oikeussuojakeinoihin palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen järjestämistavan valinnan yhteydessä. Työryhmän raportti Vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaaminen vammaispalveluissa on lausunnolla 15.2.2021 asti. Valmistelutyö jatkuu osana vammaispalvelujen uudistusta koskevan hallituksen esityksen valmistelua. Tavoitteena on saada esitys eduskuntaan syksyyn 2022 mennessä.

Itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistaminen on kirjattu hallitusohjelmaan. Valmistelua ei ole ollut mahdollista aktiivisesti edistää vuoden 2020 aikana koronavirusliitännäisestä säädösvalmisteluruuhkasta johtuen. Valmistelua jatketaan vuoden 2021 aikana.

Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö
Kirsi Ruuhonen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammais- palvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palvelutarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Palveluntuottajia ja siihen liittyviä seikkoja koskevan lainsäädännön valmistelu, mukaan lukien nykytilan kartoitus ja arviointi, on käynnistetty hallituskauden alkupuolella. Valviran ja aluehallintovirastojen ohjauksessa ennen lainmuutoksia on painotettu ja painotetaan edelleen yhdenmukaisen ratkaisukäytännön sekä lainsäädännön yhtenäisen soveltamisen merkitystä.

Sirkka Sivula, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi

KA 7/2019 vp – EK 40/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslainsäädännön uudistamisessa talousvaliokunnan mietinnössään aloitteesta esiintuomat näkökohdat ja hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamisen.

1. Kaivoslain kehittämishanke on käynnistetty 2019, ja sen lähtökohtina on pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukset sekä talousvaliokunnan mietintö kansalaisaloitteesta (KA 7/2019 vp – EK 40/2020 vp) ja OTT Pekka Vihervuoren selvitys kaivostoimintaa ohjaavan sääntelyn toimivuudesta (2019). Eduskunnan kirjelmä kansalaisaloitteesta on talousvaliokunnan mietinnön mukainen.

Hallituksen esitys valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä, mutta valmistelun tueksi on asetettu laaja-alainen työryhmä sekä järjestetty kansalaisille erilaisia mahdollisuuksia tuoda esiin näkemyksiään. Lakihankkeen aikataulua on jatkettu syksyllä 2020, ja hallituksen esityksen odotetaan valmistuvan vuoden 2021 loppuun mennessä.

Valmistelun tueksi on käytössä tai tulossa käyttöön sekä valtioneuvoston kanslian, että ministeriön selvityshankkeita. Esimerkiksi intressivertailun käyttöönottoa selvitetään talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi kaivosmineraalien luonteen ainutkertaisina luonnonvaroina, joiden hyödyntämisestä yhteiskunnan tulee saada kohtuullinen korvaus ja edellyttää hallitusohjelman mukaisen kaivosveroselvityksen ripeää ja huolellista toteutusta niin, että eduskunnalle jää riittävästi aikaa toteuttaa kaivosverotusta koskevat lainsäädäntöuudistukset kuluvalle hallituskaudella.

2. Hallitus selvittää kaivosveron vaihtoehtoja ja vaikutuksia tutkimushankkeessa, joka valmistuu loppukeväästä 2021. Sen jälkeen arvioidaan kaivoksiin kohdistuvaa verotusta kokonaisuutena.

Merja Sandell, hallitusneuvos, yksikön päällikkö, valtiovarainministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus resursoi laadukkaan lupavalmistelun takaamiseksi kaivosten luvitusta käsittelevät viranomaiset riittävästi ja huolehtii valmisteluun liittyvän tiedon avoimuudesta.

3. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999 määrittelee hakemusten julkisuuden. Kaivosasetuksen 24 §:ssä on käsitelty hakemustietojen julkisuutta:

Luvan hakijan tulee ilmoittaa lupahakemuksen toimittamisen yhteydessä perusteltu käsityksensä siitä, miltä osin lupahakemus tai sen liitteet sisältävät viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) tai muun lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja.

Hakijan tulee mahdollisuuksien mukaan toimittaa hakemuksen yhteydessä yleisluontoinen yhteenveto 1 momentissa tarkoitetuista hakemuksen tiedoista, joita voidaan esittää yleisölle.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Valtiovarainministeriön hallinnonalan virastoista aluehallintovirastot käsittelevät ympäristönsuojelulainsäädännön mukaisessa lupaprosessissa myös kaivostoimintaan liittyviä lupahakemuksia. Luvat käsitellään Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueilla. Erityisen paljon kaivostoimintaan liittyviä lupahakemuksia kohdistuu Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle, jonka toimialueeseen kuuluvat Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat.

Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden resurssit ovat säilyneet viimeisen viiden vuoden mittaisessa tarkastelussa ennallaan. Vuonna 2016 aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueille kohdistui yhteensä 144 henkilötyövuotta ja vuonna 2020 puolestaan 143 henkilötyövuotta. Aluehallintovirastojen ensimmäisenä toimintavuonna vuonna 2010 vastaava luku oli 136 henkilötyövuotta, joten pidemmällä aikavälillä tarkastellen resurssit ovat hieman vahvistuneet. Vireille tulleiden asioiden määrä on viime vuosina vaihdellut ympäristöluvuissa varsin voimakkaasti vuosittain. Esimerkiksi vuosien 2014–2018 välisellä aikavälillä asioita tuli vireille vähimmillään 634 kappaletta (vuonna 2015) ja enimmillään 983 kappaletta (vuonna 2014).

Valtiovarainministeriö seuraa ja vastaa osana aluehallintovirastojen tulosoajasta myös ympäristölupavastuualueiden resursoinnista yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan kaivosten luvitukseen liittyen ei ole nähtävissä resurssinäkökulmasta mitään erityisiä riskejä aluehallintovirastojen toiminnassa sen paremmin toiminnan laatuun kuin lupakäsittelyn nopeuteenkaan liittyen vaan tehtävät ja tavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi osoitetut resurssit ovat nykytilassa tasapainossa. Käsitys perustuu tulosoajausprosessin puitteissa niin virallisten toimintakertomusten kuin jatkuvan virastojen kanssa käydyn keskustelun ja tietojenvaihdon kautta saatuihin tietoihin sekä vuonna 2019 valtiovarainministeriön, ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja aluehallintovirastojen yhteistyössä laatimaan kattavaan selvitykseen aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueiden toiminnasta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupien käsittelyssä valmisteluun liittyvän tiedon avoimuudesta on huolehdittu ensisijaisesti Vesi- ja ympäristölupien tietopalvelun avulla. Kyseinen sähköinen palvelu on kaikille avoin ja toimii ilman kirjautumista⁴². Tietopalvelusta löytyvät sähköisessä muodossa aluehallintovirastossa vireillä olevat asiat, kuulemisvaiheessa olevien hakemusten kuulutukset ja julkiset hakemusasiakirjat sekä aluehallintoviraston antamat ympäristö- ja vesilupapäätökset vuodesta 2014 eteenpäin.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan asiaa on sinänsä jatkuvasti seurattava ja arvioitava osana tulosoajasta kuten virastojen toimintaa ja resursointia muutenkin, mutta se ei tällä erää anna aihetta toimenpiteisiin.

Mikko Saarinen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivostoimintaa ohjaavalla lainsäädännöllä nykyistä selkeämmin muille elinkeinoille ja asumiselle tärkeiden tai luontoarvoiltaan korvaamattomien alueiden suojelun sekä varmistaa korvauskäytäntöjen oikeudenmukaisuuden haittojen kärsijöille.

42 <https://ylupa.avi.fi/fi-F>

4. Talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti suojeleasiaa tulee tarkastella ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvan luonnonsuojelulain uudistuksen yhteydessä.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslain uudistuksen valmisteluajataulussa CETA-sopimuksen vaikutukset valmistelulle asetettuihin tavoitteisiin.

5. Kaivoslain hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa tullaan tarkastelemaan ehdotettujen muutosten vaikutukset huomioiden CETA-sopimuksen mahdollisen ratifioinnin. Hallituksen esityksen valmistelussa on käytössä ministeriön aiemmin teettämä selvitys. Lisäksi hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on konsultoitu ja tullaan konsultoimaan valtionhallinnon kauppasopimusten asiantuntijoita sopimuksen erilaisista mahdollisista vaikutuksista. Sopimuksen hyväksymistilannetta eri jäsenmaissa seurataan.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikainen muuttaminen

HE 25/2020 vp – EV 14/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kuinka ravintolayrittäjien toimeentulon ja toimintaedellytysten kannalta kohtuulliset vahinkojen korvaukset toteutetaan niin, että taloudelliset menetykset jakautuvat oikeudenmukaisella, omaisuuden suojan huomioon ottavalla ja kohtuullisella tavalla julkisyhteisöjen, vuokranantajien, pankkien ja vakuutusyhtiöiden ja muiden talousyksiköiden kesken.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä ryhtyy toimiin, joilla tarvittaessa tuetaan ravintolayrittäjien toimeentuloa poikkeustilan ja sen purkamisen aikana.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii ravintolaelinkeinon sisäisen kilpailutilanteen reiluudesta ja kilpailullisuudesta poikkeussäätelyn aikana ja sitä purettaessa.

1–3. Eduskunnan lausuman johdosta laadittiin hallituksen esitys 67/2020 vp eduskunnalle laiksi ravitsemisyriyten uudelleentyölistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä. Esitykseen perustuva laki 403/2020 tuli voimaan 5.6.2020 (asetus 418/2020). Sitten lain tilinpäätösvelvoitteita pien- ja mikroyrityksille kevennettiin lailla

1200/2020, joka tuli voimaan 31.12.2020. Näiden säännösten mukainen tuki- ja hyvitys-järjestelmä koostuu kahdesta toisiaan täydentävästä osasta: tuesta uudelleentyöllistämiseen ja hyvityksestä toiminnan rajoittamisesta.

1. Ravitsemisyriyten oli mahdollista saada tukea työntekijän työllistämiseen toiminnan käynnistyessä uudelleen. Tuen määrä on 1 000 euroa työntekijää kohden. Edellytyksenä oli, että yritys maksoi työntekijälle 1.6.–31.8.2020 väliseltä ajalta palkkaa yhteensä 2 500 euroa. Samaa 1 000 euron tukea oli mahdollista myöntää vuokratyöntekijän työllistämiseen tai alihankintana hankittuun työhön. Tässä tapauksessa tukea suoritettiin niistä työntekijöistä, joille yritys maksoi 1.6.–31.8.2020 väliseltä ajalta vuokratyönä tai alihankintana hankitusta työstä palveluntarjoajalle vuokratyönä arvonalisäverottomalta määrältään vähintään 4 500 euroa työntekijää kohden. Tukea saattoi saada enintään siitä määrästä työntekijöitä, mitä yrityksessä laskennallisesti työskenteli kokoaikaisesti helmikuussa 2020 vuokratyönä tai alihankintana hankittu työ mukaan lukien. Uudelleentyöllistämisen tuki kohdentuu ajallisesti asiakastilojen kiinnipitokauden 4.4.–31.5.2020 jälkeiseen aikaan, joten se vastaa pääasiassa rajoitusvelvoitteen purkamiseen liittyviin tarpeisiin sekä osaltaan pyrkimykseen säilyttää toimintaedellytyksiä. Kohteena ovat välillisesti ravitsemisyriyten työntekijät, sillä tuella on pyritty kannustamaan yrityksiä työllistämään työvoimaa uudestaan rajoitusvelvoitteen jälkeisenä aikana ja välttämään irtisanomisia.

2. Järjestelmän toinen osa eli hyvitys toiminnan rajoittamisesta tuki ravitsemisyriyksen mahdollisuuksia hoitaa joustamattomia kustannuksiaan, kuten tilavuokriaan ja sähkö- ja lvi-laskuja. Hyvitystä oli mahdollista saada asiakastilojen kiinnipitokaudelta 4.4.–31.5.2020 perustuen siihen muutokseen, joka velvoitteesta aiheutui yrityksen myynnille. Hyvitystä saivat ne ravitsemisyriykset, joiden myynti huhtikuussa 2020 oli pienempi kuin keskimääräinen myynti huhti-toukokuussa 2019 tai tammi-helmikuussa 2020. Näistä vertailukohdaksi valittiin lakiperusteisesti se, jolloin keskimyynti oli suurempi. Hyvityksen suuruus riippui vertailukohdan keskimyynnistä ja siitä, miten paljon pienemmäksi myynti jäi huhtikuussa 2020 siihen verrattuna. Jos keskimyynti on ollut enintään miljoona euroa, hyvitysosuus oli myynnin laskusta 15 prosenttia. Jos keskimyynti oli vertailukohtana ollut yli miljoona euroa, hyvitysosuus on miljoonan ylittävältä osalta 5 prosenttia. Hyvityksen enimmäismäärä oli laissa rajoitettu 500 000 euroksi.

Lain perusteella tukea ja hyvityksiä on suoritettu seuraavasti (tilanne 18.1.2021):

- tukena uudelleentyöllistämiseen 2500 yritykselle 24 miljoonaa euroa (lisäksi noin 500 hakemusta vielä käsittelyssä).
- hyvityksenä kiinnipitovelvoitteesta 7300 yritykselle 101,3 miljoonaa euroa – tästä suoritettiin 73,3 miljoonaa euroa ilman hakemusmenettelyä suoraan verotustietojen perusteella noin 6000 yritykselle.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet toteuttaa vastainen poikkeustilan ja tämän lainsäädännön purku tavalla, joka mahdollistaa alueellisen porrastamisen siinä tapauksessa, että infektio-tilanne sen sallii.

4. Lakiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (153/2020) sisältyi asetuksenantovaltuus, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitiin säätää tarkemmin alueista, joilla ravitsemisliikkeet oli välttämätöntä pitää suljettuna tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden aukiolon väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi (173/2020) annettiin 31.3.2020 ja se tuli voimaan 4.4.2020 eduskunnan päätettyä asetuksen voimassa olosta (EK 16/2020 vp). Asetuksen 2 §:llä säädettiin ravitsemisliikkeiden suljeminen koskemaan kaikkia Suomen maakuntia eli koko maata. Asetuksen 3 §:n sisältyi seurantavelvoite, jonka mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö seurasi yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa säännöllisesti sitä, oliko ravitsemisliikkeet pidettävä edelleen kussakin maakunnassa edelleen suljettuina asiakkailta. Sääntely oli voimassa 31.5.2020 saakka eikä siihen tehty muutoksia voimassaoloaikana. 1.6.2020 lukien ravitsemisliikkeiden toiminnasta on säädetty tartuntatautilakiin (1227/2016) tehdyillä väliaikaisilla muutoksilla (lait 400/2020 ja 727/2020), jotka ovat mahdollistaneet ravitsemisliikkeiden aukiolon, mutta rajoittaneet tarvittaessa alueittain muun muassa liikkeiden sallittuja aukiolo- ja anniskeluaikoja.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Timo Kisanlahti, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Sami Teräväinen, hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikainen muuttaminen

HE 53/2020 vp – EV 69/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee talousvaliokunnalle selvityksen voimassa olevien lausumien mukaisten toimien edistymisestä vuoden 2020 syysistuntokauden loppuun mennessä.

1. Oikeusministeriö on toimittanut talousvaliokunnalle 1. lausumassa edellytetyn selvityksen 21.12.2020, jossa on selostettu 2.–5. lausumien johdosta tehtyjä toimia.

Asia ei anna aiheutta lisätoimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kerää pikaisesti kuluttajaluotoista ja ylivelkaantumisesta kattavan tietopohjan, jonka perusteella pystytään tekemään analyysi ylivelkaantumisen juurisyistä ja korkosääntelyn vaikutuksista sekä tunnistamaan tarkoituksenmukaiset korjaustoimet, mukaan lukien muutokset lainsäädäntöön ja viranomaisten toimivaltuuksiin ja tehtäviin.

2. Oikeusministeriössä on tehty selvitys ”Selvitys vuoden 2019 hintasääntelyuudistuksen vaikutuksista kuluttajaluottosopimuksiin velkomustuomioiden valossa”⁴³, joka valmistui vuoden 2020 lopussa. Tämän lisäksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on tehnyt valtioneuvoston tilauksesta syksyllä 2020 selvityksen ”Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen”⁴⁴.

Lisäksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa on käynnistetty syksyllä 2020 velkaantumisen analyysi, joka päättyy vuoden 2021 loppuun mennessä. Hankkeessa tarkastellaan velkaongelmien taustatekijöitä Takuusäätiön takaushakemuksista koostuvalla aineistolla vuosilta 2009–2018. Tavoitteena on tuottaa yleistä tietoa velkaongelmista ja niiden viimeaikaisista muutoksista, kuten siitä, minkälaisista velkasaatavista kotitalouden velkaongelma tyypillisesti koostuu, onko 10 vuoden aikana siinä tapahtunut muutosta sekä onko havaittavissa yleistä, pahenevaan velkaongelmaan johtavaa velkaantumisreittiä.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistele kokonaisvaltaisen ja pitkäaikaisemman ratkaisuesityksen korkeiden kuluttajaluottojen hillitsemiseksi, sosiaalisen luototuksen valtakunnallistamiseksi, talous- ja velkaneuvonnan lisäämiseksi ja talousosaamisen vahvistamiseksi ja tuo selvityksen toimien valmistumisesta vuoden 2020 syysistuntokauden loppuun mennessä talousvaliokuntaan.

3. Kuluttajaluottoja koskevan pysyvän sääntelyn valmistelu käynnistetään oikeusministeriössä keväällä 2021. Muilta osin valtioneuvosto viittaa eduskunnalle 21.12.2020 toimitussa selvityksessä esitettyyn.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä siten, että henkilöt, jotka ovat suorittaneet maksuhäiriömerkinnän perusteena olleet maksut asianmukaisesti, tulee poistaa rekisteristä 1 kuukauden kuluttua maksun suorittamisesta.

43 <https://hankeikkuna.vnv.fi/app#/lainsaadanto/61327/asiakirjat>

44 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201221101608>

Lainsäädäntöesitykset on tuotava eduskuntaan viimeistään vuoden 2021 kevätestuntokauden aikana.

4. Lausumassa edellytetyjen lainsäädäntömuutosten valmistelu on aloitettu oikeusministeriössä. Esitys annetaan eduskunnalle kevätestuntokaudella 2021.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee kuluttajaluottoja koskevan mainonnan ja suoramarkkinoinnin hillitsemisestä pysyvää lainsäädäntöä.

5. Kuluttajaluottoja koskevan pysyvän sääntelyn valmistelu käynnistetään oikeusministeriössä keväällä 2021. Muilta osin valtioneuvosto viittaa eduskunnalle 21.12.2020 toimitetussa selvityksessä esitettyyn.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 § muuttaminen ja 8 §:n väliaikainen muuttaminen

HE 57/ 2020 vp – EV 47/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa aktiivisesti ja tarkoin valtion erityisrahoitusyhtiön vastuiden kehitysuraa ja laatii talousvaliokunnalle selvityksen sekä tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan valtuuksien tarkoituksenmukainen taso ja kehityssuunta viimeistään syysistuntokaudella 2022.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 4 ja 8 §:ä muutettiin eduskunnan päätöksellä toukokuussa 2020. Laki muutos tuli voimaan 1.6.2020. Laki sääntelee Finnvera Oyj:n (jäljempänä Finnvera) ns. kotimaan rahoitustoimintaa. Lakimuutoksella varauduttiin ja parannettiin Finnveran edellytyksiä vastata koronapandemian tuomiin yritysrahoituksen mahdollisiin haasteisiin. Lain 4 §:n muutoksella tehostettiin suuryrityksille myönnettävien takausten käsittelyä poikkeusoloissa poistamalla laista vaatimus työ- ja elinkeinoministeriön suostumuksesta, kun taattavan lainan määrä ylittää 35 miljoonaa euroa. Lain 8 §:n muutoksella korotettiin Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen enimmäismäärää 4,2 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon.

Työ- ja elinkeinoministeriö on seurannut aktiivisesti Finnveran vastuiden kehittymistä. Finnvera raportoi ministeriölle haetun rahoituksen määrää, tehtyjä rahoituspäätöksiä sekä voimassa oleviin rahoituksiin tehdyistä muutospäätöksistä (mukaan lukien lyhennysten lykkäykset). Voimakkainta rahoituksen kysyntä oli maaliskuussa 2020 (erityisesti lyhennysten lykkäykset), minkä jälkeen tilanne on tasoittunut. Finnvera julkaisee myös omilla nettisivuillaan ajantasaista tietoa rahoitustoiminnastaan, ”Pk- ja midcap-yritysten rahoituksen ajantasainen seuranta”⁴⁵.

Finnveran valtuuksien korotuksella varmistettiin yritysrahoituksen toimivuus Suomessa koronapandemian aikana. Korotuksilla oli myös vahva signaalivaikutus eli valtio omalta osaltaan pitää huolta yritysten rahoituksesta pandemian aikana. Suomen pankkijärjestelmä on toiminut hyvin pandemiankin aikana ja Finnveran valtuuksia ei ole tarvinnut käyttää täysimääräisesti. Rahoitusta kysyttiin Finnverasta vuonna 2020 noin 2,8 miljardia euroa ja myönnettiin noin 1,6 miljardia euroa. Rahoitusta myönnettiin 56 prosenttia vähemmän, kuin mitä arvioitiin hallituksen esityksessä varovaisen skenaarion mukaan. Kotimaan rahoituksen vastuukanta 31.12.2020 oli 2,5 miljardia euroa. Finnveran valmiuksia vastata koronapandemian tuomiin yritysrahoituksen mahdollisiin haasteisiin on jatkettu kesään 2021 saakka. Toivottavasti tämän jälkeen (rokotusohjelma hyvässä käynnissä) yritysten usko investointeihin voimistuu ja yritysrahoituksen kysyntä myös kasvaa. Tällöin myös todennäköisesti tarvitaan Finnveran riskijakoa pankkien kanssa. Ministeriö arvioi jälleen syksyllä 2021, mikä on Finnveran valtuuksien tarkoituksenmukainen taso tulevina vuosina. Viimeistään syysistuntokaudella 2022 työ- ja elinkeinoministeriö laatii talousvaliokunnalle selvityksen ja tarvittaessa valmistelee lainsäädäntöön muutokset, joilla varmistetaan Finnveran valtuuksien tarkoituksenmukainen taso.

Jyrki Orpana, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Yritysten määräaikainen kustannustuki

HE 91/2020 vp – EV 93/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kustannustukea täydentävän tuen yleisen kustannustuen kanssa yhtäläisellä kriteeristöllä maatalouden alkutuotannolle, kalataloudelle ja maatilakäytännöllä yritystoiminnalle sekä maataloustuotteiden jalostusta harjoittaville 1–9 henkilön mikroyrityksille, siten ettei se viivästyä kustannustuen toimeenpanoa ja näille aloille jo kohdennetut tuet huomioidaan.

⁴⁵ <https://www.finnvera.fi/finnvera/tietoa-finnverasta/rahoitustoiminta>

Eduskunnan lausuma liittyen yleiseen kustannustukeen (HE 91/2020 vp – EV 93/2020 vp) edellyttää, että hallitus valmistelee täydentävän tuen yleisen kustannustuen kanssa yhtäläisellä kriteeristöllä maatalouden alkutuotannolle, kalataloudelle ja maatilakytkentäiselle yritystoiminnalle sekä maataloustuotteiden jalostusta harjoittaville 1–9 henkilön mikro-yrityksille. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli kesän ja syksyn aikana muutokset jo touko-kesäkuussa 2020 ennen yleisen kustannustuen säätämistä käynnistettyihin tukijärjestelmiin. Maatalouden alkutuotannon, maaseutuyritysten ja kalatalouden tuet ovat valtioneuvostulain (688/2001) nojalla säädetty valtioneuvoston asetuksilla kukin omiksi tukijärjestelmikseen.

Maatalouden alkutuotannon yritysten väliaikaisen tuen (valtioneuvoston asetus 370/2020) ja maaseudun yritysten väliaikaisen tuen toimeenpano alkoi toukokuussa 2020 matallilla yrityskohtaisilla enimmäismäärillä (korkeintaan 10 000 euroa/yritys). Eduskunnan lausuman mukaisesti molempia tukia mukautettiin niin, että tuen yrityskohtaista ylärajaa nostettiin 80 000 euroon, alarajaa laskettiin 5 000 eurosta 2 000 euroon. Alkutuotannon väliaikaiseen tukeen oikeuttaviksi lisättiin kotieläinten rehut, jotka ovat välttämättömiä tuotantoeläinten terveyden ja yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Tukijärjestelmien voimassaoloa on jatkettu 30.6.2021 asti EU:n väliaikaisen valtioneuvoston tukitoimenpiteiden mukaisesti (Tilapäiset puitteet valtioneuvoston tukitoimenpiteille talouden tukemiseksi tämänhetkessä koronavirusepidemiassa C/2020/1863 muutoksineen). Lisätalousarviossa saatujen lisävarojen ansiosta muutetun alkutuotannon väliaikaisen tuen toimeenpano käynnistettiin 4.11.2020, kun valtioneuvoston asetus (736/2020) oli hyväksytty 29.10.2020. Maaseudun yritysten väliaikaisen tuen muutosta koskevan valtioneuvoston asetuksen (367/2020) muutos (1100/2020) tuli voimaan 31.12.2020 ja toimeenpano on käynnissä.

Vastaavasti kalatalousyritysten väliaikaisen tuen toimeenpano alkoi toukokuussa 2020. Yrityskohtaisen tuen enimmäismäärä oli korkeintaan 10 000 euroa/yritys. Eduskunnan lausuman mukaisesti tukijärjestelmää mukautettiin niin, että tuen yrityskohtaista ylärajaa nostettiin 120 000 euroon ja alarajaa laskettiin 3 000 eurosta 2 000 euroon. Lisäksi kalan jalostusta ja tukkukauppaa harjoittaville yrityksille säädettiin vastaava tuen laskentakaava kuin yleisessä kustannustuessa. Tukijärjestelmien voimassaoloa on jatkettu 30.6.2021 asti EU:n väliaikaisen valtioneuvoston tukitoimenpiteiden mukaisesti (C/2020/1863 muutoksineen) mukaisesti.

Antti Unnaslahti, maatalousekonomisti, maa- ja metsätalousministeriö

Kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

HE 234/2020 vp – EV 212/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi huolellisesti kattavaan analyysiin ja kansainväliseen vertailuun pohjautuen, onko kuluttajaluottosääntelyä muutettava pysyvästi. Tässä arvioinnissa on erityisesti tarkasteltava tehokasta seuraamussääntelyä ja vanhojen, korkeakorkoisten luottojen saamista maltillisemmän korkotason turvaavan sääntelyn piiriin.

Uusi pysyvä hintasääntely on tullut voimaan 1.9.2019. Osana hintasääntelyn vaikutusten arviointia oikeusministeriössä on tehty selvitys ”Selvitys vuoden 2019 hintasääntelyuudistuksen vaikutuksista kuluttajaluottosopimuksiin velkomustuomioiden valossa”⁴⁶, joka valmistui vuoden 2020 lopussa. Tämän lisäksi Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on tehnyt valtioneuvoston tilauksesta selvityksen ”Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen”⁴⁷.

Oikeusministeriössä on tarkoitus käynnistää hanke pysyvien muutosten tekemiseksi kuluttajaluottosääntelyyn keväällä 2021 heti resurssitilanteen sen salliessa. Valmistelussa otetaan erityisesti huomioon edellä mainittujen selvitysten tulokset. Kansainvälisen vertailun tekeminen on oikeusministeriössä jo käynnistetty.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

46 <https://hankeikkuna.vnv.fi/app#/lainsaadanto/61327/asiakirjat>

47 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20201221101608>

13 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

VNS 1/2017 vp – EK 27/2017

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

10. arvioi kestävän kehityksen tulevaisuuden näkymät uudessa geopoliittisessa tilanteessa, kun USA mahdollisesti vetäytyy Pariisin ilmastopimuksesta; on luotava vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja kestävän kehityksen edistämiseksi Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa; samalla on arvioitava tarkemmin myös kestäättömän kehityksen mahdolliset seuraukset Suomelle.

10. Agenda 2030:n tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa täysimääräisesti ilman Pariisin ilmastopimoksen tuloksellista ja oikea-aikaista toimeenpanoa. IPCC:n 1.5 asteen erityisraportti edellyttää nopeaa kaiken kattavaa paradigman muutosta yhteiskunnissa lämpenemisen rajoittamiseksi 1.5 asteeseen. Raportti korostaa myös ilmastotoimien ja Agenda 2030 synergioiden ja negatiivisten oheisvaikutusten huomioimista entistä paremmin. Tähänastiset maailmanlaajuiset ilmastotoimet eivät ole olleet riittäviä, sillä päästöjen nykykehitys on johtamassa 3–5 asteen lämpenemiseen. Kansainvälisessä ilmastopolitiikassa on kuitenkin nähtävissä uutta toivoa presidentti Bidenin päätettyä liittää USA:n uudestaan Pariisin sopimukseen sekä tehtyä useita muita ilmaston kannalta myönteisiä päätöksiä. Myös useat suuret päästäjämaat kuten Kiina, Japani ja Etelä-Korea tekivät vuonna 2020 pitkän aikavälin hiilineutraalilupauksia (2050/60). EU on sitoutunut vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteeseen ja korottanut omaa tavoitettaan vuodelle 2030 (55% päästöleikkaus vuoden 1990 tasosta). EU:n ilmastotavoitteita toimeenpannaan von der Leynin komission vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) avulla, joka valjastaa kaikki talouden sektorit toimimaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

Pitkän aikavälin strategioiden vaikuttavuus tulee näkymään kuitenkin vasta konkreettisen toteutuksen myötä. Arvioiden mukaan vuonna 2020 päästöjen kasvu on hidastunut hieman, mutta tämä ei ole juurikaan vaikuttanut ilmakehän hiilidioksidipitoisuuteen. Finanssikriisin kokemukset osoittivat, että kriisin jälkeen päästöt ja kuormitus kasvoivat jälleen nopeasti. Ratkaisevaa tulee olemaan, käytetäänkö valtavat koronaelvytyspaketit ilmaston ja ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Toistaiseksi näin näyttää käyvän vain pienessä osassa maailman maita.

Vaihtoehtoisia skenaariota tuotetaan muun muassa parhaillaan valmistelussa olevassa Tulevaisuusselon I osan Seuraavien sukupolvien Suomi -skenaariotyössä, joka koostuu muun muassa kansalaisdialogeista, asiantuntijahaastatteluista sekä ministeriössä tehdystä yhteisestä ja jatkuvasta ennakkoinnista. Prosessissa olevat neljä eri skenaariota rakentuvat keskeisistä, tulevaisuuteen vaikuttavista epävarmuustekijöistä, joihin lukeutuu myös kestäväälle kehitykselle olennaisia epävarmuustekijöitä. Optimistisin skenaariokulku näistä neljästä on ns. kestävä kehityksen mukainen skenaario ja negatiivisin on kestävämmän kehityksen mukainen skenaario. Kaksi muuta ovat tältä väliltä.

Marja Innanen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa

VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. luo vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja myös sen varalle, että muutos globaalissa toimintajärjestelmässä on pysyvä tai hyvin pitkäaikainen. Globaalin toimintaympäristön epävarmuuden vuoksi on analysoitava entistä laaja-alaisemmin myös sellaisia skenaarioita, joissa kansainvälisen yhteistyön kehityskulku ei ole toivotun laista. Tämä ei ole ristiriidassa virallisten tavoitteiden edistämisen kanssa, vaan varautumista vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin. Globaalin toimintaympäristön monimutkaistuessa ja EU:n päätöksenteon vaikeutuessa esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön merkitys kasvaa.

1. Tulevaisuusselonteon ensimmäisessä osassa luodaan kokonaiskuvaa tulevaisuuden toimintaympäristöstä Seuraavien sukupolvien Suomi-skenaariotyön kautta. Skenaariotyössä kartoitetaan yhteiskunnallisia, teknologisia, taloudellisia, ympäristöllisiä ja poliittis-lainsäädännöllisiä muutoksia, niihin liittyviä epävarmuuksia ja epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja tulevaisuuteen niin Suomessa kuin kansainvälisessä toimintaympäristössä. Skenaariotyössä on käsitelty epävarmuustekijöiden välisiä yhteyksiä ja tunnistettu vaihtoehtoisten kehityskulkujen ryppäitä, jotka muodostavat johdonmukaisia ja ristiriidattomia skenaarioita. Skenaariotyössä käsitellään näin ollen myös globaaliin toimintaympäristöön liittyvää epävarmuutta (muun muassa monenkeskiseen

ja sääntöpohjaiseen järjestelmään, suurvaltakilpailuun, EU:n koheesioon ja toimijuuteen sekä Venäjän kehitykseen liittyen). Joissakin skenaariossa kansainvälisen yhteistyön kehityskulku ei ole toivotun laista. Vaihtoehtoisissa kehityskuluissa uhat ja mahdollisuudet edellyttävät erilaisia toimenpiteitä varautumisen tueksi.

Skenaariotyö toimii viitekehyksenä toimintaympäristön jatkuvan seurannan kehittämässä luoden ennakoivaa tilannetietoisuutta ja tukien tilannekuvatoimintaa. Näin voimme myös arvioida skenaarioiden toteutumista ja ryhtyä entistä aiemmin tarvittaviin toimenpiteisiin. Rakennamme myös edellytyksiä skenaariotyön hyödyntämiseksi systemaattisemmin valtioneuvoston strategisessa valmistelussa. Skenaariotyötä voidaan hyödyntää myös ministeriöiden omissa suunnitteluprosesseissa. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen strategista päätöksentekoa tuetaan entistä vahvemmin ennakointi- ja tutkimustiedolla. Tavoitteena on, että tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa toteutetaan myös jatkossa kokonaiskuvaa luovana skenaariotyönä varautumisen tueksi.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

2. varmistaa, että elinikäinen jatkuvan oppimisen malli kehitetään huomioiden lähiajan haasteena myös jo työelämässä olevien osaamisen päivittäminen, mukaan lukien vailla toisen asteen tutkintoa olevien nuorten aikuisten laaja joukko.

2. Hallitus on käynnistänyt jatkuvan oppimisen uudistuksen, jolla vastataan tarpeeseen kehittää osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Jatkuvan oppimisen uudistusta valmistelee parlamentaarinen ryhmä, johon kuuluvat kaikki eduskuntapuolueet. Seurantar ryhmässä ovat edustettuina työmarkkinajärjestöt, koulutuksen järjestäjät sekä muut keskeiset järjestöt ja ministeriöt. Ryhmien tehtävänä on valmistella ehdotukset jatkuvaan oppimiseen liittyvien hallitusohjelman linjausten toteuttamiseksi.

Parlamentaarisen valmistelun linjaukset uudistukselle valmistuivat joulukuussa 2020⁴⁸. Parlamentaarinen ryhmä linjasi 27 toimenpidettä, joita tavoitteisiin pääsemiseksi käynnistetään. Parlamentaarinen uudistushanke jatkuu 31.3.2023 asti. Toimenpiteistä osa on jo käynnistynyt. Toimintaan on myös osoitettu lisäresursseja. Vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa kohdennettiin 20 miljoonaa euroa hankkeisiin, joilla vastataan nopeasti työelämän osaajapulaan sekä tuetaan työllisyyden kuntakokeilun tavoitteita ja alueellisten toimintamallien kehittämistä, 2,5 miljoonaa euroa kuntien maahanmuuttajien osamiskeskuksiin sekä neljännessä lisätalousarviossa 20 miljoonaa euroa jatkuvan oppimisen toimiin, 10 miljoonaa euroa avoimen korkeakouluopetukseen sekä 0,5 miljoonaa euroa jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden esiselvitykseen. ELY-keskuksiin

48 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5>

palkattiin jatkuvan oppimisen koordinaattorit. VN TEAS-hankkeessa selvitetään vuonna 2020 käynnistettyjen jatkuvan oppimisen toimenpiteiden vaikuttavuutta ja kehitetään seurantajärjestelmä, jolla toimintaa voidaan laadullisesti ja määrällisesti seurata. Syyskuudella 2020 käynnistyi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustamista koskeva valmistelu.

Kirsi Heinivirta, suunnittelupäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. kehittää mekanismeja, joilla ilmastonmuutoksen hillintätoimista pahiten kärsiville yrityksille, ihmisille ja alueille voidaan korvata sopeutumisesta aiheutuvia kuluja.

3. Toimialakohtaiset tiekartat vähähiilisyys-teen ovat valmistuneet kesällä 2020. Lisäksi vuonna 2020 aloitti ilmastopolitiikan pyöreä pöytä, joka keskustelee ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuskysymyksistä. Vuoden 2020 on toteutettu myös laajoja kansalaiskuulemisia ilmastolain uudistukseen liittyen kuudella kielellä. Kuntien ilmastoratkaisutohjelman avulla on tuettu alueiden ilmastotyötä. Lisäksi Suomi ohjaa oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoja merkittävimmin kärsiville alueille ja ihmisille sekä erityisesti turpeesta irtautumiseen.

Keväällä 2021 yli 18 000 henkilöä osallistui keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman verkkokuulemiseen arvioimalla ilmastotoimien hyväksyttävyyttä omasta näkökulmastaan. Lisäksi keväällä 2021 toteutetaan ensimmäinen satunnaisotannalla toteutettu kansalaisraati arvioimaan keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman kuluttajiin kohdentuvien toimien hyväksyttävyyttä ja tehokkuutta. Ilmastopaneeli on myös aloittanut vuonna 2021 oikeudenmukaisen ilmastopolitiikan arviointikehikon kehittämisen. Valmistelun kokonaisuudesta vastaa ilmasto- ja energia-asioihin keskittyvä ministeriryhmä.

Heta-Elena Heiskanen, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

4. täydentää valtion tulo- ja menoarviota laadittaessa BKT-mittaria luonnonvarojen kulutusta sekä hyvinvoinnin määrää paremmin arvioivalla satelliittitilinpäidolla sekä yhdistelmäindikaattoreilla.

4. Vuoden 2019 talousarvioesityksestä lähtien ilmiöpohjaista budjetointia on toteutettu kestäväen kehityksen budjetoinnin kautta. Talousarvioesitykseen sisältyvät hallinnonala-kohtaiset tekstit kestäväen kehityksen toimeenpanosta eri hallinnonaloilla, ks. yo. lausumat ja vastaukset valtioneuvoston selonteosta kestäväen kehityksen globaalista toimintaohjelmasta.

Johanna von Knorring-Rosenlew, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

5. valitsee työn murrokseen, suomalaisen työn tulevaisuuteen ja hyvinvointitalouteen liittyen ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteeksi nuorten syrjäytymisen ehkäisy, osatyökyvyn hyödyntämisen ja työhyvinvoinnin

5. Valtioneuvosto on edistänyt ilmiöpohjaista toimintamallia hallituskauden eri vaiheissa, esimerkiksi hallitusohjelmassa, talousarviossa ja vuosikertomuksessa. Ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia selvittävän työryhmän raportti valmistui alkuvuodesta 2019. Ilmiöpohjaisen budjetoinnin kehittäminen on pitkäjänteinen prosessi, joka edellyttää huolellista suunnittelua sekä eri ilmiötarkastelujen yhteensovittamista. Parhailaan sukupuolitietoisesta budjetoinnin ja kestävästä kehityksen budjetoinnin lisäksi kehitetään uutena ilmiönä lapsibudjetointia. Kehitystyössä pohditaan ja selvitetään muun muassa lapsivaikutusten arvioinnin toteutusta ja raportointimahdollisuuksia eri hallinnonaloilla ja hallinnon tasoilla sekä eri aikajän-teillä.

Piia Pekola, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

6. kokeilee Taiteilija-allianssia

6. Taiteilija-allianssimallin toteuttamismahdollisuuksia Suomessa on selvittänyt opetus- ja kulttuuriministeriö. Selvityksestä on toteutettu lausuntokierros. Toistaiseksi asiassa ei ole tehty jatkovalmistelua.

Esa Pirnes, Kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

7. selvittää, tarvitaanko BKT-mittarin rinnalle uusia mittareita digitalisaation ja digitaalisen liiketoiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi

7. Tilastokeskus on vuonna 2017 laatinut selvityksen digitalisaatiosta bruttokansantuotteessa. Kansantalouden tilipidon käsikirjat muuttuvat hitaasti eikä muutoksia esimerkiksi tilinpidon nykyiseen tuotantorajaukseen liene odotettavissa ainakaan lyhyellä aikavälillä. 'Ydintilinpittoa' on kuitenkin mahdollista täydentää niin kutsutuilla satelliittitileillä, joilla voitaisiin pyrkiä kuvaamaan tarkemmin digitaalisen talouden ilmiöitä. Kansantalouden tulopohjan ja veropohjan arvioinnissa bruttokansantuote on edelleen kohtuullisen hyvä mittari. Ongelmallisempi on rajat ylittävä tuotanto, etenkin kun kyse on palveluiden ulkomaankaupasta tai konsernin sisäisestä kaupasta. Globaalia tuotantoa ja palvelujen ulkomaankauppaa koskevien tiedonkeruiden ja muun tietopohjan kehittäminen on avainasemassa.

Suurimmat haasteet liittyvät digitalisaation hintavaikutuksiin, jotka heijastuvat bruttokansantuotteen kasvulukuihin. BKT:n arvon deflatoinnissa tuottajahintaindeksit ovat tärkeämpiä kuin kuluttajahintaindeksi. Palvelujen osuuden kasvaessa Tilastokeskuksen tulisi pystyä panostamaan erityisesti palvelujen tuottajahintaindeksin laadun ja kattavuuden parantamiseen. Muista kehittämiskohteista voisi mainita tilinpidon t&k-investoinnit ja ohjelmistoinvestoinnit, joista toivotaan tietoja samalla julkaisutarkkuudella kuin muistakin

investoinneista. Verkkokaupan tilastoimiseksi tarvitaan uusia tietolähteitä ulkomaisista verkkokaupoista tehdyistä hankinnoista. Etenkin maksukorttiaineistoja tulisi voida hyödyntää nykyistä laajemmin.

Pasi Koikkalainen, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

8. selvittää alustatalouden, lohkoketjuteknologian ja kryptovaluutaan vaikutuksia talouteen sekä edistää verohallinnon kansainvälistä yhteistyötä alustatalouden valvonnan edistämiseksi ja uusien alustatalouden palveluiden kehittämiseksi

8. Valtioneuvosto on selvittänyt ja selvittää alustatalouden vaikutuksia useissa eri selvityksissä, vuoden 2020 VN TEAS -haun kautta tutkimuksia toteutetaan esimerkiksi erilaisia liikkumispalveluja yhdisteleviä MaaS-palvelujen sekä alustatalouteen pohjautuvien kyydinjakopalvelujen teemoista. Lohkoketjuteknologian vaikutuksia on selvitetty vuonna 2019 VN TEAS-selvityksessä; Etlan tekemän selvityksen mukaan lohkoketjun hyödyntäminen esimerkiksi verotuksen prosesseissa olisi periaatteessa mahdollista, mutta toistaiseksi käytännön mahdollisuudet aiheessa näyttävät hyvin heikoilta. Lohkoketjut eivät toistaiseksi ole onnistuneet lunastamaan niihin ladattuja odotuksia.

Euroopan komissio antoi heinäkuussa 2020 virka-apudirektiiviä koskevan muutosehdotuksen (DAC7), jolla muun ohessa digitaalisten alustojen kautta saadut tulot lisättäisiin pakollisen tietojenvaihdon piiriin. Direktiivin on tarkoitus tulla sovellettavaksi vuoden 2023 alusta lukien.

**Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia
Pertti Nieminen, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö**

9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen keräävä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan.

9. Tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnittyy aiempaa vahvemmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Valtioneuvoston kanslian ennakointitiimi sekä ministeriöiden ennakointityöryhmä toimivat tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan, Seuraavien sukupolvien Suomi-skenaariotyön, keskeisenä työryhmänä. Ministeriöiden edustajat osallistavat hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat.

Keskeistä skenaariotyölle on laaja osallistavuus, yhteiskehittäminen ja yhteistyö. Yhteistyötä tehdään myös kansallisen ennakointiverkoston, kansallisten ja kansainvälisten asiantuntijoiden sekä ennakointiluotsin kanssa, joka asetettiin uudelleen vuosille 2020–2023. Menettely on luonut uutta toimintatapaa valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyöhön ja syventänyt poikkihallinnollista yhteistyötä. Skenaariotyön pohjalta laaditaan myös valtioneuvoston yhteinen tulevaisuuskatsaus, joka sisältää hallinnonalakohtaiset vaikutusanalyysit.

Suomalaista yhteiskuntaa osallistetaan tulevaisuuskeskusteluun myös laajemmin: Erätauko-säätiön kanssa toteutetaan 50 dialogia Suomen tulevaisuudesta. Myös nämä dialogit ovat osa valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäistä osaa ja niiden tavoitteena on syventää ymmärrystä Suomen tulevaisuuden tärkeimmistä kysymyksistä. Dialogeihin kutsutaan eri sukupolvia ja sukupuolia, eri taustoista tulevia ja erilaista arkea eläviä pohtimaan Suomen tulevaisuutta. Tavoitteena on, että erityisesti he, jotka yleensä eivät syystä tai toisesta osallistu tulevaisuuskeskusteluun, tulevat mukaan. Dialogit tukevat myös oikeusministeriön poikkihallinnollisen demokratiaohjelman tavoitteita edistää osallisuutta ja etsiä uudenlaisia tapoja vuorovaikutukseen hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Keskusteluiden ja osallisuuden vahvistamisen avulla vahvistamme myös Suomen tulevaisuutta. Erätauko-keskustelut vahvistavat palautteen mukaan ihmisten välistä luottamusta, luottamusta instituutioita kohtaan ja yhteiskunnallista resilienssiä.

Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto avaa kohdennetusti jonkin tai jotkut skenaariotyössä esille nousseista ilmiöistä sekä mahdollisia ratkaisujen suuntia. Toinen osa käynnistyy syksyllä 2021.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

10. kehittää teknologian eettistä arviointia ja teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia verkostomaisesti esimerkiksi osana kansallista ennakointiverkostoa ja sen strategisia ennakointikeskittyviä.

10. Valtiovarainministeriö asettanut julkisen ja yksityisen sektorin yhteisen korkean tason neuvottelukunnan teknologia-alalle. Teknologianeuvottelukunnan tavoitteena on valmistella Suomelle hyvinvointia luova ja kilpailukykyä ohjaava teknologiapolitiikka, nostaa Suomen teknologiakyvykkyyttä, kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja vahvistaa Suomen johtavaa roolia teknologian hyödyntämisessä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Ennakointiluotsi huomioi neuvottelukunnan työn tulokset teknologiaennakoinnin kehittämisessä.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

1. Äitiysvapaalle jäävän naisen työnantajalle on 1.4.2017 lukien maksettu 2500 euron korvaus vanhemmuudesta aiheutuvista kustannuksista. Korvauksen tavoitteena on edistää naisten työllistymistä ja tasa-arvoista kohtelua työmarkkinoilla. Asiaa käsitelleessään eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi mietinnössään 29/2016 seuraavaa: "Työnantajien vastuulle jää edellä kuvatun palkan osan sekä lomarahahan lisäksi äitiydestä aiheutuvia kustannuksia erityisesti raskaudesta johtuvien sairauslomien sekä sairaan lapsen hoitovapaan ajalta. Samoin työnantajalle aiheutuu epäsuoria kustannuksia uuden työntekijän tai sijaisen rekrytoinnista ja perehdyttämisestä"... "Suomessa vanhempainvapaita käyttävät edelleen valtaosin naiset. Vaikka isyysvapaan käyttö on lisääntynyt, vanhempainvapaita käyttävien isien osuus on edelleen varsin pieni. Tämä tosiasia vaikuttaa hyvin vahvasti paitsi naisten työllisyyteen myös perheiden arkeen. Perhevapaiden tasaisempi jakautuminen miesten ja naisten kesken parantaisi naisten asemaa työmarkkinoilla. Samalla se vahvistaisi isän osallistumista lapsen hoitoon ja kasvatukseen jo varhaislapsuudessa. Valiokunnan mielestä on hyvä arvioida perhevapaajärjestelmän uudistamistarpeita".

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa tasa-arvoa yhteiskunnan eri osa-alueilla. Erityinen huomio on työelämän ja perheiden tasa-arvon parantamisessa. Hallitusohjelmassa on sovittu perhevapaiden uudistamisesta. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken ja että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan uudistus tulee toteuttaa niin, että molemmilla vanhemmilla on yhtä paljon kiintiöityjä vapaakuukausia. Vanhempainpäivärahoja ja vanhempainvapaita koskevaa uudistusta on valmisteltu kolmikantaisissa työryhmissä sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2021.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että
4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan vastaukseen liittyi eduskunnan lausuma määrärahan lisäämisestä turvakotitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Vuonna 2018 turvakodeissa oli yhteensä 179 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Vuonna 2018 perustettiin neljä uutta turvakotia: Hämeenlinnaan, Espooseen, Seinäjoelle ja Tampereelle. Turvakotien rahoitus nousi suunnitellusti vuoden 2016 11,55 miljoonasta eurosta vuoden 2019 19,55 miljoonaan euroon. Turvakotipaikkojen lisäämiseksi Valtion rahoitukseen turvakotitoimintaan tehdään 2,0 miljoonan euron, ja lisäksi 1 miljoonan euron tasokorotus, jolloin momentin taso nousee 22,55 miljoonaan euroon vuonna 2020. Määrärahaa korotetaan vuonna 2021 myös 2 miljoonalla eurolla ja vuonna 2022 miljoonalla eurolla, jolloin määrärahataso nousee kehyskauden lopussa 2023 nousee 25,6 miljoonaan euroon. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos arvioi turvakotiverkoston laajentamisen kuitenkin edellyttävän koko kehyskauden 2020–2023 vähintään 2 miljoonan euron lisäystä per vuosi.

Vuodesta 2015 vuoteen 2019 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta 211 perhepaikkaan. Vuoden 2020 helmikuussa avattiin Keravalle (Paasikiven nuorisokylän säätiö) turvakoti, johon tuli seitsemän perhepaikkaa. Lisäksi Ouluun myönnettiin 2 lisäpaikkaa, joten näillä päätöksillä vuonna 2020 kokonaisluku kasvoi 211 perhepaikkaan. Vuonna 2021 perhepaikkojen määrää on edelleen tarkoitus lisätä 20 paikalla sekä tehdä parannuksia turvakotien esteettömyyteen.

Pirjo Lillsunde, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö

HE 69/2016 vp – EV 124/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakkotyötä tai vastaavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrit eivät saa suojaa, koska rikokset eivät täytä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt lain mahdollisia muutostarpeita ja ratkaisuvaihtoehtoja, ja niistä on keskusteltu työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Kolmikantainen lainvalmistelutyö on kesken.

Johanna Ylitepsa, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. arvioi lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan tutkimushankkeen päätyttyä,

1. Yhdenvertaisuuslain toimivuutta tarkastelevan hankkeen (VN-TEAS hanke) tulokset on julkaistu 25.11.2020 ja hankkeen tuloksia on tarkoitus hyödyntää yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksen suunnittelussa. Lain toimivuutta tarkastelevan hankkeen ja muun soveltamiskäytännön myötä on noussut esiin eri tyyppisiä lainsäädännön selkeyttämis- ja kehittämistarpeita, joita käsitellään tarkemmin lakiuudistuksen valmistelun yhteydessä.

Katri Leikas, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheenyhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä,

2. Hallitus on 15.7.2020 asettanut hankkeen kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä koskevan lainsäädännön arvioiminen perhe-elämän suojan ja lapsen edun toteutumisen edistämiseksi (SMDno-2020-1659). Tavoitteena on valmistella

tarvittavat säädösmuutokset ulkomaalaislakiin toimeentuloedellytyksen poistamiseksi kansainvälistä suojelua saavien alaikäisten henkilöiden perheenjäsenen oleskeluluvan edellytyksenä. Hankkeessa selvitetään toimeentuloedellytysten vaikutusta pakolaisaseman ja toissijaista suojelua saaneiden perhe-elämän suojaan ja perheenyhdistämisen toteutumiseen. Hankkeessa selvitetään perheenyhdistämiseen liittyviä ongelmia ja arvioidaan muita mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita hallitusohjelman mukaisesti ja erityisesti yhdenvertaisuusvaltuutetun kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämistä koskevassa 3.3.2020 julkaistussa selvityksessä ”Lapset ilman perhettä – Kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten perheenyhdistäminen” esitettyjen suositusten pohjalta. Hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle vuoden 2021 aikana.

Tuuli Tuunanen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

3. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnat perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä sai työnsä päätökseen 30.1.2020. Työryhmä asetettiin selvittämään sosiaalihuollon ja perustoimeentulotuen välistä suhdetta, perustuslain 19 §:n 1 momentin tarkoittaman viimesijaisen vastuun kohdentumista sekä muita toimeentulotukilainsäädännön erityiskysymyksiä. Työtä on jatkanut Toimeentulotukilainsäädännön sosiaali- ja terveysministeriön 28.5.2020 asettama toimeentulotukilain uudistamista valmisteleva työryhmä. Toimeentulotukilakia on tarkoitus uudistaa tällä eduskuntakaudella. Uudistamista jatketaan työryhmän esiin nostamien selvitystarpeiden pohjalta. Työ käynnistyy vuoden 2020 aikana. Toimeentulotukilain uudistamisen yhteydessä tullaan käsittelemään selkeyttämään myös välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisältöä ja vastuunjako.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuus avun saannissa,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu useita ihmiskaupan uhrien aseman paranemiseen ja uhrien oikeuksien toteutumiseen tähtäviä toimenpiteitä, joista osa koskee erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala. Tarkoituksena on muun muassa uudistaa lainsäädäntö turvaamaan paremmin uhrien oikeudet.

Ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan lainsäädännön uudistaminen on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla vuonna 2020 (ks. kohta 5). Lainsäädännön uudistaminen tähtää muun muassa uhrien yhdenvertaisuuden turvaamiseen avun saannissa, riippumatta siitä, onko uhrilla kotikunta vai ei ja riippumatta siitä, eteneekö ihmiskaupparikos rikosprosessissa. Auttamisen tulisi jatkossa perustua entistä vahvemmin uhrin avuntarpeeseen.

Osana lainsäädännön uudistamistyötä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tulee selvittämään vuosien 2020–2021 aikana suomalaisen palvelujärjestelmän edellytyksiä vastata ihmiskaupparikoksen uhrien turvallisen ja tuetun asumisen tarpeisiin sekä tekemään ehdotukset mahdollisten puutteiden korjaamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu aktiivisesti myös valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen koordinaattorin johdolla tehtävän ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman valmisteluun. Ohjelmassa tulee olemaan useita sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan koskevia toimenpide-ehdotuksia, joiden tavoitteena on muun muassa uhrien yhdenvertaisuuden ja aseman parantaminen.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta,

5. Hallituksen lainsäädäntöohjelmaan on kerätty alustavat tiedot ihmiskaupan uhrien auttamista koskevasta lainvalmisteluhankkeesta (Turvallinen oikeusvaltio Suomi: ihmiskaupan uhrien auttaminen, s. 23). Ohjelman mukaan laaditaan kokonaan uusi laki, johon kootaan säännökset ihmiskaupan uhrien auttamisesta muun muassa vastaanottolaista ja kotoutumistaista sekä päivitetään muun muassa ulkomaalaislakia ja rikoslakia, sekä sisällytetään viittaukset sote-lainsäädäntöön. Lakiin sisällytetään säännökset myös ihmiskaupan uhrien tuetusta ja turvallisesta asumisesta. Vastuuministeriönä toimii sosiaali- ja terveysministeriö, muut keskeiset ministeriöt sisäministeriö, oikeusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö.

Sisäministeriössä on valmisteltu tutkimushankintaa koskien ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteita. Tutkimus on tarkoitus saada alkamaan alkuvuodesta 2021, ja tuloksien arvioidaan valmistuvan noin 4–5 kuukauden kuluessa. Tutkimushankkeelle nimetään ohjausryhmä, joka seuraa hankkeen etenemistä ja sen tavoitteiden täyttymistä.

Roope Jokinen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

5. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 1.6.2020 poikkihallinnollisen työryhmän, jonka tarkoituksena on valmistella ehdotukset uudeksi lainsäädännöksi ihmiskaupan uhrien auttamiseksi, uhrilähtöisyyden vahvistamiseksi sekä auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämiseksi. Työryhmän tehtävänä on aluksi laatia tilannekuva ihmiskaupan uhrien auttamisen nykytilasta ja tehdä ehdotus auttamisjärjestelmän organisoinnista ja sen jälkeen valmistella ehdotus uudeksi laiksi ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Valmisteltavaan lakiehdotukseen on tarkoitus sisällyttää säännökset ihmiskaupan uhrien turvallisista ja tuetuista asumispalveluista. Työryhmän tehtävänä on myös valmistella tarvittavat päivitysehdotukset ns. vastaanottolakiin (laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta) ja ns. kotolakiin (laki kotoutumisen edistämisestä) sekä ehdotukset muihin lakeihin tarvittavista viittauksista ihmiskaupan uhreihin (esim. sosiaalihuoltolaki ja terveydenhuoltolaki). Työryhmän tulee arvioida myös muiden lakien mahdolliset muutostarpeet ja tehdä ehdotus ihmiskaupan uhrien auttamisesta syntyneiden kustannusten korvausjärjestelmän selkiyttämiseksi. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2022 lopussa.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. selvittää lainsäädännön muutostarpeet, jotka koskevat työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin liittyen.

6. Ei uutta ilmoitettavaa.

”Työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin koskevan hallituksen esityksen valmistelu on käynnissä ja esitys on tarkoitus antaa tämän hetkisen arvion mukaan kevätkaudella 2021.”

Tapani Aaltela, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 22/2018 vp – EK 49/2018

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. selvittää määräaikaista työsuhteita ja vuokratyötä koskevan lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet raskauteen ja vanhemmuuteen perustuvan syrjinnän torjumiseksi,

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

1. ”Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on kirjaus raskaussyrjinnän ehkäisemisestä. Hallitusohjelmassa on sovittu lainsäädännön täsmentämisestä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät vaikuta määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsitellään myös tätä asiaa.”

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset perhevapaaudistuksen toteuttamiseksi mahdollisimman pikaisesti,

2. Pääministeri Antti Rinteen, sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu perhevapaiden uudistamisesta. Uudistus tulee toteuttaa siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti kaikkia perhemuotoja. Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännöksiä koskevan uudistuksen valmistelu on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kolmikantaisessa työryhmässä syksyllä 2019. Työ- ja elinkeinoministeriö on joulukuussa 2019 asettanut työryhmän valmistelemaan perhevapaaudistukseen liittyviä mahdollisia työsopimuslain muutoksia.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. pyrkii osana palkkatasa-arvon edistämistyötä kehittämään menetelmän, jolla töiden vaativuutta on mahdollista vertailla eri toimialojen välillä,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu samapalkkaisuusohjelmasta, jonka on oltava aiempaa kunnianhimoisempi ja vaikuttavampi. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on hallituksen, työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen sitoutuminen toimenpiteisiin töiden vaativuuden arvioimiseksi, samapalkkaisuuden ja palkka-avoimuuden edistämiseksi sekä työelämän segregaaation purkamiseksi. Samapalkkaisuusohjelman sisällöstä neuvotellaan parhaillaan kolmikantaisesti. Hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen samapalkkaisuusohjelma hyväksyttiin joulukuussa 2020. Ohjelmassa on sitouduttu tavoitteeseen, että sukupuolten palkkaero kapenee entistä nopeammin. Naisten ja miesten palkkaeron kaventamiseen pyritään ohjelmassa sovitulla keinoilla, jotka liittyvät palkka- ja sopimuspolitiikkaan, palkkausjärjestelmien kehittämiseen ja palkkatietämyksen parantamiseen, segregaaation purkamiseen sekä työn ja perheen yhteensovittamiseen. Palkkatasa-arvon lisäämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa kaksi tutkimushanketta: em. Samanarvoinen työ ja työ- ja virkaehtosopimusten sukupuolivaikutusten arviointi samapalkkaisuusnäkökulmasta. Vaikutusarvioinnin tekee riippumaton, ulkopuolinen tutkija.

Outi Viitamaa-Tervonen, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

4. huolehtii siitä, että käytännön tasa-arvotyötä kehitetään kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu, että velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista säädetään varhaiskasvatuksessa. Asiaa on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa syksystä 2019.

Outi Kumpuvaara, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset sekä antaa seuraavan nelivuotiskauden aikana selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä sekä yhteensovittamiselimen laatimien toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta,

5. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan perustetaan itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä. Lainvalmistelu on tarkoitus käynnistää keväällä 2020 ja tehtävä voisi käynnistyä vuonna 2021.

Johanna Hautakorpi, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

6. Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on linjattu, että ihmisoikeusongelmien tunnistamisen ja raportoinnin ongelmiin puututaan määrätietoisesti turvaamalla muun muassa erillisvaltuutettujen toiminta. Tähän liittyvä lisämääräraha mahdollistaa uuden viran perustamisen tasa-arvovaltuutetun toimistoon vuonna 2022. Valtuutetun verrattain pienissä resursseissa korotus on merkityksellinen ja sillä voidaan vahvistaa toimintaa.

Johanna Hautakorpi, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet

HE 97/2018 vp – EV 236/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) luotettavuuden selvittämistä koskevan sääntelyn (4 §:n 1 momentti) mahdolliset muutostarpeet kolmikantaisessa lainvalmistelussa pyrkien tasapainoiseen ratkaisuun työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajien tiedonkäsittelytarpeiden välillä. Valmistelussa tulee ottaa huomioon tietosuojavaltuutetun tulkintakäytäntö, lainsäädännön kehitys sekä tarvittaessa unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien suojelua koskeva direktiiviehdotus.

Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt lain mahdollisia muutostarpeita ja ratkaisuvaihtoehtoja, ja niistä on keskusteltu työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Kolmikantainen lainvalmistelutyö on kesken.

Johanna Ylitepsa, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikaissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

1. "Työntekijöiden edustusjärjestelmät kytkeytyvät työaikaissa pitkälti työnantajan ja henkilöstön mahdollisuuksiin sopia paikallisesti säännöllisen työajan järjestelyistä. Paikallisen sopimisen edistäminen on yksi hallitusohjelmaan sisältyvistä tavoitteista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on asetettu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaiset alatyöryhmät käsittelemään muun muassa paikalliseen sopimiseen ja työlainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä. Työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja edustajien valtuuksia arvioidaan näissä alatyöryhmissä, joiden toimikausi on tämä hallituskausi."

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle seuraavan vaalikauden aikana.
2. ”Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen kuluvan vaalikauden aikana.”

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työaikalain tarkennukset

HE 86/2019 vp – EV 56/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat muutokset työaikalain puutteiden korjaamiseksi vuoden 2020 aikana.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on työaikalain (872/2019) muutosta koskevaa hallituksen esitystä (HE 86/2019 vp) käsitellessään katsonut työaikalakiin sisältyvän eräitä tarkennus- ja lisästarpeita. Valiokunta on viitannut muun muassa hätätyösäännöksen kriminalisoinnin puuttumiseen, josta johtuvaa oikeustilan muuttumista valiokunta ei pitänyt tarkoituksenmukaisena.

Työaikalain uudistamistyön yhteydessä rangaistussäännös kirjoitettiin nykyisten sääntelyperiaatteiden mukaisesti aiempaa täsmällisempään muotoon. Lainkohdassa yksilöidään nimenomaisesti ne menettelyt, jotka voivat johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Rangaistussäännöksen piiriin ei kuulu hätätyösäännösten rikkominen, jollei työnantaja samalla riko lepoaikasäännöksiä. Käytännössä rangaistavuuden ulkopuolelle jää siten lepoaikasääntelyn puitteissa teetetty hätätyö. Työntekijän suojelun kannalta asian merkitys liittyy siihen, että työnantaja ei tarvitse hätätyötä teettäessään ylityösuostumusta. Työaikalakia valmisteltaessa arvioitiin, että työn teettäminen perusteetta hätätyönä ei olisi sellainen menettely, johon olisi välttämättä liityttävä rikosoikeudellinen seuraamus. Kriminalisointia on lähtökohtaisesti pidettävä viimesijaisena keinona.

Työaikalain mahdollisia täsmennystarpeita on tarkoitus arvioida työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaisessa sääntelytyöryhmässä. Hallituksen esityksen tarkempi aika- ja sisältö on voitua arvioida.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttaminen ja opintotukilain 15 §:n muuttaminen

HE 15/2020 vp – EV 54/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto toimittaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen uudistuksen vaikutuksista 31.12.2021 mennessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää uudistuksen vaikutuksia yhteistyössä eri viranomais-ten ja Työllisyysrahaston kanssa sekä toimittaa selvityksen uudistuksen vaikutuksista 31.12.2021 mennessä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Kirsi Päiväsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen täydentäminen

HE 87/2020 vp – HE 114/2020 vp – EV 216/2020 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee säännökset, jotka mahdollistavat työllisyyden kuntakokeilun kokeilualueen kunnan asiakkaan siirtämisen perustellusta syystä työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaaksi ja antaa niitä koskevan esityksen eduskunnalle mahdollisimman pian.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat säännökset työttömyysturvatehtävien hallituksen esityksissä (HE 87/2020 vp ja HE 114/2020 vp) ehdotettua laajemmaksi siirtämiseksi työ- ja elinkeinotoimistoilta kokeilualueen kunnille ja antaa niitä koskevan esityksen eduskunnalle mahdollisimman pian.

1.– 2. Lausumat toteuttavan hallituksen esityksen valmistelu on käynnistetty työ- ja elinkeinoministeriössä joulukuussa 2020. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa maaliskuun lopussa 2021. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2021.

Meri Pensamo, hallitussihteeri, työ- ja elinkeinoministeriö

15 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö on antanut vesilain valvontatehtävien maksullisuutta koskevan asian Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen selvitettäväksi. Selvityksen on tarkoitus valmistua 3/2021. Jatkotoimenpiteistä on tarkoitus päättää selvityksen valmistumisen jälkeen.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Asumistuen uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 231/2016 vp – EV 237/2016 vp

2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy toimenpiteisiin yhteisasunnossa asuvien aseman arvioimiseksi asumistukijärjestelmässä ja selvittää ruokakuntakäsitteen mahdollisen uudistamistarpeen.

2. Yleinen asumistuki on tarkoitettu pienituloisen ruokakunnan asumismenojen vähentämiseksi ja kohtuullisen asumistason turvaamiseksi. Yleisessä asumistuessa pääsääntönä on, että samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt vastaavat koko asunnon asumismenoista ja kuuluvat siten samaan ruokakuntaan.

Pääsäännöstä voidaan poiketa vain, jos asukkailla on erilliset vuokrasopimukset, tai toinen asukas on toisen asukkaan alivuokralainen.

Opiskelijoiden asumistukisiirron yhteydessä ei tehty muutoksia ruokakunnan käsitteeseen. Lakimuutokseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 231/2016) tuotiin kuitenkin esiin uudistukseen liittyviä ongelmia. Yleisen asumistuen ruokakunta-kohtaisuus toi

opiskelijoille yhdessä asumisen ja avoliiton selvittämiseen liittyvät ongelmat ja kiristi tarveharkintaa, koska muiden ruokakunnan jäsenten tulot vaikuttavat asumistuen määrään. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksien vaikutuksia tuensaajien asemaan ja selvittää asumistukijärjestelmän kehittämistarpeita sekä ruokakuntakäsitteen uudistamisen vaihtoehdot vaikutuksineen. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti asetettiin parlamentaarinen komitea sosiaaliturvan uudistamiseksi. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on ihmisen näkökulmasta selkeä, ymmärrettävä ja toimiva sosiaaliturva. Etuuksien käsitteitä ja maksuajankohtia yhtenäistetään ja tässä yhteydessä tarkastellaan muun muassa etuuksien perhekäsitteitä. Myös asumistuen ruokakuntakäsitteen uudistamisvaihtoehdot selvitetään. Komitean tähtää sosiaaliturvan pitkän aikavälin kehittämiseen ja työtä tehdään kahdella eduskuntakaudella.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030

VNS 7/2017 vp – EK 4/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. varmistaa selonteossa esitettyjen lisätoimenpiteiden riittävän rahoituksen huolehtien siitä, että tarkasteltaessa päästövähennystoimien taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan myös niiden tuomaa kasvupotentiaalia yritystoiminnalle, työllisyydelle ja viennille ja otetaan myös tämä näkökulma osaltaan selkeämmin ilmastosuunnitelman lähtökohdaksi päästöjen vähentämiskustannusten ohella

1. Keskipitkän aikavälin ilmastopoliittisen suunnitelman keskeisiä liikenteen päästövähennystoimenpiteitä, joihin on käytetty valtion rahaa ja joilla voi olla positiivisia vaikutuksia yritystoiminnalle, työllisyydelle ja viennille, olivat vuonna 2020 erilaiset jakeluinfratuet ja kaupunkiseutujen joukkoliikennetuet. Lisäksi valtion rahoitusta on käytetty myös täyssähköautojen hankintatukiin, etanoli- ja kaasuautojen konversiotukiin sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen. Näiden tukien vaikutukset kohdentuvat enemmän kotitalouksiin ja yksittäisiin ihmisiin kuin yrityksiin tai vientiin.

Sähköautojen julkisen latausinfra ja biokaasun jakeluverkon rakentamiseen oli vuonna 2020 varattu työ- ja elinkeino-ministeriön budjettiin yhteensä 3 miljoonaa euroa. Summaa korotettiin vuoden 2020 lisätalousarviossa 5,5 miljoonaan euroon. Energiavirasto järjesti lokakuussa 2020 sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin

kolmannen tukikilpailutuksen. Kilpailussa tuen hakijat antoivat tarjouksia tukisummista, joilla olisivat valmiita toteuttamaan biokaasun tankkausaseman tai sähköautojen joukkoliikenteen tai suuritehoisen latauspisteen investointihankkeen. Tarjouksia annettiin ennätysmäärä, yhteensä 213, joista 35 koski biokaasun tankkauspisteitä, 14 linja-autojen latauspisteitä ja 164 sähköautojen suuritehoisia latauspisteitä.

Jakeluinfratuet hyödyttävät jakeluinfraa rakentavia yrityksiä sekä joiltain osin myös kuntia (esim. sähköbussien latausinfra rakentamisen osalta). Jakeluinfran rakentamisen lisäksi tuet voivat jouduttaa myös muiden uusien liiketoimintamallien syntymistä (esimerkiksi erilaisten latauspalveluiden tarjoaminen ja ylläpito). Myös ammattiliikenne voi hyötyä tuesta, kun jakeluinfra paranee ja vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttö tulee mahdolliseksi entistä useammille yrityksille.

Ympäristöministeriön budjettiin oli vuonna 2020 varattu 5,5 miljoonaa euroa sähköautojen lataamista edistäviin hankkeisiin taloyhtiöissä. Kesäkuun 2020 lisätalousarviossa myönnettiin tämän lisäksi 2 miljoonan euron lisäys. Samalla tukiprosentteja korotettiin loppuvuoden 2020 ajaksi. Tuen jakamisesta huolehtii Asumisen rahoitus- ja kehittämiss keskus ARA. Tuen menekki oli alkuvuodesta vähäinen, mutta kolminkertaistui syksyllä 2020 johtuen koronatilanteen lykkäämien yhtiökokousten pitämisestä vasta syksyllä sekä korotetuista tukiprosenteista. Vuoden 2020 määräraha ei näin ollen riittänyt kaikkiin hakemuksiin ja osa hakemuksista siirrettiin myönnettäväksi vuoden 2021 määrärahasta.

Latausinfra rakentamisella ja ylläpitämisellä on jonkin verran positiivista vaikutusta alueen työllisyyteen. Sähkön käyttö liikenteessä vähentää myös Suomen öljyriippuvaisuutta ja parantaa Suomen vaihtotasetta.

Liikenne- ja viestintäministeriön budjettiin oli vuonna 2020 varattu 6 miljoonaa euroa täyssähköautojen hankintatukiin sekä etanoli- ja kaasuautojen konversiotukiin. Tuettuja sähköautoja oli 31.12.2020 mennessä hankittu tai pitkäaikaisvuokrattu yhteensä 3499 kappaletta (247 sähköautoa vuonna 2018, 1046 autoa vuonna 2019 ja 2206 vuonna 2020). Koko neljän vuoden (2018–2021) määrärahasta (24 miljoonaa euroa) oli vuoden 2020 loppuun mennessä käytetty vain 35,87 prosenttia.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (momentti 31.10.31) varattiin yhteensä 32 900 000 euroa vuonna 2020. Tästä rahoituksesta kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelmaan varattiin 31,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 investointiohjelman hankesuissa hakemuksia saatiin 131 kappaletta. Niissä haettiin valtionavustusta yhteensä noin 67,5 miljoonan euron arvosta kuntien kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantamiseen. Kehittämistarpeita on huomattavasti enemmän mitä valtion tuki mahdollistaa. Vuonna 2020 kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen valtion väyläverkolla varattiin kymmenen miljoonaa euroa.

Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tuki vuonna 2020 oli 13,25 miljoonaa euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen tuki 8,125 miljoonaa euroa. Lisäksi kaupunkiseuduille suunnattiin tukea ilmastoperusteisten toimenpiteiden toteuttamiseen yhteensä 20 miljoonaa euroa. Suurilla ja keskisuurilla kaupunkiseuduilla toimivalla joukkoliikenteellä on kohutuullinen vaikutus elinkeinotoimintaan muun muassa työvoiman saatavuuden kannalta. Julkisen liikenteen lisäämisellä on myös lievä positiivinen työllistävä vaikutus suurilla ja keskisuurilla kaupunkiseuduilla.

Energiatuella on rahoitettu teollisuus- ja liikekiinteistöjen lämmöntuotantohankkeita sekä pieniä aluelämpölaitoksia, joissa tyypillisesti öljylämmityksestä siirrytään joko puubio-massaa käyttäviin kiinteän polttoaineen kattiloihin tai maalämpöön.

Lisäksi eduskunta hyväksyi jakeluelvoitelain uudistuksen helmikuussa 2019. Sen mukaan biopolttoaineen jakeluelvoite nousee tasolle 30 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

Maatalouden päästövähennystoimista suurin osa rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 rahoista. Hallitusohjelmassa on esitetty useampia toimia maatalouden ilmastokestävyyden parantamiseksi.

Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriössä käynnistettiin kokonaisvaltainen maankäyttösektorin ilmastotoimenpidekokonaisuus, jonka tavoitteena on maankäyttösektorin päästöjen vähentäminen sekä hiilinielujen ja -varastojen ylläpito ja vahvistaminen. Hallitusohjelman mukainen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma valmistellaan tämän vuoden aikana, ja maankäyttösektorilla käynnistetyt ilmastotoimet liitetään osaksi suunnitelman toimeenpanoa. Maataloudessa edistetään muun muassa hiiltä sitovia ja varastoivia sekä päästöjä vähentäviä viljelytapoja, -tekniikoita, tuotteita ja palveluja. Metsätaloudessa huolehditaan metsien hoidosta, kasvukyvystä ja terveydestä sekä edistetään ilmastokestäviä kasvatus- ja käsittelytapoja. Ilmastotoimien kustannustehokas ja vaikuttava toteuttaminen edellyttää muun muassa vahvaa tietopohjaa ja vaikutusarviointeja, ja siksi tutkimustiedon tuottaminen ja tehokas hyödyntäminen ovat avainasemassa niiden valmistelussa ja toteuttamisessa. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan ja -toimenpiteiden vahvistamiseksi vuodelle 2020 oli osoitettu määrärahaa yhteensä noin 20 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 aikana valmisteltiin uusi Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelma, valtioneuvoston asetus maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteisiin myönnettävästä avustuksesta ja määrärahasta, käynnistettiin useita selvityshankkeita ilmastokestävän maa- ja metsätalouden edistämiseksi, valmisteltiin laki ja asetus joustoalueiden metsityksestä sekä edistettiin tuhkalannoitusta turvemaidilla.

Hallitusohjelman mukaisesti valmistelussa on kansallinen ilmastoruokaohjelma, joka tähtää kulutetun ruoan ilmastojalanjäljen pienentämiseen sekä ymmärryksen lisäämiseen

ruoantuotannosta. Lisäksi tavoitteena on tukea yhteiskunnan siirtymistä kohti ilmasto-kestävää ruokajärjestelmää. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyden näkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Vuonna 2020 ilmastoruokaohjelman tiimoilta on käyty Kestävän ruuan erätauko-keskusteluja ympäri Suomea. Vastuulliset ruokapalvelut -kehitysohjelma on alkamassa. Valmistelussa on myös selvitys elintarviketarkastajien roolin laajentamisesta koskemaan ravitsemusta ja ruokahävikkiä ja tähän liittyvä pilotti on tulossa. Valmisteilla on myös kansallisen kasviproteiiniyhteistyön rakentaminen ja selvitys tulosperusteisista rahoitus- ja hankintamalleista ilmastoruokaohjelmassa.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoite ruokahävikin puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi hallitusohjelman mukaan laaditaan tiekartta hävikin vähentämiseksi ruokaketjun jokaisessa vaiheessa. Tiekartta on valmistunut vuoden 2021 alussa.

Hallitusohjelmassa korostettiin monessa kohdin uusiutuvan energian edistämistä, erityisesti biokaasun tuotannon ja käytön sekä siihen liittyvän ravinnekierrätyksen osalta. Kansallista biokaasuohjelmaa valmisteleva työryhmä (TEM) luovutti loppuraporttinsa tammikuun 2020 lopussa ja se sisälsi laajan kirjon toimenpide-esityksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö suuntaa enintään 5,1 miljoonaa euroa kokeiluohjelmaan, jolla rahoitetaan ravinteiden kierrätyksen innovatiivisia ratkaisuja. Vuosille 2020–2022 suunnatun valtakunnallisen kokeiluohjelman rahoitushaku aukesi kesällä 2020. Kokeiluohjelma on jatkoa vuosina 2016–2018 käynnistetyille ohjelmalle. Tavoitteena on luoda edellytykset toimiville orgaanisten lannoitevalmisteiden markkinoille, ja siten varmistaa ravinteiden kierrätys ja tehokas käyttö. Hallitusohjelman mukainen investointituki biokaasulaitosten ja uusien lannankäsittelytekniikoiden tukemiseksi (vuosille 2020–2021 yhteensä 7,5 miljoonaa euroa) käynnistyi joulukuussa 2020. Lisäksi valmistelussa on ravinnekiertoon perustuvan biokaasun tuotantotuki (vuosille 2021–23 yhteensä 16 miljoonaa euroa) ja osana hallituksen korona-elvytyspakettia maatalouden investointituen ja maa-seudun yritysrahoituksen tukiprosentin määräaikainen nosto 50 prosenttiin.

Hiilineutraali Suomi 2035 -tavoitteen saavuttaminen vaatii kuntien tiivistä osallistumista ilmastotyöhön. Kunnat toimivat paikallisen ja alueellisen ilmastotyön alustoina ja mahdollistajina, osallistujina ja sparraajina.

Ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelma (2018–2023) edistää ja vauhdittaa kuntien ja alueiden ilmastotyötä. Ohjelman rahoitus on ollut miljoona euroa vuosille 2018–2020 ja keskimäärin 1,67 miljoonaa euroa vuosille 2021–2023. Ohjelman tavoitteena on madaltaa kynnyksiä, jotta mahdollisimman moni uusi kunta tulisi mukaan tavoitteellisen ilmastotyön pariin.

Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelma on rahoittanut valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia ilmastohankkeita. Valtakunnallisissa hankkeissa on kehitetty työkaluja ja toimintamalleja, joita on voitu hyödyntää alueellisen ja paikallisen tason ilmastotyön vauhdittamisessa. Pääosin ohjelman rahoitus on suuntautunut paikallistason konkreettisiin ilmastohankkeisiin (12–14 hanketta vuodessa). Osin rahoitus on kohdistunut pieniin kokeiluihin (10–15 kokeilua vuodessa).

Esimerkkejä ohjelman rahoittamista vuonna 2020 valmistuneista valtakunnantason hankkeista ovat 1) kaikki Suomen 310 kuntaa ja 18 maakuntaa kattava yhtenäinen päästölaskentajärjestelmä ja päästötietopalvelu, 2) kuntien vertaisoppimiseen perustuva ilmastojohtamisen reseptikirja ja 3) kuntalaisten ilmastotoimien vauhdittamisen toimintamallit. Alueellisen tason hyvänä esimerkkinä on ELY-keskusten ilmastotiekartta, joka luo pohjan valtion aluehallinnon ilmastotyön edistämiseen ja vauhdittamiseen sekä yhteistyöhön maakuntien liittojen kanssa. Paikallistason hankkeissa on keskitytty kuntien ilmastojohtamiseen, kuntalaisten ilmastotyön vauhdittamiseen, lähikuntien yhteisen ilmastotyön edistämiseen, kuntien ja yritysten ilmastoyhteistyöhön, rakennusten energiaratkaisuihin ja liikenteen vähähiilisyteen.

Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelma on tuonut kunta- ja aluenäkökulman kansallisen ilmastopolitiikan valmisteluun (esim. ilmastolaki ja ilmastosuunnitelma 2035). Ohjelma korostaa kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason monenlaisten sidosryhmien tiivistä ja vuorovaikutteista yhteistyötä hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan määrittelyssä ja tavoittelussa.

2. toteuttaa ilmastokasvatusta kaikilla koulutusjärjestelmien tasolla oikean asenneilmapiirin varmistamiseksi ja suuntaa ilmastoviestintää laajasti kaikille kohderyhmille

2. Ilmastokasvatus liittyy kaikkiin koulutusasteisiin. Opetushallitus toteutti vuonna 2019 ilmastovastuu koulutuksessa-vaikutusohjelman, jonka yhtenä tuotoksena oli sidosryhmien kanssa laadittu ilmastovastuun oppimisen toimenpideohjelma. Opetushallitus on myös koontanut sivuilleen eri tahojen tuottamia avoimesti saatavia ilmastokasvatus- ja kiertotalouskasvatusmateriaaleja. Vuonna 2020 Opetushallitus tuki opetustoimen henkilöstön ilmastokasvatuksen täydennyskoulutusta valtionavustuksilla.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kestävän kehityksen näkökulma on nostettu sisällöllisiin tavoitteisiin. Yleissivistävän koulutuksen tavoitteena on taata oppilaille ja opiskelijoille tulevaisuudessa tarvittavia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Opetussuunnitelman perusteisiin (varhaiskasvatussuunnitelmista lukion opetussuunnitelman perusteisiin) on kirjattu vahva kestävän kehityksen polku varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Kestävä kehitys (ml. ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuus) näkyy muun muassa perusteiden

arvopohjassa, toimintakulttuurin määrittelyssä ja laaja-alaisessa osaamisessa sekä oppiaineiden opetuksen yleisissä tavoitteissa ja keskeisissä sisällöissä. Esimerkiksi lukion opetussuunnitelman perusteissa 2019 laaja-alaisessa osaamisessa todetaan, että opiskelijan tulee saada tutkimuksellista tietoa ilmastonmuutoksen hillinnästä, luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja opiskelijan tulee ymmärtää kiertotaloutta. Näitä teemoja eri oppiaineiden tavoitteiden ja sisältöjen kautta aina kielistä yhteiskunnallisiin oppiaineisiin tai luonnontieteistä taide- ja taitoaineisiin vahvistaen opiskelijan toimijuutta.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on myös mukana ilmastokytkeäiset teemat oppiaineiden tavoitteissa, sisällöissä ja laaja-alaisissa kokonaisuuksissa. Ammatillinen koulutus keskittyy ennen kaikkea eri alojen ammatillisten osaajien kouluttamiseen työelämän tarpeiden mukaisesti. Ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tarvittavaa osaamista on sisällytetty eri alojen tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin, mutta uusi tieto ja yhteiskunnan nopeat muutokset edellyttävät jatkuvaa päivitystarvetta. Vuoden 2021 alusta lähtien on uudistettuihin perustutkinnon perusteisiin sisällytetty uusi Ilmastovastuullinen toiminta -valinnainen tutkinnon osa.

Yliopistot ovat oman erityisalansa opetuksessa huomioineet ilmastonmuutoksen ja kiertotalouden. Sen eri näkökulmat on katettu koko maan kurssitarjonnassa. Climate University on tehnyt myös kaikille korkeakouluopiskelijoille avoimen ilmasto.nyt-verkkokurssin. Myös ammattikorkeakouluissa ilmastonmuutos on tunnistettu toimintaympäristön muutostekijäksi ja siihen on vastattu. Opettajakoulutuksen kautta katetaan koulutusjärjestelmän kehittäminen tämän tärkeän yleissivistävän näkökulman osalta.

Ilmastoasiat on nostettu myös ensimmäistä kertaa näkyvämmiin esiin valtakunnallisen nuorisopoliittisen ohjelman VANUPO:n yhteydessä.

Keski-Suomen ELY-keskus myöntää harkinnanvaraisia valtionavustuksia ympäristökasvatushankkeille, mukaan lukien erilaisille ilmastokasvatushankkeille. Ilmastokysymyksiin keskittyviä hankkeita on näillä avustuksilla käynnissä tällä hetkellä vajaa kymmenen. Osassa toimitaan lasten ja nuorten parissa, osassa aikuisten keskuudessa; monissa hankkeissa koulu on ainakin yksi toiminta-areenoista ja opettajat yksi kohderyhmistä, mutta muutamat tavoittavat kohderyhmät vapaa-ajalla. Hankkeita toteuttavat pääasiassa yhdistykset. Ympäristöhallinnon rahoittamalla hankkeella käynnistynyt ja nyttemmin muun muassa opetushallinnon rahoittama MAPPA-materiaalipankki kokoaa eri tahojen tuottamat kestävän kehityksen kasvatuksen materiaalit yhteen paikkaan ja on tarjonnut käyttäjilleen myös muun muassa ”Ilmastokasvatuksen reppuja”, joissa monista materiaaleista on poimittu valmiiksi tietynlaisia kokonaisuuksia. MAPPAa ylläpitää Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry.

Lisäksi ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelmasta on rahoitettu ilmasto-
viestinnän ja toimintamallien kehittämistä, ilmastokasvatuksen hyvien mallien levittämistä
ja esimerkiksi kestäväen elämäntavan kokeiluhankkeita.

Ilmastoviestintää tekevät Suomessa useat ministeriöt, valtion tutkimuslaitokset sekä
kuntasektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijat. Vuodesta 2010 saakka ympäristö-
ministeriö on koordinoanut ilmastoviestinnän yhteistyötä eri tahojen kanssa. Yhteistyö
mahdollistaa ilmastoviestinnän laajentamisen yhtä organisaatiota laueampaan näkö-
kulmaan. Ryhmä on muun muassa julkaissut verkkolehti Klimaattia, teettänyt kysely-
tutkimuksia, infografiikoita, huolehtinut tiedeviestinnän koordinaatiosta ja jakanut tietoa
kampanjoista sekä tapahtumista. Vuonna 2020 ilmastoviestinnän ryhmä oli kiinteästi
mukana ulkoministeriön koordinoimassa ilmastonarratiivi-projektissa, jossa koottiin kat-
tava englannin kielinen materiaali PP-esitysmuodossa suurlähetystöjen ja muiden taho-
jen käyttöä varten. Esityspaketissa on huomioitu eri kotimaisten toimijoiden ilmastotoimia,
mukaan lukien ilmastokasvatus. Myös aluehallinnon ilmastoviestinnän voi odottaa aktivoi-
tuvan aiemmasta, sillä useisiin ELY-keskuksiin on palkattu ilmastotyötä koordinoiva hen-
kilö ja ELY-keskuksilla on aktiivinen ilmastoverkosto.

Lisäksi SYKE:n ja Ilmatieteen laitos uudistavat kaikille avointa ilmasto-opasta vuoden 2020
ja 2021 aikana niin sisällöllisesti kuin teknisestikin. Ympäristöministeriö on rahoittanut
myös erilaisia hankkeita, joissa muun muassa kuntien ilmastoviestintää tuetaan. Yhtenä
rahoitettuna hankkeena on kansalaisten asumisen hiilijalanjälkeä ohjeistava Hiilihelp-
pi-sivusto, joka aukeaa 2021 keväällä. Sitra tuki myös UNEP:n ja TED-Ed:n tekemää kattavaa
Earth School -sivustoa, jota on mahdollista käyttää myös suomeksi. Sivustolla on kattavasti
kasvatustehtäviä ilmastomuutoksen, luontoon ja kiertotalouteen liittyen.

Ympäristöministeriö viestii ilmastoasioista monikanavaisesti esimerkiksi verkkosivuilla,
Instagramissa ja Twitterissä eri ryhmien tavoittamiseksi. Ilmastolaki-uudistuksesta laadit-
tiin vuoden 2021 alussa selkokieline tietosivu ja käännettiin ilmastolain uudistusta kos-
kevien kuulemisten verkkokuulemisaineistot suomen ja ruotsin lisäksi englanniksi ja
kolmelle saamen kielelle. Ilmastolain kuulemisissa tehtiin tiivistä kuulemisyyhteistyötä Erä-
taukosäätiön sekä useiden Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien hankkeiden
kanssa, muun muassa BIBU ja ALL-YOUTH STN. Ilmastolain kuulemisissa tavoitettiin yli
3000 henkilöä, mukaan lukien lapsia ja nuoria, joille oli kohdennettuja kuulemisia.

Myös järjestöjen tekemä työ ilmastokasvatuksessa on merkittävää: ne toteuttavat alaa
kehittäviä hankkeita mutta myös tarjoavat foorumeita aiheesta kiinnostuneille. Esimerkiksi
biologian ja maantieteen opettajien liitto ry:n ylläpitämässä Ilmastokasvattajat-Facebook-
ryhmässä on tuhat jäsentä.

3. tarkastelee suunnitelman taustalla vaikuttavien epävarmuustekijöiden vuoksi aktiivisesti päästövähennystavoitteiden sekä ympäristö- ja biodiversiteettitavoitteiden toteutumista erityisesti liikenteen osalta ja esittää tarvittaessa lisätoimia tavoitteiden saavuttamiseksi

3. Syksyllä 2019 Liikenne- ja viestintäministeriä asetti laajapohjaisen työryhmän valmistelevaan Suomen tiekarttaa kohti fossiilitonta liikennettä. Työryhmä jätti loppuraporttinsa lokakuussa 2020. Työryhmä antoi suosituksensa siitä, miten kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt voidaan puolittaa vuoteen 2030 mennessä ja pudottaa nolnaan vuoteen 2045 mennessä. Työryhmä tarkasteli myös keinoja, joiden avulla kansainvälisen meri- ja lentoliikenteen päästöjä voitaisiin vähentää Suomessa. Työryhmän suositukset jakautuvat neljään eri liikennemuotoon eli tie-, raide-, vesi- ja lentoliikenteeseen. Ne koskevat vaihtoehtoisia käyttövoimia, liikennevälineiden energiatehokkuutta, liikennejärjestelmän energiatehokkuutta sekä liikenteen hinnoittelua ja veroja. Työryhmän raportin valmistumisen jälkeen fossiiliton liikenteen tiekartan valmistelu on jatkunut liikenne- ja viestintäministeriön toimesta.

Syksyllä 2019 valtiovaranministeriö asetti virkamiestyöryhmän tarkastelemaan liikenneverotuksen toimivuutta. Työryhmä antaa suosituksia verotuksen uudistamiseksi päästöohjauksen tehostamiseksi sekä veropohjan turvaamiseksi. Työryhmä on ensin tarkastellut työsuhte-etujen verotuksen toimivuutta ja uudistamistarpeita. Työryhmä julkaisi vuonna 2020 erillisen väliraportin liikenteen työsuhte-etujen verotuksesta. Esitetyt uudistukset sisällytettiin vuoden 2021 talousarvioesitykseen. Työryhmän loppuraportti valmistuu maaliskuussa 2021.

Ilmastotavoitteiden toteutumista seurataan eduskunnalle vuosittain annettavassa ilmasto-voikertomuksessa. Erityisenä painopisteenä on keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma ja siinä asetetut tavoitteet. Ensimmäinen vuosikertomus toimitettiin eduskuntaan kesäkuussa 2019. Vuoden 2020 alussa annetussa kirjelmässä eduskunta esitti kantansa vuosikertomuksen kehittämisestä. Vuoden 2020 kesäkuussa annetussa toisessa vuosikertomuksessa eduskunnan esittämät kehittämistarpeet on jo osittain otettu huomioon. Vuosikertomuksen sisältövaatimuksia on tarkoitus tarkastella eduskunnan linjausten mukaisesti käynnissä olevassa ilmastolain uudistamisessa.

4. ottaa edellä valiokunnan mietinnössä mainitut kehitystarpeet huomioon ilmastosuunnitelman tarkistamisessa selvittäen erityisesti vero- ja kannustinjärjestelmien uudistamista päästövähennystavoitteiden edistämiseksi.

4. Vaalikaudella uudistetaan ilmastolaki pääministeri Sanna Marinin ohjelman linjausten pohjalta. Valmistelutyö on käynnistynyt vuoden 2020 alussa. Syksyllä 2020 on käynnistynyt uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman laatiminen. Uusi suunnitelma laaditaan rinnakkain uuden ilmasto- ja energiastrategian kanssa. Suunnitelma tulee olemaan linjassa hallitusohjelman ilmastotavoitteiden kuten vuoden 2035 hiilineutraalustavoitteen kanssa. Tavoite tulee edellyttämään kunnianhimoisia toimia kaikilla sektoreilla.

Energiaverotuksen muutostarpeista päästöohjauksen tehostamiseksi valmistui valtiovarainministeriön toimeksiannosta perusteellinen selvitys lokakuussa 2019. Valmistelutyötä jatkettiin ministeriön asettamassa työryhmässä, jonka toimikausi päättyi elokuussa 2020. Työryhmän tehtävänä oli valmistella osana kestävän kehityksen verouudistusta päästöohjauksen lisäämiseksi energiaverotuksen uudistus energiaverotusta koskevien hallitusohjelmakirjausten toimeenpanoksi. Lisäksi työryhmän tuli arvioida mahdollisia nykyisen energiaverojärjestelmän muita kehitystarpeita.

Työryhmäraportin valmistumisen jälkeen kestävän kehityksen verouudistuksen ensimmäisessä vaiheessa lämmitys-, voimalaitos- tai työkonekäyttöön tarkoitettujen polttoaineiden veroa nostettiin vuoden 2021 alusta 2,7 euroa megawattitunnilta. Yhteistuotannon verotukea alennettiin poistamalla laskentasääntö, jolla alennetaan tuotannossa verotettavaa lämpö määrää ja siten lämmön tuotantoon käytettyjen polttoaineiden veroa. Yhteistuotannon energiasisältöveron alennus säilyi 7,63 eurossa megawattitunnilta.

Lisäksi energiaintensiivisille yrityksille maksettavasta polttoaineiden energiaveron palautuksesta luovutaan vaiheittain vuosina 2021–2024 siten, että vuodelta 2025 yritykset eivät enää ole oikeutettuja palautukseen. Palautuksen poistaminen toteutetaan niin, että eniten nettoverorasituksen nousua kohtaavien yritysten energiaverorasitus nousee voimakkaammin vasta siirtymäkauden loppupuolella. Sähköveron alennus EU:n vähimmäisverotasolle (0,05 snt/kWh) ja energiaverojen palautuksen muutokset koskevat teollisuutta, kaivos-toimintaa ja ammattimaista kasvihuoneviljelyä. Sähköveron alennus koskee myös muussa maataloudessa käytettävää sähköä, mutta tämä toteutetaan nykyiseen tapaan sähköveroluokan I ja II verotasojen erotuksen palautuksena.

Vuoden 2021 alusta alkoi myös parafiinisen dieselöljyn asteittain tapahtuva verotuen poisto.

Kuten edellä jo mainittiin, energiaverotuksen ohella myös liikenneverotusta tarkastellaan parhaillaan valtiovarainministeriön asettaman työryhmän toimesta sekä päästöohjauksen tehostamisen että valtiontalouden tarpeiden kannalta. Työryhmän toimikausi päättyi maaliskuussa 2021.

Vapaaehtoiset green deal -sopimukset ovat suhteellisen uusi keino ilmastohaasteisiin vastaamiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi. Green deal on vapaaehtoinen sopimus valtion (yleensä ympäristöministeriö) ja eri toimijoiden, kuten toimialajärjestöjen ja kuntien, välillä. Sopimuksissa asetetaan toimialatasoiset tai esimerkiksi kuntaryhmittymän kunnianhimoiset tavoitteet, joiden toteutumista seurataan. Yritykset ja kunnat tekevät sopimuksiin omat sitoumuksensa, missä ne määrittelevät omat toimenpiteensä ja niiden mittarit sopimusten tavoitteiden edistämiseksi. Sopimusten avulla voidaan tehostaa lainsäädännön toimeenpanoa, täydentää lainsäädäntöä tai toteuttaa tiettyjen tavoitteiden saavuttaminen ilman lisäsääntelyä. Green deal -sopimuksia hyödynnetään yhtenä keinona myös Kaivun tavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän mennessä on solmittu kahdeksan green deal -sopimusta, joista kolme liittyy tiiviisti ilmastotavoitteiden saavuttamiseen. Vuoden 2018 lopulla liikenne- ja viestintäministeriö sekä ympäristöministeriö solmivat Autoalan Keskusliitto ry:n ja Autotuojat ja teollisuus ry:n kanssa green dealin, jossa sovittiin liikenteen hiilidioksidipäästöjen pienentämisestä, vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttöönoton edistämisestä sekä autokannan keski-ikä ja romutusiän alentamisesta. Syksyllä 2019 ympäristöministeriö solmi Teknisen kaupan liiton kanssa green deal -sopimuksen työkoneiden hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi muun muassa sähköistämisen avulla. Uusin ilmastotavoitteiden saavuttamista tukeva green deal -sopimus on ympäristöministeriön syksyllä 2020 Espoon, Helsingin, Turun ja Vantaan kaupunkien sekä Senaatti-kiinteistöjen kanssa allekirjoittama päästöttömien työmaiden green deal -sopimus. Sopimuksen avulla pyritään vähentämään mukana olevien kuntien ja julkisten organisaatioiden työmaiden kasvihuonekaasupäästöjä kestävien hankintojen kautta esim. luomalla ja hyödyntämällä yhteisiä hankintakriteerejä ja sähköistämällä hankittavia ja työmailla käytettäviä työkoneita sekä työmaakuljetuksia. Sopimukseen on sen allekirjoittamisen jälkeen liittynyt myös Helsingin seudun ympäristöpalvelut kuntayhtymä HSY ja mukaan pyritään saamaan muitakin kaupunkeja, kuntia ja julkisia organisaatioita. Green deal -sopimuksista raportoidaan vuosittain.

Magnus Cederlöf, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Jätelain muuttaminen

HE 195/2017 vp – EV 42/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lainmuutoksen täytäntöönpanoa ja toimittaa valiokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä arvion sen kokonaisvaikutuksista ja erityisesti vaikutuksista kotitalouksien jätemaksujen hintakehitykseen, kuntien valvontaviranomaisten työmäärään sekä mahdollisen jätteiden laittoman käsittelyn lisääntymiseen haja-asutusalueilla.

2. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoja sekä kunnan jätehuollon alan sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoisen toiminnan ulosmyyntirajoja koskeva jätelain muutos (445/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Koska laki on ollut voimassa vasta hyvin lyhyen ajan ja kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla muutoksen toimeenpanoa koskeva kolmen vuoden siirtymäaika on edelleen meneillään, lain vaikutuksista ei tässä vaiheessa voida esittää arvioita.

Lain muutoksen vaikutusten seurannassa on otettava huomioon myös muut seuranta-kautena jätelainsäädäntöön kohdistuvat muutokset ja niistä johtuvat vaikutukset jätehuollon toimintakenttään. Esimerkiksi EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanoa koskeva hallituksen esitys jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta on tarkoitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi alkuvuodesta 2021. Esitys tähtää erityisesti yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämiseen ja sisältää muun ohella ehdotuksia, joilla muutettaisiin merkittävästi kunnan vastuulla olevan jätteen jätehuoltojärjestelyjä. Lisäksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelakia olisi muutettava siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen. Tätä koskeva vaikutusarvio ja tarvittavat lakimuutokset on tarkoitus valmistella viimeistään vuoden 2022 aikana.

Kaikki edellä kuvatut lakimuutokset kytkeytyvät olennaisesti toisiinsa ja niiden vaikutuksia on siten käytännössä mahdotonta eritellä toisistaan luotettavasti. Ympäristöministeriön tarkoituksena onkin järjestää kaikkien mainittujen lakimuutosten toimeenpanon ja vaikutusten seuranta kokonaisuutena siten, että raportti lakimuutosten vaikutuksista voidaan toimittaa valiokunnalle tämän edellyttämässä määräajassa vuoden 2027 loppuun mennessä.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Ilmastovuosikertomus 2019

K 17/2019 vp – EK 2/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa ilmastovuosikertomusta koskevaa sääntelyä ilmastolain hallitusohjelman mukaisen tarkistamisen yhteydessä strategisempaan suuntaan siten, että se tukee parhaalla mahdollisella tavalla ilmastopoliittista keskustelua ja vahvistaa raportointia siitä, miten toimien toteutus vastaa tiukentuviin tavoitteisiin ja mitä toimia päästökehityksen saaminen toivotulle kehitysuralle edellyttää.

Valtioneuvosto antoi 17.6.2020 järjestyksessä toisen ilmastovuosikertomuksensa eduskunnalle. Vuosikertomuksen tarkoituksena on antaa eduskunnalle mahdollisuuden käydä keskustelua ilmastopolitiikan ajankohtaisista kysymyksistä tuoreimman tiedon pohjalta. Vuosikertomuksessa tarkastellaan päästökehitystä eri sektoreilla sekä arvioidaan tavoitteiden saavuttamisen tilannetta käytettävissä olevien päästökehitysarvioiden pohjalta.

Vuoden 2020 ilmastovuosikertomuksen valmistelussa otettiin soveltuvin osin huomioon eduskunnan kannanotot vuosikertomukseen sisältöön ja sen kehittämiseen siten, kuin ne on esitetty eduskunnan kirjelmässä EK 2/2020 vp. Näin ollen nähtiin tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa vuosikertomuksen mukaisen päästöraportoinnin laajentaminen koskemaan kokonaispäästöjä ja -niekkuja jo tässä vaiheessa. Lisäksi vuoden 2020 vuosikertomukseen lisättiin eteenpäin katsovia elementtejä, erityisesti vuodelle 2035 asetetun hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen arviointia. Kertomukseen sisällytettiin myös sopeutumistilanteen arviointi, vaikka sellainen olisi ollut tarpeen ainoastaan kerran vaalikaudessa nykyisen ilmastolain mukaan. Lisäksi kertomuksessa tarkastellaan käytössä olevia politiikkatoimia, vaikka nykyisen lain mukaan joka toinen vuosi tehtävä tarkastelu riittäisi.

Ilmastovuosikertomuksen sisällön laajentamista jo tässä vaiheessa nähtiin tarkoituksenmukaisena toimenpiteenä sen perusteella, että laajentamisen tarve oli noussut vahvasti esiin ja myös senkin takia, että ilmastolain mukaista vuosikertomuksen sisältökuvausta voidaan pitää vähimmäisvaatimuksina. Vuosikertomuksen sisältövaatimukseen tullaan esittämään tarkennuksia ja lisäyksiä eduskunnan linjausten mukaisesti käynnissä olevan ilmastolain uudistamistyön yhteydessä.

Magnus Cederlöf, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-383-860-4 PDF
ISBN: 978-952-383-844-4 nid.
ISSN: 2490-0966 PDF
ISSN: 2490-0613 nid.